

168301

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**GAZİANTEP TİCARET HANLARI VE ŞEKER HANI -
GÜLEÇ EVİ RESTORASYON ÖNERİSİ**

Mimar Gamze YAZGAN

**FBE Mimarlık Anabilim Dalı Rölöve ve Restorasyon Programında
Hazırlanan**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Cengiz CAN

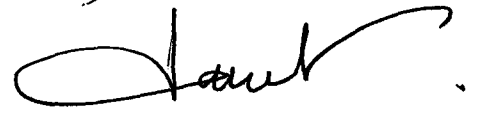
Dr. Dr. Cengiz CAN

Doç. Dr. Cengiz CAN

Doç. Dr. Deniz BİKAN

İSTANBUL, 2005

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
KATALOG LİSTESİ.....	iii
ŞEKİL LİSTESİ.....	iv
ÇİZELGE LİSTESİ	viii
ÖNSÖZ	ix
ÖZET	x
ABSTRACT.....	xi
1. GİRİŞ	1
1.1 Amaç	2
1.2 Kapsam ve Yöntem	3
2. GAZİANTEP TARİHSEL GELİŞİMİ	5
2.1 İlk Çağlardan 19.yy a Kadar Kent Gelişimi.....	5
2.2 19.yy ve Sonrası Kent Gelişimi	10
2.3 Gaziantep Kenti Tarihsel Gelişimi içinde Kalenin Yeri	14
2.3.1 Gaziantep Kalesinin Mimari Özellikleri	14
2.3.2 Gaziantep Kalesinde Yapılan Onarım ve Restorasyon Çalışmaları.....	16
3. TÜRKLERDE HAN MİMARİSİNİN GELİŞİMİ.....	18
3.1 Ribat.....	18
3.2 Kervansaraylar	19
3.3 Hanlar.....	19
3.3.1 İlk Türk Devletlerinde Hanlar.....	20
3.3.2 Büyük Selçuklularda Hanların Gelişmesi	20
3.3.3 Anadolu Selçuklularda Han	20
3.3.4 Osmanlı Devri Hanları	22
3.3.4.1 Osmanlı Devri Hanlarında Plan ve Mekan Anlayışı.....	22
3.4 Bedestenler.....	25
4. GAZİANTEP’TE TİCARET OLGUSU.....	26
4.1 Ticaretin Kentlerin Kuruluşuna Etkisi	27
4.2 Kentlerde Meslek Örgütlerinin Ortaya Çıkışı.....	27
4.3 Türklerde Ticaret.....	28
4.4 Gaziantep Çarşısı ve Pazarı	28
4.5 Gaziantep’te Bedestenler	29
4.6 19.yy’da Gaziantep Kentinde Yer Alan Ticaret Etkinlikleri:	30
5. GAZİANTEP’TE BULUNAN HANLARIN İNCELEMESİ.....	36

5.1	Sam Hanı.....	41
5.2	Hışva Hanı	45
5.3	Tuz Hanı.....	50
5.4	Emir Ali Hanı.....	58
5.5	Mecidiye Hanı.....	65
5.6	Yeni Han	71
5.7	Tütün Hanı	80
5.8	Yüzükçü Hanı	84
5.9	Şeker Hanı.....	91
5.10	Millet Hanı	93
5.11	Eski Gümrük Hanı	100
5.12	Belediye Hanı.....	107
5.13	Kürkçü Hanı	116
5.14	Elbeyli Hanı	125
5.15	Maarif (Yemiş) Hanı.....	134
5.16	Güven Hanı	139
5.17	Anadolu Hanı	144
5.17.1	Abide Ve Eski Eserler Onarım Fişi'ne Göre 1984'de Yapılan Onarımlar	145
5.17.2	Abide Ve Eski Eserler Onarım Fişi'ne Göre 1987'de Yapılan Onarımlar	145
5.18	Kumruoğlu Hanı (Kızımız Hanı)	151
5.19	Günümüze Gelememiş Olan Hanlar	155
5.19.1	Pekmez Hanı	155
5.19.2	İki Kapılı Han	155
5.19.3	Sabun Hanı	155
5.19.4	Nazar Ağa Hanı.....	155
6.	GAZİANTEP ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVİ	156
6.1	Şeker Hanı Mekansal Çözümlemesi	156
6.2	Güleç Evi	173
6.2.1	Antep Evlerinin özellikleri.....	173
6.2.2	Güleç Evi Mekansal Çözümlemesi	174
7.	SONUÇ	193
	KAYNAKLAR	197
	EKLER.....	200
	ÖZGEÇMİŞ	203

KATALOG LİSTESİ

Sayfa

Katalog 5.1 Sam Hanı	40
Katalog 5.2 Hışva Hanı.....	44
Katalog 5.3 Tuz Hanı.....	49
Katalog 5.4 Emir Ali (Çekirdekçi) Hanı.....	57
Katalog 5.5 Mecidiye Hanı	64
Katalog 5.6 Yeni Hanı	70
Katalog 5.7 Tütün Hanı.....	79
Katalog 5.8 Yüzükçü Hanı.....	83
Katalog 5.9 Şeker Hanı	90
Katalog 5.10 Millet Hanı	92
Katalog 5.11 Eski Gümrük Hanı.....	99
Katalog 5.12 Belediye(Şire) Hanı.....	106
Katalog 5.13 Kürkçü Hanı	115
Katalog 5.14 Elbeyli(İnceoğlu-Budeyri) Hanı.....	124
Katalog 5.15 Maarif(Yemiş) Hanı	133
Katalog 5.16 Güven Hanı	138
Katalog 5.17 Anadolu Hanı	143
Katalog 5.18 Kumruoğlu(Kızımız) Hanı	150

ŞEKİL LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2.1 Doğu yönünden Tepebaşına-Aziz Meryem Kilisesi-Kurtuluş Camiine bakış,1920-1940 .(Kaynak:Şahinbey Belediye Arşivi).....	9
Şekil 2.2 Alleben Deresi ve Çevresi1920-1940. (Kaynak:Şahinbey Belediye Arşivi).....	10
Şekil 2.3 Kalenin Kuzey yönüne doğru bakış-Türktepe, 1920-1940. (Kaynak:Şahinbey Belediye Arşivi)	11
Şekil 2.4 Kırkayak parkından bakış- Amerikan Hastanesi, 1920-1940. (Kaynak:Şahinbey Belediye Arşivi).	11
Şekil 2.5 Amerikan Hastanesi ve Sosyal Tesisleri,1920-1940. (Kaynak:Şahinbey Belediye Arşivi).....	12
Şekil 2.6 Özdemir Caddesi-Günümüze ulaşamayan yapılar, 1920-1940.(Kaynak:Şahinbey Belediye Arşivi)	12
Şekil 2.7 Gaziantep Eski Kent Dokusu ve mahalleleri. (Belediye Halihazır paftasından çizilmiştir.)	13
Şekil 2.8 Kalenin kent içindeki konumlanması,2000.	14
Şekil 2.9 Gaziantep Kalesi Planı,İl Turizm Müdürlüğü tarafından hazırlanan kalenin tanıtım yayınında yer alan çizimlerin yeniden düzenlenmesi ile hazırlanmıştır.2004 ..	15
Şekil 2.10 Gaziantep Kalesi Cephe. İl Turizm Müdürlüğü tarafından hazırlanan kalenin tanıtım yayınında yer alan çizimlerin yeniden düzenlenmesi ile hazırlanmıştır. 2004.....	16
Şekil 2.11 Kalenin genel görünüşü.2000.	16
Şekil 2.12 Kale içinden görünüş,2000.	17
Şekil 2.13 Kaleden burçların görünüşü ,2000.....	17
Şekil 3. 1 Gaziantep Kemikli Bedesten	25
Şekil 5.1 Hanların ve Bedestenlerin kent içinde konumları	38
Şekil 5.2 Gaziantep'te ticari yapıların mülkiyet durumu.....	39
Şekil 5.3 Sam Hanı giriş kemeri(2004)	42
Şekil 5.4 Sam Hanı nişlerin açıldığı orta mekan(2004).....	42
Şekil 5.5 Sam Hanı nişlerin açıldığı orta mekan(2004).....	43
Şekil 5.6 Sam Hanı çevre duvarı(2004).....	43
Şekil5.7 Hışva Hanı Avludan batı yönüne bakış (Kaynak:G.Ü.Cumhuriyetin 75.yılına armağan).....	46
Şekil 5.8 Kaleden güney yönünde bakış- Hışva Hanı görünüşü 1940-1950 (Kaynak:Şahinbey Belediye Arşivi)	46
Şekil 5.9 Antep Kalesi ve Hışva Hanına bakış,1930-1940.(Kaynak:Şahinbey Belediye Arşivi)47	
Şekil 5.10 Hışva Hanı-Avludan giriş kısmına bakış. Arkada Kale görünüşü. (2004).....	47
Şekil 5.11 Hışva Hanı-Avludan güney yönünde revakların günümüze kalan bölümleri. (2004)48	
Şekil 5.12 Hışva Hanı-Avluda merdivenlerden günümüze kalan bölümleri. (2004)	48
Şekil 5.13 Tuz Hanı zemin kat planı 2004.(Rölöve)	53
Şekil 5.14 Tuz Hanı 1. kat planı 2004.(Rölöve)	54
Şekil 5.15 Tuz hanı giriş kapısı(2004).....	55
Şekil 5.16 Tuz hanı Doğu görünüşü(2004).....	55
Şekil 5.17 Tuz Hanı avludan şadırvan görünüşü(2004)	56
Şekil 5.18 Tuz Hanı avludan doğu- kuzey görünüşü(2004)	56
Şekil 5.19 Emir Ali hanı- Doğu yönünden bakış,1930-1940. (Kaynak:Mercek Fotoğrafçılık)60	
Şekil 5.20 Emir Ali Hanı- Güney kanattan görünüş(2002)	60
Şekil 5.21Emirali Hanı sokak silueti(2004).....	61
Şekil 5.22 Emir Ali Hanı- Güney kanattan görünüş(2004)	62
Şekil 5.23 Emir Ali Hanı- Avludan doğu kısmın görünüşü(2004).....	62
Şekil 5.24 Emir Ali Hanı-Kuzey kısmın görünüşü(2004)	63

Şekil 5.25 Emir Ali Hanı-doğu kısım revak görünüşü(2004).....	63
Şekil 5.26 Mecidiye Hanı giriş kapısı.....	66
Şekil 5.27 Mecidiye Hanı zemin kat planı 2004.(Rölöve).....	67
Şekil 5.28 Mecidiye Hanı 1.kat planı 2004.(Rölöve)	68
Şekil 5.31 Yeni Han zemin kat planı 2004.(Rölöve).....	74
Şekil 5.32 Yeni Han 1.kat planı 2004.(Rölöve).....	75
Şekil 5.33 Yeni Han Kesitler 2004. (Rölöve).....	76
Şekil 5.34 Yeni Han giriş kapısı(2004)	77
Şekil 5.35 Yeni Han 1. kata çıkan yenilenmiş merdivenler(2004).....	77
Şekil 5.36 Yeni Han 1. kata çıkan yenilenmiş merdivenler(2004).....	78
Şekil 5.37 Yeni Han 1. kata çıkan yenilenmiş merdivenler(2004).....	78
Şekil 5.38 Tütün Hanı-giriş kapısı(2004)	81
Şekil 5.39 Tütün Hanı-avludan giriş yönünde bakış(2004).....	81
Şekil 5.40 Tütün Hanı-avlu ve avlunun üzeri kapatılmış. (2004).....	82
Şekil 5.41 Tütün Hanı-avludan üst kata çıkan merdivenler. (2004).....	82
Şekil 5.42 Yüzükçü Han planları 2003.(Rölöve).....	86
Şekil 5.43 Yüzükçü Han giriş cephesi(2004)	87
Şekil 5.44 Yüzükçü Han kuzey bölümü(Kaynak: Vakıflar Dergisi XXVI,97)	87
Şekil 5.45 Yüzükçü Han kuzey-batı bölümü üst kat(2004).....	88
Şekil 5.46 Yüzükçü Han kuzey batı bölümü(2004).....	88
Şekil 5.47 Yüzükçü Han doğu bölümü-zemin kat odaları(2004)	89
Şekil 5.48 Şeker Han doğu görünüşü(2004).....	91
Şekil 5.50 Millet Hanı zemin kat planı 2002.(Rölöve).....	95
Şekil 5.51 Millet Hanı 1. kat planı 2002.(Rölöve).....	96
Şekil 5.52 Millet Hanı genel görünüş,1940-1950.(Kaynak:Mercek Fotoğrafçılık)	97
Şekil 5.53 Millet Hanı giriş kapısı -restorasyon sonrası(2003)	97
Şekil 5.54 Millet Hanı üst kat-restorasyon sonrası (2003)	98
Şekil 5.55 Millet Hanı avludan güney kısmına bakış(Kaynak: Vakıflar DergisiXXVI,97).....	98
Şekil 5.56 Eski Gümrük Hanı zemin kat planı 2004.(Rölöve)	102
Şekil 5.57 Eski Gümrük Hanı 1. kat planı 2004.(Rölöve).....	103
Şekil 5.58 Gümrük Hanı giriş cephesi (2004)	104
Şekil 5.59 Gümrük Hanı batı bölümü(2004)	104
Şekil 5.60 Gümrük Hanı-Gümrük müdürü odası(2004).....	105
Şekil 5.61 Gümrük Hanı – üst kattaki eyvan(2004)	105
Şekil 5.62 Belediye Hanı zemin kat planı 2004 (Restorasyon)	110
Şekil 5.63 Belediye Hanı 1.kat 2004.(Restorasyon).....	111
Şekil 5.64 Belediye Hanı-Kuzey yönünden bakış1940-1950.(Kaynak:Mercek Fotoğrafçılık)112	
Şekil 5.65 Belediye Hanı-Doğu yönünden bakış(Kaynak: Vakıflar DergisiXXVI,97).....	112
Şekil 5.66 Belediye Hanı-Kuzey yönünden bakış(Kaynak: Vakıflar DergisiXXVI,97).....	112
Şekil 5.67 Belediye Hanı- kuzey giriş kapısı(2004)	113
Şekil 5.68 Belediye Hanı- Restorasyon aşaması- avludan bakış(2004)	113
Şekil 5.69 Belediye Hanı- Restorasyon aşaması- avludan bakış(2004)	114
Şekil 5.70 Belediye Hanı- Restorasyon sonrası- avludan bakış(2004).....	114
Şekil 5.71 Belediye Hanı- Restorasyon sonrası-Belediye caddesi görünüşü(2004).....	114
Şekil 5.72 Kürkçü Hanı zemin kat planı(Rölöve).....	119
Şekil 5.73 Kürkçü Hanı 1. kat planı(Rölöve)	120
Şekil 5.74 Kürkçü Hanı- kuzey görünüşü-çatı katı pencereleri(2004)	121
Şekil 5.75 Kürkçü Hanı- giriş cephesinde yer alan süsleme(2004)	121
Şekil 5.76 Kürkçü Hanı- Giriş kapısı(2004).....	122
Şekil 5.77 Kürkçü Hanı- Avludan kuzey görünüşü-batı köşesinde ahır girişi(2004).....	122
Şekil 5.78 Kürkçü Hanı-Sabunhane binası(Kaynak: Vakıflar DergisiXXVI,97).....	123

Şekil 5.79 Kürkçü Hanı- sabunhane avlusundan görünüş(2004)	123
Şekil 5.80 Elbeyli Hanı zemin kat planı 2003.(Rölöve)	128
Şekil 5.81 Elbeyli Hanı 1. kat planı 2003.(Rölöve).....	129
Şekil 5.82 Elbeyli Hanı 2. kat planı 2003.(Rölöve).....	129
Şekil 5.83 Elbeyli(İnceoğlu) Hanı,1940-!950.(Kaynak:Mercek Fotoğrafçılık)	130
Şekil 5.84 Elbeyli(İnceoğlu) Hanı(Kaynak:G.Ü.Cumhuriyetin 75.yılına armağan,99)	130
Şekil 5.85 Elbeyli(İnceoğlu) Hanı-Giriş kapısı(2004).....	131
Şekil 5.86 Elbeyli(İnceoğlu) Hanı-Giriş kapısı(Kaynak: Vakıflar DergisiXXVI,97)	132
Şekil 5.87 Elbeyli(İnceoğlu) Hanı-Avludan bakış(2004)	132
Şekil 5.88 Maarif(Yemiş) Hanı-Avludan bakış-restorasyon öncesi(2001)	135
Şekil 5.89 Maarif(Yemiş) Hanı-restorasyon öncesi(2001).....	135
Şekil 5.90 Maarif(Yemiş) Hanı planı,2004. (Restorasyon)	136
Şekil 5.91 Maarif(Yemiş) Hanı-Avludan bakış-restorasyon aşaması(2003).....	137
Şekil 5.92 Maarif(Yemiş) Hanı-iç mekandaki çapraz tonozlar-restorasyon aşaması(2003) ..	137
Şekil 5.93 Güven Hanı-giriş kapısı(2004)	141
Şekil 5.94 Güven Hanı-avluda yapılan bina(2004).....	141
Şekil 5.95 Güven Hanı-hanın batı bölümünü kapatan avludaki bina(2004).....	142
Şekil 5.97 Anadolu Hanı zemin kat planı2004.(Rölöve).....	147
Şekil 5.98 Anadolu Hanı 1. kat planı2004.(Rölöve).....	148
Şekil 5.99 Anadolu Hanı-giriş kapısı(2004)	149
Şekil 5.100 Anadolu Hanı-avludan bakış(2004).....	149
Şekil 5.101 Kumruoğlu(Kızımız) Hanı-Belediye caddesinden görünüş.(2004).....	153
Şekil 5.102 Kumruoğlu(Kızımız) Hanı-Avludan görünüş.(2004)	153
Şekil 5.103 Kumruoğlu(Kızımız) Hanı-giriş kapısı-üst katlar yenilenmiş. (2004)	154
Şekil 5.104 Kumruoğlu(Kızımız) Hanı-avludan görünüş(2004)	154
Şekil 6.1 Şeker Hanı giriş bölümü(2003)	161
Şekil 6. 2 Şeker Hanı giriş bölümü,ek odaların girişi(2003)	161
Şekil 6. 3 Şeker Hanı giriş bölümü(2003)	162
Şekil 6. 4 Şeker Hanı ek oda 2(2003)	162
Şekil 6. 5 Şeker Hanı-ek oda 3 kapısı(2003)	163
Şekil 6. 6 Şeker Hanı-avluya bakan pencere(2003).....	163
Şekil 6. 7 Şeker Hanı-1. kata çıkan merdivenler(2003).....	164
Şekil 6. 9 Şeker Hanı-1. kata çıkan merdivenler üst terastan görünüş(2003).....	165
Şekil 6.10 Şeker Hanı-1. katta revaklı doğu bölüm(2003)	165
Şekil 6. 11 Şeker Hanı-1. katta revaklı kuzey bölüm(2003).....	166
Şekil 6. 12 Şeker Hanı-kuş ta'sısı(2003)	166
Şekil 6. 13 Şeker Hanı-revaklı bölüm alttan bakış(2003).....	167
Şekil 6. 14 Şeker Hanı-revaklı bölüm sütun başlıkları(2003)	167
Şekil 6. 15 Şeker Hanı-revaklı bölüm tavan görünüşü(2003)	168
Şekil 6. 16 Şeker Hanı-104 oda(2003).....	168
Şekil 6. 17 Şeker Hanı-kapatılan eyvan bölümü(2003).....	169
Şekil 6. 18 Şeker Hanı-102 oda(2003).....	169
Şekil 6. 19 Şeker Hanı-108 oda(2003).....	170
Şekil 6. 20 Şeker Hanı-Z10 oda(2003)	170
Şekil 6. 21 Şeker Hanı-Hacı Nasır camiinden bakış(2004)	171
Şekil 6. 22 Şeker Hanı-teras katından ek odaların çatı görünüşü(2004).....	171
Şekil 6. 23 Şeker Hanı-1.kattan ek oda 1 görünüşü(2003)	172
Şekil 6.24 Şeker Hanı-ara sokaktan görünüşü(2003)	172
Şekil 6.25 Şeker Hanından Güleç evinin görünüşü(2003).....	177
Şekil 6.26 Güleç evi-Hacı Nasır Camiinden bakış(2004).....	177
Şekil 6.27 Güleç evi-cami cephesi(2004)	178

Şekil 6.28 Güleç evi-cami avlusuna sokaktan giriş (2004)	179
Şekil 6.29 Güleç evi-cami cephesinde pencere(2004).....	179
Şekil 6.30 Güleç evi-arka cephe, camiye çıkan ara sokak(2004)	180
Şekil 6.31 Güleç evi-yan cephe(2004).....	180
Şekil 6.32 Güleç evi-1.Kat teras bölümünden görünüş(2004).....	181
Şekil 6.33 Güleç evi-kuş taa'sı (2004).....	181
Şekil 6.34 Güleç evi-giriş kapısı(2004)	182
Şekil 6.35 Güleç evi-merdiven altı taş işçiliği(2004)	182
Şekil 6.36 Güleç evi-merdiven altı dolap nişi(2004).....	183
Şekil 6.37 Güleç evi-saçak altı taş işçiliği(2004)	183
Şekil 6.38 Güleç evi-1. Kat kemerli giriş(2004).....	184
Şekil 6.39 Güleç evi-Giriş Katı Z16 girişi(2004)	184
Şekil 6.40 Güleç evi-1. Kat giriş kapısı(2004)	185
Şekil 6.41 Güleç evi-1. Kat oda 1'de yer döşemesi(2004)	185
Şekil 6.42 Güleç evi-1. Kat Oda 2 Ahşap Tavan süsleme(2004)	186
Şekil 6.43 Güleç evi-1. Kat Oda 2 Ahşap Tavan süsleme(2004)	186
Şekil 6.44 Güleç evi-1. Kat Oda 3 Ahşap Tavan süsleme(2004)	187
Şekil 6.45 Güleç evi-Çatı Kat Hazna bölümünde Ahşap Tavan süsleme(2004)	187
Şekil 6.46 Güleç evi-Oda 1'i Oda 3'e bağlayan bölümü(2004)	188
Şekil 6.47 Güleç evi-Oda 2'den Oda 1'in görünüşü(2004)	188
Şekil 6.48 Güleç evi-Oda 1'den Oda 3'e bağlanan kapı(2004)	189
Şekil 6.49 Güleç evi-Oda 2'yi Oda 1'e bağlayan Bölümü(2004).....	189
Şekil 6.50 Güleç evi-Oda 2de dolap görünüşü(2004).....	190
Şekil 6.51 Güleç evi-Oda 2'de çatı arasındaki haznaya açılan bölüm(2004)	190
Şekil 6.52 Güleç evi-Oda 4 kapısı(2004).....	191
Şekil 6.53 Güleç evi-Oda 4 (2004)	191
Şekil 6.54 Güleç evi-Oda 4(2004)	192
Şekil 6.55 Güleç evi-Oda 4 bulunan ocak(2004).....	192

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge 7.1 Gaziantep'te günümüze ulaşabilen ticaret hanlarının İşlev ve Korunma Durumları	195
Çizelge 7.2 Gaziantep'te günümüze ulaşabilen Ticaret HanlarınınYapı Özellikleri.....	196

ÖNSÖZ

Tez konusu olan Gaziantep Ticaret hanları ve Şeker Hanı-Güleç Evi Restorasyonu çalışmasında kendi kentimi tanıyabilme ve kentime bu konuyla ilgili araştırmalarımla faydalı olabilmeyi amaçladım.

Çalışmalarımın araştırmalar aşamasında, tezin bu sonuca erişmesinde, hem İstanbul'da hem Adana'da bana değerli zamanını ayırarak yol gösteren Tez hocam Doç.Dr. Cengiz Can'a teşekkür ederim.

Gaziantep ile ilgili tarihsel araştırmalarımda yardımcı olan Dr. Gül Ünal'a, Gaziantep'te yaptığım araştırmalarda eski kent fotoğraflarına ulaşmamı sağlayan Şahinbey İlçe Belediyesi yetkililerine, Gaziantep Üniversitesinde görevli müdür yardımcısı Barış Yurtseven'e, Şeker Hanı-Güleç Evi rölöve çalışmalarındaki yardımlarından dolayı eşim Yük. Mimar Hakan Maraş'a teşekkür ederim.

Eğitimim sürecince bana inanan ve destek olan, önüme çıkan engelleri ortadan kaldırmak için ellerinden geleni yapan, tüm imkanları ile bana yardımcı olan annemin ve babamın da hakkını hiçbir zaman ödeyemem. Eskişehir'de ve İstanbul'da vazgeçilmez ev arkadaşım kardeşim Yük. Mimar Ebru Yazgan Say'a hem mesleki hem hayat paylaşımında benim yanımda olduğu için teşekkür ederim. Tezimde ulaştığım başarıyı da aileme ve beni destekleyen herkese ithaf ediyorum.

ÖZET

Tezin ilk bölümünde Türk mimarisi içinde önemli bir yeri olan hanların, günümüze kadar oluşan mimari gelişimi Gaziantep kenti örneği üzerinden değerlendirilmiştir. Şehirler arası hanlar yolcuların ikamet etmeleri amacıyla yapılmış ve yol güvenliğinin sağlanmasında etkili olmuşlardır. Şehir içlerinde yapılan hanlar ticaret, sosyal yardım ve kültür müesseseleri olarak da hizmet etmiştir. Gaziantep'te büyük çoğulluğu 18.yy.ın 2. yarısıyla, 19.yy.ın sonları arasında inşa edilmiş hanlar bulunmaktadır. Gaziantep il merkezinde , Kurtuluş Savaşı öncesinde 31 han mevcut iken, bunların sadece 18'i ayakta kalabilmiştir. Gaziantep'te han yapılmış olmasının nedeni ticaret merkezi olması, kervan yollarının kavşak noktasında bulunmasıdır. Coğrafi konumu sebebiyle önemli bir ilerleme kaydeden Gaziantep'te bunlara paralel olarak han mimarisinde büyük bir gelişme olmuştur.

Gaziantep tarihi kent perspektifinde hanların, camilerin, kiliselerin olduğu kadar sivil mimarlık örneklerinin de önemli bir yeri vardır. Ayakta kalma savaşı veren Gaziantep evlerinin önemli bir bölümü 1800'lü yılların sonunda yapılmıştır. Gaziantep evlerinin planlamasında kent yaşamının, halkın örf ve adetlerinin yansımaları görülmektedir. Müslüman, Ermeni ve Yahudilerin bir arada yaşadığı kentte İslam kültürüne, İslam sanatına ve mimarisine uygun proje uygulamaları yapılmıştır. Kentteki içine kapalı aile yaşantısı evlerin planlanmasında, cephe düzenlemeleri ve sokak şekillenmesinde etkili olmuştur.

Hanların kent içindeki konumlanmaları, plan şemaları, günümüze ulaşan durumları tez kapsamında incelenmiştir. Ayrıca tarihi doku içerisinde hanların diğer anıtlarla, özellikle Gaziantep tarihi evleri ile ilişkisi değerlendirilmiş, bu aşamada Şeker Hanı ve Güleç Evinin farklı bir örnek olarak karşımıza çıkması ile tezin ikinci aşaması için bu iki yapının, rölöve, restitüsyon ve restorasyon projeleri hazırlanmıştır. Bu çalışmalar ışığında ulaşılan sonuç ile kentte korunması ve geleceğe aktarılması gereken yapılara sahip çıkmak isteyen herkese bir pencere oluşturabilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar kelimeler: Gaziantep,Hanlar,Gaziantep Ticaret Hanları,Gaziantep Evleri, Gaziantep Şeker hanı-Güleç evi.

ABSTRACT

At the initial part of the thesis, the khan as an important building type of Turkish architecture is examined about its variations, occurred during the history, by choosing Gaziantep city as an example. Accommodation of travellers was firstly purpose that why the intercity khans was built and at the same time they were effective for security of travellers and travelling. On the other hand, the incity khans were used as commercial, social and cultural places. Most of the Gaziantep khans had been built from 2nd part of the 18th century to end of the 19th century. Though there had been 31 khans at Gaziantep centrum before the Independence War of Turkey, there is just 18 khans now. Gaziantep city as a commercial center of its region and crosspoint of old travelling ways is the reason of why there had been built many khans at Gaziantep.

The situation of civilion architecture in old city of Gaziantep is as important as khans, mosques and churchs. Most of the Gaziantep old houses that is in very bad conditions are built end of the 19th century. The life in the city and the traditions of the public is seen at the plan schemas of Gaziantep houses. Though the city where Moslems, Christians, Jewishsh were used to live together impementation of these plan schemas are convenient to Islamic culture, Islamic art and Islamic architecture. The conservative life of the old family effected the planning of houses, creation of the facades and the formation of the streets.

The khans and the houses the important part of the city's historical builgins are examined in object of restoration and docmentary by discussing them as an architectural value. By determining of the actual situation the Şeker khan and the Güleç house that are focussed as different examples, the measurings, the restitution and the restoration projects of these two builgins are produced. I believe that showing a way to persons who wants to protect historical buildings is purpose of the thesis's result.

Keywords: Gaziantep,Khans,Gaziantep Commercial Khans, Gaziantep Houses, Gaziantep Şeker Khan -Güleç House.

1. GİRİŞ

Gaziantep kentinin yüzyıllar boyunca doğuyla bağlantılı ticaret yollarından birisi olması, hem kentteki ticaretin gelişimi hem de ticaret yapılarının özellikle 19. yüzyıl ve sonrasında artmasıyla, hanlar önemli bir yere sahip olmuştur. Gaziantep il merkezinde Kurtuluş savaşı öncesinde 31 tane han bulunurken, günümüzde bu çalışma kapsamında 18 han tespit edilmiştir.

Coğrafi konumu nedeniyle, ticaret ve küçük el sanatlarında 16. yüzyıldan itibaren ilerleme kaydedilen Gaziantep'te bu ilerlemeye paralel olarak da han mimarisinde gelişim olmuştur. Kurtuluş savaşı öncesinde tespit edilen hanlar, kentin önemli bir ticaret merkezi olmasına ve Halep'e, İskenderun'a giden kervan yollarının kavşak noktasında bulunmasına işaret etmektedir.

Katalogda yer alan 18 handan biri olan Sam Hanı Gaziantep'e 10 km. uzaklıkta bulunan Sam köyünde, diğer 17 han ise, Gaziantep Kalesinin çevresinde yer almaktadır. Bu konumları kentte ticaret hayatının kalenin çevresinde yoğunlaştığı ve geliştiğini belgelemektedir. Bugün şehirde ayakta kalabilen ve halen çeşitli amaçlarla kullanılan hanların büyük çoğunluğu 18.yüzyılın ikinci yarısı ile 19. yüzyılın sonları arasındaki dönemde yapılmıştır. Kentteki hanların yolcu hanı olarak inşa edildiği, zemin kattaki bölümlerin dükkan, depo ve ahır olarak, üst katlardaki odaların ise yolcuların konaklaması amacıyla yapıldığı görülmektedir. Şer'i Mahkeme Sicilleri'nin 1756 tarihli kayıtlarında , bazı han odalarında kumaş, keten, yemeni ve basma satıldığı diğer han esnafının şikayetleri üzerine bu ürünlerin satışı yasaklanarak, adı geçen ürünlerin Bedesten dışında satılmamasına karar verildiği belirtilmektedir. Bu durum hanlarda bulunan dükkanların, o handa satışı tespit edilen ürünlere göre özelleştini göstermektedir.

Günümüzde Gaziantep il merkezinde bulunan hanlardan Gümrük Hanı, Tütün Hanı, Anadolu Hanı ve Yüzükçü Hanının yarısı Vakıflar Genel Müdürlüğüne, Yüzükçü Hanının diğer yarısı ile Belediye (Şire) Hanı ve Yemiş(Maarif) Hanı Büyükşehir Belediyesine, diğer hanlar ise özel kişilere aittir.

Tezin 6. bölümünde incelenen Şeker hanı ve Güleç Evi rölövesi han ve ev yapıları hakkında detaylı bilgi edinebilmemizi sağlamaktadır. Ayrıca Gaziantep evlerinin incelenmesi aşamasında malzemeler ve yapım teknikleri ile ilgili edinilen bilgiler diğer anıtlar; hanlar,camiler, kiliseler için de geçerlidir. Evlerin kent yaşamını yansıtan yüzüyle birlikte, insanların yaşam şekilleri, örf ve adetlerine yönelik bilgiler edinmemizi de sağlamaktadır.

Yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olan evlerin içinde değerli özelliklere sahip Güleç evi örnek olarak ele alınmıştır. Mimari özellikleri, malzeme ve işçilik özellikleri ile kent içindeki sivil mimarlık örneklerini temsil edebilen bir yapı olarak değerlendirilmiştir.

1.1 Amaç

Gaziantep kentinde, kentin tarihi kimliğini yansıtan yapıların korunması, geleceğe geçmişin izlerini aktarabilmesi hem kent bütünlüğü, hem de kentte yaşayanların kendi geçmişlerine sahip çıkabilmeleri açısından önemli bir uğraştır. Özellikle sivil mimarlık örneklerinde koruma bilinci mal sahiplerinin ve ilgili belediyelerin yeterli çabalarının olmaması nedeniyle oluşmamıştır. Sivil mimarlık örneklerinin dışındaki, kent silüetinde yeri olan cami, mescit, kilise,vb. yapılarla ilgili koruma bilinci daha yüksektir. Kentin önemli yapılarından olan hanların da, özel kuruluşlar ve Büyükşehir Belediyesinin girişimleri ile Belediye(Şire) Hanı, Yemiş(Maarif) Hanı ve Millet Hanında yapılan restorasyon çalışmaları kentteki diğer hanların da fark edilip halkın daha bilinçli yaklaşmasını sağlamıştır.

Tez konusu olarak Gaziantep'teki hanların incelenmesi,hanların kentin tarihindeki yerini, bugünkü durumlarını tespit ederek geleceğe taşınırken neler yapılması gerektiği belirlenmeye çalışılmıştır. Bu araştırmanın gösterdiği sonuçlarla daha bilinçli müdahalelerin saptanması amaçlanmaktadır.

Hanların yanı sıra kentte çok sayıda sivil mimarlık örnekleri bulunmaktadır. Müze Müdürlüğünden alınan bilgilere göre Gaziantep'te günümüzde 400 tarihi ev bulunmaktadır. Bu yapıların birçoğu bakımsızlık ve ilgisizlik nedeniyle yok olma tehlikesi altındadır. Son zamanlarda tarihi yapılara ilginin artması ile kent içindeki yapılardan olan iki konak restorasyon sonucu butik otel olarak tekrar kullanımı ile korunmuştur. Kültürel mirasın koruma amacıyla, bu restorasyon örneklerinin kent bütününe yayılarak artması kent kimliğinin korunması için önemlidir.

Kentin tarihi bölgesinin yaşamını sürdürülebilirliği yönünde bilinçli tavırların ortaya konması gerekmektedir. Koruma bağlamında toplumsal gerçeklik göz önünde bulundurularak değişen yaşamın, tekniklerin, bir yerinde kültürün tanımlandığı öğeler, bu değişimi ve ilerlemeyi ortaya çıkarmaktadır. Geçmişin izlerini taşıyan her öge, yaşantı, yapılar ayakta kaldığı sürece geçmişi algılayış daha belirgin olacaktır. Geçmiş, yaşamlar üzerinde çevresel bağlarla yaşadığı sürece, bir toplum tarihi olabilmektedir. Yok olan fiziksel çevre ile geçmişi silmeye başlayan toplumun, gelecek için de belirgin hedefleri olamayacaktır. Bu bağlamda, kent ölçeğinde olduğu kadar, sivil mimari örneği tek yapıya kadar ele alınarak kültürel kimliğin

korunması gerekmektedir.

Doğru yönelimler için kentteki kültürel mirasın korunmasına yönelik, envanterlerin güncelleştirilmesi gerekmektedir. Bu çalışmaların ardından doğru koruma politikaları oluşturularak kentte yaşayan insanların tarihi kimliklerine sahip çıkması sağlanmalıdır. Böylece kent içinde tarihi yapılarda yapılacak her müdahale bilinçli ve sağlıklı olacaktır. Bu nedenle, Şeker Hanı ve Güleç evinde yapılabilecek onarımlara rehber olabilecek bir çalışma oluşturmaya çalışılmıştır. Kentin tarihi kimliğini canlandırmaya yönelik öneriler oluşturularak diğer anıtlar için bir kaynak olabilecek araştırmalar yapılmıştır.

1.2 Kapsam ve Yöntem

Tez kapsamında, Gaziantep ili içinde günümüzde yer alan hanların kent içindeki konumları ile tespit edilmeye çalışılmıştır. Öncelikle restorasyonları devam eden Millet Hanı ve Belediye-Şire Hanı üzerine yapılan araştırmalara ulaşarak, hazırlanan restorasyon projeleri, eski ve yeni fotoğraflarıyla karşılaştırılarak incelenmiştir. Hanların yoğun olarak bulunduğu eski kent merkezi ve kale çevresinin belediyelerden hali hazır planlarına ulaşılmış, hanların yerinde incelemelerini yaparak, rölöveleri hazırlanmıştır. Tezin ilk aşamasında İstanbul ve Gaziantep'te kütüphanelerde, Müze Müdürlüğü Arşivinde ve Vakıflar Müdürlüğü Arşivinde bulunan belgelerle, Tapu Kadastro Müdürlüğünden hanların ilk sahiplerini araştırarak katalog bölümü için hanlarla ilgili bilgi toplanmıştır. Ayrıca katalogda yer alan hanların planları hazırlayarak hanlarla ilgili bilgiler edinilmiştir. Kentin tarihsel araştırmalarını yaparken kentin eski fotoğraflarına ulaşmaya çalışılarak, kentin eski fotoğraflarını toplayan eski bir fotoğrafçı olan Mercek Fotoğrafçılıkta kentin çeşitli dönemlerinden fotoğraflarına ulaşılmıştır. Fotoğraflar hem kent dokusu, hem de günümüze gelememiş olan yapıların önemli belgeleridir

Şeker Hanı ve Güleç evi örneğini tez kapsamında belirleyerek Gaziantep tarihi evleri ile ilgili araştırmalara başlandı. Diğer Anadolu kentlerindeki tarihi evlerin özelliklerini yayınlara inceleyerek Gaziantep tarihi evleri ile ortak ve farklı özelliklerini belirlenmiştir. Evlerin yoğun olarak bulunduğu semtlerde araştırmalar yapılarak, özellikle korumada yaşanan sorunları, sit alanlarındaki sorunlara tanık olunmuştur.

Şeker Hanı ve Güleç evi rölövelerini oluştururken detaylı fotoğraflar çekilmiştir. Rölövelerin hazırlanabilmesi amacıyla yapıların tüm mekanlarından detaylı ölçüler alınmıştır. Oluşturulan rölöveler ışığında, yapıların detaylı incelenmesi ve yapıyla ilgili çevrede o bölgede uzun yıllardır yaşayan insanlardan edinilen bilgilerin değerlendirilmesi sonucunda restitüsyon projesini hazırlanmıştır. Bu çalışmalar ile yapının kent içindeki konumunu ve diğer yapılarla

ilişkisi değerlendirilmiştir.

Tezin hazırlanmasında karşılaşılan en önemli sorunlar hanlarda rölöve alımı ve fotoğraf çekme aşamasında olmuştur. Tarihi yapı sahiplerinin bir kısmı yaptıkları yanlış müdahaleleri gizlemek amacıyla fotoğraf çekimine izin vermemiştir. Bu nedenle iki handa, özellikle Mecidiye Hanında detaylı fotoğraflar çekilememiştir. Ayrıca rölöve aşamasında yine yapı sahiplerinin engellemeleri ile karşılaşılmıştır. Tarihi yapıların korunmasında, yasalar ile belirlenen, yapılarda yapılacak yanlış müdahalelerin cezaları olmasına rağmen bilinçsizce müdahaleler devam etmektedir.

2. GAZİANTEP TARİHSEL GELİŞİMİ

Bölgenin, ilk uygarlıkların doğduğu Mezopotamya ve Akdeniz arasında bulunuşu güneyden ve Akdeniz'den doğuya, kuzeye ve batıya giden yolların kavşağında oluşu, uygarlık tarihine ve bugüne yön vermiştir. Bu nedenle Gaziantep tarih öncesi çağlardan beri insan topluluklarına yerleşme sahası ve uğrak yeri olmuştur. Tarihi İpek yolunun da buradan geçmiş olması ilin önemini ve canlılığını devamlı olarak korumasını sağlamıştır.

Gaziantep'te izlerini bugün de görebildiğimiz tarihi devirleri; Kalkolitik, Paleolitik, Neolitik dönemler, Tunç çağı, Hitit, Met, Asur, Pers, İskender, Selefkoslar, Roma, Bizans, İslam-Arap ve İslam-Türk devirleri olarak sıralanabilir .

2.1 İlk Çağlardan 19.yy a Kadar Kent Gelişimi

Antep kentinin tarih içindeki yerini araştırırken ilk olarak karşımıza çıkan yerleşim Doliche, ikinci olarak ise Ayıntap'tır.

İlk çağlara ait izlerin bulunduğu Dülük (Doliche) Antep'in 12 km. kuzeyinde, Antep-Maraş yolu üzerinde yer almaktadır. Antik devirlerde iktisadi ve siyasi bütün faaliyetlerin yoğun bir şekilde sürdüğü kuzey Suriye ve Mezopotamya'yı İç Anadolu'ya bağlayan yolların geçtiği yerler o devirde Dülük Bölgesi olarak anılmaktaydı (Dağlıoğlu,1936:23).

Dülük köyünün antik kaynaklarda adı geçen Dolche olduğu kanısı köyün adına, çevresinde kaya mezarları bulunmasına ve köyün karşısındaki höyüğün eteğinde tren yolu yapılırken muhtemelen Roma çağına ait mozaik döşeme kalıntılarının bulunmuş olmasına dayanmaktadır. Fakat Antep'ten önce önemli bir kent olduğu söylenen Dülük'te hiçbir önemli yapı ya da sur kalıntısından şimdiye kadar söz edilmemiş olması, ortaçağın önemli bir kalesi olarak bilinen Dülük'un, Dülük köyü üzerinde ya da yakınında olduğunu kabul etmeyi güçleştirmektedir.

Köyün karşısındaki höyükte ve çevresinde yapılan yüzey araştırmalarında antik çağa ait paralar ve sütun fragmanları bulunduğuna göre höyüğün bazı kalıntılar içerdiği kesindir. Fakat bu bölgede herhangi bir araştırma yapılmamıştır. 20. yüzyıl başında Amerikalı Charles Sanders, Dülük'te bir höyük ve birkaç eski taş ocağından başka bir şey olmadığını ve burayı her eşenin höyükte bir şey bulduğunu söylemektedir.

Çevredeki araştırmaların verilerine göre yörenin tarihi kalkolitik çağa uzanmaktadır. Kent, demir çağı öncesi kültürleri bir yana bırakılırsa, Kargamış gibi önemli sitlerin varlığıyla geç

Hitit kültürünün yeşerdiği bir bölgede bulunmaktadır.

Antik kaynaklardan kent tarihiyle ilgili bilgi edinilmektedir. Ptolemaios'a göre Mezopotamya'dan Fırat yolu ile Anadolu'ya geçen kervanların Apamea-Zeugma (Belkız) ile Germanikeia (Maraş) arasında uğradıkları önemli kentlerden Doliche'den söz etmektedir .

Yerel kökenli Doliche sözcüğünün kentin Baal'inin (Semitik kavimlerin gök tanrısı) sıfatı olduğu ileri sürülmüştür. Haçlı kaynaklarında Dolche kenti Bizans Telukh'undan bozma olarak Tulupa adıyla anılmaktadır(Dağlıoğlu,1936:36) .

Dülük Höyüğü'nün Dolche kenti ya da Zeus Dolichenos Tapınağı ile bir ilişkisi olduğu kesin bir yargı olsa bile, bu ilişkinin niteliği bütün için yeterince açık değildir. Büyük bir olasılıkla daha eski bir Semitik tapınak ya da yerleşme yeri kalıntısı olan Dülük Tepe karşısında Roma çağında adı Zeus Dolichenos'a dönüşen bir kült yeri, civarındaki su kaynağından da yararlanarak yaşamış olabilir. Eğer Roma çağında bir sınır kalesi de varsa bunun aynı yerde mi, Dülük köyü üzerindeki Dülük Tepe'de mi, yoksa şimdiki Gaziantep Kalesi'nin yerinde mi olduğunu saptamak için daha ayrıntılı incelemeler gerekmektedir. (Erdoğan, 1963:15).

Antep'in bulunduğu bölgenin durumu erken Ortaçağda oldukça karışıktır. Müslüman orduları Bizans topraklarında ilerledikçe, bu bölgenin hızla Araplaştığını ve yer adlarının da değiştiğini Honigmann belirtiyor. Toroslar İslam ve Hıristiyan toprakları arasında en önemli sınırı oluşturuyordu. Bu bölgede genellikle tahrip edilmiş ve terk edilmiş bir ara bölge bulunuyordu. Halide Ömer'in çağında yapılan fetihlerden sonra 10. yüzyıla kadar iki politik güç arasındaki sınır bölgeleri güneyde fazla değişmeden kaldı. 9. yüzyıl başında Bizans sınır bölgelerinde (avâsım) kentler ve bu arada bir ön sınır bölgesi (sugur) yaratıldı. Buradaki kaleler özel olarak tahkim edildi. Dülük bu sınır bölgesindeki kalelerden biriydi. İbn Hırdazbih İS 846'da Mezopotamya sınırında Bizanslılara karşı sınır kalesi olarak Dülük'u saymaktadır.

Bu bilgilerden de anlaşıldığı gibi Dülük adı verilen kent 10. yüzyıla güçlü şekilde tahkim edilmiş bir sınır kenti olarak girmiştir. Bu sırada henüz Ayıntab'dan söz edilmemektedir.

10. yüzyıldan başlayarak 1162'ye kadar bu bölgedeki olaylar hakkında bilgiler veren Urfalı Mateos'un vakayinâmesi ve Papaz Grigor'un zeylinde Emir Afşin'in bu bölgeyi H.459 (1066/67) tahrip ettiği yazılıdır.

Dülük ve Ayıntab'ın durumları 11. yüzyılda kesin olarak belli değildir. Malazgirt Savaşı'ndan sonra bu bölgeye Romanos Diogenes'in generallerinden Flaretos'un bir süre egemen olduğu

görülmektedir. Yinanç buranın 1085'ten sonra Süleyman Şah'ın elinde geçtiğini belirtmektedir. (Kuban, 2001:121).

12. yüzyıl olaylarıyla ilgili olarak Mateos'un vakayinâmesinde iki yerde "Deluk Kontu" adı geçmektedir. Birinde 1102 tarihlerinde Mısır ordularının kuzeye hareketi sırasında ölen Deluk Kontu G. Santsavel'den, diğerinde de Emir Balak'ın Franklarla çarpışmaları sırasında Josselin'e yardıma gelen Deluk, Ayıntab ve Raban Kontu Mahuis'ten söz edilmektedir.

Böylece kentin yüzyıl sonunda yeniden el değiştirdiği anlaşılıyor. Anna Kommena'nın ve Mateos'un yazdıklarından anlaşıldığı gibi Telukh sadece bir kent değil, bir *thema*'ydı ve merkezi Telukh Kalesi'ydi. Mateos'un 1124 yılında Dülük (Telukh) ve Ayındab'ı beraber zikretmesi, birinin *thema*, diğerinin kent adı olabileceği kanısını vermektedir. Her ikisinin de Haçlıların elinde olduğu anlaşılmaktadır. Telukh adının hep kent ile beraber düşünülmesi, birçok yanlış yoruma yol açmış olabilir (Kuban, 2001:123).

1124'de Balak'ın Menbiç önünde öldürülmesi sırasında ise Ayıntab Hakimi Mathieu idi. 1137' Joannes Komnenos güneye sefere çıktığı zaman Maraş'tan Ayıntab'a inmişti.. Kısa bir süre sonra, 1149'da, I.Mesut Maraş'ı ve Dülük'ü almış, Tılbaşar (Tel Beşir) çevresini de tahrip etmişti. 1150'de Tılbaşar terk edildiği sırada Antakya'ya giden Haçlılar Ayıntab'a sığınmışlardı. Bu sırada Dülük Anadolu Selçuklularının elindeydi.

Bar Hebræus 1150'de Bizanslıların Ayıntab'a egemen olduklarını ve Nureddin'in Ayıntab'ı bütün çevreye egemen olduktan sonra açlık tehdidi ve sulh yoluyla ele geçirdiğini yazmaktadır. Yani Dülük (Bar Hevreus'a göre Ayıntab) Nureddin'in eline tahrip edilmeden geçmiştir. Bu sırada kent ve çevre halkının büyük bir bölümünün Hıristiyan olduğu anlaşılmaktadır (Kuban, 2001:125).

Dussaut, Dülük kenti harap olduktan sonra ona bağlı küçük bir köy olan Ayıntab'ın büyüdüğünü ve Ayıntab sözcüğünün de Doliche bölgesindeki kaynaklardan geldiğini belirtiyor. Yakut'a göre Halep'le Antakya arasında müstahkem bir kale olan Ayıntab'ın etrafındaki köylerden bir i Dülük'tür. Yakut ayıca Ayıntab'ın eski adının Dülük olduğunu yazmaktadır.

Moğol istilasından sonra Yakınoğu Türkmenleri bağımsız beylikler kurmaya başlamışlardı. Özellikle 14. yüzyıl bunların kendi aralarında ve örneğin Ayıntab bölgesinde görüldüğü gibi, Memlüklerle mücadeleleriyle geçmiştir. Osmanlıların kesin olarak bu bölgeye egemen olmalarına kadar de bu mücadeleler sürmüştür. F. Sümer, 14. ve 15. yüzyıllarda Ayıntab

bölgesinde Avşar ve Bayat boylarının geldiğini söylemektedir. Dulkadir Beyliği'nin dayandığı Türkmenler arasında Avşarlar önemli bir yer tutmaktaydı. Bunların 15. yüzyıl başında Mardin bölgesine yaptıkları akınlar Karakoyunluların Antep'e uzanmasına neden olmuştur (Kuban, 2001:128).

Kent uzun süre Memlük idaresinde kalmış, fakat Memlüklerle Dulkadiroğulları arasındaki mücadelelerde sürekli tahribe uğramıştı. 1390'da Dulkadirli, Suli Bey komutasında sur dışını yakıp yıkmışlar fakat kaleyi ele geçirememişlerdir.1402'de Memlükler Dulkadirli emiri Alaeddin Ali'yi Ayıntab valisi tayin etmiş ve Ayıntab kısa bir süre dışında 1409'a kadar Alaeddin'in elinde kalmıştır. Memlükler kenti tekrar idarelerine geçirmişlerdir. Dulkadir emiri Alaüddevle'nin vakfiyesinde adı geçen Nasreddin Medresesi'nin bu sıralarda yapılmış olması muhtemeldir.

Dulkadiroğlu Alaüddevle'nin (1479-1515) 1489'dan sonra Ayıntab'a hakim olduğu anlaşılmaktadır. 1500/1501 tarihli bir vakfiyede kendisi Ayıntab'a bir cami, yanına bir vakıf olarak bir han yaptırdığı görülmektedir.

Kentte 13. yüzyıldan önce kent dışı yerleşmeler olduğu kesindir. Ömeriye Camisi'ndeki kitabeden başka Ali en-Neccar (Nacar) ve Eyüboğlu camilerinin ilk kuruluşlarının 14. yüzyıla dayandığı tahmin edilmektedir.

İlk yapılış 15. yüzyıl sonlarında olması gereken Alaüddevle (Alidela) Camisi, Ali Nacar ve Eyüboğlu camileri, Ömeriye ve diğer mescitler kentin kale çevresinde bir çekirdekle, birbirleriyle kesintisiz bağlı olmayan bazı mahallerden oluştuğunu düşündürmektedir. Bu mahallelere bazı Türkmen aşiretlerinin yerleşmesi ve adlarını buralara vermeleri olasıdır. (Güzelbey, C.1989:22)

1487'de *Hikmetname* adlı yapıtında Antep'li İbrahim İbn Bali, Antep'in yeşillikler içinde, sulak, çok güzel bir kent olduğunu yazmaktadır. Dülük Baba ziyaretgahında ve Antep'teki dört sudan söz etmekte, bunlardan birinin Aynülleben (bugünkü Alleben Deresi) olduğunu belirtmektedir. (Güzelbey, C.1989:24)

16. yüzyıl içinde Osmanlılar kenti yenileyip yeni yapılar yapmışlardır. Kalenin tamiri, Bostanı, Boyacı camilerinin tamiri, Tahtalı, Çınarlı ve Bey camilerinin yapımı Kanuni ve II. Selim dönemlerindedir. Fakat bu yüzyılı tanımlamak için yeterli belge ve bilgi bulunmamaktadır (Kuban, 2001:129).

18. yüzyıl Gaziantep için bir gelişme dönemi olmamıştır. Özellikle 18. yüzyılın ikinci yarısı

düzensizlik ve eşkıyalık dolu bir dönemdir. 1760 tarihli bir şeriye sicilinde mahalle sayısının bir önceki yüzyıl sonuna göre 39'dan 53'e çıktığı görüldüğü halde 1817 tarihli bir başka şeriye sicilinde bu sayı sadece 54'e çıkmıştır.

Kalenin kuzeyindeki Sefer Paşa Mahallesi 18. yüzyılda ortaya çıkan bir mahalle olarak gözüküyor. (Şekil 2.1) Kent ulaşım, ticari aksları ve Alleben Deresi boyunca gelişmiştir.(Şekil 2.2)

18.yüzyılda kent, Halep yolu boyunca Şehreküstü'ne kadar uzanmakta idi. Halep kapısı burada bulunuyordu. Bu yüzyılda kale önünden doğu-güneydoğuya uzanan büyük ticaret aksı boyunca Bedesten-i Cedit (ya da Zincirli Bedesten) denilen ve 1762'de Hüseyin Paşa tarafından yaptırılan han, Nakip (sonradan Mecidiye) Hanı (1756), İki Kapı Han, Emir Ali Hanı, Tütün Hanı yapılmıştır.

Şekil 2.1 Doğu yönünden Tepebaşına-Aziz Meryem Kilisesi-Kurtuluş Camiine bakış,1920-1940 .(Kaynak:Şahinbey Belediye Arşivi)

Şekil 2.2 Alleben Deresi ve Çevresi 1920-1940. (Kaynak:Şahinbey Belediye Arşivi).

2.2 19.yy ve Sonrası Kent Gelişimi

Kentte 19. yy ile ticaretin etkisi ile gelişim görülmektedir. Kenteki yeni ekonomik gelişiminin belirtileri, kentin eski ticaret merkezindeki ticaret yapılarının artmasıdır. Yeni Han ve dükkanlar eski ticaret merkezinin içinde ya da hemen yakınındaki boş alanlara inşa edilmiştir. Günümüzde Antep'in yaygın, fakat boşlukları fazla bir dokusu vardı. (Şekil 2.3) Kentin içi 19. yüzyıl boyunca büyük boşluklar, bahçeler içermeye devam etmiştir. (Şekil 2.4) Örneğin 1860'larda sonradan Kemikli Bedesten'in yapıldığı yerin ve çevrenin yani Arasta (Arasa) çevresinin boş olduğu anlaşılmaktadır. 1865'te bu bölgeye Nakip (sonradan Mecidiye) Hanı, Kemikli Bedesten, Tuz Han ve başka dükkanlar yapılmıştır. 1854-1857'de, sonradan Kurtuluş Savaşı'nda harap olan Kadir Paşa Bedesteni ve onun yanına bugün Millet Hanı adı verilen Aziziye Hanı, Ermeni cemaati tarafından Sultan Abdulaziz zamanında yapılmıştır. 1884-1889'da Belediye Hanı, 1890'da Kürkçiyen adlı bir Ermeni tüccar tarafından Kürkçü Hanı ve yanına şimdiki ad Buğday Pazarı Hanı olan büyük bir sabunhane (Masmana) yaptırılmıştır (Güzelbey, 1978:25).

Gaziantep'te 1870'te belediye kurulmuştur. Yeni kurulan belediye, Belediye Hanı'nı

yaptırmıştır. Amerikalıların ve Ermeni cemaatinin Türklerle de ortak olarak büyük bir canlılık yarattıkları anlaşılmaktadır. 1874'te, Amerikan Lisesi Amerikan Koleji'ne dönüşmüş yüksek eğitim vermeye başlamış, bir de tıp okulu açılmıştı. Amerikan Hastanesi de 1879-1884 yılları arasında inşa edilmiştir. (Şekil 2.5), (Şekil 2.6).

Şekil 2.3 Kalenin Kuzey yönüne doğru bakış-Türktepe, 1920-1940. (Kaynak:Şahinbey Belediye Arşivi)

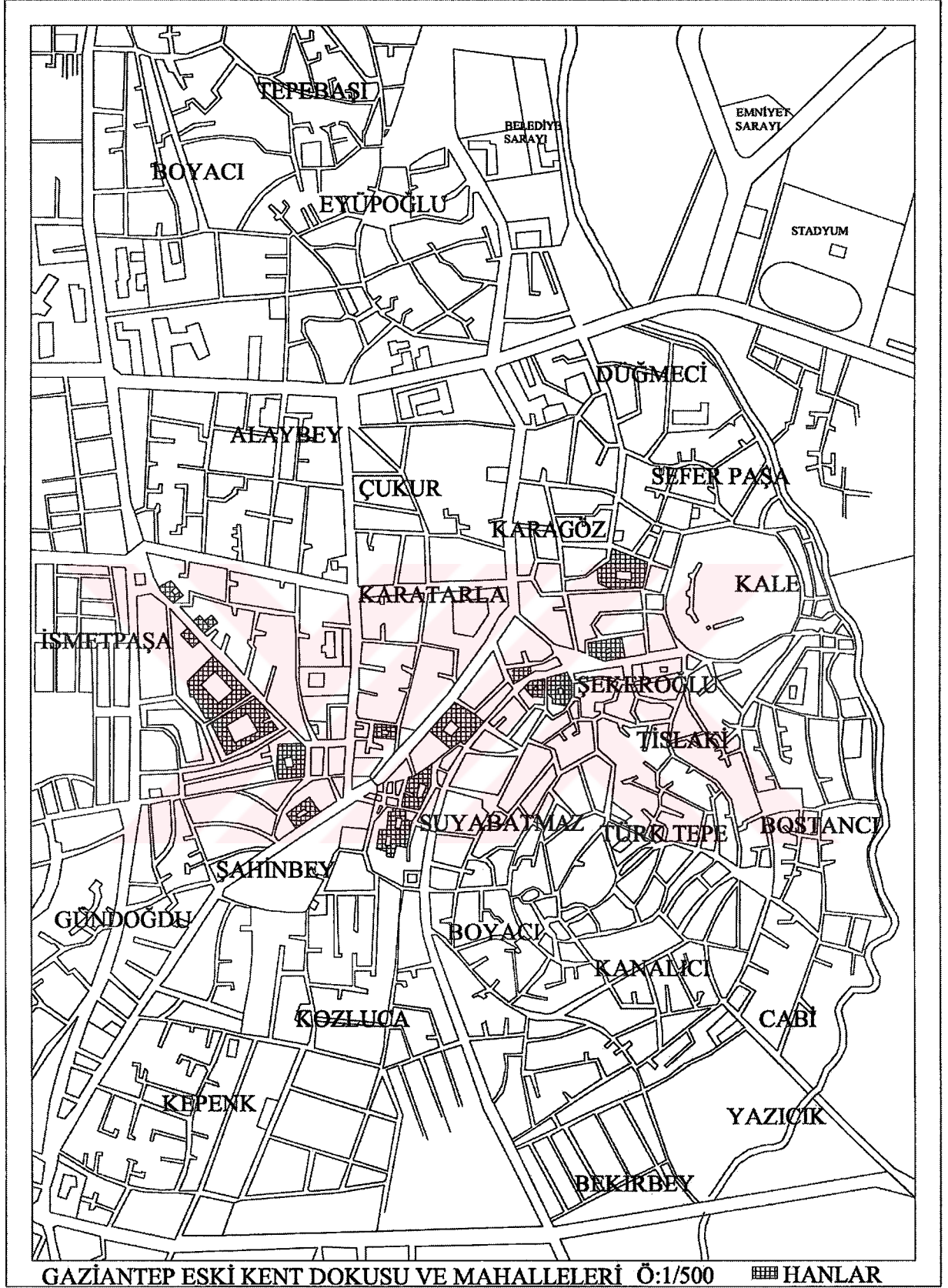
Şekil 2.4 Kırkayak parkından bakış- Amerikan Hastanesi, 1920-1940. (Kaynak:Şahinbey Belediye Arşivi).

Şekil 2.5 Amerikan Hastanesi ve Sosyal Tesisleri,1920-1940. (Kaynak:Şahinbey Belediye Arşivi)

Şekil 2.6 Özdemir Caddesi-Günümüze ulaşamayan yapılar, 1920-1940.(Kaynak:Şahinbey Belediye Arşivi)

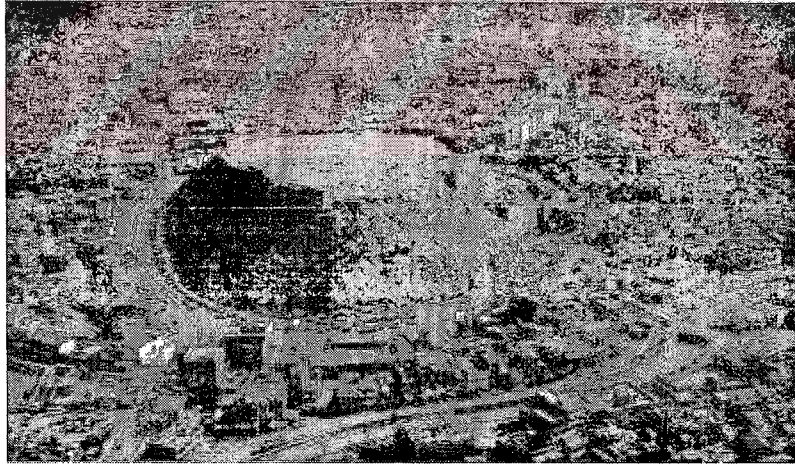

Şekil 2.7 Gaziantep Eski Kent Dokusu ve mahalleleri. (Belediye Halihazır paftasından çizilmiştir.)

2.3 Gaziantep Kenti Tarihsel Gelişimi içinde Kalenin Yeri

Gaziantep kalesinin, ne zaman ve kimler tarafından yapıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Bununla birlikte, tarihi MÖ 4000 yılına kadar uzanan höyük üzerine inşa edildiği, kalenin ilk olarak Roma hakimiyeti döneminde 1.yy'ın sonlarında kuzey köşedeki burcunun, bir karakol işlevi görmesi amacıyla yapıldığı düşünülmektedir. (Fotoğraf 2.3.1)

MS VI. Yüzyılda askeri açıdan kalenin öneminin artması üzerine Bizans İmparatoru I.Justinyanus (M.S.527-565) tarafından Gaziantep Kalesi büyük çapta onarılarak, güney kesimde yapılan substrüksiyon binaları ve galerilerle alan genişletilmiş, yeni burçlarla takviye edilerek sur bedenleri yükseltilmiştir. Kalede zaman içerisinde bölgeyi ele geçiren devletler tarafından kaleye bir takım ilaveler yapılmıştır. Özellikle 1481 yılında Mısır Sultanı Kayıtbay tarafından kale ikinci defa elden geçirilmiştir. Ana kapı üzerinde yer alan kitabeden anlaşıldığına göre, ana kapı ve kule köprüsünün iki yanındaki kuleler Osmanlı İmparatorluğu döneminde Kanuni Sultan Süleyman tarafından 1557 yılında yeniden yaptırılmıştır. Ayrıca kale üzerinde Roma ve Bizans dönemlerine ait kalıntılar ve Memlük, Dulkadiroğulları ve Osmanlı hükümdarları tarafından tamir edildiğine dair kitabeler bulunmaktadır. (Müze Müdürlüğü Arşivi).

Şekil 2.8 Kalenin kent içindeki konumlanması,2000.

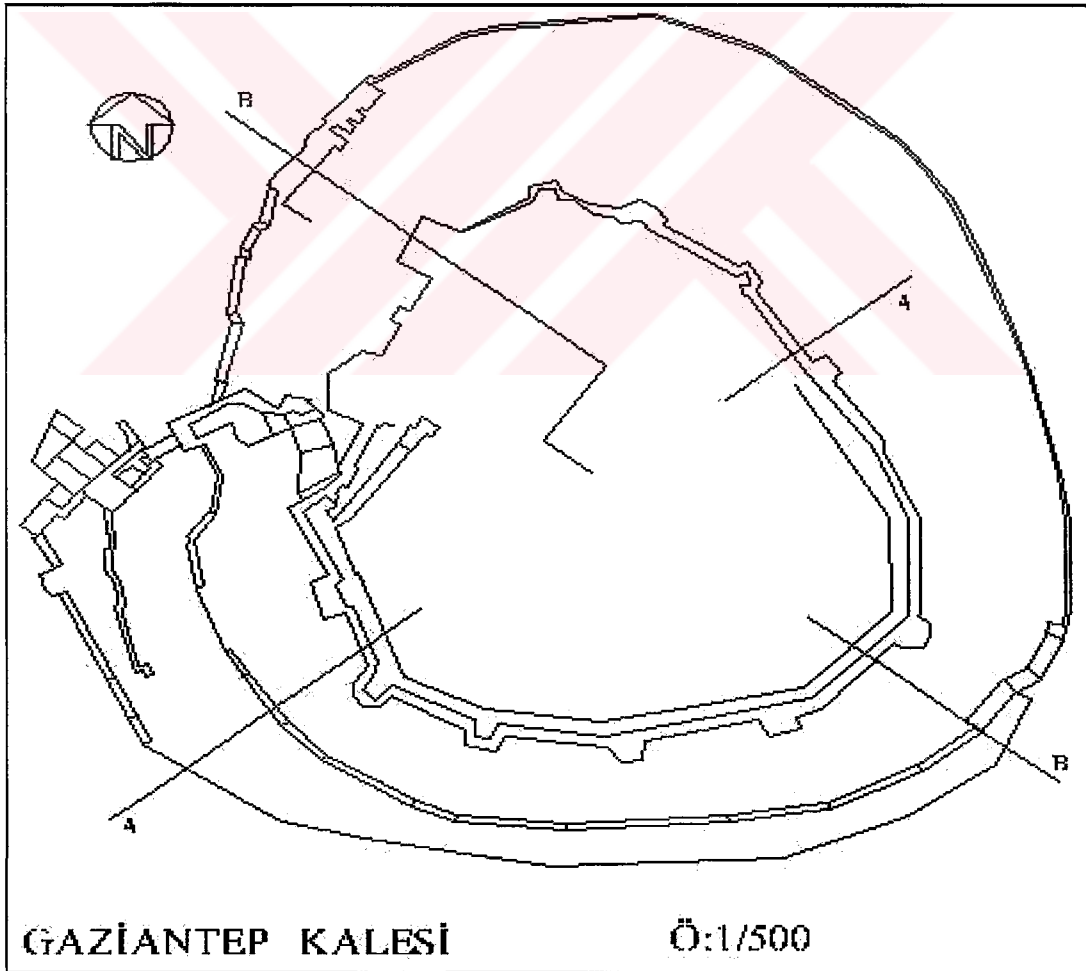
2.3.1 Gaziantep Kalesinin Mimari Özellikleri

Gaziantep Kalesi, Kudret Kayası' olarak adlandırılan tepe üzerinde kurulmuş olup, şehrin genel perspektifinde önemli bir yeri vardır.(Şekil 2.8) Bu tepe, doğal varlığının yanında insan eliyle yapılanlarla birlikte höyük haline gelmiştir. Kalenin dış cephe duvarlarının yapımında kalkerli taş kullanılmıştır. Kale 100 metre çapında ve çevresi 1200 metre uzunluğunda düzgün

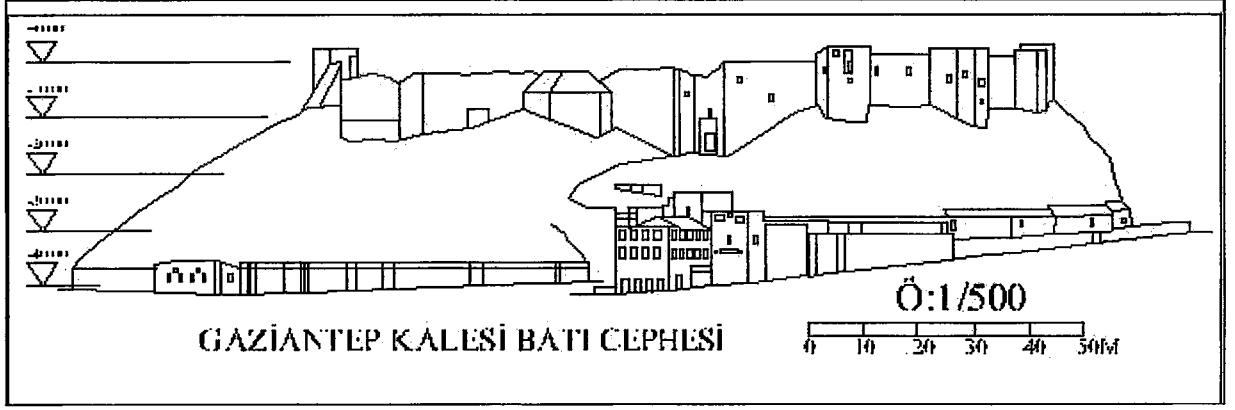
olmayan bir daire formundadır. (Şekil 2.9-Şekil 2.10)

Kale bedenleri üzerinde 12 adet kule yer almakta olup, dört tanesi farklı padişah ve emirler tarafından inşa edilmiştir.(Şekil 2.11)Evliya Çelebi'nin seyahatnamesinde de bahsedilen 36 burçtan 24 tanesi şimdi mevcut olmayan dış surlar üzerinde olduğu düşünülmektedir. (Şekil 2.12) Kalede tonozlu koridorlar mevcut olup, bu koridorlar daire biçiminde kaleyi çevirmektedir. Kale çevresinde eni 30 metre, derinliği 10 metre olan bir hendek bulunmakta ve kaleye geçiş bir köprü ile sağlanıyordu. Fakat bu yapılar günümüze ulaşmamıştır. (İl Turizm Müdürlüğünden Alınan Bilgiler,2003)

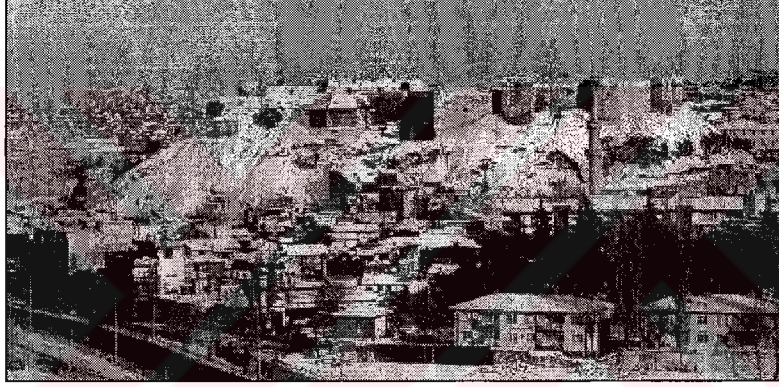
Kalenin ana kapısından girince kalenin iç kesimlerine ve üstüne doğru açılan iki yol vardır. Sola açılan yoldan kalenin üst kısımlarına ulaşmaktadır. Asıl kale kapısından devam edilerek ulaşılan yoldan galeri, dehliz , kale odaları ve acı-tatlı su kaynaklarına ulaşılmaktadır. (İl Turizm Müdürlüğünden Alınan Bilgiler,2003).

Şekil 2.9 Gaziantep Kalesi Planı,İl Turizm Müdürlüğü tarafından hazırlanan kalenin tanıtım yayınında yer alan çizimlerin yeniden düzenlenmesi ile hazırlanmıştır.2004

Şekil 2.10 Gaziantep Kalesi Cephe. İl Turizm Müdürlüğü tarafından hazırlanan kalenin tanıtım yayınında yer alan çizimlerin yeniden düzenlenmesi ile hazırlanmıştır. 2004.

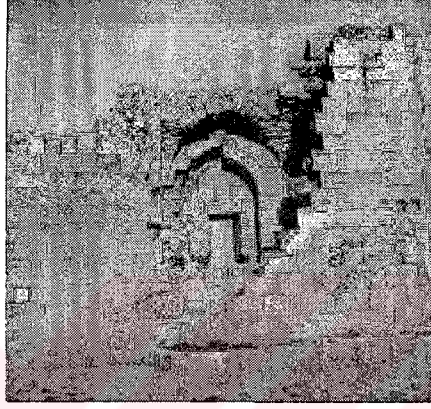
Şekil 2.11 Kalenin genel görünüşü.2000.

2.3.2 Gaziantep Kalesinde Yapılan Onarım ve Restorasyon Çalışmaları

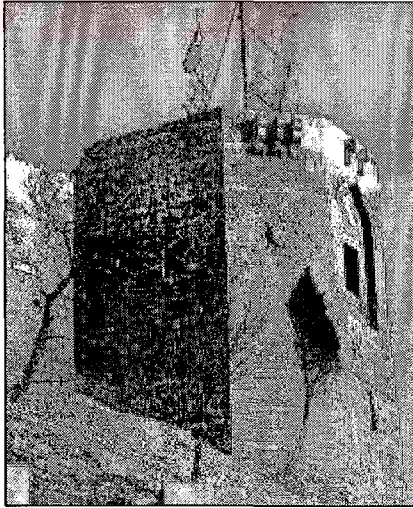
1989 ve 1998 yılları arasında aralıklarla devam eden bir onarım çalışması varken, 1998 yılından sonra valiliğin ve İl Özel İdarenin katkılarıyla sağlanan ödeneklerle Gaziantep Müze Müdürlüğüne kazı ve restorasyon çalışmalarına başlanılmıştır. Bu çalışmalar çerçevesinde, kalenin çevresi belirlenmiş, koruma duvarı yapılmış, çıkış yolu islah edilerek taş döşenmiş, yaklaşık 190 metre uzunluğundaki galeri temizlenmiş, sur bedenleri onarılarak yükseltilmiş, ana kapılar restorasyon ve rekonstrüksiyon ile diğer kapı girişleri güvenlik amacıyla demir parmaklıkla kapatılmıştır. (İl Turizm Müdürlüğünden Alınan Bilgiler,2003).

Halen devam eden arkeolojik kazılar sonucu kale üzerinde bir hamam ve cami kalıntıları bulunmuş olup, hamamın , buhar odası ve bacaları ortaya çıkarılmıştır. (Şekil 2.13) Buhar odasının duvarının köşesinde bulunan kanallar vasıtasıyla içeride buhar fazlalaşınca

dışarıya verildiği sanılmaktadır. Hamam, mimari olarak pek gösterişli olmamakla birlikte teknik bakımdan özellikler taşımaktadır. Cami ise Osmanlı mimarisi özelliklerini taşıyan dikdörtgen planlı bir yapıdır. Caminin güney cephesinde yarım daire şeklinde mihrap, mihrabın sağında ve solunda ikişer adet kitap koyma nişleri ve mihrabın sol tarafında güneyden dışarıya açılan bir kapı boşluğu ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca mihrabın sağ tarafında kızaklı bir minber yeri bulunmuştur. Ayrıca son cemaat yeri ve caminin minaresinin yeri de tespit edilmiştir. Yine kalenin üzerinde, su sarnıcı ve çeşitli yapı kalıntıları mevcut olup, arkeolojik kazıların sürdürülmesi planlanmaktadır.

Şekil 2.12 Kale içinden görünüş,2000.

Şekil 2.13 Kaleden burçların görünüşü ,2000

3. TÜRKLERDE HAN MİMARİSİNİN GELİŞİMİ

Şehirler arası hanlar ilk ortaya çıkan han tipleridir. Şehir hanları ise ancak ticari bölgelerin gelişmesiyle başlar. Orta Doğu ve Batı Asya'da sırasıyla ribat, kervansaray, han gibi isimler alır. Şehirler arası yollarda can mal emniyetini sağlayan konak yerleri olarak hizmet ederlerdi. Bugün otel ve moteller bir bakıma bunların yerini almıştır.

Şehirler arası kervansaraylar, Menzil Hanları yollar boyunca konaklamalarda geceye kalmadan bir gün içinde varılabilecek şekilde 30-40 km. lik etaplarda kurulurdu. Şehir içi hanları ise o şehrin yol sistemine ve ticaret bölgelerinin kuruluşlarına göre yerlerini alırdı.(Güran, 1985:4-5).

Kervansaraylara benzeyen ilk yapılar Romalılar devrinde sınırlarda ve stratejik önemi olan güzergahlarda, içinde daima askerler bulunan planlı küçük birer kale şeklinde yapılarıdır. Bunlara "castrum" veya "castel" denilmektedir. Daha çok askeri amaçla yapılmış olan "castrum"lar , aynı zamanda da birer barınak olması bakımından, Türk kervansaraylarına benzer öncü yapılar olarak kabul edilebilir (Akozan, 1963:24). Ayrıca castrum olarak bilinen bir diğer yapı türü Roma dönemindeki ordu karargahıdır.

3.1 Ribat

Ribat Arapça (ریت) kökünden türemiştir. Ribatları, han ve kervansarayların ilk örnekleri ve orijindir.

Ribatlar Abbasiler dönemi ve öncesinde dini ve askeri bir müessese olarak görülmüştür. Din mücahitlerinin sonra da ordunun savaş sırasında ikmal yaptığı merkezleri ve korunma yerleri olarak kullanılmıştır. Batıda yapı yönünden buna benzer örnekler bulunmamaktadır. İlk ribatlar resmi vakıf kuruluşlarıdır. İlk örnek olarak Abbasiler devrinde Kuzey Afrika valisi Harşama'nın Tunus'da 795 de yaptırmış olduğu ribatı göstermek mümkündür. (Akozan, 1963:32).

Gazneniler döneminde de ribatlar yapılmıştır. Gazneli Mahmud 1020 de Meşhed Serahs yolunda ilk örnek olan RiBAT-I MAHİ yi yaptırmıştır. 11. yüzyıl başında ise Sengbest ribatını yaptırılmıştır (1028). (Köprülü, 1944:58).

İlk Türk ribat ve kervansaraylarının ortak karakteri olarak görünen noktalar şunlardır: Planlar genellikle aynı olup, bir avlu etrafında eyvanlı, revaklı bir kütle mimarisine sahiptir. Portali masif paye ve kulelerle takviye edilmiş, cephe duvarlarıyla bir kale görünümündedir. Yapı

malzemesi ise kerpiç ve tuğladır.

3.2 Kervansaraylar

Kelime farsca (Kerban - Kervan) Kôrban saray'dan türemiştir. Şehirler arasında kervanların konakladıkları ve korunduğu ünitelerdir.

Kervansaray fonksiyonu ve planı ile Anadolu'ya Türklerin getirdiği bir yapı tipidir. Selçuklu kervansaraylarının büyük çoğunluğu 13yy. ilk yarısında yapılmıştır.

Anadolu Selçuklu kervansarayları hükümdarlar, devlet büyükleri ve zengin hayır sahipleri tarafından kurulmuş ve hayır için hizmete sokulmuştur. Bu kervansarayların vakfiyelerinde bunların nasıl yürütüleceği, gelirin nereden sağlanacağı belirtilmektedir. Anadolu Selçuklularının hüküm sürdükleri bölgelere kurdukları kervansaray sistemine Osmanlılar da kervansaraylar ve birçok şehir hanları eklemiştir.

Osmanlı devrinin şehirlerarası han ve kervansaraylarda yine Selçuklu prensibinde yerleşerek, topografik durumun imkanlarına göre iki merkez arasına yapılarak gündüz şehirler arası yolların emniyetle geçilebilmesine imkan vermişlerdir. Osmanlı devri kervansarayları, Anadolu Selçuklu kervansaraylarından mimari hacim, inşaat tekniği ve cephe mimarisi yönlerinden farklıdır. Hacimler daha küçük ve sade tutulmuş. Kale görünüşlü abidevi hava kaybedilmiştir. Ayrıca yapının dışla bağlantısı artmış, bazen cephelerde dükkanlar yer almaya başlamıştır (Say, 1996:32).

Anadolu Selçuklu kervansarayları plan bakımından dört grupta toplanır:

- 1- Sadece avludan oluşan hanlar (avlulu üstü açık tip)
- 2- Sadece kapalı kısmı olan hanlar (avlusuz üstü örtülü tip)
- 3- Avlu ve kapalı kısmın birleşmesinden meydana gelen hanlar
- 4- Eş odaklı hanlar (Akozan, 1963:38).

3.3 Hanlar

Han, kelime olarak Farsçadır. Ancak orijini yönünden çeşitli iddialar vardır. Han, kervansaray yerine de kullanılmasına rağmen mimari ve fonksiyon yönünden farklıdır. Kervansaraylar genellikle şehirler arasında olup, yapıların içinde hamam, çarşı, ve ahır gibi kısımlar bulunur. Şehir hanlarında ise bu fonksiyonlar kısmen yer alır veya tamamen kaybolur. Bunlardan

sadece ahırlar bazı şehir hanlarında görülür. Konstrüksiyon yönünden de önemli farklar vardır. İssiz yollar üzerindeki kervansarayların, can ve mal emniyetini kolayca sağlayabilmeleri ve dayanma güçlerini bir süre devam ettirebilmeleri için yapılar bir kaleyi andırır. Kervanların şehirlere vardiktan sonra azalmaları çok normal olduğundan, şehir hanları fonksiyonel bir şekilde bu ihtiyaçlara göre mimari ve oran değişiklikleri göstererek, kale görünimlerini ve büyüklük ölçülerini kaybederler.

3.3.1 İlk Türk Devletlerinde Hanlar

Türklerden kalan ilk kervansaraylar Gazneliler ve Karahanlılar zamanındadır. Bu kervansaraylardan sadece izler bulunabilmiştir.

Meşhed'in 100 km. kadar doğusunda bulunan 1019-1020 tarihinde yaptırılmış olan Rıbat-ı Mahi yaklaşık 70.68 x 71,92 metrelik bir ebatda olup Karahanlılar'ın daha sonraki Dayı Hatun Kervansarayına benzer kare plana sahiptir. 4 eyvanlı avlu şeması ve eyvan-kubbe birleşmesinin Karahanlı ve Selçuklular'dan da önce Gazneliler'de yapıldığını göstermektedir.

Bu yapı, 4 eyvanlı avlu şeması ve tuğla süslemeleri gibi Karahanlı mimari geleneklerini devam ettiren şekiller yanında eyvanlardan biri arkasında kubbenin yer alması önemini daha da arttırmakta ve yüzyıl sonraki Selçuklu kervansaraylarının öncüsü olarak Karahanlı mimarisi ile Selçuklu mimarisi arasında bir bağlantı teşkil etmektedir(Aslanapa, 1972:54).

3.3.2 Büyük Selçuklularda Hanların Gelişmesi

Karahanlı ve Gaznelilere bağlı olarak kullanılmış olan, kubbe, eyvan, duvar nişleri, sivri kemerli portaller Büyük Selçuklu mimarisinde de yerini almıştır. Eyvanlı avlu plan sistemi de devam etmiştir.

3.3.3 Anadolu Selçuklularda Han

Alaüddin Keykubad (1219-1237) zamanı gerek siyasi gerek sanat yönünden en parlak devirleridir. Böylece Orta Asya ve Batı Türkistan'a Uygur, Karahanlı, Gazneli ve Büyük Selçuklular'la devam edip gelişen Türk sanatı Anadolu'ya yayılma imkanını bulmuştur. Anadolu Selçuklu sanatı ve mimarisi bazı farklı özellikler göstermesine rağmen genellikle Türk sanatına bağlı kalmış, Türkistan Türk Mimarisi ile Osmanlı mimarisi arasında nitelikli bir yere sahip olmuştur. Portal, sivri kemer ve avlu düzeni bu dönemde de uygulanmış ve kervansarayların mimari yapı taşlarını oluşturmuşlardır. (Aslanapa, 1972:56).

Anadolu'da önemli Selçuklu şehirleri önceleri Konya, Kayseri, Sivas Amasya ve Malatya

olmuş bunlara sonradan Sinop, Antalya ve Alanya katılmıştır. Selçuklu kervansarayları Anadolu'nun ulaşım zorluğu ve emniyet eksiklikleri nedeniyle tekrar ele alınmış ve bu etkenlerle mimaride gerekli değişiklikler yapılmış, önceki devrin kerpiç ve tuğla ribatlarına karşılık tamamen taştan kale görünüşlü kervansaraylar ortaya çıkmış ve kolay savunulması için pencereler küçük ve az sayıda tutularak bir mazgal niteliğinde yapılmıştır.

Ticaret amaç ile kurulmuş ve 'Han' adı ile anılan yapılar, kervan ve yolcular bir ücret karşılığı barındırılırken, Selçuklu Hükümdarları, devlet büyükleri ve zengin hayır sahipleri tarafından kurulup, hizmete açılan kervansaraylarda ise üç gün süreyle bedava olarak misafir kabul edilmekteydi. Kervanların bakım ihtiyaçları da buralarda bedava sağlanmaktaydı. Devlet baskın ve soygundan zarara uğrayanların kayıplarını öderdi (Akozan, 1973:14).

Türklerde Anadolu'ya gelişlerinde kullanmaya başladıkları bir tarz olan avlusuz ve üstü örtülü tipin örneği ilk olarak Şerefza Hanı (Şarapsa Han) nda görülmektedir.

Anadolu Selçuklu kervansaraylarının planı, fonksiyon ve sosyal görevleri icabı, ahır, depo, hamam, ve mescit gibi kısımları da bulunurdu. Böylece hekimleri, baytarları ve tamirci ustalarıyla bir sosyal topluluk meydana getiren bu yapılar, mimari yönden, genel plan düzeni ve avlulu kuruluşlarıyla Büyük Selçuklu mimari ve planlama geleneklerini devam ettirdiği görülmektedir. Bu benzerliklere rağmen özellikle inşa tekniğinde farklılıklar bulunmaktadır.

Ancak Anadolu'da Selçuklular'ın kurduğu kervansarayların bir kısmı Büyük Selçuklu, Gazneli ve Karahanlı inşa geleneklerine, revaklı eyvanlı avlu düzenine bağlı kalmış, inşaat tekniği ve bazı değişik plan tipleriyle ise ayrı bir yol izlemeye başlamıştır. Özellikle inşaat tekniği değişerek, ilk devirlerin kerpiç ve tuğla mimarisine karşı taş tercih edilmiştir. Anadolu Selçuklularının eski, tuğla yapı geleneğini diğer dini mimari eserlerinde sürdürmüş olmalarına rağmen, kervansarayları kullanmamış olmaları karakteristiktir. Plan düzenlerinde ise, tamamen kapalı nefler halinde avlusuz veya kapalı neflerin bir avluyla birleştiği karma tipler ise bir yenilik olarak ortaya çıkmaktadır. Böylece Türkistan'daki ilk doğuşlarından itibaren benzer halkalarla devam eden bu eserler zincirine Anadolu'da değişik halkalar katılacaktır. Anadolu Selçuklu kervansarayları mensup oldukları tipin grubunda genel hatlarıyla birbirlerine benzerlerse de aralarında ayrılıklar da gösterebilirler. Mesela karma tipte, açık avlulu kısım kapalı kısmın birleştirildiği örneklerde, açık avlulu kısmın bazen kare bazen L planlı olduğu gibi kapalı kısmın daralıp uzadığı veya kısalmış kareye yaklaştığı görülmektedir. Diğer bir ayrılık olarak bazen dış ve iç portallerin akslarının her zaman bina-nın esas aksı üzerinde olmadıkları görülür.

3.3.4 Osmanlı Devri Hanları

Anadolu Selçuklularının hüküm sürdükleri bölgelerde, Uzak Doğu'ya ve bilhassa Hindistan, Çin ticaret yollarını, Anadolu şehirlerine bağlayan arterler üzerinde kurdukları nitelikli kervansaray sistemine, Osmanlılar da kervansaraylar ve birçok şehir hanları ilave etmiş ve bu düzeni çok geniş olan ülkelerinde emniyetle yürütmüşlerdir. Ayrıca komşu bölgelerde ve özellikle Mısır, Suriye ve Irak 'ta plan düzeni ve mimari yönden Anadolu kervansaraylarına benzer yapılar yapılmıştır. 13. ve 14. yüzyıllarda, biri Diyarbakır-Musul-İran'dan Orta Asya'ya uzanan, diğeri Fırat nehrini takiben Bağdat ve Basra'ya varan ticaret yollarının önem kazanması üzerine ve daha sonraki devirlerde, 16. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar İstanbul ve Anadolu'dan Hac'ca gidecekler için Kuzey Suriye'de Anadolu kervansaraylarına benzerlik gösteren bir çok kervansaray yapılmıştır (Cezar, 1985:32).

Osmanlı döneminde ticaretin kentlerde önemli bir rol alması ile ticaret yapılarında artış görülmektedir. Andre Raymond'un araştırmalarına göre Osmanlı döneminde yapılan 145 çarşı ve 360 han-kervansaray ve vekale tespit edilmiştir.

3.3.4.1 Osmanlı Devri Hanlarında Plan ve Mekan Anlayışı

Plan ve mekan anlayışında, kare veya kareye yakın, açık bir avluyu çeviren sütun ve payelere oturan kemerlerden oluşan revak sisteminde yada sadece kapalı bir mekan ve neflerden oluşan tiplerle eski geleneklere bağlı bulunduğu görülür. Ancak incelemeye tabi tutulduklarında bu plan ve mekan anlayışının ilk Türk han mimarisi başlangıcından Anadolu Selçuklu Han ve kervansaray mimarisinin sonuna kadar olan devirdeki uygulamalardan farklı bir şekilde ele alındığı görülmektedir. Osmanlı devri ile özellikle şehir hanları mimarisinde kapalı kısımlar düzgün dikdörtgen formlarını kaybedip daha çok arsa ve yola göre formlar alıp avluda da mutlaka düzgün formlar arama endişesi kaybolurken, han mimarisinde işlev ön plana çıkmıştır. Böylece revaklı avlu gerisinde misafir ve yolcular için mekanlar yapılırken insanların, hayvan barındırma yerlerinden kesin bir mekan ayrılığı ile kopması ve nefler halinde veya ayrı bölümlerde ahırlara yer verilmesi önemli bir gelişme olarak ortaya çıkmaktadır. Ayrıca, Osmanlı devri han mimarisinde yine kare veya kareye yakın, Revaklı avlu şeması esas alınmakla beraber 2 katlı olarak inşa edilmiş yapılarda uygulanmıştır. (Cezar, 1985:31).

Osmanlı Han mimarisinde kapalı bir mekan olarak neflerden oluşan han ve kervansaraylar da inşa edilmiştir. Bu yapılar Anadolu Selçuklu Sultan hanlarının sahip olduğu plan şemasındaki kapalı nefli mekânın Osmanlı Han mimarisinde de devam ettiğini gösteren yapılardır.

Osmanlı Devri han mimarisinde abartılı süsleme öğeleri kaldırılmıştır. Han ve kervansaraylarda kale fonksiyon ve görünüşünden uzaklaşmıştır. Yapının çevresi ile bağlantısı artmış bazen cephelerde dükkanlar yer almaya başlamıştır.

Siyasi ortamla da ilgili olarak Osmanlı han mimarisinde şehir ve ticaret hayatının ihtiyacına göre düzenlemeler yapılmıştır.

Şehirlerin siyasi hayata göre önem kazanarak gelişmeleri şehir hanlarında da bazı farklar yaratmış, bazı hanlar ticaretin ve pazarların önemli merkezleri olmuştur. Artık sadece gece konaklanan üniteler olmaktan çıkıp ticaret ve iş hayatının büroları olarak da kullanılmışlardır. Pirinçi, Kürkçü hanı gibi aldıkları isimlerle hangi loncalara ait oldukları ne gibi ticaret merkezleri olduklarını anlamak mümkündür. Osmanlılardan önce daha ziyade şehir dışı yollar üzerinde ağırlığını hissettiren kervansaray ve hanların, Osmanlılarla beraber siyasi yöne paralel olarak gelişen şehirlerde önemli merkezler haline geldikleri görülmektedir. (Cezar, 1985:34).

Osmanlı devri han mimarisinde önemli bir mekan anlayışının gelişimi olarak, hayvan barındırma ve insan ihtiyaçlarına cevap veren hacimlerin kesin olarak ayrılmış olan örneklerinde, iki hacim ve mekan ortaya çıkar. Bunlardan ahırlar mazgal pencerelerle aydınlatılmış ve havalandırılmıştır. İnsanlar tarafından kullanılan mekanlar ise üst katlarda dışa açılan bir pencere ile revaklara açılan bir kapı ve bir pencere düzeni ile aydınlatılmıştır.

Plan tipleri yönünden Osmanlı devri hanlarını, genel olarak avlusuz kapalı tip, üstü açık avlulu tip kervansaraylar ve şehir hanları olmak üzere iki ana bölümde toplamak mümkündür.

Avlusuz Kervansaraylar

Tek hacimden ibarettir. Planları genellikle kare ve dikdörtgendir ve tek giriş bulunur. Giriş aksının her iki yanında kalan kısımlar zeminden yükseltilerek yolcuların yatacağı yerler halinde ayrılmıştır. Duvarında ocak ve nişler vardır. Orta bölüm yük ve hayvanlar için ayrılmıştır. Pencereler yüksek dar ve küçükçe yapılmıştır. Dış cephelerin taş ve taş-tuğla karışımı olarak yapıldığı bu yapılar bazen kubbe ve tonozlarla, bezende ahşap bir çatı kiremitle örtülmüştür. Bazı tiplerde merkezi kubbede bir fener yer aldığıda görülür. Bu grubun tip planına, Osmanlılar devrine ait 16. yüzyıl eserleri olan Gebze Çoban Mustafa Paşa Hanı ve Lüleburgaz Sokullu Kervansarayı örnek olarak gösterilebilir.

Avlulu Açık Tip Kervansaraylar

Bu tarz plan teşkili mimari yönden bir gelişmedir. Yapıda hijyen, konfor, ve sosyal yönden

insan önemle ele alınmış ve mimari ile sorunlara çözümler oluşturulmuştur. Bu tipte, hayvanlara ayrılan küçük avlu ile servis bölümleri, yolcuların ikamet bölümüne ayrılan kısımdan ayrılmıştır. Giriş yine tektir ve kapalı kısım giriş aksındadır. Girişin sağ ve solunda kalan küçük hacimlerde ise hanın idaresi ve personeline ait bölümler ayrılmıştır. Ortada ise genellikle bir çeşme bulunur.

Örnek: Edirne Ekmekçizade Ahmet Paşa Hanı 17.yy. (Akozan, 1973:21).

a) Şehir Hanları

Bu tip hanlar İmparatorluğun başından itibaren ortaya çıkar ve diğerine göre daha gelişmiş bir plan tarzı gösterir. Genellikle artık iki kat olmuş, zemin katları depo, ahır tamirhane gibi servis kısımlarına ayrılmış, üst kat ise tamamen yolcuların konaklamasına ayrılmıştır. Her iki katı revaklı bir galeri çevrelemektedir. Taşıyıcı aks sistemi her iki katta da aynıdır. Avlu kare veya dikdörtgendir.

Şehir hanları 3 grup olarak incelenirse:

1- Birinci grup

Tek avlulu, ahır kısmı avluya bitişik fakat ayrı bir bölüm halindedir.

Örnekleri: Bergama Taşhanı (15. yüzyıl), Diyarbakır Deliller Hanı (16-17. yüzyıl). Gaziantep Hişva Hanı (17. yüzyıl). Mardin Hanı (17-18. yüzyıl) ve Gaziantep Mecidiye Hanı (19. yüzyıl) dır (Akozan, 1973:24).

2- İkinci grup

Birinci gruptaki plan şemasına ek olarak, ahırlar kısmı da avlulu ayrı bir kısım oluşturur.

Örnek:15. yüzyıl Bursa Koza hanını, 16. yüzyıla ait Edirne Rüstem Paşa Han'ı

3- Üçüncü grup, ticaret hanları

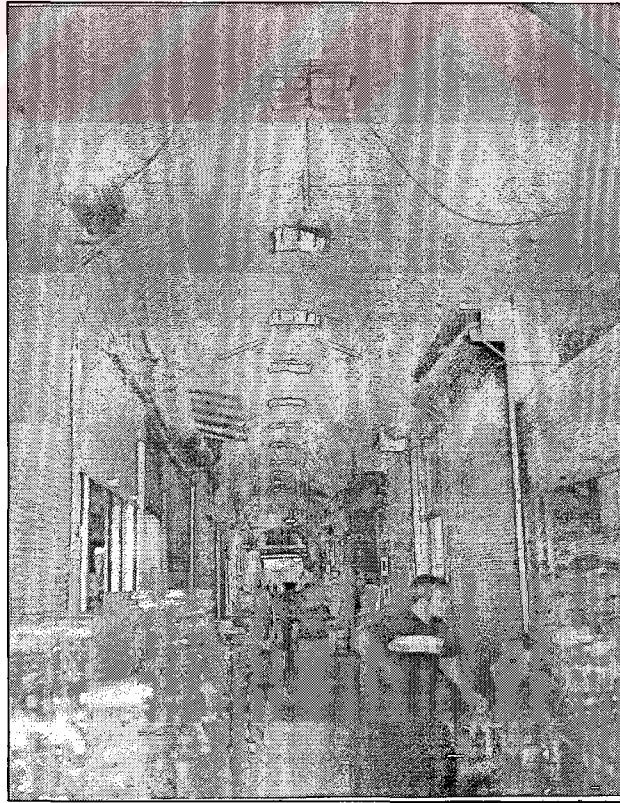
Daha ilerdeki dönemlerde, özellikle İstanbul Hanlarında gelişecek olan bu tip hanlar ilk olarak Bursa'da görülür. Bunların temel özellikleri ve Selçuklu hanlarından farklı yönleri içinde ikamet edilmemesidir. Zemin kat, avlu kısmında revaklı olup, tek kapıyla avluya açılan ve penceresiz eşya depoları olarak kullanılan hücrelerden meydana gelmiştir. Üst kat odaları ise birer büro özelliğinde olup avluda yine revaklı galeriye açılmaktadır ve penceresizdir (Akozan, 1973:25).

3.4 Bedestenler

Türkçe'ye de bedesten olarak geçmiş olan kelimenin Bezzazistan veya Bezistan'dan geçmiş olabileceği öne sürülmektedir. 'Bezzaz' Arapça'da bez satan anlamına gelmektedir. Bedestenler öncelikle mücevherler olmak üzere, değerli taşlar ile birlikte, silahlar, müzeyyen koşum takımları ile beraber değerli kumaşların satıldığı mekanlardı.

Selçuklu Devri sonlarında ortaya çıkan ve Osmanlı Devletinde geliştiğini ve yaygınlaştığını gördüğümüz bedestenler devrin şehircilik anlayışını, bu anlayışın içinde ticaretin önemini ve yerini, ihtiyaçlara bağlı işlevsel ve sosyo- ekonomik sonuçları ortaya çıkaran bir yapı türüdür. Ticaret eylemi yönünden çevresindeki dükkanlar ve iş hanları ile ilişkisinin yanında şehir halkının parasal varlığıyla ilgili bir fonksiyona da sahiptir.

15.yy da Osmanlı bedestenlerinin çoğunda iç kısmında dükkanlar ve dükkanların önündeki geçit yerinin üstü kapalıdır. Bu özellikleri ile kapalı çarşılarla karşılaştırıldıklarında bedestenlerin kapalı çarşılardan kaynaklandığı düşünülebilir. Ama diğer mimari özellikleri ele alınırsa bedestenlerin etkilendiği mimari yapılar, ticaret hanlarıdır.(Örnek: Gaziantep Kemikli Bedesten) (Fotoğraf 3.4.1) Bedestenler her şehirde bir tane yapılmıştır ama şehrin ihtiyaçları ve ticari faaliyetlerinin artması ile sayıları da artmıştır.

Şekil 3. 1 Gaziantep Kemikli Bedesten

4. GAZİANTEP’TE TİCARET OLGUSU

Toplumsal hayatın gelişimi, örgütlenmenin üretimin gelişmesiyle ticaret ortaya çıkmaktadır. Sadece yerleşik düzenlerde değil, göçebe yaşantılarının içinde de ticaret kavramı olmuştur. Ama geniş çaplı ticaret yerleşik düzende ve kentlerde görülmektedir. Ticari malların çeşitliliğine, kalitenin yükselmesine ancak kentsel yaşamla ulaşıldığı gibi, satış için oluşturulan mekanlarda da gelişim olmuştur.

Kent ve ticaret kavramı birbiriyle iç içedir. Bu iç içelik bazı uygarlıklara ait dilbilimsel çalışmaların incelemesinde de rastlanmaktadır. Örneğin Anadolu da yaşamış en eski uygarlıklardan biri olan Hittitler’ in dilinde, ayırım yapılmaksızın tüm yerleşim yerleri ‘happ(iy)a’ adı ile tanımlanmaktadır.

Bu sözcüğün happar-ticaret ve iya-yapmak sözcüklerinin bileşkesi olduğu bilinmektedir. Buna göre, kent ve ticaret sözcüklerinin arasındaki bağlantı, Hitit kentlerinin de ana işlevinin ticaret olduğu ve ticari amaçla kurulduğu anlaşılmaktadır (Dinçol,1979:118).

İÖ. 2000 yıllarında Asurlu tüccarlar ticaret amacı ile geldikleri Anadolu’da, yerel beylerle anlaşarak, mevcut yerleşimlerin yakınlarında, konut, depo ve büro olarak kullandıkları evler yapıp, aileleri ile birlikte yaşamaya başlamıştır. Yazılı kaynaklarda adlarına rastlanmakla birlikte henüz bulunamamış olan ve sayıları on kadar olduğu tahmin edilen bu tür yerleşimlerin en önemlisi Kayseri’nin 20 km. kuzeydoğusundaki Kültepe höyüğünün alt kısmında yer alan Karum Kaneş’tir. Asurca’da karum sözcüğün ‘rıhtım ve liman’ olarak tanımlanmakta ve aynı zamanda ‘büyük merkez’ olarak da kullanılmaktadır (Dinçol,1979:117).

Roma İmparatorluğu döneminde su yolları üzerinde bulunan ve alım satım merkezleri olarak kullanılan yerler ‘portus’ olarak tanımlanmaktadır. Hollanda ve İngiltere’de ‘portus’ sur dışında yer alan ve tüccarların yaşadığı yeni kurulan kenti, eski kentten ayırmak amacıyla kullanılırdı. Tüccarlar ve aileleri bir yol üzerinde, dinsel ya da askeri amaçlı kurulmuş mevcut yerleşmenin yanı başında, kale duvarlarının eteklerine yerleşirlerdi. İlk zamanlar sadece tüccarlar ve ailelerinde oluşan yeni yerleşimin sakinleri kaledeki yaşamdan farklı bir yaşama sahiptiler. Ticaretin gelişmesiyle yeni yerleşmeler sürekli büyürken, nüfusları da sürekli artmıştır. Zaman içinde farklı amaçla kurulmuş iki yerleşmenin kaynaşarak birleşmesi ile ‘kent’ kavramı ortaya çıkmıştır (Cezar, 1978:10).

4.1 Ticaretin Kentlerin Kuruluşuna Etkisi

Kentlerin kuruluş ve gelişme nedenleri, özellikle 19.yy.'ın sonlarından itibaren birçok araştırmacı için inceleme konusu olmuştur. Osman Ergin 1936 yılında yayınlanan kitabında Batılılara atıfta bulunarak, 'bence *cite*'nin belediyeçilik bakımından en doğru tanımı budur' dediği kenti şöyle tanımlamaktadır: ' Kent, etrafında sur, en yüksek tepesinde kale, ortasında büyük mabet ve bunun çevresinde çarşısı, pazarı ve meydanı bulunan kasabadır.' Böylece hem askeri, hem dini, hem de ticari etkenlerden söz ederken, tanımını da şu şekilde açıklamaktadır: '1.Düşmanın saldırısına uğradıkları zaman sur içine ve kaleye girerler, 2. kent dışında yaşayan halk ibadet için kentte gelmeye mecburdur. 3. çevre halkı ellerindeki ham maddeyi satmak kendilerine gerekli olan mamul eşyayı almak üzere buraya gelirler (Ergin, 1978:34).

Anadolu'daki yerleşmelerinde kırsal bölümlerin üretici duruma geçmeleri ile tüketim fazlası yada tüketim artışı ürünün değış tokuşa neden olduğu belirtilmektedir. Bu gerçekleştiğinde, kentleşme olgusunun ilk boyutu olan ticaretin başladığını ve böylece Anadolu'da kentleşmenin temellerinin oluştuğu anlaşılmaktadır (Tunçbilek, 1988:93).

Kentlerin kuruluşunda ilk olarak dinsel ya da siyasal bir gücün etkili olduğu bir çok kent örneğiyle görülmektedir. Ancak kentlerin daha sonraki gelişimi kentteki ticaretin gelişimine bağlıdır.

4.2 Kentlerde Meslek Örgütlerinin Ortaya Çıkışı

Ticaretin aynı türüyle ilgilenen kişilerin bir araya gelerek meslek örgütleri kurmaları eski çağlardan beri rastlanan bir olguydu. Meslek örgütlerinin kurulmasındaki asıl amaç, ekonomik çıkarları korumaktan öte, üyeleri arasında dinsel birlik sağlamak ve toplumsal dayanışmayı kurup yaşatmaktı. Herhangi bir toplumsal güvenlik kurumunun olmadığı dönemlerde, meslek örgütü(lonca) bir anlamda bunu yerine getiriyordu. (Altınöz,1999:34).

Avrupa'da ilk zamanlar tüccar ve zanaatkarların loncaları arasında ayırım yoktu. Mallarını satmadan önce işleyen kişiler olan zanaatkarlar da tüccar loncalarına kabul ediliyorlardı. Daha sonra ticaretin ve zanaatların gelişmesiyle zanaatkarların da kendilerine ait loncaları olmuştur.

Her iş koluna bağlı esnafın kendi locası çevresinde örgütlenmesi geleneği eski çağlardan beri Anadolu kentlerinde de rastlanan bir olgudur. Loncalar Anadolu'da Selçuklular ve Bizans'tan beri Anadolu Ahileri olarak anılmaktadır. (Aktüre, 1986:43).

Türklerde Ahi teşkilatının gelişme ve yaygınlaşmasına paralel olarak, Türklere ait ticaret yapılarıyla birlikte üretim alanları artıyor, ayrıca hükümdar, devlet adamları ve zenginler de inşa ettirdikleri hayır kurumları ile ilgili yapıların yaşaması için, bunların gelir alanları arasına iş hanı durumunda yapılar ile dükkanlar da katılmaktadır.

4.3 Türklerde Ticaret

Türklerin ticari yaşamla ilgili zengin sözcük hazinesine rağmen çarşı ve Pazar anlamına gelen sözcükler Selçuklu devrine kadar yokken Selçuklu Devrinden itibaren Farsça'dan bazar, bazargah, bazergan, karban, karbansaray, Arapça dan bezzaz, Arapça Farsça karışımı, bezzazistan sözcüklerinin kullanılmaya başlandığı görülmektedir.

Pazar ve çarşı sözcükleri, ticaret alanların tanımlanması amacıyla kullanılmıştır. 16.yy 'ın sonuna kadar bazar sözcüğüne daha çok yer verildiği, daha sonra da çarşı sözcüğünün daha çok kullanılması ile aralarında anlam bakımında bir farklılık ortaya çıkmıştır.

Bir tür ticaret yapısı ve çarşı bölümü için ada olarak kullanılan arasta sözcüğü de farsçadır. Arapça kökenli bezzazistan sözcüğü ise 17.yy dan sonra bedesten olarak söylenmeye başlamıştır (Cezar, 1985:32).

Türkler Ön Asya'ya uzanmadan önceki devirde de, göçebe yaşamının yanı başında şehir yaşamı içinde bulunuyorlardı. Şehir yaşamı gereği olarak ticari faaliyetleri bulunuyordu. İç Asya'daki kervan yollarına göre, kervansarayların yapılması ve yollardaki kervanların güvenliği için alınan önlemler dikkate alındığında, Türklerin ticari faaliyetler yönünden eski ve köklü bir geleneğe sahip olduğu anlaşılır.

Orta Asya'nın ünlü İpek yolundaki kervancılar arasında Çinli, Hintli, İranlı, Türk tüccarlar olurdu. İpek yolunun uzun bir bölümünün Türklerin bulunduğu topraklardan geçmesi Türklerin ticaretle içi içe olmasını sağlamıştır. Bunun yanında İpek yolu kervancılığının yüzyıllar boyu devam etmesini ve güvenli olmasını da Türkler sağlamışlardır.

4.4 Gaziantep Çarşı ve Pazarı

Osmanlı şehirlerinde ekonomik canlılığın bir göstergesi olan çarşılar, çeşitli dükkanlar, bedesten ve hanlar ile çevrili bulunmakta; bilhassa bedestenler, ticaretin canlı biçimde olduğu yerlerin başında gelmekteydi.

Ticaret olgusu Gaziantep'te geçmişten bugüne önemini ve özelliğini koruyan bir iş koludur. Şehrin coğrafi konumu itibari ile bölgede yoğun bir ticaret trafiğinin içerisinde olduğundan bu

yörede çok sayıda ticaret merkezi niteliğinde han yapısı inşa edilmiştir (Cezar, 1985:38).

1. Dünya Savaşı öncesinde Gaziantep'te büyüklü küçüklü 31 adet han olduğu söylenmektedir. Ancak 31 adet hanın yer ve isimlerini belirten bir belgeye rastlanamamıştır. Diğer kentlerdeki han sayılarıyla karşılaştırıldığında Gaziantep ve çevresinde ticaretin ne denli gelişmiş olduğu ortaya çıkmaktadır. Gaziantep kenti coğrafi konumu nedeniyle tarih boyunca başta askeri, ticari ve iktisadi amaçlar üzere insan topluluklarının geçiş yerlerinden biri olmuştur. Bu durum doğal olarak konaklama gereksinimlerini doğurmuştur. Gaziantep'teki hanların bir bölümünün tam anlamıyla kervansaray niteliğinde olduğu söylenebilir. Bu özelliklerdeki hanlar 2 katlıdır. Üst katlarda bulunan odalar, otel odaları olarak tanımlanabilecek dinlenme ve geceleme amacı ile kullanılmıştır. Odaların önünde genellikle bir oda büyüklüğünde sofalar uzanmaktadır. Alt katlarda ise tüccar büroları, mal depoları, ahırlar ve muhtelif dükkanlar yer almıştır. Genellikle dikdörtgen planlı olan han yapılarının ortasında geniş avlular yer alır.

XVI.yy da Antep'te at, merkep, camus, deve, öküz, sığır ve koyunların satıldığı hayvan pazarları ile birlikte kölelerin satıldığı esir pazarlarının kurulduğu görülmektedir. Burada kurulan hububat mamülleri ile birlikte, şıra türü yiyeceklerin de burada satıldığı ve muhtesip kantarının burada bulunduğu bilinmektedir.

Tahrir Defterleri'nde geçen ve özellikle Pazar yerlerinde oldukça sık rastlanan ve neyi ifade ettiği kesin olarak bilinmeyen 'zemin-i dükkan' olarak adlandırılan yerlerin, çarşı esnafının mallarını pazarda satmak için kira ile tuttukları etrafi çevrili boş arsalar olabileceği; ayrıca Pazar yerinde ismi geçen 'Avret pazarı'nın da yine daha küçük Anadolu şehir ve kasabalarında rastlandığı, köylü kadınların mallarını satmaları amacıyla ayrılan mekanlara verilen isim olduğu bilinmektedir.

4.5 Gaziantep'te Bedestenler

Bütün ticaret mallarının merkezi konumunda bulunan bedesten, sağlam ve kagir yapısı ile tüccarların değerli mallarının konulduğu bir çeşit iç kale konumunda bulunmaktaydı. Ayrıca, bu mekanlarda tüccarların kıymetli malları dışında, çarşı esnafının, tüccarların kasaları, evrakları, defterleri, esnaf ve zanaatkar loncalarının belgeleri muhafaza edilmekteydi. '*Mahsul-ı delaliye-i bezzazistan*' adıyla kayıtlı bulunan Antep bedestenlerinin ilk sıralar pek önemli olmadığı, daha sonra önem kazanmaya başladığı anlaşılmaktadır. Antep'te çeşitli zamanlarda yapıldığı bilinen 6 tane bedesten bulunmaktadır. Bunların en eskileri, Lala Mustafa Paşa tarafından yaptırılan ve içerisinde 110 dükkan bulunan Eski (Karanlık)

Bedestendir. Yapım tarihi 1578 olarak geçmektedir. Bu bedestenlerden elde edilen gelirleri, bedestenin bakım masrafı için harcanır, çevresindeki camilerin masrafları da buradan elde edilen vakfın gelirlerinden karşılanırdı (Özkarıcı, 1997:47).

Lala Mustafa Külliyesi içerisinde yer alan bedesten ile birlikte yaptırılan dükkanlar günümüze ulaşmamıştır. XV.yy.da yapıldığı rivayet edilen Oturakçılar Bedesteni ile Hüsrev Paşa tarafından yaptırılan Kuyumcular Bedesteni de günümüze ulaşmamış yapılardır. Antep'teki bedestenlerin klasik bedestenden ziyade arasta planında yapılar olduğu bilinmektedir.

4.6 19.yy'da Gaziantep Kentinde Yer Alan Ticaret Etkinlikleri:

1- Abacı

Aba ve külâh yapımı, Yemenici pazarı ile Arasta çarşısı arasında dükkanları bulunmuş.

2- Aba Dokuyucu

Mahalle aralarındaki dükkanlarda el tezgahları ile dokudukları abaları satılmak üzere abacılar aktarırlardı.

3- Alacacı

Mahalle aralarındaki dükkanlarında el tezgahlarında alaca dokuyanlara alacacı denirdi. Bu kişiler dokudukları alacaları alacacı ustasına satarlardı.

4- Alacacı Ustası

Alacacı kalfalarının dokudukları alaca toplarını her hafta sonu tüccar olan Alacacı Ustası'na satarlardı. Alacacı ustaları çoğunlukla Ermenilerdi. Bu tüccarların dükkanları Zincirli Bedesten'de bulunuyordu.

5- Allefci

Fırın buğdayının yıkayıp, kurutup, eleyen kişilerdir. Mahalle aralarında, yakınlarında su ve kurutma alanı bulunan dükkanları vardı. Zahireleri (buğday,vs) yıkayıp kuruturlar, elerler, ön kısmı kenarsız, ince tahtadan yapılmış tablada savurarak kendilerine özgü bir beceriklilikle taşlarından temizlerlerdi (Çitçi, 1971:5-6).

6- Arpacılar

Zahire satarlardı. Zahire, biri buğday pazarında, biri de arpacı hanında olmak üzere iki yerde ölçülerek satılırdı. Zahireler buğday pazarı meydanında ve hanın avlusunda açıkta satılırdı.

7- Attar (Attarin)

Bakkaliye, züccaciye ve kırtasiye satışı yapardı. Yemenici pazarı ile Arasa çarşısı arasındaki çarşıya 'attar pazarı' denilirdi. Bu bölgedeki dükkanların çoğu kamulaştırılarak yola katılmıştır.

8- Bakımcılar

İki kapılı hanın karşısındaki dükkanlarda fal bakan kişilerdi(Çitçi, 1971:8).

9- Bakkal

Meyve satışı, kabzımallık yaparlardı. Kimi bakkal ayrıca, mevsime göre, taze peynir, salamora peynir, turşu, hevenk üzüm, hevenk nar, yoğurt, pekmez, sade yağ, zeytin yağı, şirik(susam yağı), vb şeyler satarlardı. Bakkal dükkanları toplu olarak Arasa çarşısı denilen bölgedeydi. Uzun çarşı, Kalealtı, Tabakhane, Keçehane, Küçük pazar, Eyüpoğlu, Eblihanda da bakkallar bulunurdu.

10- Bardakçı

Çok büyük dükkanlarda, ayakları ile döndürdükleri turnik üzerinde çömlek, testi, küp; kalıplarda kiremit yapıp satarlardı.

11- Bedestenciler

Manifaturacılara denilirdi. Kemikli Bedestende bu alanda çok sayıda dükkan olmasından dolayı bedestenci denilmiştir. Bedestencilerin bir kısmı hem toptancı hem de perakendeci, bazıları da sadece perakendeci olarak çalışırlarmış. Yalnız toptancılık yapanlar, Kürkçü Hanındaki mağazalarında çalışırlarmış. Pazar yerinde manifatura satanlara 'pazarcı' denilirmiş.

12- Culhacılar

Culha, dokumanın bir diğer çeşididir. Dokumacılar, her topu bir elbise olan kalın dokuma dokurlar. Culhacılar, yatak yüzü dokumaları, yatak çarşafı, bez, astar ve benzeri şeyleri dokurlardı.

13- Çırçırcılar

Hışvadan(koza) çıkarılan pamukları elle çevrilen çırçır denilen aletle çiyi dinden ayırmak için çalışan kişilerdir. Hışva hanında dükkanları bulunurdu.

14- Değirmenci

Su değirmeni, su ile döndürülen un değirmenidir. Ateş değirmeni, un fabrikasına ateş değirmeni denilirdi. Simit Ahmet Unu değirmeni, taşı atla döndürülen bir un değirmeni idi. Taş ağır döndüğü için ince, baklava yapmaya yarayan un yapılırdı. Bulgur değirmeni, Gaziantep'te çok eskiden beri, kaynatılıp, kepeği çıkarılmış buğday iki kişi tarafından kolla iki yönde çevrilen değirmenlerdir. Bu işlemleri yapan kişiler değirmencidir (Çitçi, 1971:10).

15- Demirci

Dökme ve dövme demircilik işleri yapan kişilerdi. Pineci Pazarı ve Kürkçü hanı çevresinde çok sayıda bu işle uğraşan kişilerin dükkanları bulunurdu.

16- Direkçi (Sırıkçı)

Direk ve kerestelik tomruk satışı yaparlardı. Direk pazarında toplu olarak bulunur ve satış yaparlardı(Çitçi, 1971:11).

17- Haphapçı

Nalın ve takunya imalat ve satışı yaparlardı. Yemenici , Nacar ve Külekçi pazarlarında toplu olarak bulunurlardı

18- Hancılar

Hancılar, ticaret hanları, tüccar hanları, kimi sanatkarların iş yeri olarak kullandığı hanlar gece yatma için odaları kiralanmış hanlar ve hem iş yeri hem konaklama amaçlı hanlar olarak kullanılıyordu. Hanın tamamı bir tüccara ait olmayan hanı han sahibi ya tamamını ya da oda oda kiraya verirlerdi. Bu kişilere 'hancı' deniyordu.

19- Harat (Harratin)

Tahta tornacısıdır. Arasa çarşısı ile direk pazarının başladığı kısım arasındaki yere Harat pazarı yada Çıkırıkçı pazarı denilirdi ve haratların dükkanları burada yer alırdı(Çitçi, 1971:12).

20- Hasırcı

Bedri denilen sazlardan hasır, zembil yaparlardı. Bu kişiler genellikle körlükdü. Hasırcı pazarında yaptıklarını satarlardı.

21- Huderci

Hüder, sebze zerzavat demektir. Hüderciler, Pazar yerinin Direkçi pazarı ile Tuz pazarı arasındaki dükkanlarda satış yaparlardı.

22- Kalaycılar

Kalaycı pazarı ile Yemenici pazarı arasındaki dükkanlarda bakır kapları kalaylardı.

23- Kazancılar

Uzun çarşı ile Teftiğin caddesinin başlangıcına kadar olan çarşıda bakır kaplar, kazanlar yapılırdı. Bu bölüme Kazancı pazarı denilirdi.kazancıların hepsi Ermeniydi.

24- Kanevetçi (Kanavati)

Kentte evlere dağıtılan suyu ve su yolunun kontrol eden kişilere denilirdi. Belediyeye yada yönetime bağlı kişiler değillerdi. Esnaf şeyhi tarafından görevlendirilirdi. Şehir suyu önceleri Pancarlıdan Gaziantep'e kayadan oyma su yolu ile gelirdi. Bu su şehirde evden eve bardak künklerle yer altından akar, her evdeki 'Gane' denilen küçük su havuzuna dökülürdü.

25- Kazaz

Arapça'da kazaz ipek satan kişi demektir. Antep'te ipek işleri, bindallılar, fes püskülleri yapıp satan kişilere kazaz denilirdi. Kazazların, Uzun çarşıda, Kemikli bedestende, atar pazarında dükkanları bulunurdu.

26- Kendirci

Değişik kalınlıkta kendir organları, ayrıca aba ve külah satışı yaparlardı. Yemenici pazarı ile Kulahçı pazarında dükkanları bulunurdu.

27- Kunduracı

Bakır hanı ile Nacar pazarı arasındaki pazarda kundura yapıp satarlardı. Öncelleri bu iş Ermeniler tarafından yapılırdı.

28- Kuyumcu

Kuyumculuk işleri yaparlardı.

29- Külahçı ve Keçeci

Kısa, ince hallaçlanmış yünden külah ve keçe yapan kişilerdir. Külah, yarım küre biçiminde, bir santim kalınlığında, yünün kendi renginde yapılırdı. Külahı, üzerine sarık sararak köylüler

kullanırdı. Keçeane denilen çarşıda keçeciler satış yaparlardı (Çitçi, 1971:14).

30- Kùlekçi

Silindirik ya da oval kutu ve diğer tahta eşya yapımını ve satışını yaparlardı. Kutuların silindir yada oval kenarları, kuyumcuların atın ve gümüş ezme makinelerine benzer fakat daha büyük olan makinelerde, ateşte ısıtılmış tahta, silindir arasından geçirilerek bükülüp yapılırdı. Kùlekçiler Kürkçü Hanı ile Yemenici pazarı arasında çalışıyorlardı.

31- Külhancı

Hamamlarda birer külhan vardır. Hamam suyunun ısındığı kazan bu külhanda bulunur. Bu kazan ocaklarını yakan ve yakılacak tezeklerin toplayan kişilere Külhan denilir. Kervanların gece gelip kaldığı hanlardan, hayvanların bıraktığı dışkıları yakılmak üzere toplarlar.

32- Masare

Arapçada masare sıkılan şeyin suyunun, yağının çıkarıldığı yer demektir. Gaziantep'te yer altında kayadan oyma mağralardır. şehirde iki masare bulunmaktadır ve bu mekanlar savaş sırasında sığınak olarak kullanılmıştır(Çitçi, 1971:15).

33- Masmane

Sabun imalatı yapılan yerlerdir. Kürkçü hanı ve Elbeyli hanının masmaları bulunmaktadır.

34- Nacar (Neccar)

Oda duvarlarına dolap, ahşap kaplama yapılması, pencere, kapı, kapak, ahşap sandık yapımı gibi tüm marangozluk işleri yaparlardı. Odaların iç duvarları kolaylıkla işlenebilen Havara taşı ile yapılırdı. Duvarların ahşap ile kaplanması içine Nacarlamak denilirdi. Nacar çarşısında dükkanları bulunurdu.

35- Oturakçı

Yeni ya da kullanılmış kilim, halı, elbise satışı yaparlardı. Oturakçı pazarında dükkanları bulunurdu.

36- Pamukçular (Hışvacılar)

Hışva, pamuk kozası demektir. Pamuk satanlara, hışvacılar yada pamukçular denilirdi. Hışva hanında bulunurlardı.

37- Pineci

Eskimiş yemeni onarımı yaparlardı. Pine, yemeni altına yapılan gönden yama demektir.

38- Sabancı

Saban yapan kişilerdir. Çiftçi araçları yapıp satan sabancıların dükkanları, Arasa çarşısı ile Gümüş kasteli arasında bulunurdu(Çitçi, 1971:16).

39- Saraçlar

At eğerleri, hayvan kolanları, tabanca kılıfları, fişeklikler, su tulumları ve benzeri şeyler yapıp satarlardı. Yemenici pazarıyla Arasa çarşısı arasındaki Atar pazarında dükkanları vardı.

40- Semerci

Semer yapan ve onaran kişilerdir.semerci pazarında dükkanları bulunurdu.

41- Tabaklar

Şehrin tabakhane denilen bölgesinde dükkanları bulunan, ham deriyi işleyerek, fadlacılara, taşraya gönderen tüccarlara satış yapan kişilerdir.

42- Takakçılar

Kitrelenmiş dokumaları, bu işe özgü tahta örs üzerinde tahta tokmakla döverek parlak ve düzgün bir şekle getiren kişilerdir. Takakçılar ticaret hanları odalarında çalışırlardı.

43- Tenekeçiler

Kum saati biçimindeki maltızlarında ısıttıkları keveleri(havyaları) ile lehim işleri ve teneke eşyalar yaparlardı.nacar pazarı ile Arasa çarşısı arasında dükkanları bulunurdu.

44- Yazmacılar

Yazma ve tülbent(baş örtüsü) satışı yaparlardı. Bedestenciler arasında dükkanları bulunurdu.

45- Yemeniciler (Kavaflar)

Köşgerler, yaptıkları yemenileri, yemenicilere(kavaflara) aktarırlardı. Bu kişiler yemenileri dükkanlarında satarlardı. Yemenici pazarında toplu olarak dükkanları bulunurdu.

5. GAZİANTEP'TE BULUNAN HANLARIN İNCELEMESİ

Gaziantep il Merkezinde bulunan hanlarda standart bir plan düzenlemesi bulunmamaktadır.(Şekil 5.1) Yapılardaki plan ve mekan anlayışları şehir dokusu ve topoğrafik özelliklerle şekillenmiştir. Kataloglarla değerlendirdiğim 18 handa dört tip plan şeması görülmektedir.

Tek Katlı Hanlar; Sam Hanı ve Hışva Hanı.

Tek Avlulu İki Katlı Hanlar; Tuz Hanı, Emir Ali Hanı, Mecidiye Hanı, Yeni Han, Millet Hanı, Belediye Hanı, Kürkçü Hanı, Elbeyli(Budeyri-İnceoğlu) Hanı, Yüzükçü Hanı, Eski Gümrük Hanı, Güven Hanı, Şeker Hanı, Maarif(Yemiş) Hanı ve Tütün Han.

İki Avlulu İki Katlı Hanlar; Anadolu Hanı.

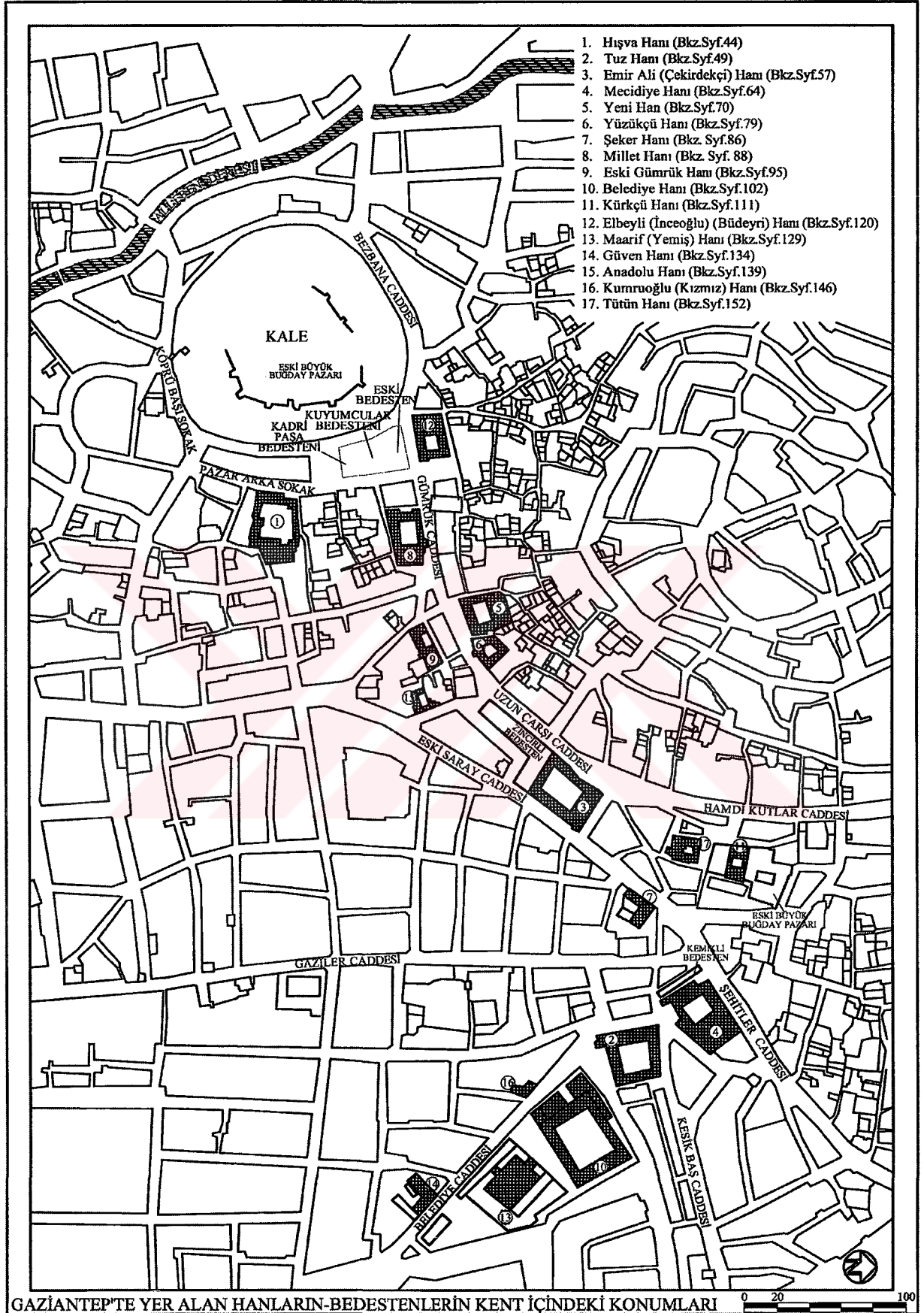
Tek Avlulu Üç Katlı Hanlar; Kumruoğlu(Kızımız) Hanı.

Hanların plan özelliklerinin yanında,yapılarda kullanılan malzemelerin özellikleri ve yarattıkları etkilerde yapılaş nedenlerini desteklemektedir. Gaziantep'te bulunan hanlarda ana yapı malzemesi olarak taş kullanılmıştır. Sam hanında moloz taş kullanılırken, diğer hanlarda kesme taş kullanılmıştır. Yapılarda görülen yöreye özgü kara taş ise, siyah mermer olarak da tanınan volkanik bir taştır. Sert ve dayanıklı olması nedeniyle döşeme malzemesi olarak avlularda, eyvanlarda ve sokaklarda kullanılan bir malzeme kontrast renklerin kullanımı ile oluşturulan cephe düzenlemelerinde de keymik ile birlikte kullanılmıştır. Havara taşı ise ocaktan çıkarıldığında bıçakla kesilecek kadar yumuşak olan bu taş sıcak hava ile temas ettikçe sertleşir. Yapı iç duvarlarında kullanılmıştır.

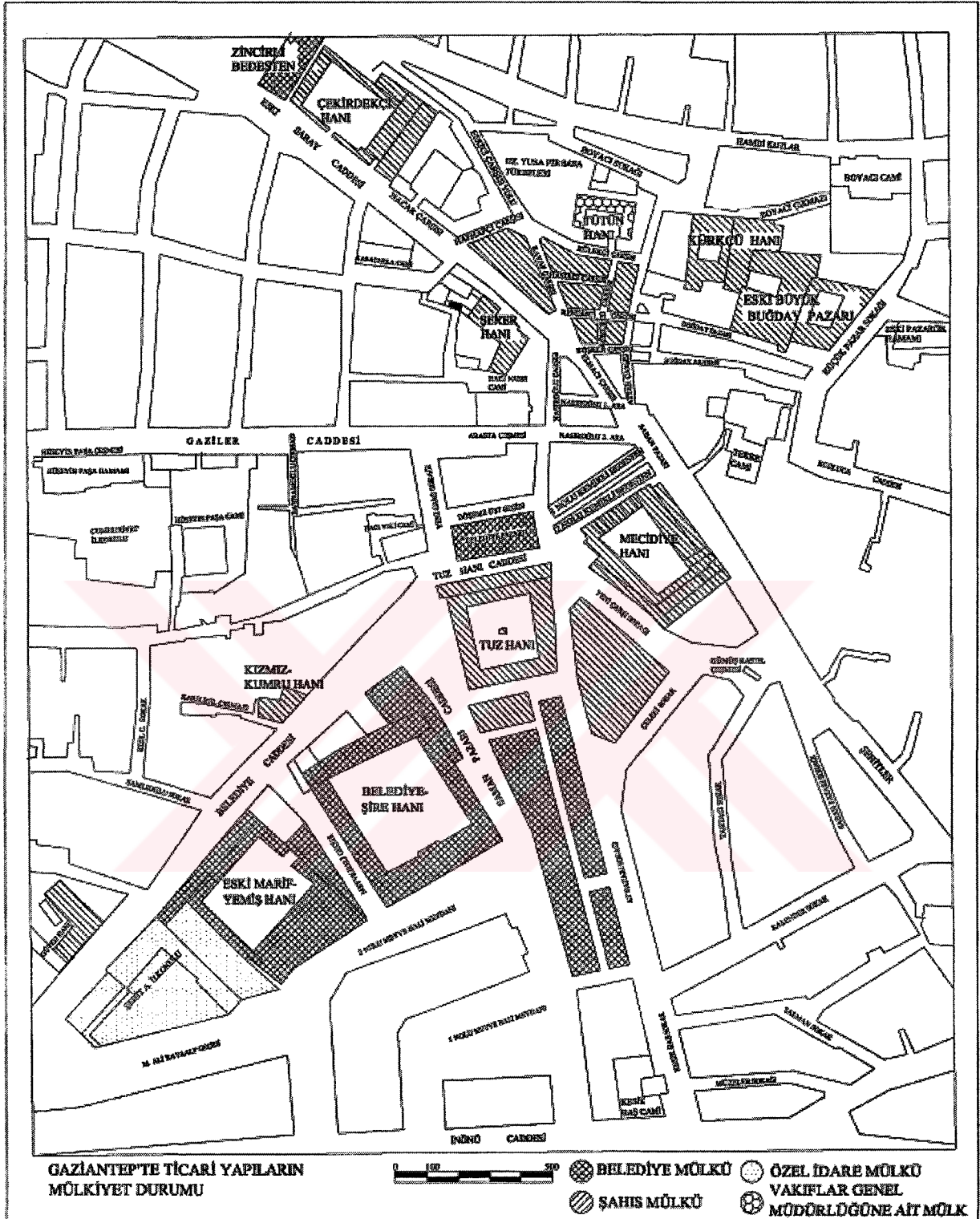
Bunun yanında mermer, ahşap, kiremit, toprak, demir malzemelerine de yer verilmiştir. Mermer malzeme sadece Belediye ve Maarif(Yemiş) Hanlarının kuzey portalleri ile Güven ve Kumruoğlu(Kızımız) hanlarının giriş kapılarında, Kürkçü ve Belediye Hanlarının ise kitabelerinde kullanılmıştır. Hanlarda taştan sonra en çok kullanılan malzeme ahşaptır. Bu malzeme hacimlerin kapılarında, kırma kiremit çatıların iskelelerinde ve bazı hacimlerin üst örtülerinde kullanılmıştır. Hanların hemen hemen hepsinde mekanların örtülerinde, kırma çatılarda kiremit kullanılmıştır. Toprak malzemesi ise Sam Hanında tonoz örtü üzerinde yapılan toprak damda, Belediye Hanı, Yeni Han ve Emir Ali Hanının üst katlarında yer alan bazı odaların üzerlerinin örtülmesinde kullanılmıştır. Metal malzeme ise merdiven korkuluklarında, pencere parmaklıklarında ve bazı çıkma taşıyıcılarında görülür.

Gaziantep il merkezinde bulunan hanların mülkiyet durumu ise Şu Őekildedir: Gümrük Hanı, Tütün Hanı, Anadolu Hanı ve Yzku Hanının yarısı Vakıflar Genel Mdrlgne, Belediye (Şire) Hanı, Yemiş(Maarif) Hanı Büyükşehir Belediyesine ve diğer hanlar ise özel kişilere aittir.(Şekil 5.2)

Şekil 5.1 Hanların ve Bedestenlerin kent içinde konumları

Şekil 5.2 Gaziantep'te ticari yapıların mülkiyet durumu

KATALOG No:01		SAM HANI		
YAPININ ADRESİ		ADA- PAFTA- PARSEL NO	SABUNHANE	KİTABE
Gaziantep'in kuzey batısında şehre 10 km. uzaklıkta bulunan Sam Köyü		12-34-55	yok	yok
YAPIM TARİHİ	YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ	GEÇİRDİĞİ RESTORASYONLAR		
1517	Menzil Hanı	yok		
YAPIYI YAPTIRAN	YAPININ BUGÜNKÜ SAHİBİ	YAPININ BUGÜNKÜ KULLANICISI ve YAPININ İŞLEVİ		
Bilinmiyor	yok	Köy halkı-Ahır		
YAPININ TAŞIYICI SİSTEM ANALİZİ				
DÜŞEY TAŞIYICILAR		DÖŞEMELER		ÖRTÜ SİSTEMİ
Yığma Sistem		Yığma Sistem		Tonoz üzeri Sıkıştırılmış Toprak

YAPININ KORUNMUŞLUK DURUMU														
TAŞIYICI SİSTEM			İÇ YAPI			DIŞ YAPI			ÖRTÜ			BEZEME		
İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ
		√			√			√			√			√

YAPININ MİMARİ ANALİZİ	
GENEL TANIM	<p>Han iki kapalı kısımdan oluşan menzil hanıdır.Yapıya girildiğinde iki takviye kemeri ile desteklenen ve kuzey-güney yönünde sivri beşik tonazla örtülmüş mekanın doğu ve batı taraflarına karşılıklı yerleştirilmiş sivri kemerli toplam altı derin niş, orta mekana açılmaktadır. Hacmin sivri beşik tonazları, üstten sıkıştırılmış toprakla kapatılmıştır. Üzeri takviye kemerli sivri beşik tonozla örtülmüş olan kısım hayvanlar için, diğer bölüm de yolcuların konaklaması için yapılmıştır.Yapının inşasında kaba yontulmuş sarımtırak bir renkte kesme taş ile moloz taş kullanılmıştır.</p>
VAZİYET	<p>The diagram shows a site plan with several rectangular plots. One plot is shaded with a grid pattern and labeled 'SAM KÖYÜ MEYDANI'. Another plot to its right is labeled 'SAM İLKÖĞRETİM OKULU'. The surrounding area is divided into various other plots by lines representing boundaries or roads.</p>

5.1 Sam Hanı

Sam Hanı, 'Menzil Han' olarak yolcuların konaklaması amacı ile yapılmıştır. Yapının kesin tarihini veren hiçbir kaynak mevcut değildir. Köydeki yaşlı kişiler, bu hanın Yavuz Sultan Selim 'in 1517 yılındaki Mısır seferinden dönerken yaptırdığını söylüyorlar. Yapının sahibi ve mimarı da bilinmemektedir.

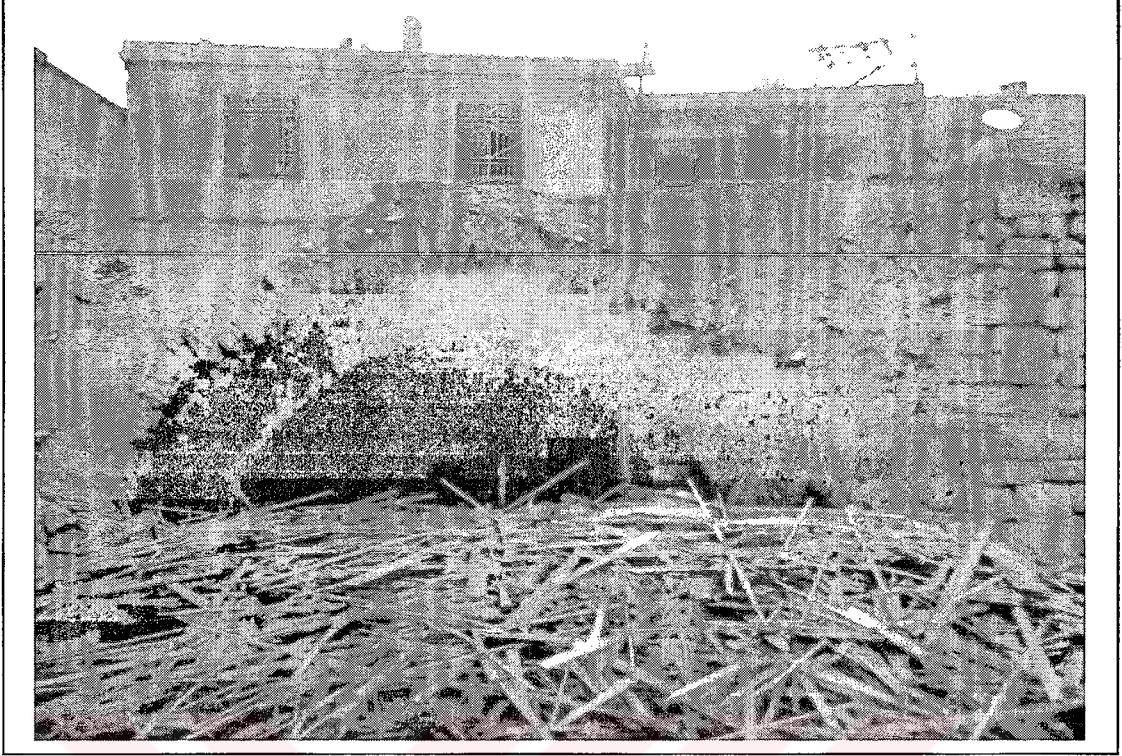
Mimari Özellikleri

Yapı; yamuk bir plana sahip, dıştan yaklaşık 14.40 x 19.10 m., iki kapalı kısımdan meydana gelen bir "menzil hanı" dır. Kapısı güney cephesinin doğu tarafına açılan bölüme 1.40 m. açıklığındaki düz atkı taşlı bir kapıdan girilir. (Şekil 5.3) İki takviye kemeri ile desteklenen ve kuzey-güney yönünde sivri beşik tonazla örtülmüş mekanın doğu ve batı taraflarına karşılıklı yerleştirilmiş sivri kemerli toplam altı derin niş, orta mekana açılmaktadır. (Şekil 5.4) Hacmin sivri beşik tonazları, üstten sıkıştırılmış toprakla kapatılmıştır. Üzeri takviye kemerli sivri beşik tonozla örtülmüş olan kısım hayvanlar için, diğer bölüm de yolcuların konaklaması için yapılmıştır.

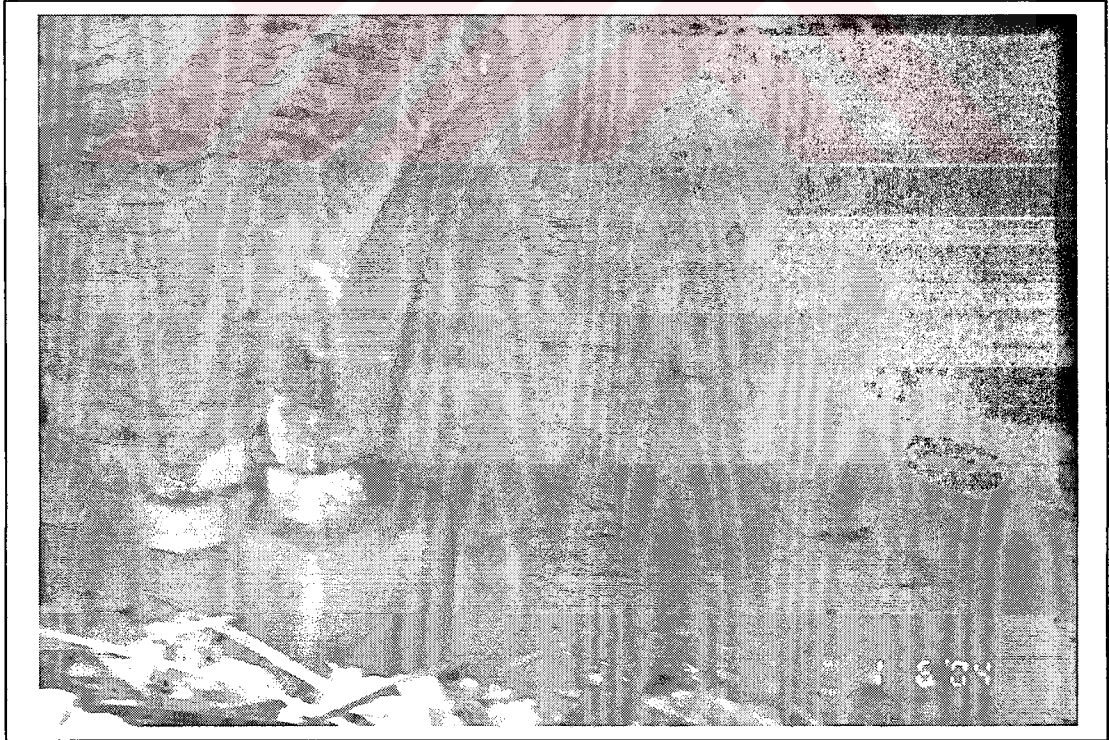
Yapının inşasında kaba yontulmuş sarımtırak bir renkte küfeki kesme taş ile moloz taş kullanılmıştır.

Günümüzdeki Durumu

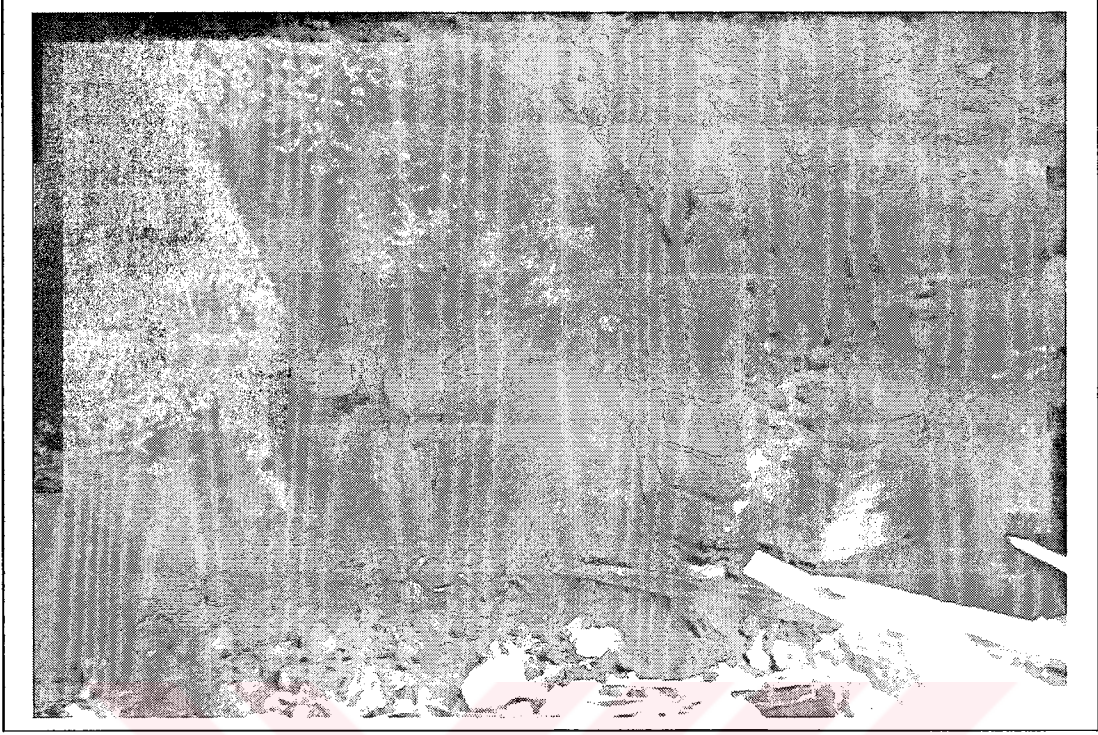
"Menzil han" olarak yapılmış olan yapı, bir süre ahır olarak kullanıldıktan sonra günümüzde kullanılmamaktadır. Büyük bir bölümü harap durumda olan yapının giriş ve orta mekanın kemerleri yıkılmış durumdadır. Gaziantep çevresindeki tek Menzil Hanı olan Sam Hanı da ilgisizlik ve bakımsızlıkla yok olmak üzeredir. Yapının ve çevresinin en yakın zamanda rehabilite edilmesi gerekmektedir. (Şekil 5.5)

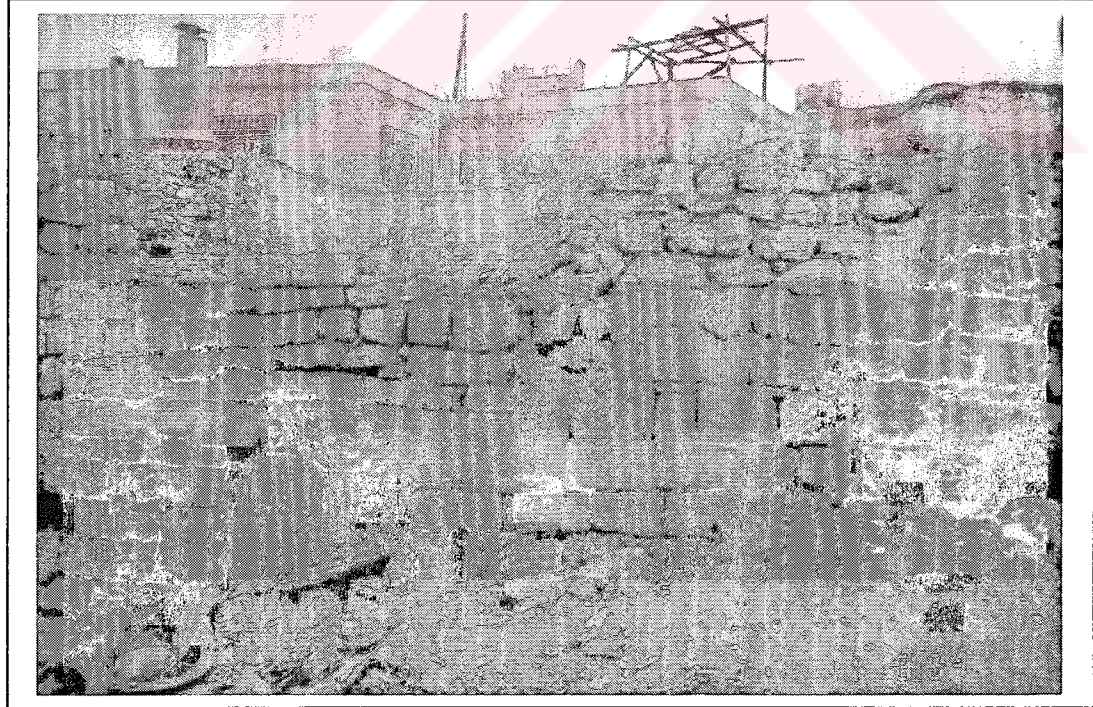
Şekil 5.3 Sam Hanı giriş kemeri(2004)

Şekil 5.4 Sam Hanı nişlerin açıldığı orta mekan(2004)

Şekil 5.5 Sam Hanı nişlerin açıldığı orta mekan(2004)

Şekil 5.6 Sam Hanı çevre duvarı(2004)

KATALOG No:02		HIŞVA HANI		
YAPININ ADRESİ		ADA- PAFTA- PARSEL NO	SABUNHANE	KİTABE
Karagöz Mahallesi, Handan Bey Çarşısı		596-14-18	yok	yok
YAPIM TARİHİ	YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ	GEÇİRDİĞİ RESTORASYONLAR		
1563	Yolcu Hanı	yok		
YAPIYI YAPTIRAN	YAPININ BUGÜNKÜ SAHİBİ	YAPININ BUGÜNKÜ KULLANICISI ve YAPININ İŞLEVİ		
Lala Mustafa Paşa	Vakıflar Genel Müdürlüğü	Yok-Yok		
YAPININ TAŞIYICI SİSTEM ANALİZİ				
DÜŞEY TAŞIYICILAR	DÖŞEMELER	ÖRTÜ SİSTEMİ		
Kagir Sistem	Kagir Sistem	Tonoz üzeri Sıkıştırılmış Toprak		

YAPININ KORUNMUŞLUK DURUMU														
TAŞIYICI SİSTEM			İÇ YAPI			DIŞ YAPI			ÖRTÜ			BEZEME		
İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ
		√			√			√			√			√

YAPININ MİMARİ ANALİZİ	
GENEL TANIM	<p>Han, tek katlı tek avlulu hanlar grubuna girer. Hanın kuzey cephesinde yola açılan hacimlerin dükkan olarak, iç bölümde ise avluya açılan odaların yolcuların konaklamaları amacıyla, revaka açılan mekanların depo ve ahır olarak kullanıldığı düşünülmektedir.</p> <p>Han geçirdiği yangınla da büyük ölçüde özelliğın kaybetmiş, şu anda ise ayakta kalan giriş kapısı ve avlu duvarı dışında tamamen harap durumdadır.</p>
VAZİYET	

5.2 Hışva Hanı

Hışva Hanı, Osmanlı han mimarisi içinde tek katlı, tek avlulu ve avluya bitişik bir avlulu hanlar grubuna girer. (Şekil 5.1) Müzeden alınan bilgilere göre Gaziantep'in en eski hanı olduğu anlaşılmaktadır.

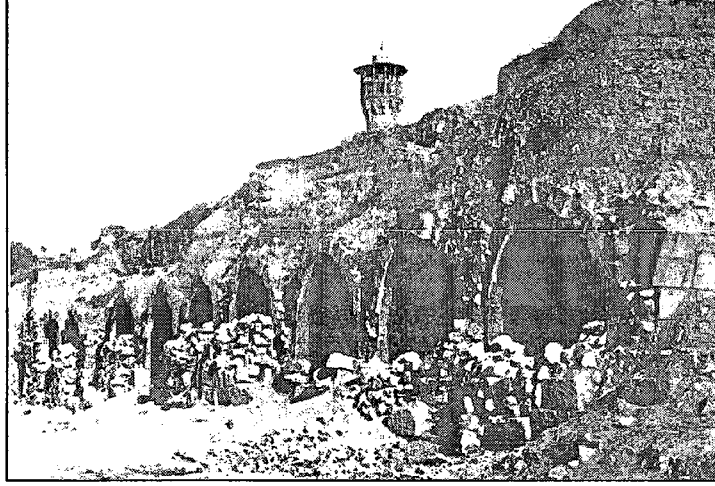
Mimari Özellikleri

Han, kuzey ve güney yönünde yer alan mekanlarla, yol durumuna göre planlanmıştır. Yapı tek katlı ve kuzey cephede yer alan cümle kapısı ile tek girişi bulunmaktadır.(Şekil 5.7) Hanın kuzey cephesinde altı dükkan ve dört adet sonradan yapıya eklenmiş dükkanların bulunduğu belirlenmiştir. (Şekil 5.8), (Şekil 5.9) Avlunun kuzey kanadında yedi oda ve bir kuyu bulunduğu, doğu kanadında on oda ve bir eyvanın bulunduğu, batı kanadında farklı ölçülerde dokuz odanın olduğu, güney kanadının ise on bir oda, bir dehliz ve ahırdan oluştuğu bilinmektedir. Ahır, revak ve avluya açılan odaların arka bölümüne yerleştirilmiş olduğu belirlenmiştir.

Yapının inşasında siyah ve beyaz kesme taş kullanılmıştır. Siyah taş sadece cümle kapısında kullanılmıştır. Örtü sistemi, taş konstrüksiyonlu sivri beşik tonoz, çapraz tonoz, yarım çapraz tonoz ve yarım beşik tonoz biçimindedir. Örtülerin üstü toprakla kapatılmıştır. Kemer olarak sivri ve basık kemer kullanılmıştır. Oldukça sade inşa edilen handa tek süsleme cümle kapısındadır. Kapı, zeminden itibaren siyah ve beyaz taşlarla inşa edilmiştir. Lamba zıvana tekniğiyle taşları örülen kapı açıklığının sivri kemerlerinin yüzü, üzengi taşlarından başlayarak bütün kemer kavisini dolanan iki sıra mukarnasla süslenmiştir.

Günümüzdeki Durumu

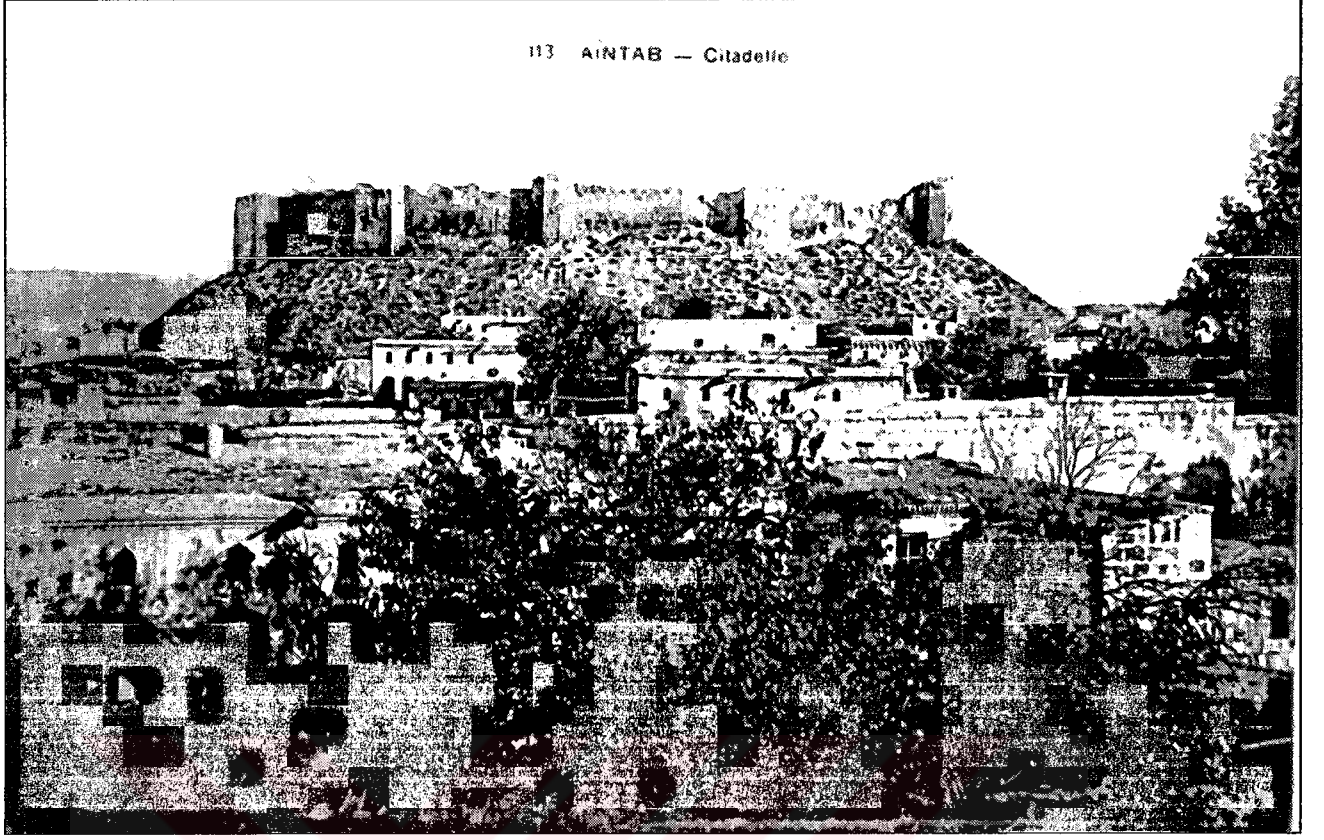
Hanın kuzey cephesinde yer alan dükkanlarla ve yine aynı cephede bulunan giriş kısmı dışında ayakta kalan bir bölüm bulunmamaktadır. (Şekil 5.10) güney cephesinde ise bir kısım revaklar günümüze ulaşabilmiştir. (Şekil 5.11) Kuzey cephede yer alan bu dükkanlar avlulu ile bağlantısı bulunmamaktadır. Bugün sivri kemerleriyle ayakta kalabilen bu dükkanlarda, demirci, kalaycı gibi iş kolları halen devam etmektedir.

Şekil5.7 Hışva Hamı Avludan batı yönüne bakış (Kaynak:G.Ü.Cumhuriyetin 75.yılına armağan)

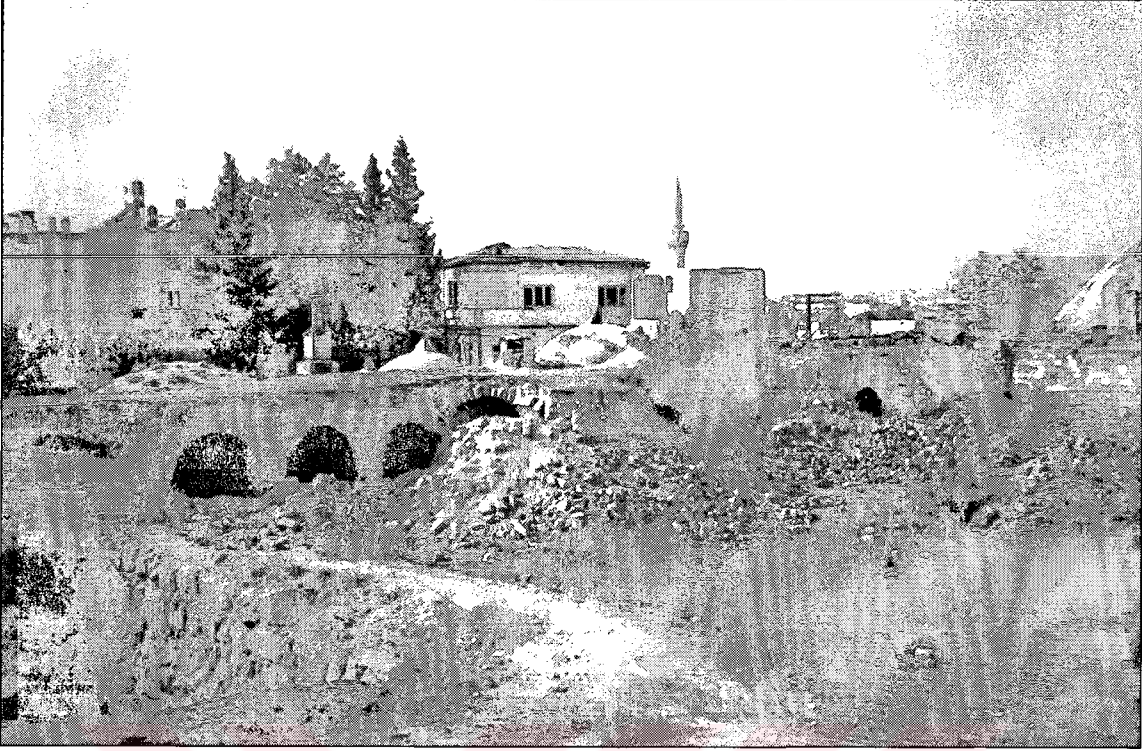
Şekil 5.8 Kaleden güney yönünde bakış- Hışva Hamı görünüşü 1940-1950 (Kaynak:Şahinbey Belediye Arşivi)

Şekil 5.9 Antep Kalesi ve Hışva Hanına bakış,1930-1940.(Kaynak:Şahinbey Belediye Arşivi)

Şekil 5.10 Hışva Hanı-Avludan giriş kısmına bakış. Arkada Kale görünüşü. (2004)

Şekil 5.11 Hışva Hanı-Avludan güney yönünde revakların günümüze kalan bölümleri. (2004)

Şekil 5.12 Hışva Hanı-Avluda merdivenlerden günümüze kalan bölümleri. (2004)

YAPIM TARİHİ	YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ	GEÇİRDİĞİ RESTORASYONLAR
16.yy sonları	Yolcu Hanı	yok
YAPIYI YAPTIRAN	YAPININ BUGÜNKÜ SAHİBİ	YAPININ BUGÜNKÜ KULLANICISI ve YAPININ İŞLEVİ
Bilinmiyor	Abdülkadir Söylemez	Kiracılar/halıcı-yazmacı-kumaşçılar/ticari dükkanlar
YAPININ TAŞIYICI SİSTEM ANALİZİ		
DÜŞEY TAŞIYICILAR	DÖSEMELER	ÖRTÜ SİSTEMİ
Kagir Sistem	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı

YAPININ KORUNMUŞLUK DURUMU														
TAŞIYICI SİSTEM			İÇ YAPI			DIŞ YAPI			ÖRTÜ			BEZEME		
İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ
	√			√			√			√			√	

YAPININ MİMARİ ANALİZİ	
GENEL TANIM	<p>Yapı, Osmanlı han mimarisi içinde tek avlulu, iki katlı hanlar grubuna girer. Zemin kattaki mekanlar depo, ahır ve dükkan olarak, üst katta yer alan odalar ise yolcuların konaklaması amacıyla yapılmıştır. Hanın kuzey ve doğu cepheleri caddeye, güney cephesi ara sokağa açılır, batı cephesi de başka binalar tarafından kapatılmış durumdadır. Avluya açılan bazı mekanlar orijinal özelliklerini büyük ölçüde kaybetmişlerdir. Önceden avlunun orta kısmında bir kuyu bulunmaktaymış, bugün ise bunun yerine bir şadırvan yapılmıştır.</p>
VAZİYET	

5.3 Tuz Hanı

Yapı, orijinalinde "Yolcu hanı" olarak yapılmıştır. Zemin kattaki mekanlar depo, ahır ve dükkan olarak, üst katta yer alan odalar ise yolcuların konaklaması amacıyla yapılmıştır.

Hanın kitabesi olmadığından ne zaman yapıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Fakat hicri 11. yüzyıla ait Antep Şer'i Mahkeme Sicilleri'nde ve ilk defa Antep'e 1648 yılında gelen Evliya Çelebi'nin Seyehatnamesi'nde Tuz Hanının adı geçmektedir. Adı geçen eserin, şimdiki Tuz Hanı olduğu kabul edilmekte ve yapının 16.yy'ın sonlarında inşa edildiği düşünülmektedir (Özkarcı,1987:28).

Mimari Özellikleri

Han, yol ve arsa durumuna göre planlanmıştır. Hanın zemin katı, diğer hanlara nazaran değişik bir plana sahiptir. Bu kat, kuzey cephesinin tamamına ve doğu cephesinin de kuzey tarafında dışa açılan ve avlu ile ilişkileri olmayan dükkanlardan meydana gelir. Doğu kısım, avluyu altı gözlü revak,iki oda, bir tuvalet ve bir merdiven ile sınırlar. Revakın gerisinde de birer kapı ve birer pencere ile revaka açılan beş oda mevcuttur. Bu kısım, üst kata çıkışı sağlayan merdiven, birer kapı ve birer pencereyle avluya açılan beş oda ve bu mekanların arkasında yer alan ve doğu cephenin duvarından, batı cephenin duvarlarına kadar uzanan beşik tonoz örtülü 'L' planlı bir ahırla bu mekana geçişi sağlayan dehlizden oluşmaktadır. Hanın üst katına, avlunun kuzey, güney ve doğu kısımlarında yaralan üç merdivenle çıkılır. Kuzey kısımda bulunan merdiven orijinal değildir. Avlu, bu katta dört taraftan revakla kuşatılmıştır.

Han oldukça sade olup yalnızca kuzey cümle kapısı siyah-beyaz taşlardan oluşturulmuştur. Hanın inşasında giriş kapısı dışındaki kısımlarda sarımtırak renkte küfeki kesme taş, kapıda ise siyah ve beyaz kesme taş malzemenin kullanıldığı temiz bir işçilik görülmektedir. (Şekil 5.13) Bunların yanında ahşap ve kiremit malzemeye de önemli miktarda yer verilmiştir. Örtü sistemi, zemin katta sivri beşik tonoz, aynalı tonoz ve yarım çapraz tonoz, üst katta ise düz toprak dam ve kırma kiremit çatı tarzındadır. Kemer olarak, basık kemer, sivri kemer, yuvarlak kemer ve rampa kemer kullanılmıştır.

Zemin katta yer alan birçok odanın kapı ve pencereleri, iç mekanın daha aydınlık olması için sonradan kaldırılarak odalar eyvan şeklinde dükkanlara dönüştürülmüştür. Mekanların duvarları ve tonozları sonradan sıvanarak boyanmıştır. Hanın kuzey ve doğu cepheleri caddeye, güney cephesi ara sokağa açılır, batı cephesi de başka binalar tarafından kapatılmış durumdadır.

Hanın zemin katı, diğer hanlara nazaran değişik bir plana sahiptir.(Şekil 5.14) Bu katı, kuzey cephesinin tamamına ve doğu cephesinin de kuzey tarafında dışa açılan ve avlu ile ilişkileri olmayan dükkanlardan meydana gelir. (Şekil 515)

Kuzey cephede, üzerleri sivri beşik tonozlarla örtülen ve caddeye sivri kemerlerle açılan on yedi dükkan, han girişini sağlayan cümle kapısı ve bir merdiven bulunur. Cephenin batı köşesinde bulunan merdiven ise hanın üst katı ile bir ilişkisi olmayan ve han ile birlikte yapıldığı düşünülen kahvehaneye çıkışı sağlamaktadır.

Kuzeydeki cümle kapısını avluya bağlayan geçidin doğusunda iki, batısında bir oda bulunmaktadır. Bu mekanlar,birer kapı ve birer pencere ile geçide açılırlar. Geçidin doğusuna yerleştirilmiş kuzey bölümdeki oda diğer iki hacimden daha küçük olup sivri beşik tonozla kapatılmıştır.

Avluya açılan bazı mekanlar orijinal özelliklerini büyük ölçüde kaybetmişlerdir. Önceden avlunun orta kısmında bir kuyu bulunmaktaymış,bugün ise bunun yerine bir şadırvan yapılmıştır (Özkarcı,1987:30). (Şekil 5.16)

Kuzey kısım, avlu dehlizine açılan iki oda dışında sekiz odadan oluşmuş olup mekanlar büyük ölçüde orijinal özelliklerini kaybetmişlerdir. Avlu dehlizinin batısındaki iki mekan ile doğu tarafındaki bir odanın güney duvarları, kapıları avlu dehlizine açılan odalarda olduğu gibi yıkıldığı için avluya eyvan şeklinde açılırlar.

Doğu kısım, avluyu altı gözlü revak,iki oda, bir tuvalet ve bir merdiven ile sınırlar. Revakın gerisinde de birer kapı ve birer pencere ile revaka açılan beş oda mevcuttur. Kuzey köşeye yerleştirilmiş ve üst katla bağlantıyı sağlayan merdivenin üst basamakları rampa kemer üzerine yerleştirilmiştir. Dikdörtgen ve kare planlı toplam beş kemer taş ayağın üzerine oturan revakın, kuzey köşesindeki gözü sivri beşik tonozla, diğerleri de yarım çapraz tonozlarla kapatılmıştır.

Güney kısım,diğer kısımlara göre daha değişik bir şekilde düzenlenmiştir. Bu kısım, üst kata çıkışı sağlayan merdiven, birer kapı ve birer pencereyle avluya açılan beş oda ve bu mekanların arkasında yer alan ve doğu cephenin duvarından, batı cephenin duvarlarına kadar uzanan beşik tonoz örtülü 'L' planlı bir ahırla bu mekana geçişi sağlayan dehlizden oluşmaktadır. Ahır kısmının girişi iki yerden sağlanmıştır. Bunlar merdivenin yanında 1.60 m. eninde ve avluya sivri beşik tonozla açılan dehliz, diğeri de avlunun batı kısmının güney köşesinde yer alan mekandır. Ahır doğu köşeden dehlize kadar, ortadan üç kemerle bölünmüş

iki sahn halinde, dehlizden itibaren tek sahn olarak batı duvarına kadar uzanır.

Batı kısım, sekiz oda ile bir geçitten oluşmaktadır. 'L' biçiminde olan geçit, ahıra geçişi sağlamaktadır. Bu kısımda yer alan odalardan kuzey köşedeki güneydeki mekana, diğerleri de doğrudan avluya açılırlar. Avluya açılan yedi hacmin, orijinalinde, güney kısımdaki beş, kuzey kısımdaki üç oda gibi avluya açılan birer kapı ve birer pencereleri olması gerekirken, doğu duvarları sonradan tamamen yıkıldığından bugün eyvan şeklinde dükkan haline getirilmiştir (Özkarıcı,1987:34).

Hanın üst katına, avlunun kuzey, güney ve doğu kısımlarında yaralan üç merdivenle çıkılır. (Şekil 5.17)Kuzey kısımda bulunan merdiven orijinal değildir. Avlu, bu katta dört taraftan revakla kuşatılmıştır. (Şekil 5.18)

Güney kısım, on bir odadan oluşmuş olup, sekiz sivri kemer gözlü revaka açılırlar. Bu kısımda yaralan mekanlardan doğu köşedeki kapısıyla diğerleri de birer kapı ve birer pencereleriyle revaka açılırlar.

Batı kısım, on odadan meydana gelir. Güney köşedeki mekan kapısıyla, diğerleri de birer kapı ve birer pencereleriyle dokuz sivri kemer gözlü revaka açılırlar.

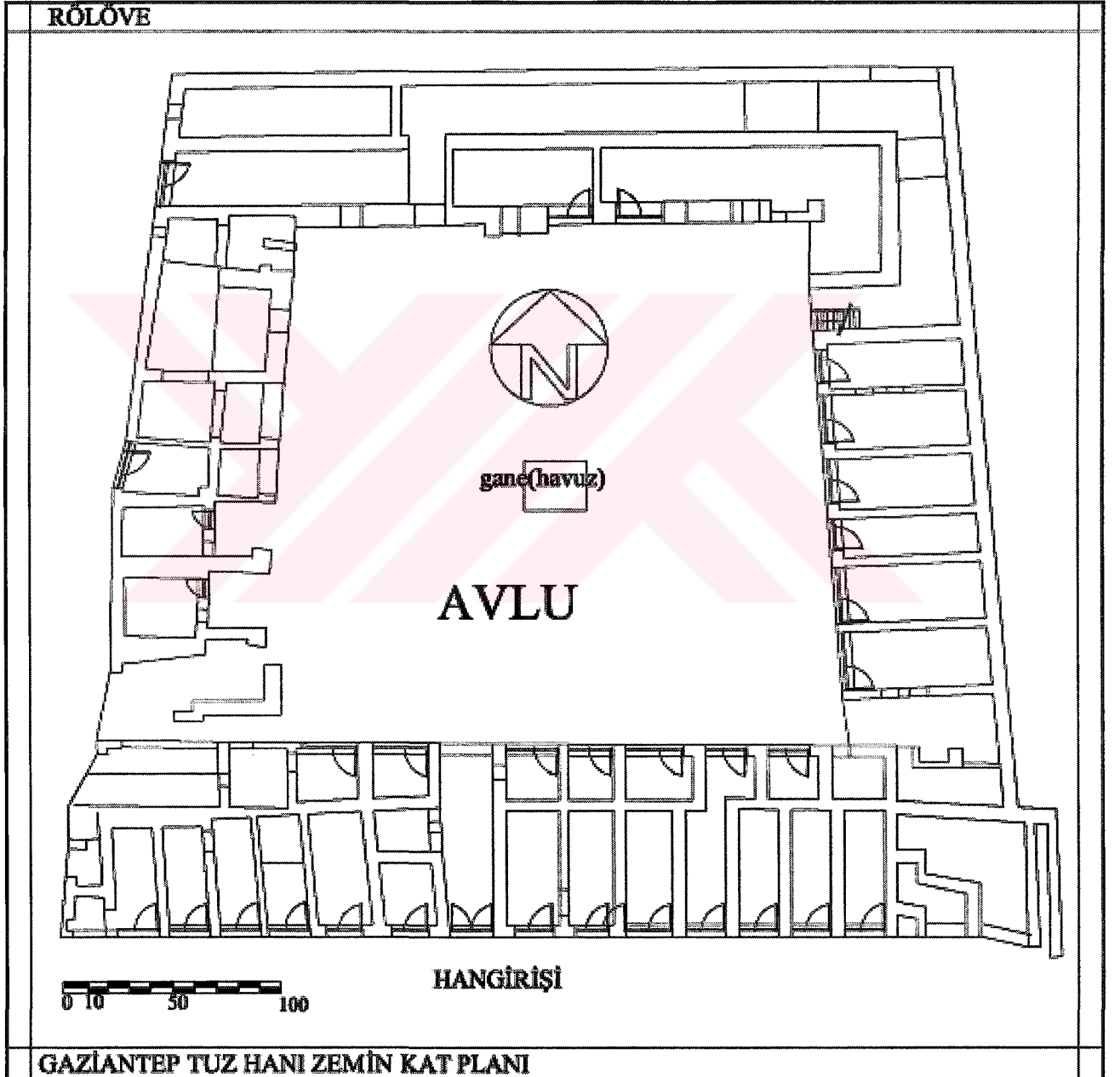
Kuzey kısım; revak, odaların sayısı ve bu mekanların revaka ve dışa açılan bol sayıda pencereleriyle diğer üç kısımdan ayrılır. Bu bölümde mevcut olan on üç oda birer kapı ve birer pencereleriyle dokuz sivri kemer gözlü revaka açılırlar. Kuzey revakı, batı revakı ile üst katın kuzey-batı köşesinde yer alan ve iç kısımla hiç bir ilişkisi olmayıp tamamen dışa açılan kahvehane'nin yüzünden tam olarak birleşmemektedir.

Doğu kısım, bugün dokuz mekandan ibaret olup, dokuz sivri kemer gözlü revaka açılırlar. Kemerler, güney köşede 'L' biçiminde kuzey köşede toplam on adet kesme taş ayağın üzerine otururlar. Bu kısımda yer alan dokuz hacimden kuzey köşedeki hariç, diğerleri birer kapı ve birer pencere ile revaka, doğu duvarlarının ortalarına yerleştirilen birer pencereyle de dışa açılırlar. (Müze Müdürlüğü Arşivi).

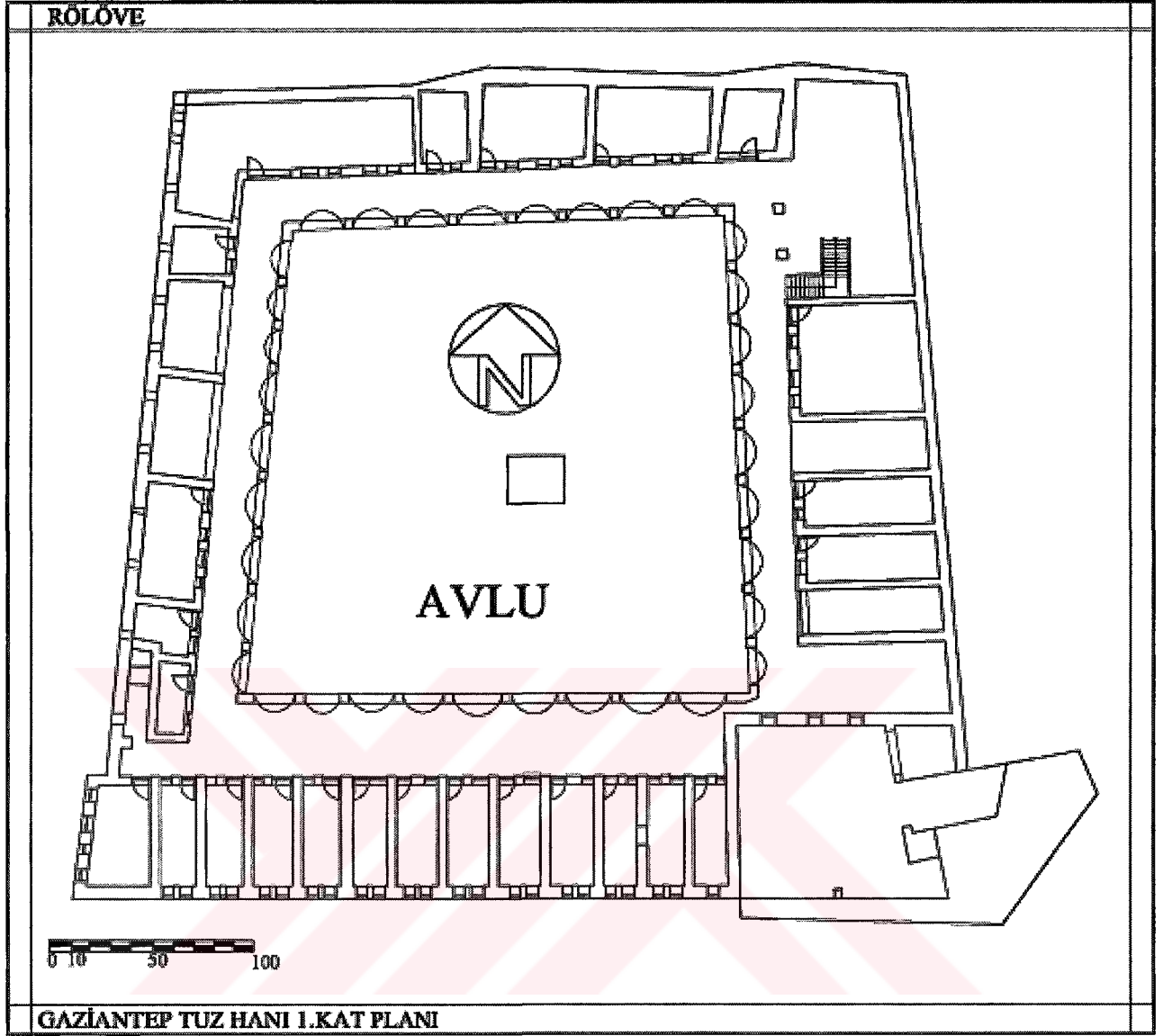
Günümüzdeki Durumu

Günümüzde Tuz Hanında yer alan bütün mekanlar depo ve dükkan olarak ,avlu ise otopark olarak kullanılmaktadır. Hanın büyük bir bölümünde kapı ve pencereler alüminyum olarak değiştirilmiş ve giriş cephesinde yer alan dükkanların bir kısmında ise çeşitli ondüle malzemelerle örtüler yapılmıştır. Hanın avlusunda ilk yapıldığı yıllarda kuyu bulunmakta iken bugün ise bunun yerine bir şadırvan yapılmıştır. Şadırvan, malzeme ve yapım şekli olarak

yapıyla uyumsuzluk göstermektedir. Ayrıca avlunun etrafında yer alan dükkanların pencere sistemleri değiştirilmiş, eyvan şeklinde bir düzenleme yapılarak bu açıklıklar da alüminyum sistemli kapı ve pencere düzeni oluşturulmuştur. Hanın otopark olarak kullanımı yapıya zarar vermekte ve yapıdaki müdahalelerle birlikte otopark uygulamasının kaldırılması gerekmektedir.

Şekil 5.13 Tuz Hanı zemin kat planı 2004.(Rölöve)

Şekil 5.14 Tuz Hanı 1. kat planı 2004.(Rölöve)

Şekil 5.15 Tuz hanı giriş kapısı(2004)

Şekil 5.16 Tuz hanı Doğu görünüşü(2004)

Şekil 5.17 Tuz Hanı avludan şadırvan görünüşü(2004)

Şekil 5.18 Tuz Hanı avludan doğu- kuzey görünüşü(2004)

KATALOG No:04		EMİRALİ(ÇEKİRDEKÇİ) HANI		
YAPININ ADRESİ		ADA- PAFTA- PARSEL NO	SABUNHANE	KİTABE
Karagöz mahallesi, Eski Gümrük Caddesi		539-44-30	yok	yok
YAPIM TARİHİ	YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ	GEÇİRDİĞİ RESTORASYONLAR		
1719	Yolcu Hanı	yok		
YAPIYI YAPTIRAN	YAPININ BUGÜNKÜ SAHİBİ	YAPININ BUGÜNKÜ KULLANICISI ve YAPININ İŞLEVİ		
Sekkakoğlu Esseyit Ali Bey	Ömer-Hasan-Harun Fakılı	Kiracılar / Otopark		
YAPININ TAŞIYICI SİSTEM ANALİZİ				
DÜŞEY TAŞIYICILAR	DÖŞEMELER	ÖRTÜ SİSTEMİ		
Kagir Sistem	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı		

YAPININ KORUNMUŞLUK DURUMU														
TAŞIYICI SİSTEM			İÇ YAPI			DIŞ YAPI			ÖRTÜ			BEZEME		
İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ
		√			√			√			√			√

YAPININ MİMARİ ANALİZİ	
GENEL TANIM	<p>Han, tek avlulu iki katlı hanlar grubuna girer. Dikdörtgen şeklinde düzgün olmayan bir avlu çevresinde zemin katta dört taraftan çevrelenmiş, üst katta ise bugün iki taraftan revakla çevrelenmiştir. Günümüze orijinal olarak gelen tek revak güney revakı olup,doğu revakı sonradan yapılmış ve bunun da bir kısmı yıkılmıştır. Hanın batı cephesinde ise avlu ile ilişkili olmayan dükkanlar yer alır.</p>
VAZİYET	

5.4 Emir Ali Hanı

Emir Ali Hanı "yolcu hanı" olarak inşa edilmiş, zemin katında dışa açılan hacimler dükkan, avlunun etrafında sıralanan mekanlar ahır ve depo, üst katta yer alan odalar ise yolcuların konaklaması amacıyla yapılmıştır. (Şekil 5.19)

Han, Gaziantep Müzesi 'ndeki kayıtlarına göre 1719 yılında inşa edilmiştir. Han, Sekkakoğlu Esseyit Ali Bey tarafından yaptırılmıştır. Hanın mimarı ise bilinmiyor.(Müze Müdürlüğü Arşivi).

Mimari Özellikleri

Zemin kat; avlunun etrafında yer alan çeşitli mekanlarla, ön cephesinde caddeye açılan tek katlı dükkanlardan meydana gelir. Han otuz altı oda, beş eyvan iki geçit, bir ahır, avlunun doğu tarafındaki hacimlerin arkasında yer alan bir büyük mağara ve batı cephesinde de caddeye açılan on sekiz dükkan ile toplam altmış üç mekan vardır. Bunun yanında Şer' i Mahkeme Sicilleri'nde ise, toplam elli sekiz hacimden bahsedilmektedir.

Batı cephede yer alan onsekiz dükkan, çeşitli ebat ve şekillerde olup sivri beşik tonozlarla örtülmüştür. Hana batı cephesinin orta aksından giriş sağlanmıştır. (Şekil 5.21)Şu an yer alan kapı orijinal özelliğini yitirmiş ahşap lentolu bir kapıdır. Kapı, üzeri düz tavan ve sivri beşik tonozla örtülmüş olan geçitle avluya bağlanır. Batı kanat; avlu geçidiyle ilişkili iki odadan başka dokuz oda ve bir eyvandan oluşmaktadır. Kuzey köşedeki hacim kapısıyla, bunun güneyinde bulunan mekan da eyvan şeklinde kuzey kısmına ait eyvana açılır.

Doğu kanat; altı oda, üç eyvan, bir geçit, bir merdiven ve ahırdan oluşmaktadır. Bu mekanlar orijinal olmayıp, sonradan yapılmıştır. Bu kısım teknik ve malzeme yönlerinden diğer kısımlardan tamamen ayrılır. Kuzey, güney ve batı kısımlardaki mekanlar avluya düz atkı taşlı kapı ve pencerelerle açılırken, burada yer alan odalar,dıştan basık kemerli olan kapı ve pencerelerle açılırlar.

Güney kanat, on odadan ibaret olup, batı köşedeki mekanın kapı ve penceresi eyvana, doğu köşedeki hacmin kapısı geçide, diğerleri de birer kapı ve birer pencereyle avluya açılırlar.Bu,bölümde bulunan hacimler, kuzey-güney yönünde sivri beşik tonozlarla örtülmüştür. (Şekil 5.20) Günümüzde güney kısmın büyük bir bölümü yıkılmış ve harap durumdadır. Kullanıcı ve iklimsel etkilere rağmen ayakta kalmaya çalışan yapıda, gün geçtikçe yıkılmalar olmaktadır. Hanın güney kanadında olmak üzere, diğer bölümleri için de acil önlemler alınması gerekmektedir.

Kuzey kanat, yedi oda ve bir eyvandan meydana gelir. Birer kapı ve birer pencereyle avluya açılan odaların ve eyvanın üzeri, kuzey-güney istikametinde sivri beşik tonozlarla örtülmüştür (Özkarcı, 1987:38).

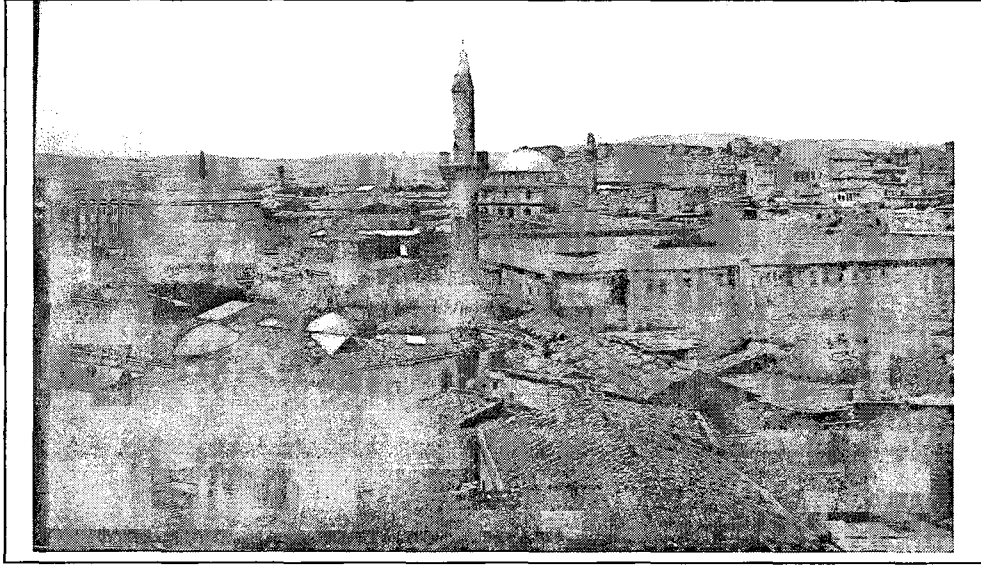
Hanın birinci katına avlu geçidinde avlunun doğu yönünde yer alan iki merdivenle çıkılır. Güney kanat; on oda ve iki eyvandan ibaret olup sekiz gözlü revaka açılır. Bu kısmın revakı orijinal özelliğini kaybetmiştir; günümüze değişmeden gelen batı revakının güney batı köşesindeki kemer gözü gibi sivri kemerle avluya açılması gerekirken, bugün bu kemerler mevcut olmayıp sadece kare planlı taş ayakları bulunmaktadır.

Doğu kanat; on üç oda ve bir merdiven koridordan meydana gelir. İki kısım arasındaki ilişki güney revakında yer alan altı basamaklı merdiven ile sağlanmıştır. Bu odalar, basık kemerli birer kapı ve birer pencereyle kuzey ve güney kısımlarında genişlikleri farklı olan revaka açılırlar. Bu mekanlarla, revakın bir kısmı sonradan ikinci defa aslına uygun olmayacak bir şekilde onarılmıştır. Orijinal özellikleri ile günümüze kadar gelen hacimler, güney tarafında bulunan dört oda ile merdivene ulaşmamızı sağlayan küçük bir koridordan ibarettir. (Şekil 5.22)

Han oldukça sade olup, yalnızca avlunun doğu kısmında avluya açılan hacimlerin ön duvarları kapı ve pencere kemerleri hizasına kadar siyah ve beyaz kesme taş ile örülerek iç kısma bir hareketlilik sağlanmıştır. (Şekil 5.23) Eserin orijinal olarak inşa edilen bölümlerinde sarımsak renkte küfeki kesme taş, sonradan yapıldığı tahmin edilen kısımda ise siyah ve beyaz kesme taş kullanılmıştır. Kemer çeşidi olarak basık, yuvarlak ve sivri kemer kullanılmıştır.

Günümüzdeki Durumu

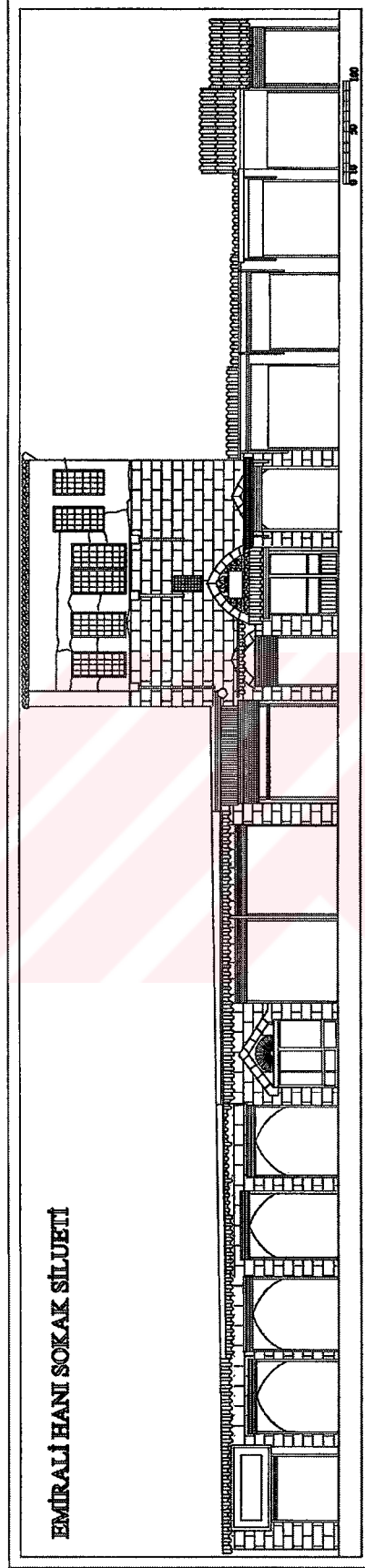
Günümüzde handa yer alan hacimler, dükkan ve depo olarak, hanın avlu bölümü ise otopark olarak kullanılmaktadır. Hanın güney kısmı gün geçtikçe çeşitli nedenlerle yıkılmakta ve diğer bölümlerinde strüktürel olarak zarar görmesine neden olmaktadır. Yapıya bir an önce güçlendirme öncelikli müdahaleler gerekmektedir. Yapının doğu kısmında yer alan iki katlı bölüm diğer hanlarda rastlanmayan özelliğe sahiptir. Ahşap revaklı bölüm cumba şeklinde avluya açılmaktadır. Bu kısımda yer alan ahşaplarda çürümeler oluşmuş ve onarım gerekmektedir. Gaziantep hanları içinde yapısal özellikleri ile farklı bir yeri olan hanın koruma programı içinde değerlendirilmesi gerekmektedir.

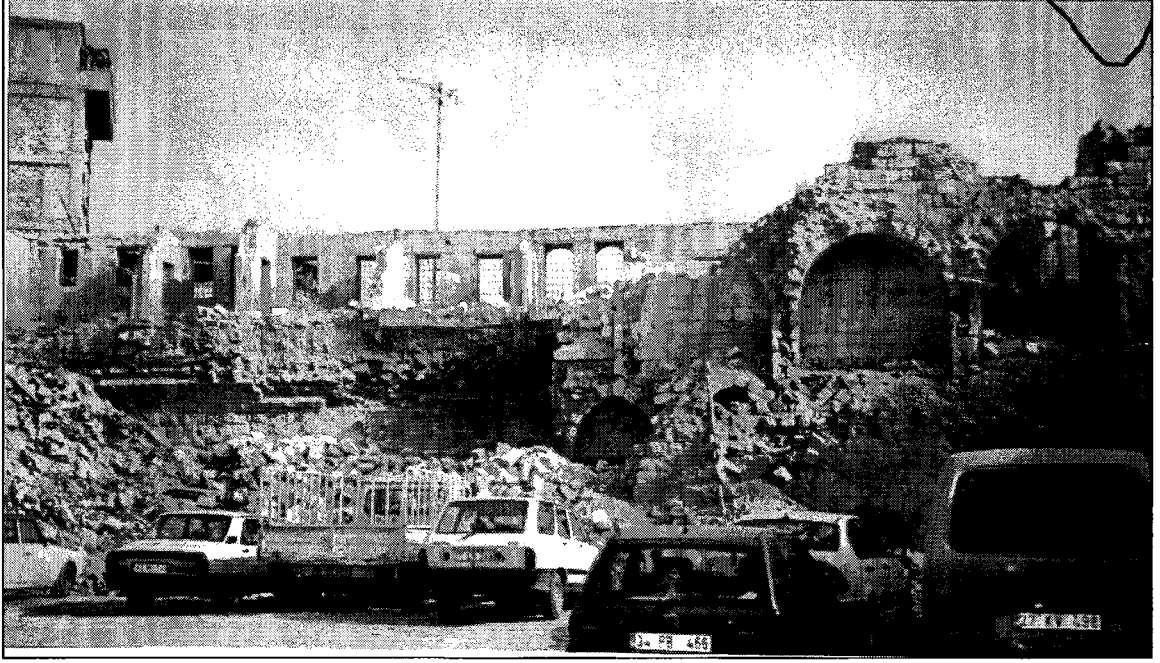
Şekil 5.19 Emir Ali hanı- Doğu yönünden bakış,1930-1940. (Kaynak:Mercek Fotoğrafçılık)

Şekil 5.20 Emir Ali Hanı- Güney kanattan görünüş(2002)

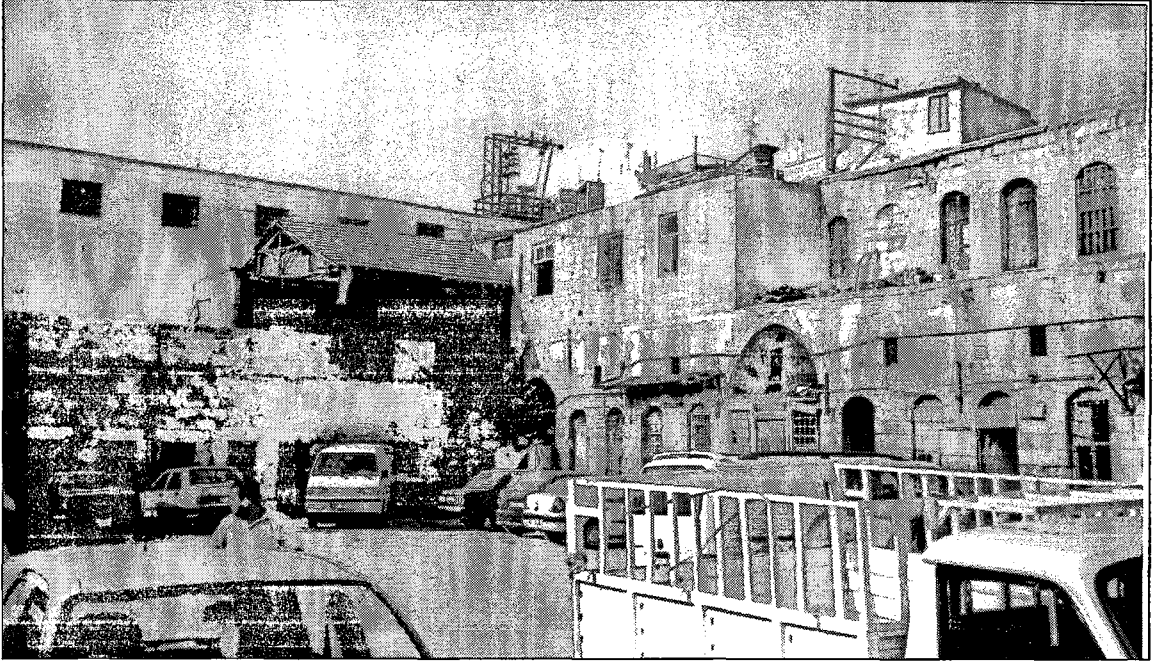
Şekil 5.21 Emirali Hanı sokak silüeti(2004)

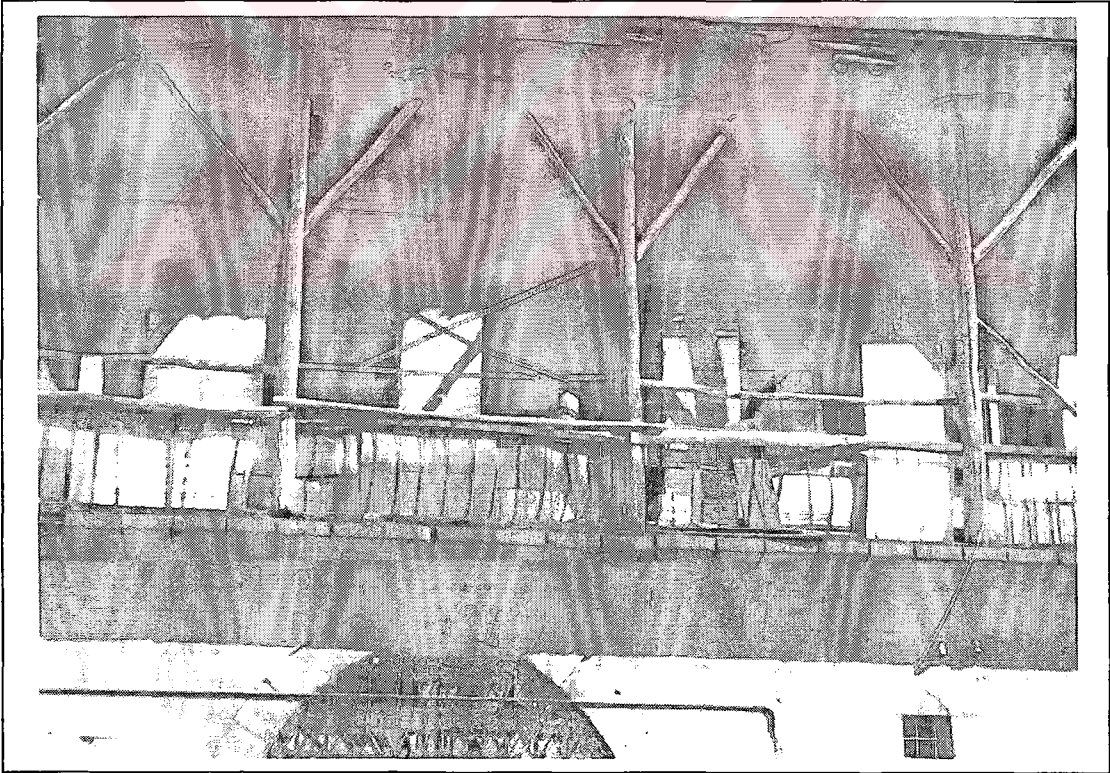
Şekil 5.22 Emir Ali Hanı- Güney kanattan görünüş(2004)

Şekil 5.23 Emir Ali Hanı- Avludan doğu kısmın görünüşü(2004)

Şekil 5.24 Emir Ali Hanı-Kuzey kısmın görünüşü(2004)

Şekil 5.25 Emir Ali Hanı-doğu kısım revak görünüşü(2004)

KATALOG No:05		MECİDİYE(NAKIP) HANI		
YAPININ ADRESİ		ADA-PAFTA-PARSEL NO	SABUNHANE	KİTABE
Karagöz Mahallesi, Şehitler Caddesi		463-162-109	yok	yok
YAPIM TARİHİ	YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ	GEÇİRDİĞİ RESTORASYONLAR		
1756	Yolcu Hanı	yok		
YAPIYI YAPTIRAN	YAPININ BUGÜNKÜ SAHİBİ	YAPININ BUGÜNKÜ KULLANICISI ve YAPININ İŞLEVİ		
Nakibü'l-Eşraf Kaymakamı Hacı Mustafa Efendi	Hasan- Harun- Mehmet Fakılı	Kiracılar / Otopark-Depo		
YAPININ TAŞIYICI SİSTEM ANALİZİ				
DÜSEY TAŞIYICILAR	DÖSEMELER	ÖRTÜ SİSTEMİ		
Kagir Sistem	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı		

YAPININ KORUNMUŞLUK DURUMU														
TAŞIYICI SİSTEM			İÇ YAPI			DIŞ YAPI			ÖRTÜ			BEZEME		
İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ
		√			√		√			√			√	

YAPININ MİMARİ ANALİZİ	
GENEL TANIM	Osmanlı han mimarisi içinde tek avlulu, iki katlı hanlar grubuna girer. Hanın yamuk şekildeki avlusu, zemin katta dört taraftan çeşitli ebat ve şekillerdeki mekanlarla, üst katta çevreleyen revakla kuşatılmıştır. Doğu ve batı cephelerinde ise avlu ile ilişkileri olmayan tek katlı dükkanlarla, hana girişi sağlayan cümle kapısı bulunur. Mecidiye Hanı iki cephesinin tamamında dükkanlarla çevrelenmiş olmasıyla ve iç kısımda sahip olduğu plan düzenlemesiyle diğer hanlardan ayrılır.
VAZİYET	

5.5 Mecidiye Hanı

Yapı, "yolcu hanı" olarak yapılmıştır. Diğer hanlarda olduğu gibi zemin kattaki mekanlar dükkan, ahır ve depo olarak, üst katta bulunan odalar ise yolcuların ikamet etmeleri için yapılmıştır. Hanın kitabesi olmadığından ne zaman yapıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Şer'i Mahkeme Sicilleri'nin 1756 tarihli kayıtlarında, Nakip Hanı olarak adı geçmektedir. Yapının mimarı ise bilinmiyor (Özkarcı,1987:40).

Mimari Özellikleri

Zemin kat; avluyu dört yönden çevreleyen muhtelif ebat ve şekillerdeki mekanlarla doğu ve batı cephelerinde dışa açılan toplam yirmi yedi dükkan ve iki cümle kapısından oluşmaktadır. (Şekil 5.26)Avlunun güney tarafındaki mekanların arkasında ahır bulunur. Hana girişi sağlayan iki cümle kapısından doğu cephedeki güney köşeye yakın bir yere yerleştirilmiştir.(Şekil 5.27)

Doğu kısmı on eyvan ve bir odadan meydana gelir. Doğu-batı yönünde beşik tonozlarla örtülmüş olan eyvanlar kemerlerle, oda ise bir kapı ve bir penceresiyle hemen önlerinde daha geniş tutulmuş mekanlara açılırlar.

Batı kısım, avlu geçidine açılan iki hacim hariç, dokuz eyvandan oluşmaktadır. Doğu-batı yönünde sivri beşik tonozlarla örtülen bu eyvanlardan üçü doğrudan avluya, diğerleri de hemen önlerindeki mekanlara açılırlar.

Kuzey kısım; dokuz eyvan ve küçük bir hacimden oluşmaktadır. Eyvanlar kemerlerle önlerinde daha geniş tutulmuş olan mekanlara kemerle batı köşedeki ayvana açılır.

Güney kısım, dört ayvan, iki oda, bir merdiven ve ahıra geçişi sağlayan bir hacim ile bunların arkasına yerleştirilen ahıra geçişi sağlayan bir mekan ile bunların arkasına yerleştirilen ahırdan oluşmaktadır. Eyvanlar ve ahıra geçişi sağlayan mekan kemerlerle avluya açılırlar.

Hanın üst katına avlunun güney-batı köşesinde yer alan merdivenle çıkılır. Burada mevcut olan odalar dehlize ve revaka açılırlar. Bu mekanların kapı ve pencereleri dıştan basık kemerli, içten dikdörtgen şeklinde olup pencereler pervazlıdır. Bu katta mevcut olan odaların, dehlizlerin ve revakın üzerleri düz örtü ile kapatılmıştır.(Şekil 5.28)

Doğu kısım; on altı odadan ibaret olup, bunlardan on üç tanesi birer kapı ve birer pencereleriyle on bir ayak üzerinde yer alan on gözlü revaka, birer pencereleriyle de caddeye açılırlar.

Batı kısmı, on dört odadan meydana gelir. Bu mekanlardan üç tanesi birer kapı ve birer pencereleriyle dehlize, on tanesi birer kapı ve birer pencereleriyle, kuzey köşedeki de bir kapı ve bir penceresiyle on iki ayak üzerine oturan on gözlü revaka açılırlar.

Kuzey kısım, sekiz odadan ibaret olup, birer kapı ve birer pencereleriyle dokuz ayak üzerinde yer alan sekiz gözlü revaka açılırlar.

Güney kısım, on dört odadan meydana gelir. Bu hacimlerden yedi tanesi birer kapı ve birer pencereleriyle altı ayak üzerine istinat eden beş gözlü revaka açılırlar. Diğer yedi mekan ise, revaka açılan odaların arka tarafına yerleştirilmiş dehlize açılırlar. (Şekil 5.29)

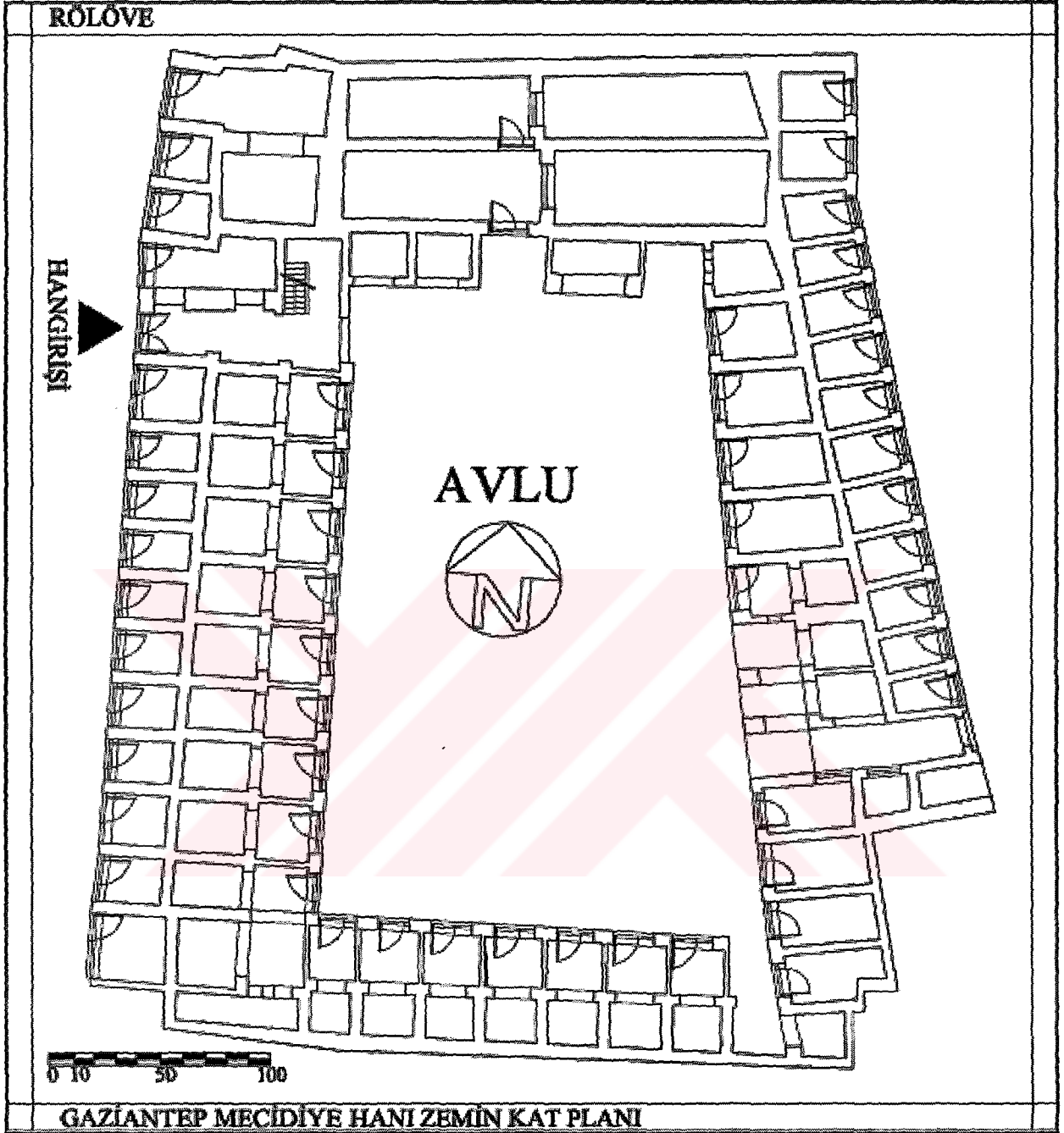
Han oldukça sade bir şekilde inşa edilmiş olup, tek süsleme batı cephesinde yer alan cümle kapısında görülür. Kapının kuşatma kemerinin üzengi taşları, iki sıra sathi mukarnaslarla süslenmiştir. Hanın inşasında sarımtırak renkte küfeki kesme taş kullanılmıştır. Örtü sistemi, taş konstrüksiyonlu sivri beşik tonoz ve beşik tonoz ile düz dam tarzındadır. Kemer olarak basık ve yuvarlak kemer uygulanmıştır.

Günümüzdeki Durumu

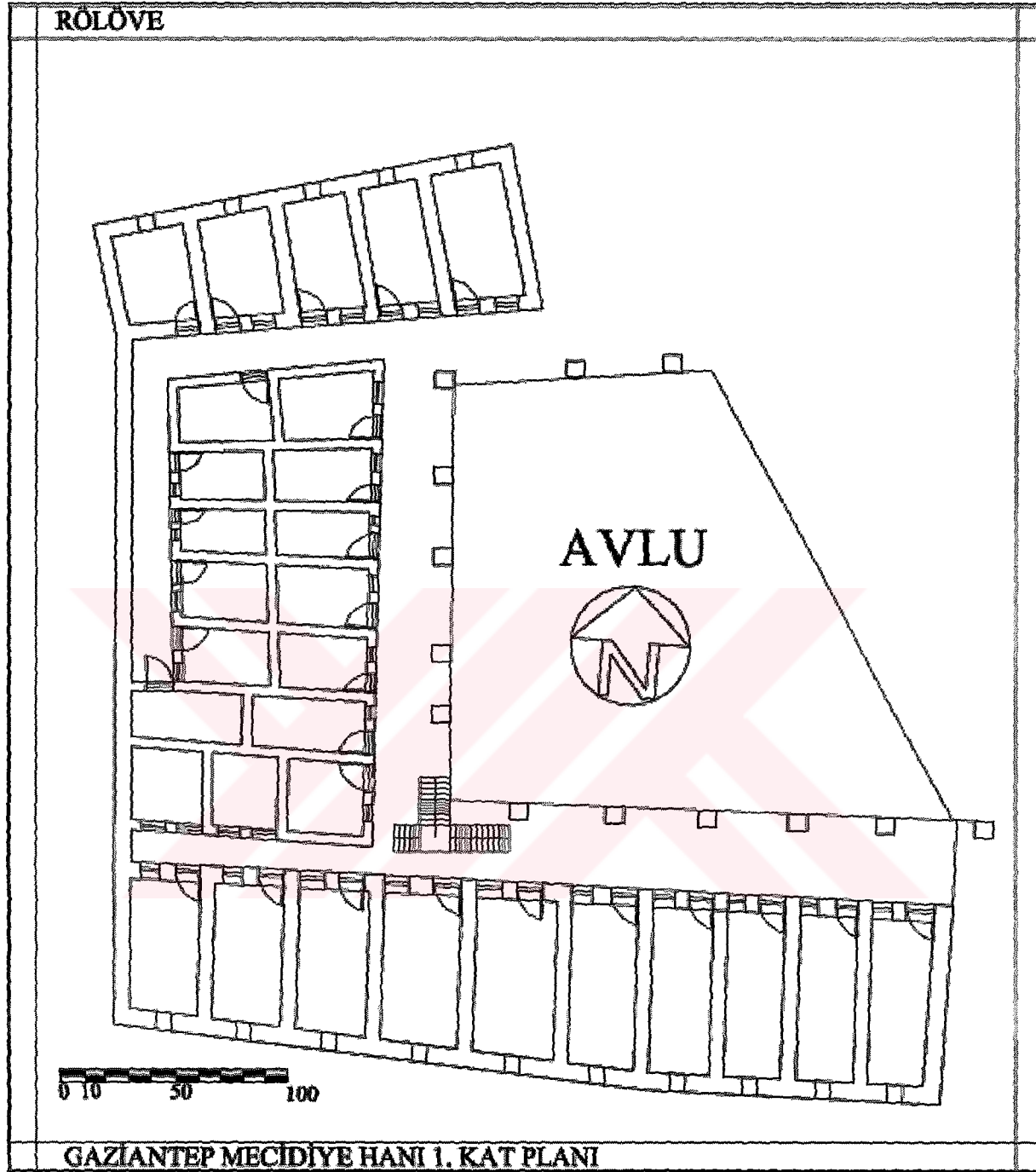
Han yapısı, şu anda girişte yer alan dükkanlar dışında kullanılmamaktadır. Avlu kısmı otopark olarak kullanılmak üzere han sahibi tarafından kiraya verilmiş durumdadır. Hanın otopark olarak kullanılması ile birlikte çeşitli eklemeler ve değişiklikler yapılmıştır. (Şekil 5.30)

Şekil 5.26 Mecidiye Hamamı giriş kapısı

Şekil 5.27 Mecidiye Hanı zemin kat planı 2004.(Rölöve)

Şekil 5.28 Mecidiye Hanı 1.kat planı 2004.(Rölöve)

Şekil 5.29 Mecidiye Hanı girişin batı yönünde yer alan ek merdiven(2004)

Şekil 5.30 Mecidiye Hanı Avludan görünüş(2004)

KATALOG No:06		YENİ HANI		
YAPININ ADRESİ		ADA-PAFTA-PARSEL NO	SABUNHANE	KİTABE
Karagöz Mahallesi, Uzunçarşı Caddesi		242-39-5	yok	yok
YAPIM TARİHİ	YAPININ ÖZGÜN İŞLEVI	GEÇİRDİĞİ RESTORASYONLAR		
(İlk tapu kayıtlarındaki isimlere dayanarak) 1757-1785	Yolcu Hanı	Yok/onarım var		
YAPIYI YAPTIRAN	YAPININ BUGÜNKÜ SAHİBİ	YAPININ BUGÜNKÜ KULLANICISI ve YAPININ İŞLEVI		
Battal Bey'in kızı Asiye ve Hacı Osman Bey'in kızı Emine Hatun	Ömer Asım Çelikel	Kiracılar/ Zemin ve 1. Katta Dükkanlar, çatı teras kısmı Otopark		
YAPININ TAŞIYICI SİSTEM ANALİZİ				
DÜŞEY TAŞIYICILAR	DÖŞEMELER	ÖRTÜ SİSTEMİ		
Kagir Sistem	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı		

YAPININ KORUNMUŞLUK DURUMU														
TAŞIYICI SİSTEM			İÇ YAPI			DIŞ YAPI			ÖRTÜ			BEZEME		
İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ
	√		√			√				√			√	

YAPININ MİMARİ ANALİZİ	
GENEL TANIM	Osmanlı han mimarisi içinde tek avlulu, iki katı hanlar grubuna girer. Avlu, zemin katta üç taraftan eyvan ve odalarla, bir taraftan revakla, üst katta ise bir taraftan odalarla, üç taraftan da revakla kuşatılmıştır.
VAZİYET	

5.6 Yeni Han

Günümüze sağlam olarak gelebilen han, "yolcu hanı" olarak yapılmıştır. Zemin kattaki mekanlar depo ve ahır, üst katta bulunan odalar ise yolcuların konaklaması amacıyla yapılmıştır. Hanın 1990 sonrası geçirdiği onarımlarla büyük ölçüde özelliğini kaybetmiş, yapının sahibinden alınan bilgiye göre, tarihi kültür varlığına zarar verildiği tespit edilerek, yapı sahibine hapis cezası verilmiştir. Hanın mimarı bilinmemektedir. Hanın kitabesi olmadığı için ne zaman inşa edildiği de kesin olarak bilinmemektedir (Müze Müdürlüğü Arşivi).

Mimari Özellikleri

Dikdörtgen planlı handa; zemin kat, hana girişi sağlayan cümle kapısı, üst kattaki oda ile birlikte cepheden dışarı 0.20 m. çıkıntı yaparak kapıya anıtsal bir görünüş kazandırılmaya çalışılmıştır. (Şekil 5.31) Kapı, üzeri sivri beşik tonozla örtülüdür ve geçitle avluya bağlanır. Hanın üst katına avlu geçidinde ve revakın gerisinde yer alan iki merdivenle çıkılır. Üst kat, avluya kuzey-güney ve batıdan revakla, doğu kısımdan da odalarla kuşatır. Han, sonradan yapılan tamiratlar sırasında birçok değişikliğe uğramıştır. Bunlardan bir tanesi revakın ve odaların zemini taş döşeme olması gerekirken betonla kaplanmıştır. Aynı durum odalarda da görülür, üst örtü alttan sivri beşik tonoz olup üstten kırma kiremit çatı yerine betonla kapatılmıştır.

Zemin kat, hana girişi sağlayan cümle kapısı, üst kattaki oda ile birlikte cepheden dışarı 0.20 m. çıkıntı yaparak kapıya anıtsal bir görünüş kazandırılmaya çalışılmıştır. (Şekil 5.33) Kapı, üzeri sivri beşik tonozla örtülüdür ve geçitle avluya bağlanır. Dehlizin kuzey ve güneyinde kapı ve pencereleriyle dehlize açılan üç oda ve üst kata çıkışı sağlayan merdiven yer alır. (Şekil 5.34) Zemin katta bulunan odaların kapı ve pencereleri dıştan basık kemerli içten dikdörtgen kesitli olup, kapılar pervazlı, pencereler ise demir parmaklıklıdır.

Batı kısım, kapıları avlu geçidine açılan iki hacim hariç, yedi odadan meydana gelir. Köşelerde yer alan iki mekan kapılarıyla önlerindeki eyvanlara, dört oda birer kapı ve birer pencereyle, diğer hacim de sadece kapısıyla avluya açılırlar. Bu kısımda yer alan yedi hacim doğu-batı yönünde sivri beşik tonozlarla örtülmüştür.

Güney kısım, sekiz oda ve bir eyvandan ibaret olup, doğu köşedeki kapının penceresi revaka, batı köşedeki hacmin kapı ve penceresi eyvana, diğerlerinin ki ise avluya açılırlar. Bütün bu mekanlar, kuzey-güney yönünde sivri beşik tonozlarla kapatılmıştır .

Doğu kısım, diğer kısımlara göre daha değişik bir düzenlemeye sahiptir. Bu kısımda yer alan

iki bölümlü ahır, bir hela, bir eyvan ve üst katla bağlantıyı sağlayan merdiven doğrudan avlu-ya açılmayıp, beş kesme taş ayağın üzerine oturan altı sivri kemer gözlü, üzeri çapraz tonozla örtülü revaka açılırlar. İki bölümlü olan ahır, kayanın oyulması ile yapılmıştır. Ahır kısmının girişleri birbirlerine bitişik olmayıp aralarında üzeri aynalı tonozla örtülü hela ve bunun yanında üst kata çıkışı sağlayan merdiven bulunur.

Kuzey kısım, bir eyvan ve dokuz odadan meydana gelir. Batı kısımda bulunan eyvan, güney kısımdaki eyvan gibi yan taraflarında yer alan iki odaya geçişi sağlar.

Hanın üst katına avlu geçidinde ve revakın gerisinde yer alan iki merdivenle çıkılır. Üst kat, avluya kuzey-güney ve batıdan revakla, doğu kısımdan da odalarla kuşatır. (Şekil 5.35) Han, sonradan yapılan tamiratlar sırasında birçok değişikliğe uğramıştır. Bunlardan bir tanesi revakın ve odaların zemini taş döşeme olması gerekirken betonla kaplanmıştır. Aynı durum odalarda da görülür, üst örtü alttan sivri beşik tonoz olup üstten kırma kiremit çatı yerine betonla kapatılmıştır.

Batı kısım, on bir oda ve bir merdivenden oluşmuştur ve yedi sivri kemer gözlü revaka açılır. Kemerler köşelerde 'T', aralarda toplam sekiz tane kesme taş ayağın üzerine oturur.

Kuzey kısım, on odadan ibaret olup birer kapı ve birer pencereleriyle sekiz sivri kemer gözlü revaka açılırlar. Kemerler, batı köşede 'T', aralarda toplam yedi kesme taş ayağın üzerine otururlar.

Güney kısım dokuz oda ile dama çıkışı sağlayan bir merdivenden meydana gelir. Batı köşedeki hacim kapısıyla, diğerleri ise birer kapı ve birer pencere ile sekiz sivri kemer gözlü revaka açılırlar.

Doğu kısım, kuzey, güney ve batı bölümlerinde daha değişik bir plan düzenlemesine sahiptir. Diğer kısımlar avluyu revakla kuşattığı halde, bu kısım kuzey-güney yönünde uzanan üç oda ve iki ara koridor ile sınırlayıp, odaların avluya açılan pencereleri vardır. Günümüzde bu hacimlerin avluya bakan tarafı sonradan yapılan ek bina tarafından kapatılmıştır.

Birer kapı ve birer pencere ile büyük koridora açılan dokuz oda ve bir hela doğu-batı yönünde yerleştirilmiş olup, hela aynalı tonozla, diğer odalar ise doğu-batı yönünde sivri beşik tonozlarla örtülmüştür.

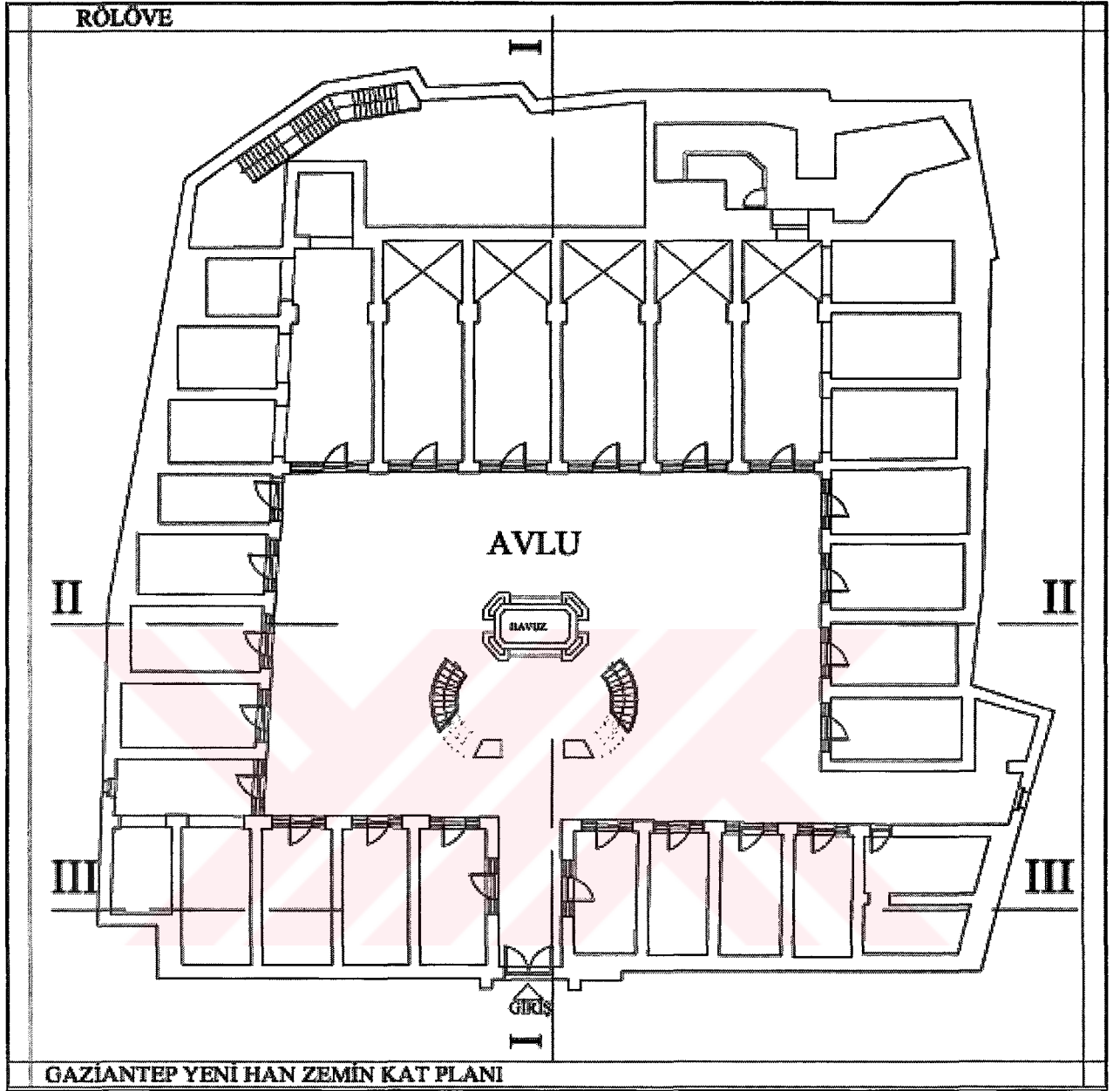
Yapıda dikkati çeken tek süsleme, batı cephesinde açılmış olan cümle kapısının üzerinde yaralan siyah ve beyaz kesme taşlardır, ayrıca giriş açıklığının iki tarafında iki taş seki

bulunur. Hanın diğer kısımları ise oldukça sade bir şekilde inşa edilmiştir. Hanın inşasında siyah ve sarımtırak renkte küfeki kesme taş kullanılmıştır. Örtü sistemi; taş konstrüksiyonlu sivri beşik tonoz, çapraz tonoz ve aynalı tonoz ile düz örtü tarzındadır. (Şekil 5.32) Kemer olarak; sivri, yuvarlak ve basık kemer kullanılmıştır.

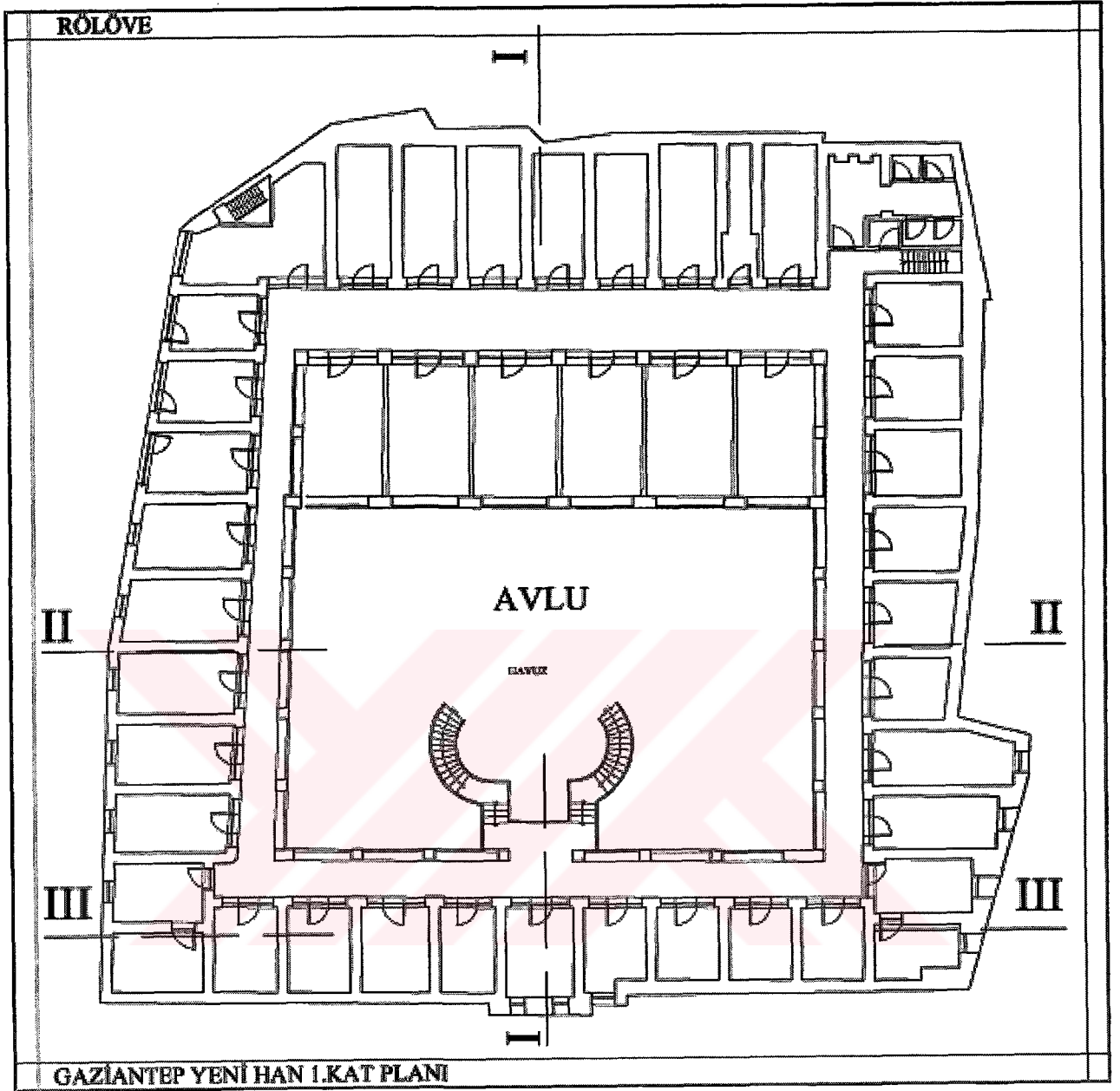
Günümüzdeki Durumu

Han odaları şu anda halıcıların yoğun olarak bulunduğu dükkanlar ve çatı teras bölümü ise otopark alanı olarak kullanılmaktadır. 1990 sonrasında yapılan müdahalelerle yapıda büyük değişiklikler olmuştur. Odalarda zemin döşemesi taş malzeme iken beton olarak değiştirilmiş, ayrıca odaların ve revakın bir bölümünde kapı ve pencereler alüminyum olarak yenilenmiş ve hanın avlusunda yer alan havuz tamamen değiştirilerek olumsuz müdahaleler yapılmıştır. yapının çatısı teras çatı olarak yenilenmiş ve günümüzde yapıya görsel ve strüktürel açıdan zarar veren bir kullanım olarak otopark kullanımı işlevi verilmiştir.

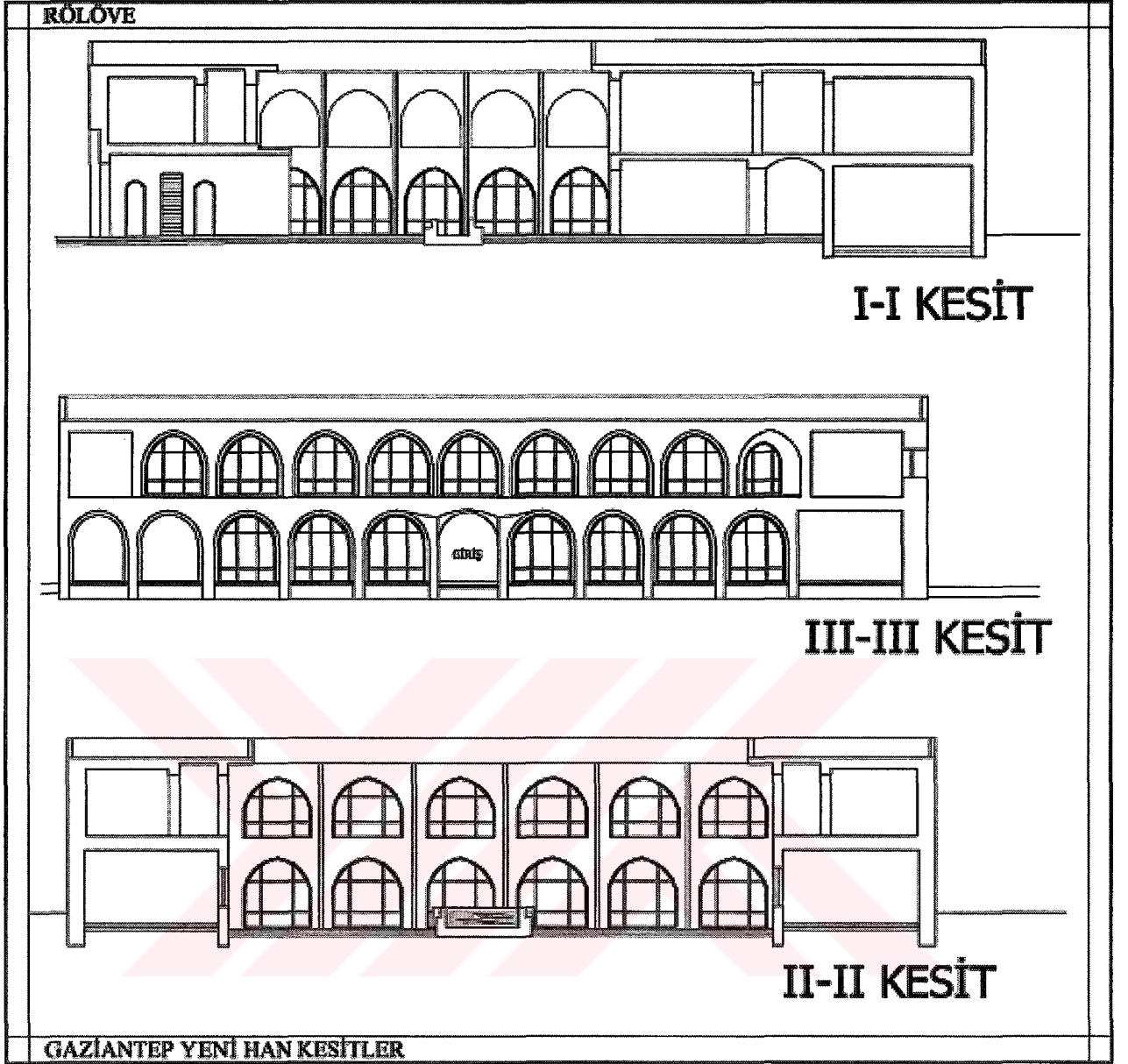

Şekil 5.31 Yeni Han zemin kat planı 2004.(Rölöve)

Şekil 5.32 Yeni Han 1.kat planı 2004.(Rölöve)

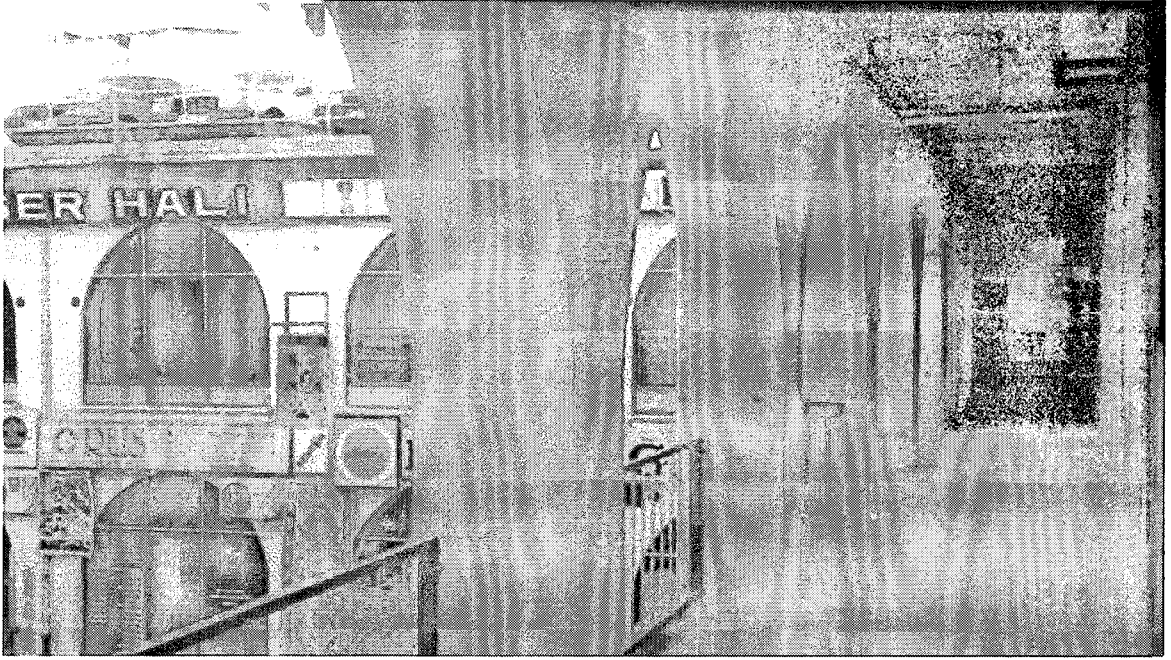
Şekil 5.33 Yeni Han Kesitler 2004. (Rölöve)

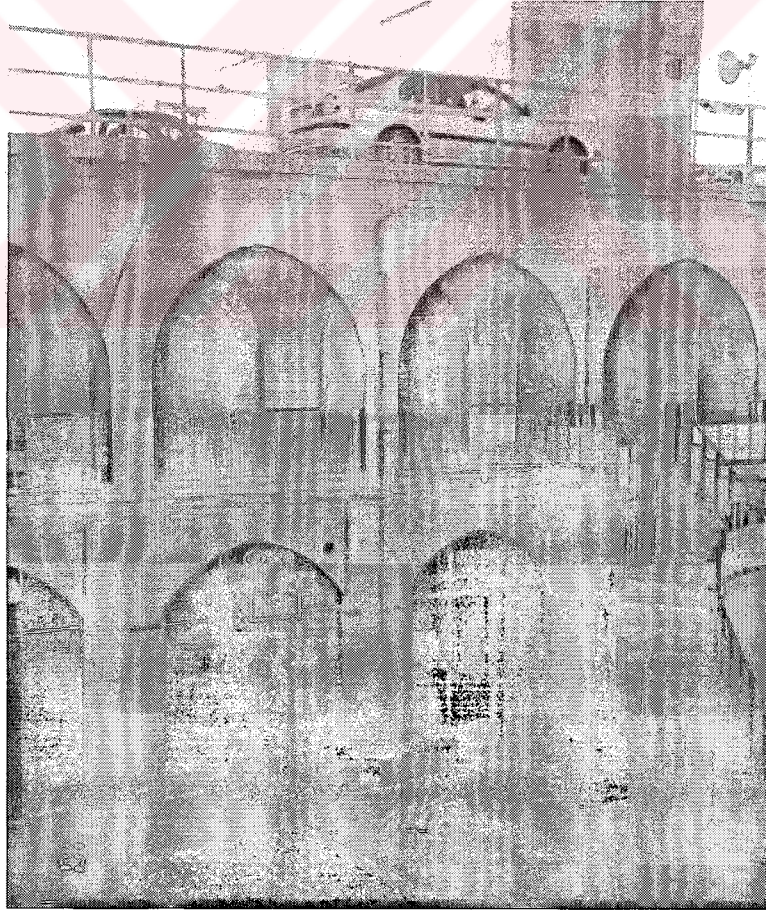
Şekil 5.34 Yeni Han giriş kapısı(2004)

Şekil 5.35 Yeni Han 1. kata çıkan yenilenmiş merdivenler(2004)

Şekil 5.36 Yeni Han 1. kata çıkan yenilenmiş merdivenler(2004)

Şekil 5.37 Yeni Han 1. kata çıkan yenilenmiş merdivenler(2004)

KATALOG No:7		TÜTÜN HANI					
YAPININ ADRESİ					ADA- PAFTA- PARSEL NO	SABUNHANE	KİTABE
Boyacı mahallesi,Atar Çarşısı Sokağı					886-63-35	Yok	Yok
YAPIM TARİHİ	YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ			GEÇİRDİĞİ RESTORASYONLAR			
1790-1799	Yolcu Hanı			Yok			
YAPIYI YAPTIRAN	YAPININ BUGÜNKÜ SAHİBİ			YAPININ BUGÜNKÜ KULLANICISI ve YAPININ İŞLEVİ			
Nur Ali Ağa oğlu Hüseyin Ağa medresesi vakfi	Vakıflar Genel Müdürlüğü			Kiracılar/ Dükkan ve Depo			
YAPININ TAŞIYICI SİSTEM ANALİZİ							
DÜŞEY TAŞIYICILAR		DÖŞEMELER			ÖRTÜ SİSTEMİ		
Kagir Sistem		Kagir Sistem			Kırma Kiremit Çatı		

YAPININ KORUNMUŞLUK DURUMU														
TAŞIYICI SİSTEM			İÇ YAPI			DIŞ YAPI			ÖRTÜ			BEZEME		
İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ
	√			√			√			√			√	

YAPININ MİMARİ ANALİZİ	
GENEL TANIM	Yapı, Osmanlı han mimarisi içinde iki katlı, tek avlulu hanlar grubuna girer. Yapı inşa edildiği dönemlerde tütün ticaretinin yapıldığı bir han olarak kullanılmaktaydı.Şimdi diğer hanlarda olduğu gibi eski fonksiyonunu kaybetmiş, dükkan ve depo şeklinde kullanılmaktadır. Yapıda son dönemlerde, avlunun üzerini kapatmak amacıyla sac ve çelik kullanılarak bir örtü yapılmıştır.
VAZİYET	

5.7 Tütün Hanı

Orijinalinde yapı "yolcu hanı" olarak inşa edilmiş olup,zemin kattaki hacimler dükkan, depo ve ahır maksadıyla, üst katta yer alan odalar ise yolcuların konaklaması için yapılmıştır.

Mimari Özellikleri

Han, diğer hanlarda olduğu gibi araziye göre şekillenmiştir. Yapının sadece kuzey cephesinde süslemeye yer verilmiştir. (Şekil 5.38) Bu cephede de süsleme sadece portalde görülür. Kapı, zeminden itibaren siyah ve beyaz taştan inşa edilmiştir. İç kısımda zengin bir süsleme görülmez. (Şekil 5.39) Hanın inşasında siyah ve beyaz kesme taşın kullanıldığı temiz bir işçilik görülür. İki renkli taşa sadece portalde ve iç mekanda ise avlu ile ahıra geçişi sağlayan geçitlerin avluya bakan taraflarında yer verilmiş, diğer kısımlarda da sarımtırak renkte kesme taş kullanılmıştır. Örtü sistemi; taş konstrüksiyonlu beşik tonoz, sivri beşik tonoz, çapraz tonoz ve aynalı tonoz ile düz toprak dam ve kırma kiremit çatı tarzındadır. Kemer olarak;yuvarlak kemer, sivri kemer, basık kemer ve sathı dilimli kemer kullanılmıştır.

Zemin katta avluya ve geçide açılan kapı ve pencereler dıştan basık kemerli, içten düz atkılı, olup kapılar pervazlı, pencerelerin bir bölümü demir parmaklıklıdır. Bazı pencerelerin ise kullanılmadığı için tamamen kapatıldığı görülmektedir.

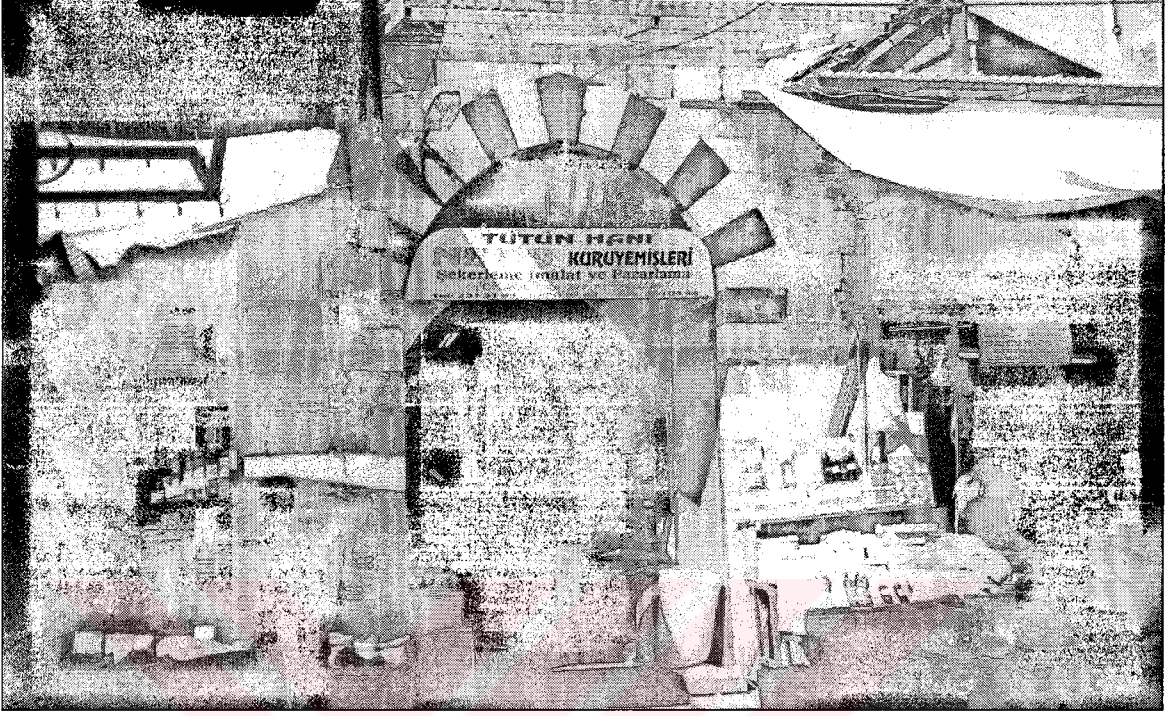
Dört taraftan çeşitli hacimlerle çevrelenmiş kareye yakın olan avlunun,güneydoğu köşesinde arsanın yetersiz kalması nedeniyle bir mekana yer vermeyip, alan avlu olarak değerlendirilmiştir. Avlunun üzeri günümüzde çelik malzemelerle kapatılmış durumdadır. (Şekil 5.40)

Hanın üst katına avlu geçidinin güney tarafında yer alan merdivenle çıkılır. (Şekil 5.41) Üst katta kuzey, güney ve batı yönünde çevreleyen revak yer almaktadır. Bu katta yer alan odaların bir kısmı depo olarak kullanılırken bir kısmı da çatıdaki sorunlar nedeniyle kullanılmamaktadır.

Günümüzdeki durumu:

Tütün Hanı kent merkezinde günümüze gelebilen hanlardan biridir. Ticari kullanım amacı halen devam eden handa,yapıda çeşitli ekler bulunmaktadır. Avlunun çelik çatı ile kısmen kapatıldığı, zemin kattaki ahır bölümünde bugünkü ticari kullanımının ihtiyaçlarına göre ara bölmeler eklendiği tesbit edilmiştir. Yapıda avlunun kapatılması sütrüktürel sorunlar oluşturabileceğinden yapının eklentilerden arındırılması gerekmektedir. Ayrıca kesme taşlarda bozulmalar ve avlu cephesindeki taşlarda kırılmalar oluşmuştur. Bu onarımlarla

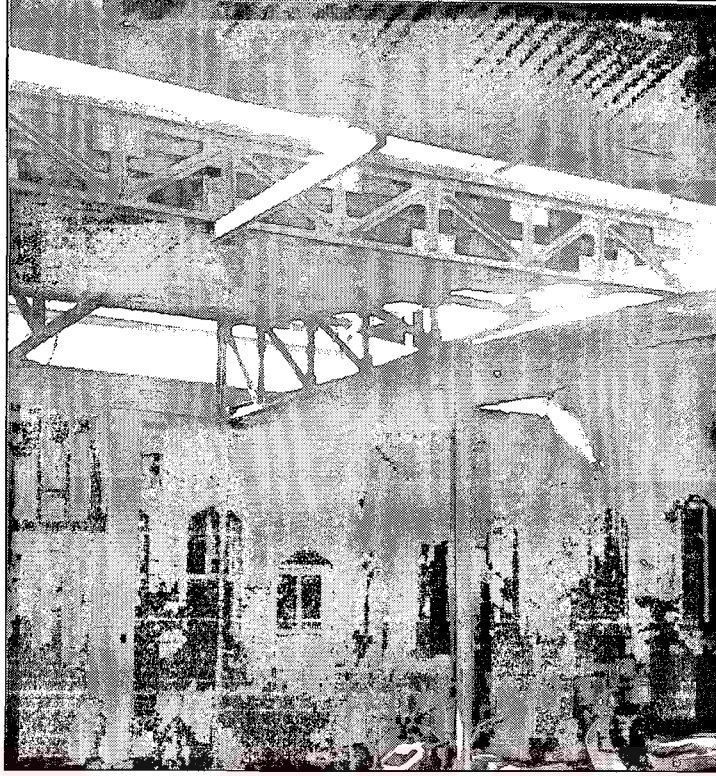
beraber restorasyon ile yapının çevre etkileri ve bugünkü kullanımından kaynaklanabilecek hasarlar değerlendirerek yeni işlev verilmesi gerekmektedir.

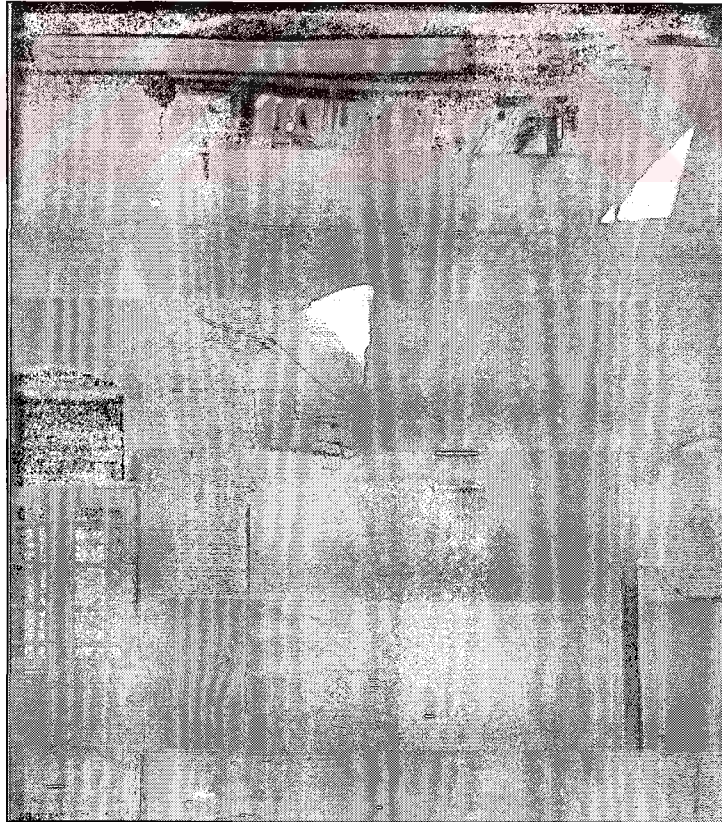
Şekil 5.38 Tütün Hanı-giriş kapısı(2004)

Şekil 5.39 Tütün Hanı-avludan giriş yönünde bakış(2004)

Şekil 5.40 Tütün Hanı-avlu ve avlunun üzeri kapatılmış. (2004)

Şekil 5.41 Tütün Hanı-avludan üst kata çıkan merdivenler. (2004)

KATALOG No:08		YÜZÜKÇÜ HANI		
YAPININ ADRESİ		ADA- PAFTA- PARSEL NO	SABUNHANE	KİTABE
Karagöz Mahallesi, Uzun Çarşı Caddesi		536-39-19	yok	yok
YAPIM TARİHİ	YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ	GEÇİRDİĞİ RESTORASYONLAR		
1800	Yolcu Hanı	yok		
YAPIYI YAPTIRAN	YAPININ BUGÜNKÜ SAHİBİ	YAPININ BUGÜNKÜ KULLANICISI ve YAPININ İŞLEVİ		
Battal Bey'in kızı Asiye ve Hacı Osman Bey'in kızı Emine Hatun	Koca Nakıp Vakfı	Kiracılar/Zemin kat dükkan-üst kat harap durumdadır.		
YAPININ TAŞIYICI SİSTEM ANALİZİ				
DÜŞEY TAŞIYICILAR	DÖŞEMELER	ÖRTÜ SİSTEMİ		
Kagir Sistem	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı		

YAPININ KORUNMUŞLUK DURUMU														
TAŞIYICI SİSTEM			İÇ YAPI			DIŞ YAPI			ÖRTÜ			BEZEME		
İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ
		√			√			√			√			√

YAPININ MİMARİ ANALİZİ	
GENEL TANIM	Yapı Osmanlı han mimarisi içinde tek avlulu, iki katlı hanlar grubuna girer. Yol ve arsa durumuna göre yerleştirilmiş olan hanın, zemin ve üst katları değişik bir plan şekline sahiptirler. Zemin kattaki mekanlar avluyu dört taraftan çevrelediği halde, üst kattaki odalar kuzeyden ve batı kısmının kuzey, köşesinden avlu geçidinin üzerine kadar kuşatır, diğer kısımlar ise toprak damdır.
VAZİYET	

5.8 Yüzükçü Hanı

Han, diğer hanlar gibi "yolcu hanı" olarak yapılmıştır. Zemin kattaki mekanlar depo ve ahır, üst katta bulunan odalar ise yolcuların konaklaması amacıyla yapılmıştır.

Hanın cümle kapısında yer alan tarih kitabesinde, "Sene 1215" yazılıdır. Buna göre yapı, Miladi 1800 yılında inşa edilmiştir. Yapının kim tarafından yaptırıldığı bilinmemektedir (Özkarıcı,1987:54).

Mimari Özellikleri

Han, yol ve arsa durumuna göre planlanmıştır. (Şekil 5.42) Tek katlı olan mekanların sivri beşik tonozları, üstten sıkıştırılmış toprakla kapatılmıştır. Zemin katta hana girişi sağlayan kapı, 2.90 m. taşma ile anıtsal bir görüntü kazanmıştır. Kapı açıklığı yuvarlak kemerli olup, üstten sivri kuşatma kemeri ile çevrelenmiştir. Avlu geçidinin kuzey ve güney tarafında üç oda, bir niş ve üst katla bağlantıyı sağlayan taş basamaklı merdiven yer almaktadır. Hanın üst katına avlu geçidinin kuzey-doğu köşesinde yer alan merdivenle çıkılır. Bu kat "L" şeklinde bir plana sahiptir. Bu katta mevcut olan dokuz odadan yedi tanesi 'U' şekline yakın bir revaka, diğerleri de sofaya açılırlar. Revak yedi gözlü olup, diğer hanlarınkinden farklı bir özelliğe sahiptir. Ahşap destekler üzerine dayanan ahşap kemerleri yuvarlağa yakın basık yapılmıştır.

Zemin katta hana girişi sağlayan kapı, 2.90 m. taşma ile anıtsal bir görüntü kazanmıştır. Kapı açıklığı yuvarlak kemerli olup, üstten sivri kuşatma kemeri ile çevrelenmiştir. (Şekil 5.43) Avlu geçidinin kuzey ve güney tarafında üç oda, bir niş ve üst katla bağlantıyı sağlayan taş basamaklı merdiven yer almaktadır.

Zemin katta yer alan odaların kapı ve pencereleri dıştan basık kemerli, içten dikdörtgen şeklinde olup kapılar pervazlı, pencereler ise demir parmaklıklıdır. Tek katlı olan mekanların sivri beşik tonozları, üstten sıkıştırılmış toprakla kapatılmıştır. Ayrıca her odanın içinde birer tane küçük dolap nişleri bulunur.

Kuzey kısım, üç oda ve iki eyvandan meydana gelir. Batı köşedeki mekan bir kapı ve bir penceresiyle önündeki eyvana, diğer iki oda ise birer kapı ve birer pencereleriyle avluya açılırlar. (Şekil 5.44)

Batı kısım, kapıları avlu geçidine açılan üç; oda hariç beş oda, bir kuyu ve avlu geçidinden oluşmaktadır. Hanın su ihtiyacını temin eden kuyu, sivri kemerli derin bir niş içerisinde bulunur, fakat bugün kapatılmış durumdadır. (Şekil 5.45)

Güney kısım beş oda ve bir eyvandan ibaret olup, köşelerde yer alan iki hacmin kapı ve pencereleri önlerindeki eyvanlara, diğerleri de birer kapı ve birer pencereyle avluya açılırlar.

Doğu kısım diğer bölümlerden daha farklı bir planlamaya sahiptir. (Şekil 5.46) Burada iki eyvan, eyvanların arasında bir oda ve kuzey köşede de üzeri sivri beşik tonozla örtülü geçitten geçilen iki bölümlü ahır bulunur.(Şekil 5.47)

Hanın üst katına avlu geçidinin kuzey-doğu köşesinde yer alan merdivenle çıkılır. Bu kat "L" şeklinde bir plana sahiptir. Bu katta mevcut olan dokuz odadan yedi tanesi 'U' şekline yakın bir revaka, diğerleri de sofaya açılırlar. Revak yedi gözlü olup, diğer hanlarınkinden farklı bir özelliğe sahiptir. Ahşap destekler üzerine dayanan ahşap kemerleri yuvarlağa yakın basık yapılmıştır. Revak ve odalar alttan düz toprak dam, üstten de kırma kiremit çatı ile kapatılmıştır. Ravaka ve sofaya açılan odaların kapı ve pencereleri dıştan basık kemerli, içten dikdörtgen şeklinde olup, kapılar pervazlı, pencereler ise demir parmaklıklıdır.

Üst kat kuzey kısım, beş odadan ibaret olup, birer kapı ve birer, pencereleriyle beş gözlü revaka açılırlar.

Batı kısım, dört odadan meydana gelir. Kuzey köşedeki iki mekanın kapı ve pencereleri sofaya, diğer iki odanın kapı ve pencereleri de "L" şekline yakın iki gözlü revaka açılırlar. Ayrıca batı duvarı da cepheden cümle kapısı gibi 2.90 m. ileri taşma yapmakta ve dört duvarında açılan toplam yedi penceresiyle üst kattaki diğer odalardan ayrı bir özelliğe sahiptir.

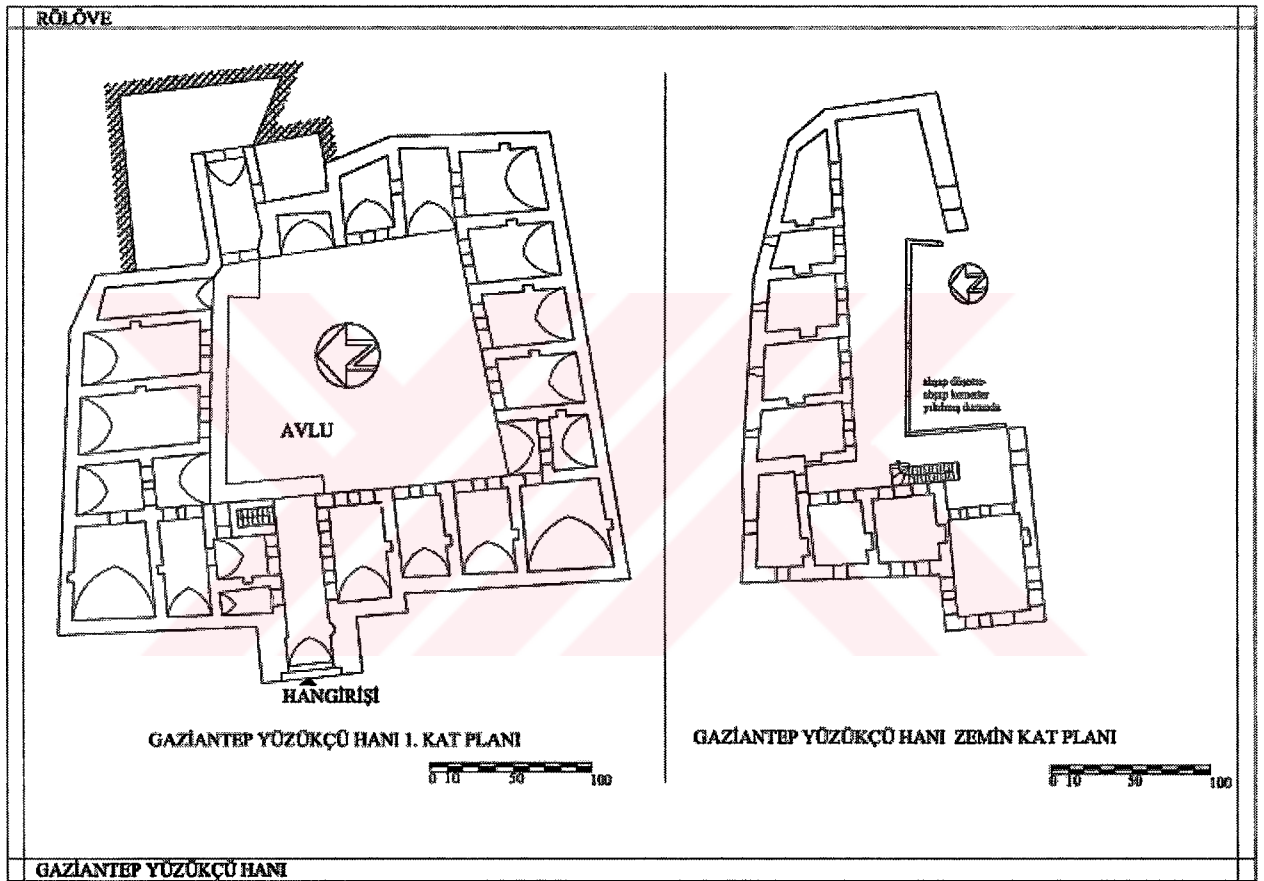
Hanın dış cephelerinde dikkati çeken tek süsleme, cümle kapısının üzerinde yaralan siyah ve beyaz kesme taşlardır, ayrıca giriş açıklığının iki tarafında iki taş seki bulunur. Lamba zıvana tekniğinde taşların birbirlerine geçirilmesi suretiyle yapılan kapı açıklığının yuvarlak kemerinin kilit taşı dört dilimli kemer sorgucu ile yapılmıştır.Hanın inşasında siyah ve beyaz kesme taş kullanılmıştır. Siyah taş yalnızca cümle kapısında kullanılmış, diğer kısımlarda ise sarımtırak renkte küfeki kesme taş kullanılmıştır. Kesme taşın yanında ahşap ve kiremit malzemeye de yer verilmiştir.

Günümüzdeki Durumu

Günümüzde hanın zemin katı dükkan ve depo amacıyla kullanılmakta, birinci kat ise bakımsız halde boş bulunmaktadır. Gaziantep'teki hanlar içerisinde küçük ölçekli bir yapıdır. Ayrıca diğer han yapılarından farklı bir özelliği de ahşap revaklı bölümüdür. Yapı sahibinden alınan bilgilere göre 100 yıl öncesine kadar konaklama amacıyla kullanılmış ve zamanın önemli

kişilerine ev sahipliği yapmıştır. Günümüzde yapı, büyük ölçüde harap durumdadır. Özellikle 1. kattaki ahşap revaklı bölümün yıkılma tehlikesi bulunmaktadır. L şeklinde olan revağın doğu kısmı ve kuzey kısmın bir bölümü yıkılmış durumdadır.

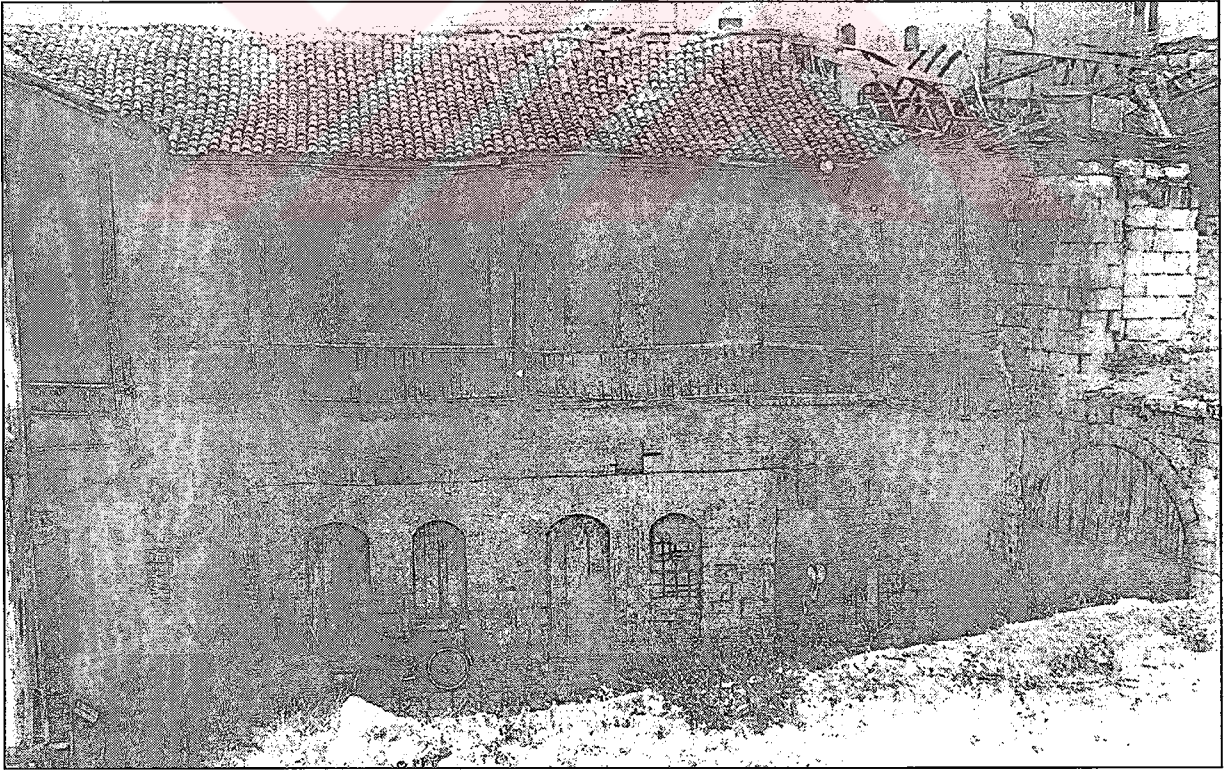
Yapının 2004 sonlarında satıldığı ve yeni sahipleri tarafından rölöveleri hazırlanmış, restorasyon projeleri ile kurulda görüşmeleri devam ettiği bilinmektedir. Hanın yakın zamanda yeni işlevi ile hayata geçirilmesi planlanmaktadır.

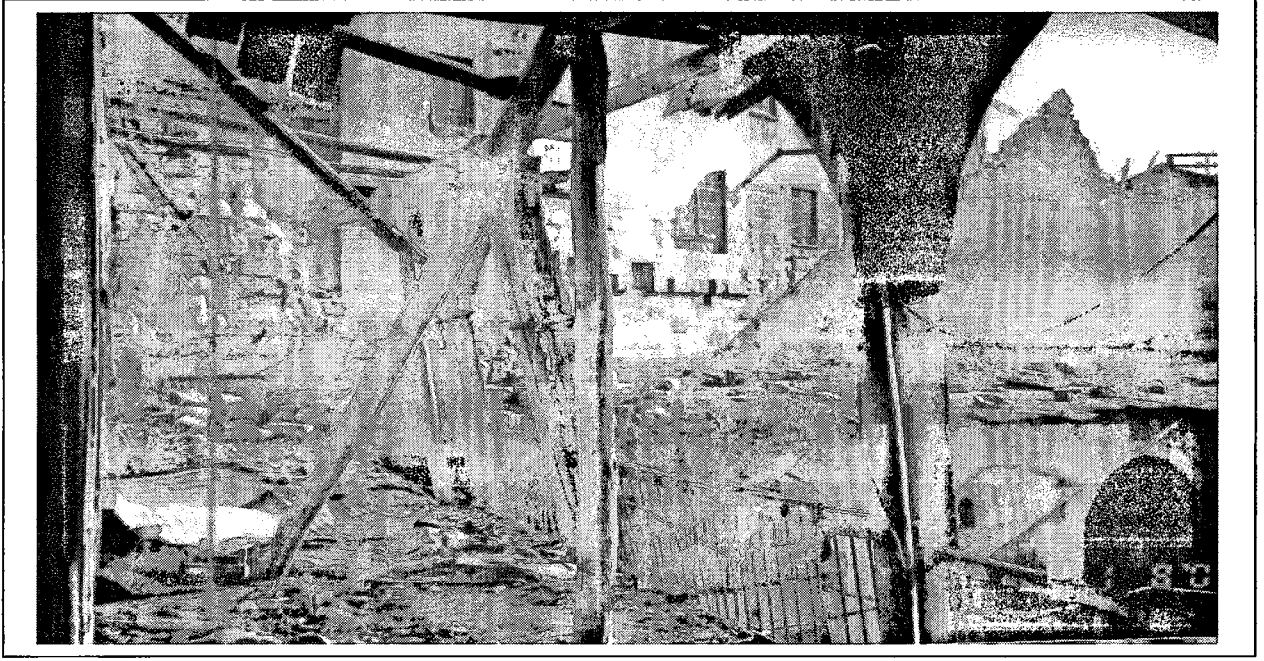
Şekil 5.42 Yüzükçü Han planları 2003.(Rölöve)

Şekil 5.43 Yüzükçü Han giriş cephesi(2004)

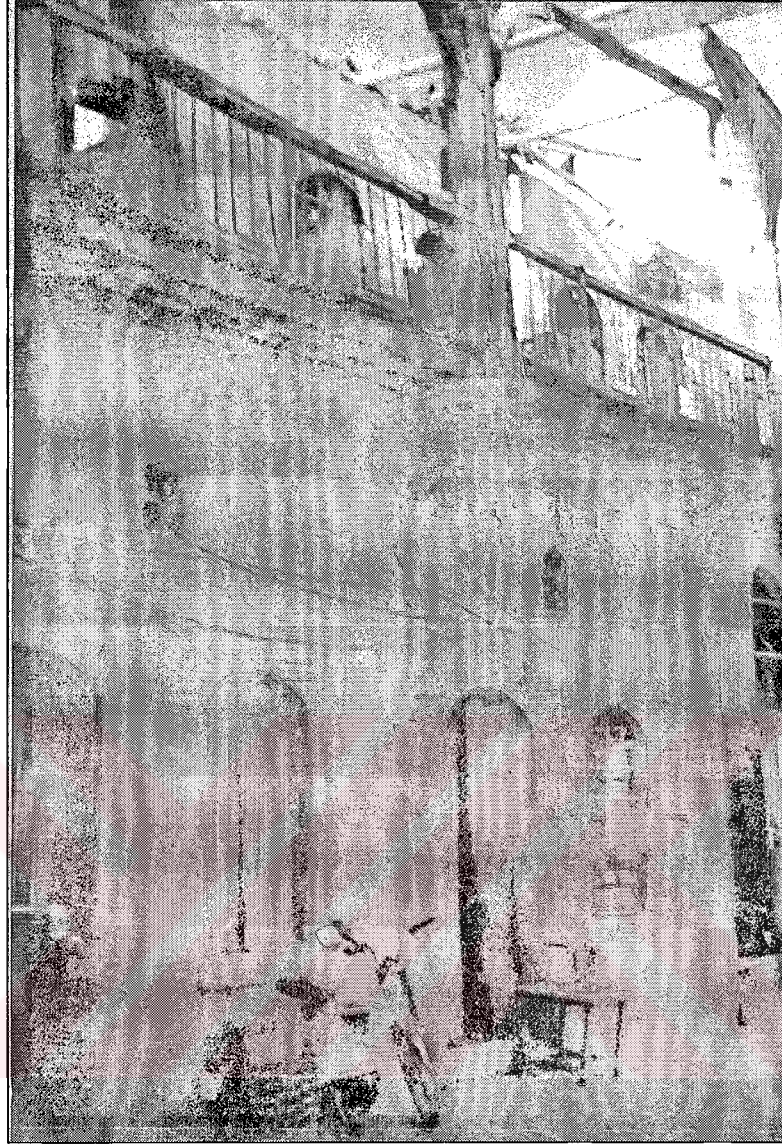
Şekil 5.44 Yüzükçü Han kuzey bölümü(Kaynak: Vakıflar Dergisi XXVI,97)

Şekil 5.45 Yüzükçü Han kuzey-batı bölümü üst kat(2004)

Şekil 5.46 Yüzükçü Han kuzey batı bölümü(2004)

Şekil 5.47 Yüzükçü Han doğu bölümü-zemin kat odaları(2004)

KATALOG No:09		ŞEKER HANI		
YAPININ ADRESİ				
Karagöz Mahallesi, Eski Gümrük Caddesi		ADA-PAFTA-PARSEL NO	SABUNHANE	KİTABE
		558-13-42	yok	var
YAPIM TARİHİ	YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ	GEÇİRDİĞİ RESTORASYONLAR		
1850	Yolcu Hanı	yok		
YAPIYI YAPTIRAN	YAPININ BUGÜNKÜ SAHİBİ	YAPININ BUGÜNKÜ KULLANICISI ve YAPININ İŞLEVİ		
Güleç Ailesi	Halil Güleç	Kiracılar/Zemin katlar depo ve dükkan 1. kat kullanılmamaktadır.		
YAPININ TAŞIYICI SİSTEM ANALİZİ				
DÜŞEY TAŞIYICILAR	DÖŞEMELER	ÖRTÜ SİSTEMİ		
Kagir Sistem	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı		

YAPININ KORUNMUŞLUK DURUMU														
TAŞIYICI SİSTEM			İÇ YAPI			DIŞ YAPI			ÖRTÜ			BEZEME		
İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ
	√				√			√			√		√	

YAPININ MİMARİ ANALİZİ	
GENEL TANIM	Han, iki katlı, tek avlulu Osmanlı hanları grubuna girer. Klasik Osmanlı hanlarından ayrılan bazı yönleri vardır; yapı, Osmanlı han mimarisine bağlı kalmış fakat yol ve arsa durumuna göre şekil aldığından mekanlar avluyu her yönden çevrelemeyip, sadece doğu ve batı yönlerinden kuşatmaktadır.
VAZİYET	

5.9 Şeker Hanı

Yapı orijinalinde 'yolcu hanı' olarak inşa edilmiştir. Zemin kattaki mekanlar depo ve ahır, üst kattaki odalar da yolcuların konaklaması için yapılmıştır.(Şekil 5.48),(Şekil 5.49) Fakat diğer hanlarda olduğu gibi fonksiyonunu kaybetmiştir. Şu anda zemin kat depo ve dükkan, 1. kat ise kullanılmamaktadır.

Şekil 5.48 Şeker Han doğu görünüşü(2004)

Şekil 5.49 Şeker Han kuzey görünüşü(2004)

KATALOG No:10		MİLLET(AZİZİYE) HANI					
YAPININ ADRESİ					ADA- PAFTA- PARSEL NO	SABUNHANE	KİTABE
Karagöz Mahallesi, Eski Gümrük Caddesi					672-14-36	yok	var
YAPIM TARİHİ	YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ			GEÇİRDİĞİ RESTORASYONLAR			
1868-1869	Yolcu Hanı			Var(2003'de tamamlandı)			
YAPIYI YAPTIRAN	YAPININ BUGÜNKÜ SAHİBİ			YAPININ BUGÜNKÜ KULLANICISI ve YAPININ İŞLEVİ			
Aşçıoğlu Kesbar Kavrak	Mustafa Geylani			Kiracılar/Zemin katlar depo ve dükkan 1. kat Dükkan- Kıraathane-restoran (2003 de biten restorasyon sonrası)			
YAPININ TAŞIYICI SİSTEM ANALİZİ							
DÜŞEY TAŞIYICILAR		DÖŞEMELER			ÖRTÜ SİSTEMİ		
Kagir Sistem		Kagir Sistem			Kırma Kiremit Çatı		

YAPININ KORUNMUŞLUK DURUMU														
TAŞIYICI SİSTEM			İÇ YAPI			DIŞ YAPI			ÖRTÜ			BEZEME		
İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ
	√		√			√					√		√	

YAPININ MİMARİ ANALİZİ	
GENEL TANIM	<p>Yapı Osmanlı han mimarisi içinde iki katlı, tek avlulu hanlar grubuna girer. Avlunun güney tarafındaki hacimlerin, arkasında yer alan ahırın da avlu ile bir ilişkisi olmayıp, kapısı hanın batı cephesinden açılmaktadır, buna benzer durum diğer hanlarda görülmez. Ayrıca kuzey cephesinde de sokağa açılan tek katlı dükkanlar yer almaktadır. Hana yapılan ilave mekanlarla orijinal özelliğini yitirmiş batı kısım ise restorasyon öncesi tamamen yıkık durumda bulunuyordu.</p>
VAZİYET	<p>The site plan shows the Millet Hanı (shaded with a grid pattern) situated on Gümruk Caddesi. To its west are İnceoğlu Hanı (Budeyri-Elbeyli Hanı) and Eski Bejesten. To its east is Eski Gümrük Hanı. To its north is Yeni Hanı. To its south is Kuyumcular Bejesteni.</p>

5.10 Millet Hanı

"Yolcu hanı" olarak inşa edilen yapının, zemin katındaki mekanlar dükkan, depo ve ahır, üst katta yer alan odalar ise yolcuların ikamet etmesi amacıyla yapılmıştır.

Eserin mimarı ise bilinmiyor (Müze Müdürlüğü Arşivi).

Mimari Özellikleri

Hanın planı arsaya göre şekillenmiştir. Avlu alt katta mekanlarla çevrelenmiş, üst katta dört taraftan revakla kuşatılmıştır. Hana giriş doğu cephenin biraz güney tarafına kaydırılmış ve cepheden çıkıntı yapan iki sivri kemerli kapıdan sağlanmaktadır. Kapı bir geçitle avluya bağlanır. Doğu- batı yönünde sivri beşik tonozla örtülen avlu geçidinin iki tarafında kapı ve pencereleriyle geçide açılan ebatları farklı üç oda bulunmaktadır. Hanın üst katına avlu geçidinin kuzeyinde yer alan taş basamaklı merdivenle çıkılırken 1985 de bu merdiven yıkılınca yerine doğu kanadında beton bir merdiven yapılmıştır. Üst katta, güney kısımda 12 oda, batı kısımda 11 oda, doğu kısımda 5 oda ve yedi sivri kemer gözlü revak ,kuzey kısımda 7 oda ile bir eyvan bulunmaktadır.

Zemin kat revaksız avluyu dört taraftan çevreleyen çeşitli ebat ve şekillerdeki hacimlerle, kuzey cephesinde dışa açılan dükkanlar ve güneyde bir ahır bölümünden oluşmaktadır.

Hana giriş doğu cephenin biraz güney tarafına kaydırılmış ve cepheden çıkıntı yapan iki sivri kemerli kapıdan sağlanmaktadır. Kapı bir geçitle avluya bağlanır. Doğu- batı yönünde sivri beşik tonozla örtülen avlu geçidinin iki tarafında kapı ve pencereleriyle geçide açılan ebatları farklı üç oda ile üst kata çıkışı sağlayan merdiven yer almaktadır.

Güney kısmı, dört oda bir eyvan ve bu mekanların arkasına yerleştirilmiş avlu ile ilişkisi olmayan ahırdan oluşmaktadır. (Şekil 5.50) Kuzey-güney yönünde sivri beşik tonozla kapatılmış olan eyvanın güney tarafında zeminden yüksekte tutulmuş iki göz hela bulunur.

Kuzey kısım, birer kapı, birer pencereyle avluya açılan beş odadan meydana gelir.

Doğu kısmı, altı odadan oluşmakta olup, beş tanesi birer kapı ve birer pencereyle avluya, kuzey doğu köşede yaralan mekan ise güneyindeki hacme bir kapı ile açılmaktadır.

Batı kısım; on bir odadan oluşmakta olup, yedi tanesi birer kapı ve birer pencereyle avluya, köşelerde yer alan diğer mekanlar ise ara duvarlarından açılan kapılarla birbirleriyle ilişki kurmuşlardır.

Hanın üst katına avlu geçidinin kuzeyinde yer alan merdivenle çıkılmaktadır. Üst katta yer

alan odaların kapı ve pencereleri dıştan basık kemerli, içten dikdörtgen şeklinde olup kapılar pervazlı, pencereler ise demir parmaklıklıdır. Her odanın içinde de bir dolap nişi bulunur. Ayrıca her mekanın kapı ve pencere kemerlerinin biraz üstünde ve iki açıklığın arasına denk gelecek şekilde yerleştirilmiş küçük pencereler mevcuttur. Revakın ve hacimlerin zemini taş döşeme olup, revakın üzeri alttan düz toprak dam, üstten de diğer mekanlarda olduğu gibi kırma kiremit çatı ile kapatılmıştır.

Batı kısım on bir odadan oluşmakta olup, kuzey köşede yer alan iki mekan birer kapı ve birer pencereyle dehlize, diğerleri de yine birer kapı ve birer pencereyle yedi sivri kemer gözlü revaka açılırlar.

Doğu kısım, yedi sivri kemer gözlü revaka birer kapı ve birer pencereyle açılan beş oda ile bir merdivenden meydana gelir.

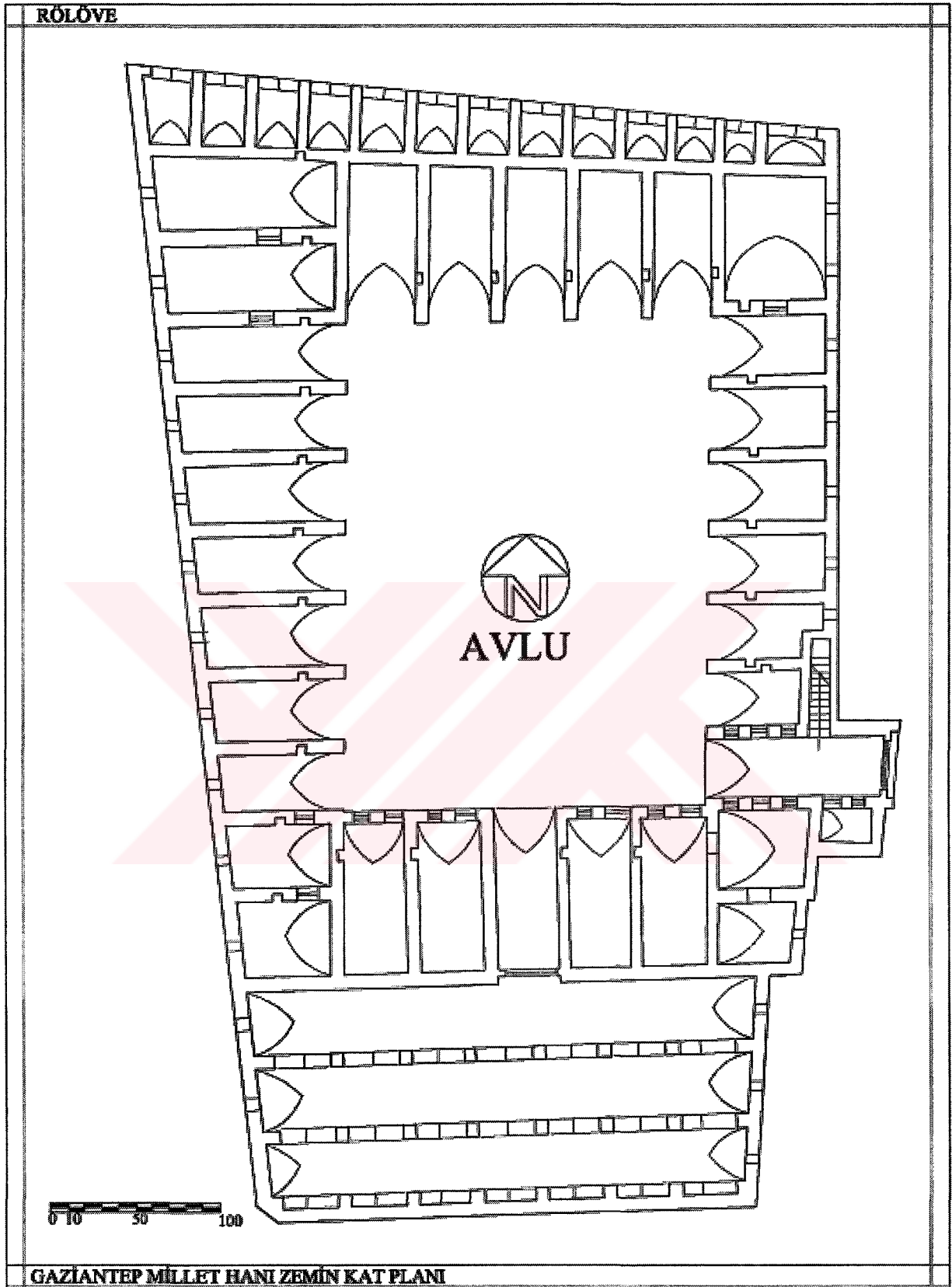
Kuzey kısım, yedi oda ve bir dehlizden oluşmakta olup, altı oda birer kapı ve birer pencereleriyle beş sivri kemer gözlü revaka, doğu köşedeki mekan da batısındaki hacme bir kapıyla açılır.

Güney kısım, on iki oda, bir koridor ve bir heladan meydana gelir. Odalardan altı tanesi birer kapı ve birer pencereleriyle köşelerde 'L', aralarda kare planlı, toplam altı kesme taş ayağın üzerine oturan beş sivri kemer gözlü revaka açılırlar.

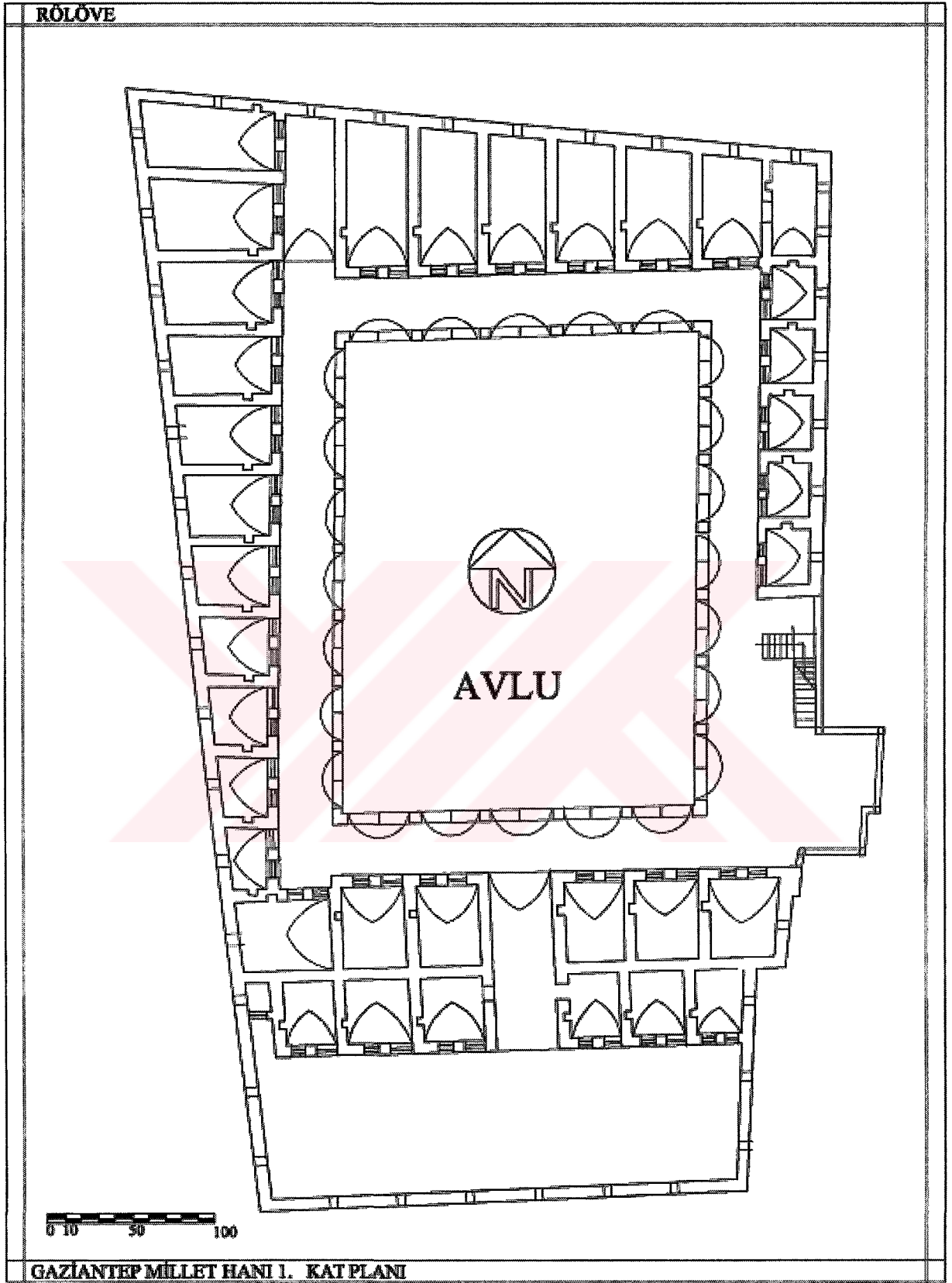
Yapıda dikkati çeken tek süsleme, doğu cephesinde yer alan kapıda görülür. Ayrıca kuzey cephe ile batı cephenin bir kısmı ortası kaba, kenarları ince yontma taşlarla örülerek cepheler hareketlendirilmiştir. Taç kapı, zeminden itibaren siyah ve beyaz taştan inşa edilmiştir. Kemerin kilit taşının üzerinde de bir tarih kitabesi yer almaktadır. Yapıda örtü sistemi sivri beşik tonoz, düz toprak dam ve kırma kiremit çatı tarzındadır. Kemer olarak basit ve sivri kemer kullanılmıştır.

Günümüzdeki Durumu

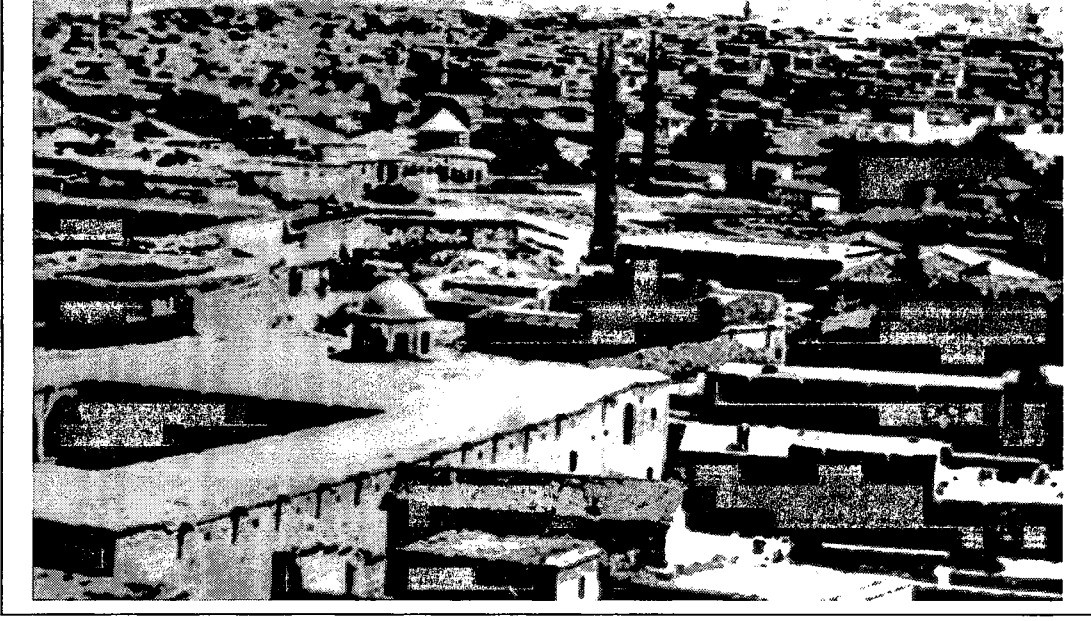
Han, sonradan yapılan tamiratlar ve eklenen dükkanlarla orijinal özelliklerini kaybetmiş bir şekilde, bazı kısımlar da tamamen yıkılmış vaziyette olduğu 1984 yılında hazırlanan raporda belirtilmiştir. Fakat 2003 de tamamlanan restorasyon projesi ile handaki odalar, dükkanlar ve depolar olarak kullanılmaya başlanmıştır. (Şekil 5.51),(Şekil 5.52),(Şekil 5.53)

Şekil 5.50 Millet Hanı zemin kat planı 2002.(Rölöve)

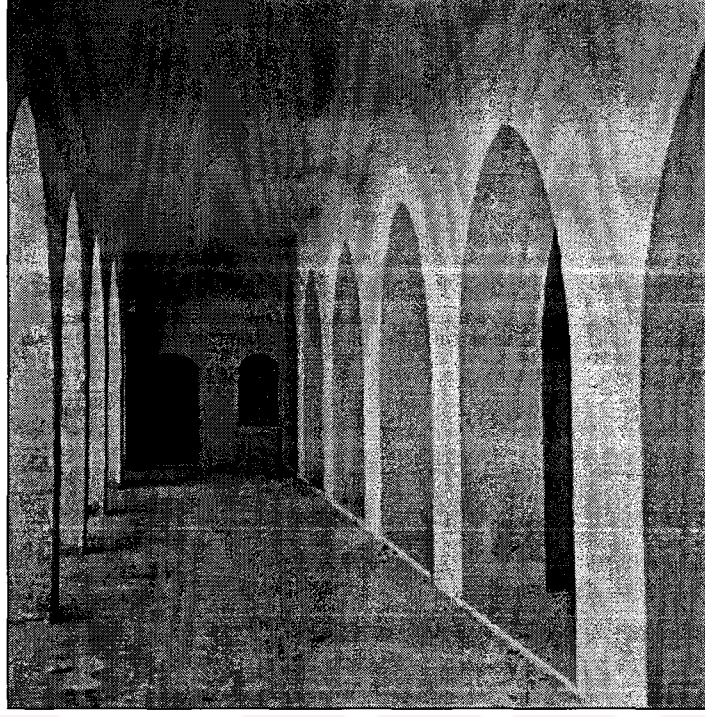
Şekil 5.51 Millet Hanı 1. kat planı 2002.(Rölöve)

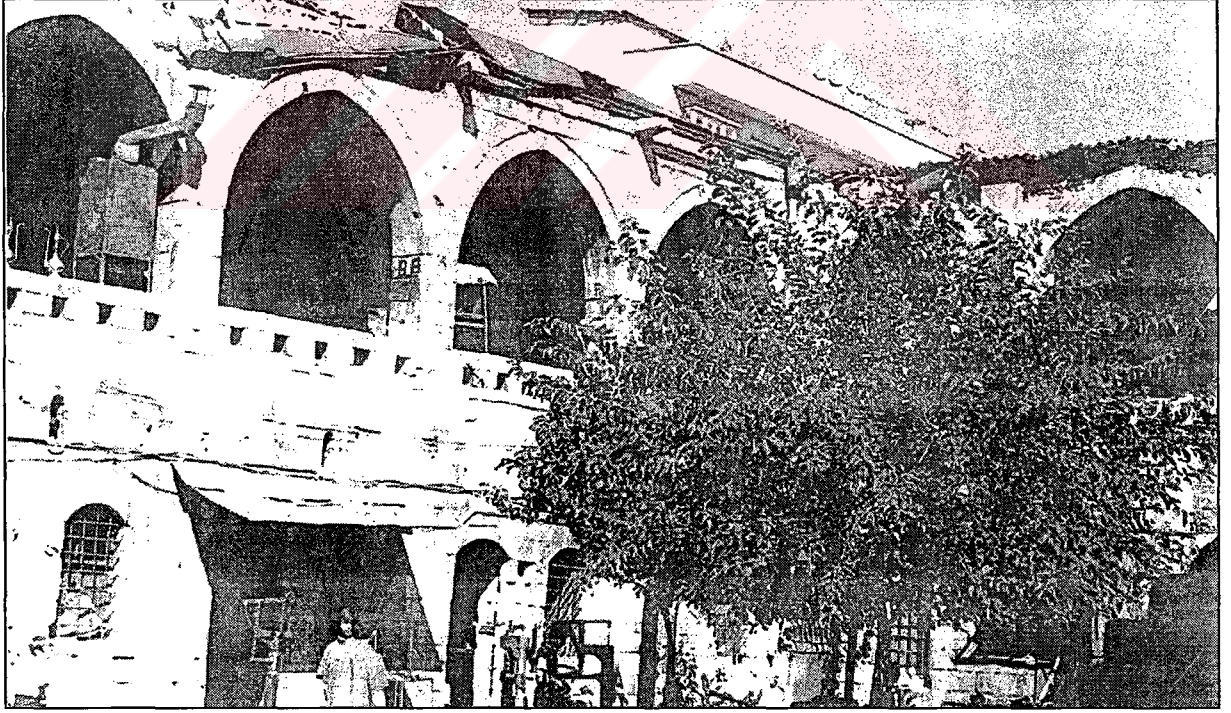
Şekil 5.52 Millet Hamı genel görünüş,1940-1950.(Kaynak:Mercek Fotoğrafçılık)

Şekil 5.53 Millet Hamı giriş kapısı -restorasyon sonrası(2003)

Şekil 5.54 Millet Hanı üst kat-restorasyon sonrası (2003)

Şekil 5.55 Millet Hanı avludan güney kısmına bakış(Kaynak: Vakıflar DergisiXXVI,97)

KATALOG No:11		ESKİ GÜMRÜK HANI		
YAPININ ADRESİ		ADA-PAFTA-PARSEL NO	SABUNHANE	KİTABE
Karagöz Mahallesi, Eski Gümrük Caddesi		611-14-17	yok	yok
YAPIM TARİHİ	YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ	GEÇİRDİĞİ RESTORASYONLAR		
1873-1878	Yolcu Hanı	yok		
YAPIYI YAPTIRAN	YAPININ BUGÜNKÜ SAHİBİ	YAPININ BUGÜNKÜ KULLANICISI ve YAPININ İŞLEVİ		
Hacı Ömer Efendi	Hacı Ömer Efendi Vakfı	Osman Kayaalp/ Zemin katlar depo ve dükkan 1. kat kullanılmamaktadır.		
YAPININ TAŞIYICI SİSTEM ANALİZİ				
DÜŞEY TAŞIYICILAR	DÖŞEMELER	ÖRTÜ SİSTEMİ		
Kagir Sistem	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı		

YAPININ KORUNMUŞLUK DURUMU														
TAŞIYICI SİSTEM			İÇ YAPI			DIŞ YAPI			ÖRTÜ			BEZEME		
İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ
	√				√			√		√			√	

YAPININ MİMARİ ANALİZİ	
GENEL TANIM	Osmanlı han mimarisi içinde tek avlulu, iki katlı hanlar grubuna girer. Avlu; zemin katta kuzey, güney ve batı taraflardan çeşitli mekanlarla, üst kattan ise kuzey ve batıdan revakla, güney kısımdan iki gözlü revak ve bir oda ile kuşatılmıştır. Avlunun doğu kanadında da, üst katla bağlantıyı sağlayan merdiven bulunur.
VAZİYET	

5.11 Eski Gümrük Hanı

Önceden 'yolcu hanı' olarak inşa edilen hanın zemin katındaki mekanlar depo ve ahır, üst katta yer alan odalar ise yolcuların kalması için yapılmıştır. Bugün ise dükkan ve depo olarak kullanılmaktadır.

Hanın, şimdiki kullanıcısı Osman Kayaalp' tir. Yapının, Hicri 1290-1295 (Miladi 1873-1878) yılları arasında, Hacı Ömer Efendi tarafından yaptırıldığı söylenmektedir. Eserin mimarı ise bilinmiyor (Müze Müdürlüğü Arşivi).

Mimari Özellikleri

Kuzey-güney yönünde düzenlenmiş olan yapı, "U" biçiminde bir plana sahiptir. Üç taraftan çeşitli hacimlerle çevrelenen avluya, kuzey cephesinin ortasından açılmış olan bir kapıyla girilir. (Şekil 5.56) (Şekil 5.57) Dışa taşma yapmayan 2.80 m. açıklığındaki basık kemerli kapı, üzeri sivri beşik tonazla örtülü bir geçitle avluya bağlanır. Doğu kısmında yer alan iki oda, dikdörtgen planlı ve kuzey-güney yönünde sivri beşik tonozlarla örtülmüşlerdir.

Avlunun batı ve güney tarafında altı oda, bir eyvan ve ahıra geçişi sağlayan bir geçit yer almaktadır. Doğu kısmında sadece üst katla bağlantıyı sağlayan taş basamaklı bir merdiven bulunur. Kuzeyinde ise avlu geçidi yer almaktadır.

Batı kanat, dört oda ve bir eyvandan oluşmakta olup, eyvanın ön tarafı sonradan duvarla örülmüş ve ortadan bir kapı açılarak oda şeklinde düzenlenmiştir.

Güney kanat; avludan ahıra geçişi sağlayan bir geçit, iki oda ve bu mekanların arkasında yer alan ahırdan meydana gelir. Odalar geçidin doğu tarafında olup, üzerleri kuzey-güney yönünde sivri beşik tonozlarla kapatılmıştır. Ahırın güney ve doğu duvarlarının üst kısımlarında sokağa açılan toplam altı mazgal pencere ile iç mekana ışık ve havalandırma sağlanmıştır.

Hanın üst katına avlunun doğusunda yer alan merdivenle çıkılır. Bu kat avluyu kuzey ve batı taraflardan revakla, güney kısımdan ise iki gözlü revak ve bir oda ile kuşatmaktadır. Revakların üzerleri, alttan düz toprak dam, üstten de kırma kiremit çatı ile kapatılmıştır. Bu katta yer alan odaların kapı ve pencereleri dıştan basık kemerli, içten düz atkılı olup, kapılar pervazlı, pencereler ise demir parmaklıklıdır.

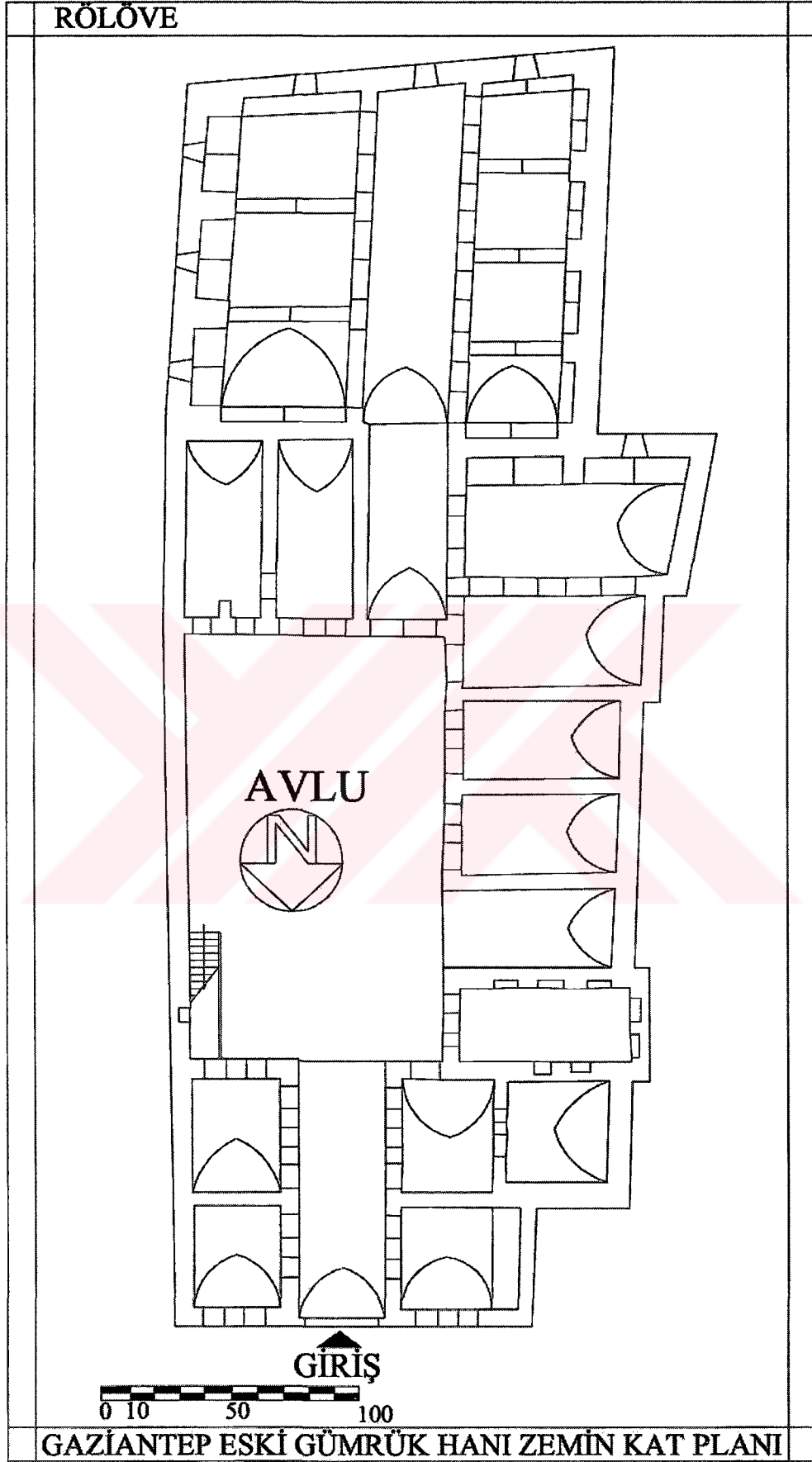
Kuzey kanat; üç odadan oluşmakta olup, mekanların kapı ve pencereleri, kemer açıklıkları, birbirlerinden farklı olan ve kare şeklinde üç kesme taş ayağın üzerine oturan dört sivri kemer gözlü revaka açılırlar.

Batı kanat; kapı ve pencereleri, beş sivri kemer gözlü revaka açılan altı odadan meydana gelir. Odaların kapı ve pencerelerinin biraz üzerinde sivri kemerli küçük pencereler vardır. (Şekil 5.58) Güney kanat; dokuz oda ve bir tuvaletten meydana gelir. Eyvanın köşesinde yer alan odanın Gümrük müdürünün odası olarak düzenlenmiş olması, diğer hanlarda görülmeyen bir planlamayı sağlamıştır. (Şekil 5.59) İki odanın kapısı iki sivri kemer gözlü revaka, diğerleri ise kuzey-güney yönünde yerleştirilmiş olan dehlize açılırlar. Dehlizin güney-doğu köşesine yerleştirilen hela ise, aynalı tonozla kapatılmış ve güney duvarının üst kısmında da sokağa açılmış küçük bir penceresi vardır.

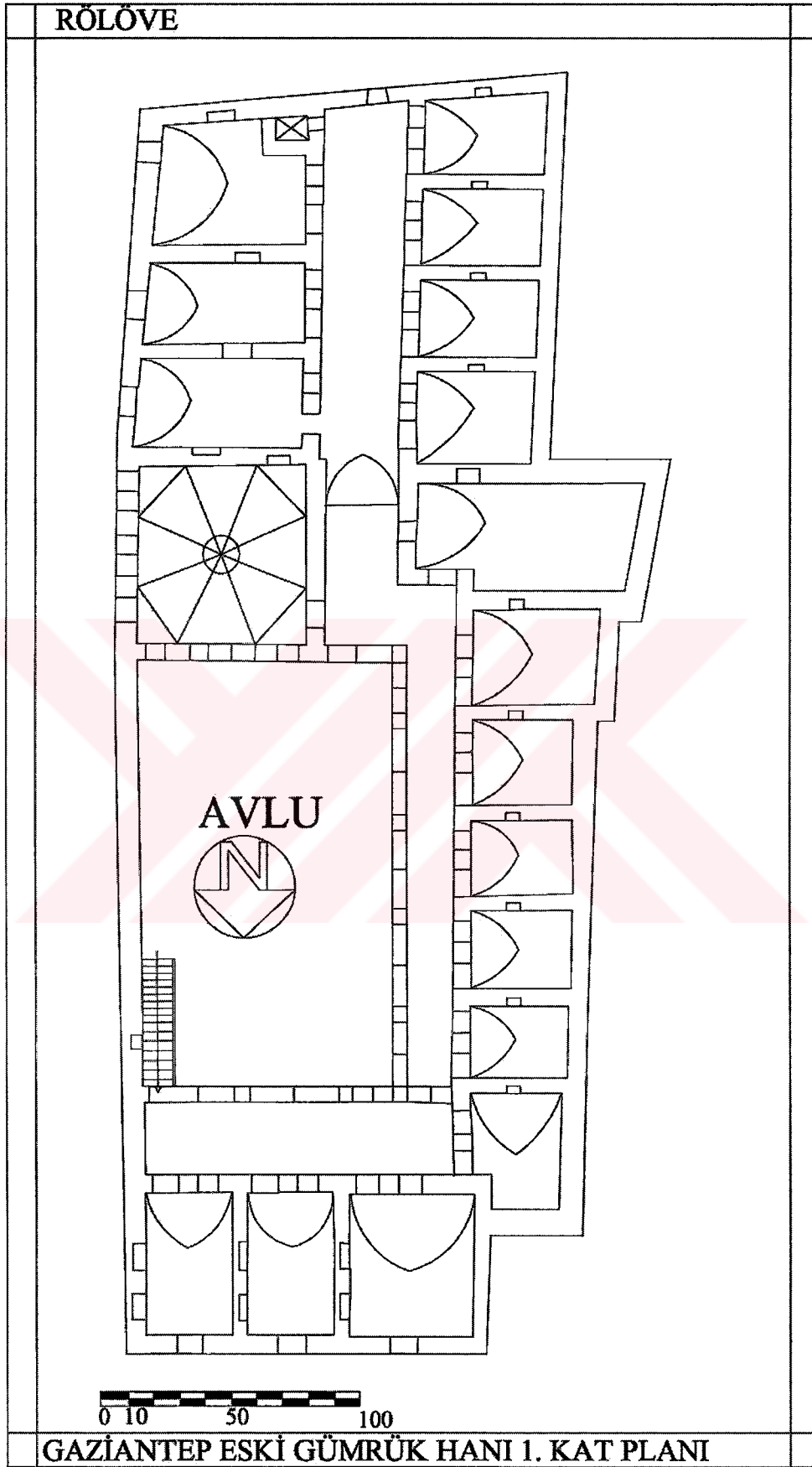
Hanın iç ve dış bölümleri çok sade bir şekilde inşa edilmiştir. Yapının inşasında, sarımtırak renkte küfeki kesme taş kullanılmıştır. Örtü sistemi; taş konstrüksiyonlu aynalı tonoz, sivri beşik tonoz ile düz örtü, kırma kiremit çatı ve ahşap kubbemsi örtü tarzındadır.

Günümüzdeki Durumu

Han arazi ölçülerine ve arazi yapısına göre şekillenmiş bir yapıdır. Zemin katta sadece giriş cephesinde sokak ile bağlantılı dükkanlar bulunmaktadır. Yapının ahır bölümü günümüzde atölye olarak kullanılmakta ve bu kullanımı ile yapının duvarları büyük ölçüde zarar görmüştür. Zemin katta yer alan eyvan bölümü kapatılmış ve kullanılmamaktadır. Yapının 1.kata çıkan merdivenleri avlu duvarına dayanarak çıkması ile çevre etkilerine maruz kalmış ve basamak taşlarında bozulmalar oluşmuştur. 1. Kattaki odalar kullanılmamakta ve bakımsız durumdadır. Hanın önemli mekanlarından biri olan gümrük müdürünün odasında pencereler kapatılmış ve çatının sorunlarından dolayı ahşap çatı kaplamasında bozulmalar görülmektedir. Han oda düzenleri ve gümrük müdürü odası ile özellikli bir yapıdır. Koruma ve onarım gerektiren han yapılarından biridir.

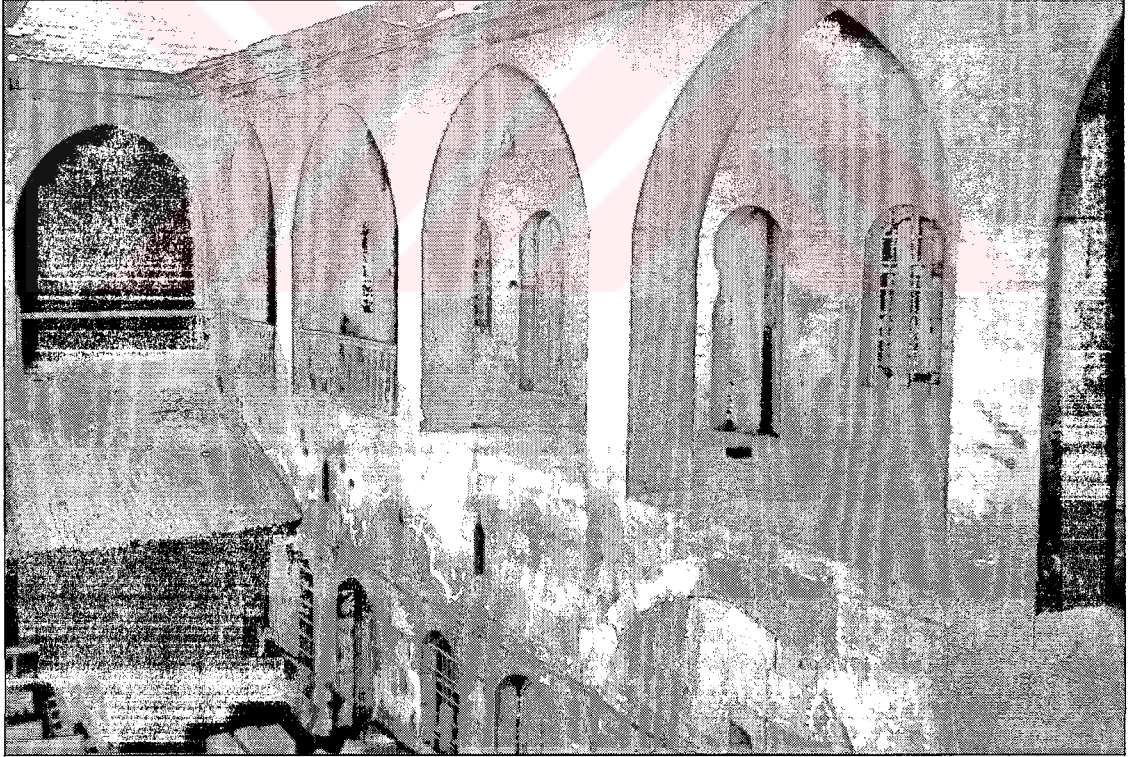
Şekil 5.56 Eski Gümrük Hanı zemin kat planı 2004.(Rölöve)

Şekil 5.57 Eski Gümrük Hanı 1. kat planı 2004.(Rölöve)

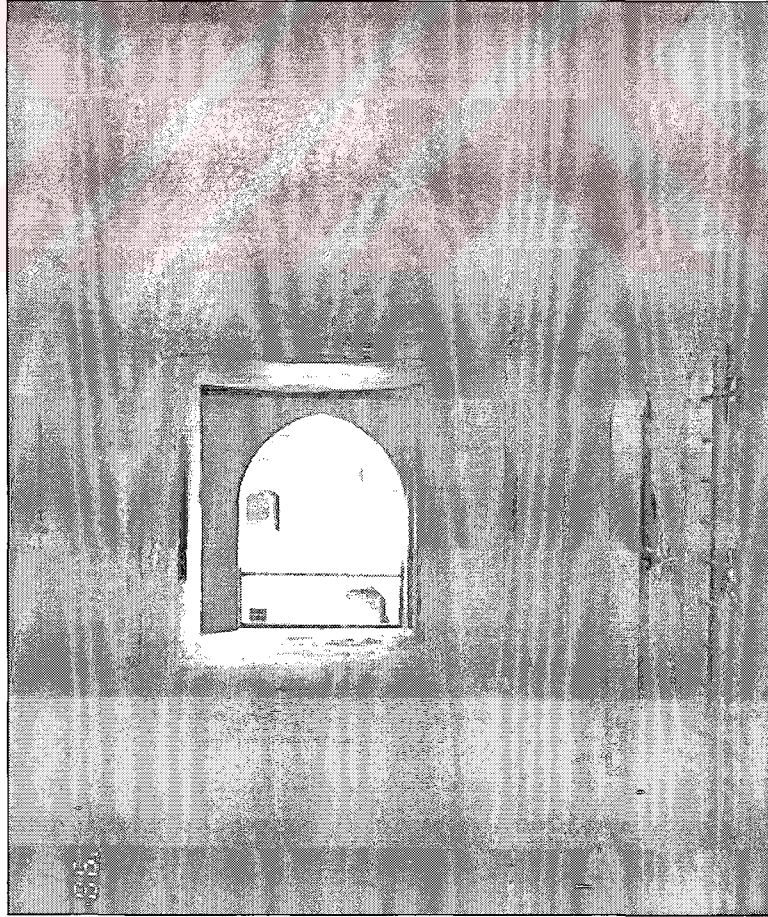
Şekil 5.58 Gümrük Hanı giriş cephesi (2004)

Şekil 5.59 Gümrük Hanı batı bölümü(2004)

Şekil 5.60 Gümrük Hanı-Gümrük müdürü odası(2004)

Şekil 5.61 Gümrük Hanı – üst kattaki eyvan(2004)

KATALOG No:12		BELEDİYE(ŞİRE) HANI		
YAPININ ADRESİ		ADA- PAFTA- PARSEL NO	SABUNHANE	KİTABE
İsmet Paşa Mahallesi, Belediye Caddesi		879-63-17	Yok	Var(3)
YAPIM TARİHİ	YAPININ ÖZGÜN İŞLEVI	GEÇİRDİĞİ RESTORASYONLAR		
1873-1878	Yolcu Hanı	Var(2004'de tamamlandı)		
YAPIYI YAPTIRAN	YAPININ BUGÜNKÜ SAHİBİ	YAPININ BUGÜNKÜ KULLANICISI ve YAPININ İŞLEVI		
Hacı Ömer Efendi	Gaziantep Büyükşehir Belediyesi	Kiracılar/2004 de Yemiş hanı ile birlikte tamamlanan restorasyon ile Restoran- Turistik Amaçlı Dükkanlar		
YAPININ TAŞIYICI SİSTEM ANALİZİ				
DÜŞEY TAŞIYICILAR	DÖŞEMELER	ÖRTÜ SİSTEMİ		
Kagir Sistem	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı		

YAPININ KORUNMUŞLUK DURUMU														
TAŞIYICI SİSTEM			İÇ YAPI			DIŞ YAPI			ÖRTÜ			BEZEME		
İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ
√			√			√			√			√		

YAPININ MİMARİ ANALİZİ	
GENEL TANIM	Yapı tek avlulu, iki katlı Osmanlı hanları grubuna girer. Klasik Osmanlı han mimarisinin birçok özelliklerini üzerinde taşıyan eser, dikdörtgen planlıdır. Diğer hanlardan ayrılan özellikleri, üç cephesinde açılmış olan taç kapıları ve büyük ölçülerde inşa edilmiş olmasıdır
VAZİYET	

5.12 Belediye Hanı

Han, İsmet Paşa Mahallesi, Belediye Caddesinde yer almaktadır. Yapı tek avlulu, iki katlı Osmanlı hanları grubuna girer. Klasik Osmanlı han mimarisinin birçok özelliklerini üzerinde taşıyan eser, dikdörtgen planlıdır. Diğer hanlardan ayrılan özellikleri, üç cephesinde açılmış olan taç kapıları ve büyük ölçülerde inşa edilmiş olmasıdır. Yapı, 'yolcu hanı' olarak inşa edilmiştir. Zemin kattaki mekanlar dükkan, depo ve ahır olarak, üst katta bulunan odalar ise yolcuların ikamet etmesi için yapılmıştır. Eserin mülkiyeti Gaziantep Belediyesi'ne aittir. Hanın üç cephesinde yer alan kitabelerde yapı hakkında bilgi sahibi olunmasını sağlamaktadır. Hanın mimarı Kirkos adında bir Hıristiyan, nakkaş ise Ali Efendi'nin oğlu Abbas' tır (Özkarcı,1987,:56).

Mimari Özellikleri

Hana giriş, batı, doğu ve kuzey cephelerinde açılan ve geçitler aracılığıyla avluya bağlanan üç taç kapı ile sağlanmıştır. (Şekil 5.62) Avlu, dört taraftan mekanlarla çevrelenmiş olup, güney kısımdaki hacimlerin arkasında da doğu-batı yönünde iki sahn halinde uzanan ahır yer alır. Avlunun ortasında ilk yapıldığı dönemlerde hanın su ihtiyacını karşılamak amacıyla bir kuyu bulunmaktaymış, daha sonra bu kuyu kapatılarak avlu zemininden iki basamak aşağıya inilerek ulaşılan şadırvan yapılmıştır. Hanın girişinde, avlunun güney kanadındaki eyvan sırasının ekseninde sivri beşik tonozlu koridordan hanın ahır bölümüne geçilir. Ahır bölümü doğu-batı yönünde dikdörtgen planlı olup, yapının güney cephesi boyunca uzanır. Bu bölüme geçiş orijinalde sadece ortadaki koridor vasıtasıyla sağlanırken, bugün bazı eyvanların güney duvarları yıkılmak suretiyle de kimi geçişlerin oluşturulduğu görülmektedir. Ahır bölümü doğu-batı yönünde ortada uzanan "T" formulu ayak sırasıyla sivri beşik tonozlu iki sahına ayrılmıştır. Ayaklar arasına ve ayaklarla duvarlar arasına atılan kemerlerle sivri beşik tonozlar takviye edilmiştir. Ancak bu kemerler kuzey yanda doğrudan duvara binerken, güneyde "T" planlı duvara gömme payelere binmiştir.

Yapının ikinci katına çıkış doğu, kuzey ve batı avlu kanatlarında dışarıdan avluya geçişi sağlayan koridorlarda bulunan birer merdivenle sağlanmıştır. Ayrıca avlunun güney kanadında, eksende yer alan ahır girişinin iki yanından yükselen ve ikinci kata çıkışı sağlayan bir merdiven daha bulunmaktadır.

Hanın iç ve dış bölümlerinde özellikle kapılarda çeşitli süslemeler bulunması diğer hanlardan ayrılan özelliklerinde biridir. Doğu Portal'de kapıya abidevi bir görünüm sağlanmıştır. Kuzey portal ise mermerden yapılmış olan taç kapı, kuzey cepheye hareketli bir görüntü

kazandırmıştır. (Şekil 5.65) Batı portal de yer alan süslemeler eklektik özelliği yansıtmaktadır. Giriş kapısı kemerinin yüzünü düz bir silme, üzengi taşlarından başlayarak tüm kemer kavisini dolandır.Yapının inşasında malzeme olarak duvarlarda küfeki kesme taş, kuzey ve batı taç kapıları ile kitabelerde mermer, kapı ve pencerelerde ahşap , örtü sisteminde ise toprak dam ve kırma kiremit çatı kullanımına yer verilmiştir. Avlunun etrafında yer alan odaların kapı ve pencereleri basık kemerli olup, kapılar pervazlı, pencereler ise demir parmaklıklıdır.

Hanın ikinci katında batı, kuzey ve doğu kanatlar revaklı, güney kanat ise revaksızdır. Revak köşelerde "L", yönlerde ise kare planlı taş ayakların taşıdığı sivri kemerlerle oluşturulmuştur. Revaklı kanatlarda yer alan mekanlar alt katta olduğu gibi yine birer kapı ve pencere ile revaka açılırlar. Doğu ve batı kanat mekanları avluya dik uzanan sivri beşik tonozlarla örtülüdür. Kuzey ve güney kanatlarda yer alan mekanların ve revakın örtüsü ise Ağustos 1994 de çıkan yangında yok olmuştur.Bugün için tonoz üzengi hattına ait herhangi bir izin duvarlarda görülememesi nedeniyle bu mekanların ve revakın düz ahşap tavan şeklinde olduğu söylenebilir. Yangın öncesi bu bölümlerin ahşap kirişli düz tavan ve kiremitli kırma çatıya sahip oldukları bilinmektedir.Yapının 100 yıllık bir geçmişi olduğu düşünüldüğünde orijinalde günümüze gelebilen diğer mekanların tonoz örtüsü gibi bir tonoz örtü bulunduğu ve sonradan yok olarak yerine ahşap örtü konulmuş olabileceği şeklinde bir varsayım yok denecek kadar az bir olasılık gibi görünmektedir. İkinci katın inşasında mülki idarecilerdeki değişiklik ya da halktan yardım toplandığı gibi kitabelerden elde edilen bilgiler hanın bitirilmesinde kimi zorluklarla karşılaşıldığını göstermekte, bu da yapının ikinci kat örtülerindeki tutarsızlığı bir ölçüde açıklamaktadır. Gaziantep'teki diğer hanlarda da ahşap kirişlemeli düz örtü kullanımının yaygın olduğu avludan dış cepheye doğru mekan , koridor , mekan şeklinde bir sıra takip eder. Mekanlar cephelere pencerelerle, ortadaki koridora ise kapı ve pencerelerle açılmaktadır. Hanın doğu, kuzey ve batı cephelerinde kitabeler mevcuttur. Bu kitabelere göre yapı II.Abdülhamit döneminde(1876-1909) Halep Valisi Cemil Paşa'nın emriyle, Antep Kaymakamı Rüstem Efendi ve Belediye Başkanı Mustafa Ağa'nın gözetiminde H.1303/M.1885-1886 yılında Mimar Rıfat tarafından inşa edilmiştir. Hanın genel plan şeması Osmanlı şehir-içi hanlarında görülen tasarım geleneğinin bir devamıdır. Anadolu'da özellikle İzmir gibi Osmanlı liman kentlerinde ve Osmanlı imparatorluğu'na başkentlik yapan Bursa, Edirne, İstanbul gibi büyük kentlerden Amasya, Sivas, Diyarbakır, Gaziantep v.b. ticari potansiyeli yüksek, ikinci derecede önemli yerleşimlere kadar bütün şehirlerde az veya çok sayıda şehir-içi hanları ile karşılaşılmaktadır (Nar, 1987:34). Bu hanlar Selçuklu hanlarının tersine dışa kapalı olmayıp, şehir içlerinde yer almalarından dolayı

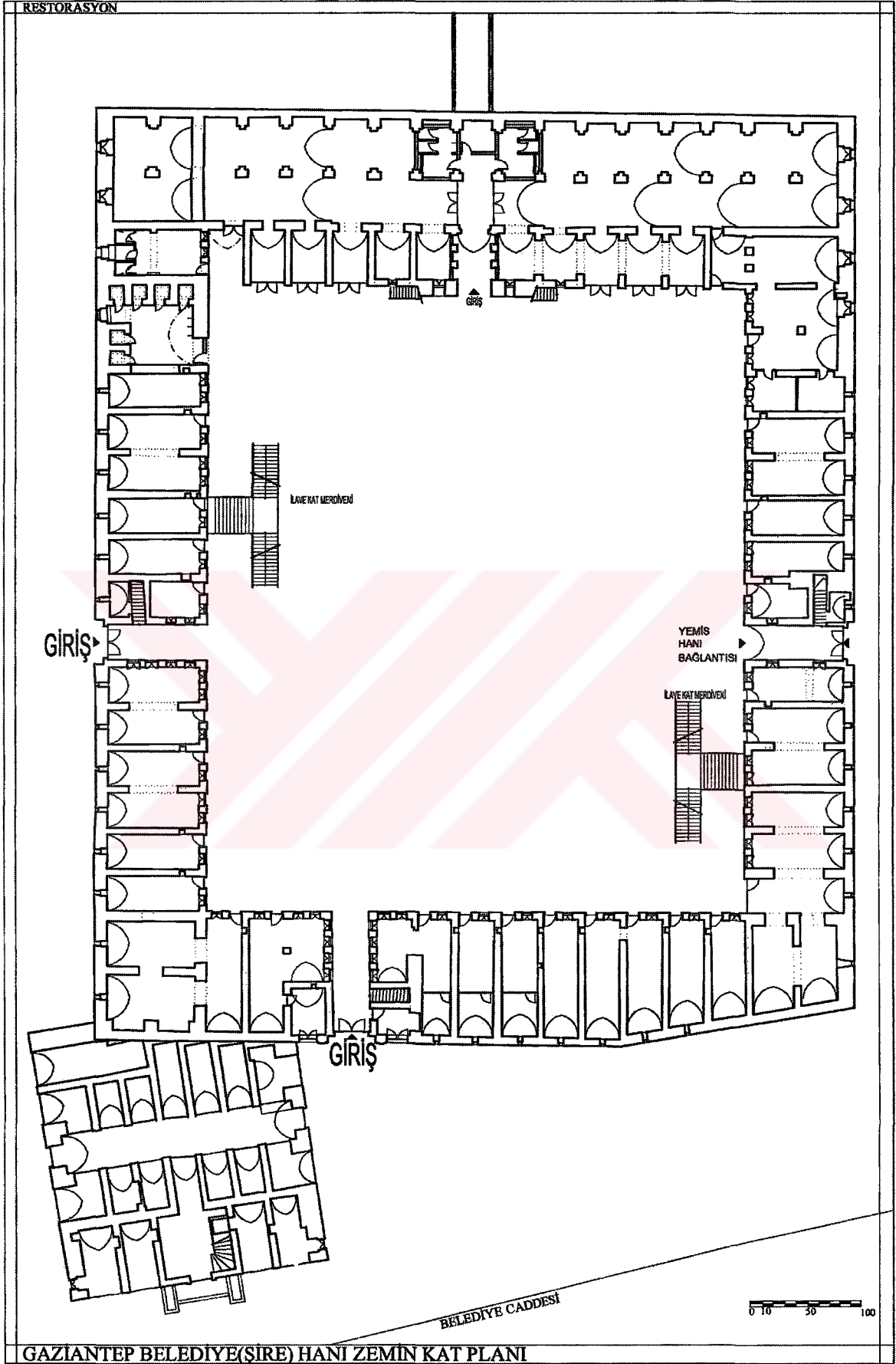
buldukları çevreye uyumlu, çevresinde oluşan ticari hayatla da ilişki kurabilen ve bu nedenle de bir ya da daha çok girişiyle dışa kapalı olmayan yapılardır. Belediye hanı da üç girişiyle aynı özelliği yansıtan hanlardan biridir. Avlu tasarımı açısından bakıldığında alt katı revaksız, üst katı revaklı hanlar Gaziantep dışında İzmir ve Tire hanlarında yoğun olarak görülmektedir.

Genellikle üst katın tamamını çevreleyen revak İzmir Kızlarağası Hanı'nda tek kanatta, Merzifon Taş Han'da iki kanatta, İstanbul Büyük Yeni Han'da ise Gaziantep Belediye Hanı'nda olduğu gibi üç kanatta yer almaktadır. Avlunun güney kanadında ikinci katta yer alan mekan ,koridor, mekan şeklindeki plan ise İstanbul Büyük Yeni Han ve İstanbul Büyük Valide Hanı'nda daha önceden uygulanmış bir tasarımdır (Nar, 1987:34).

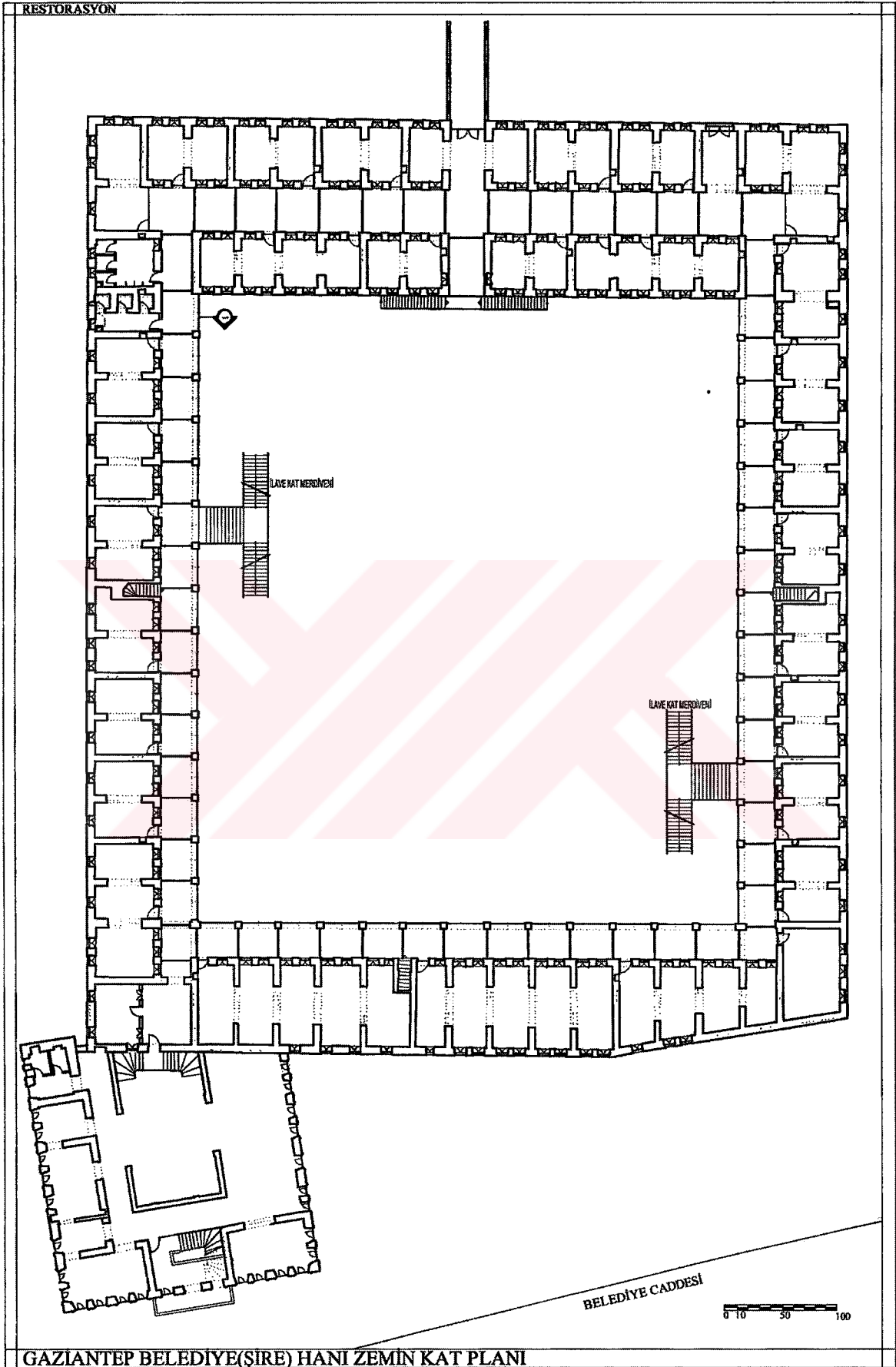
Avlunun bir kanadında ahır bölümünün yer alması şeklindeki uygulama da çeşitli şekillerde olabilmektedir. Örneğin Tire Kutu Han'da ahır bölümü revak şeklinde avluya açılırken; Tokat Deve Hanı'nda, ve Sivas Behram Paşa Hanı'nda bir kapı ile avluya açılmaktadır. Bazı yapılarda ise Belediye Hanı'nda görüldüğü gibi ahır bölümü avlu kanadında yer alan mekanların arkasında konumlandırılmıştır. Ayrıca, ahır kanadında üst kata avludan çıkışı sağlayan merdivenlerin bulunmasıyla da yine Sivas Behram Paşa Hanı'yla benzerlik göstermektedir. Yapıda, özellikle giriş açıklıklarında yer alan taş ve mermer süslemeler Osmanlı şehir içi hanlarında az görülen süsleme özellikleridir.

Günümüzdeki Durumu

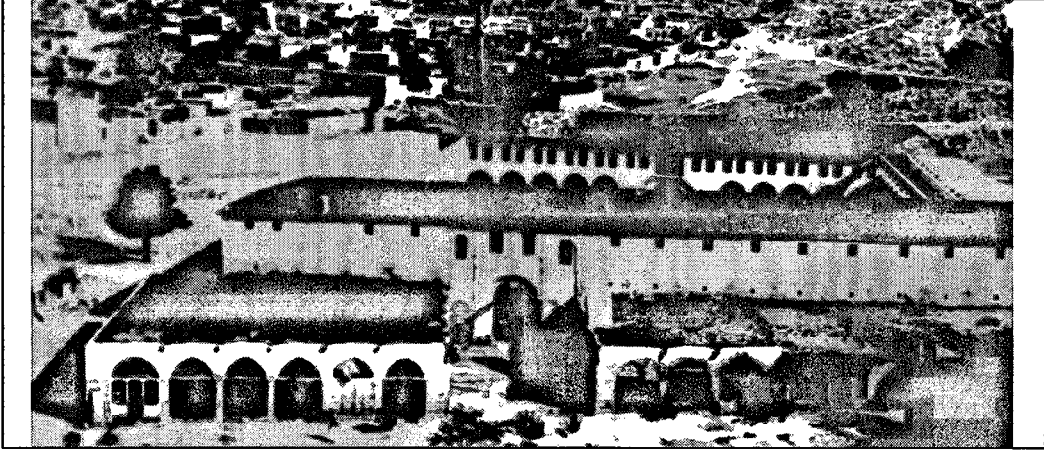
Yapı, uygulanan restorasyon öncesinde büyük ölçüde korunmuş fakat bakımsız bir durumda bulunuyordu. Eserin rölövesine dayalı yapılan restitüsyon ve restorasyon projeleri ile yapıdaki bozulma ve hasarları ortadan kaldırılması ayrıca yapıyı günümüz standartlarındaki kullanımları sağlama amaçları ile önemli bir çalışmadır. Yapıya uygun restorasyondan sonra yeni işlev verilmesi ile tadilat ve ilavelerle bu işleve uygun hanın özgün şekliyle korunması ve yaşatılması sağlanmıştır. (Gaziantep Şire Hanı Raporu).(Şekil 6.63),(Şekil 6.64)

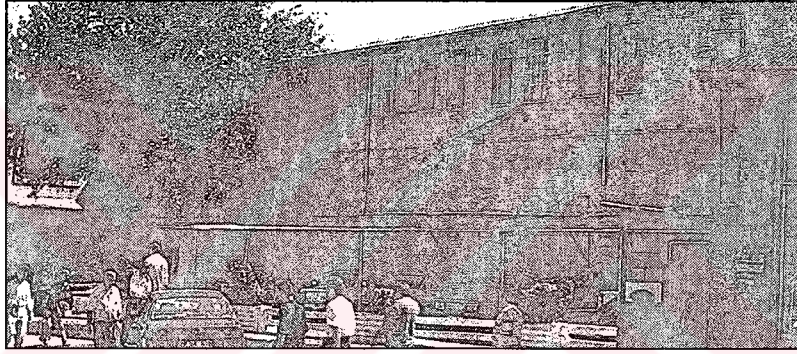
Şekil 5.62 Belediye Hanı zemin kat planı 2004 (Restorasyon)

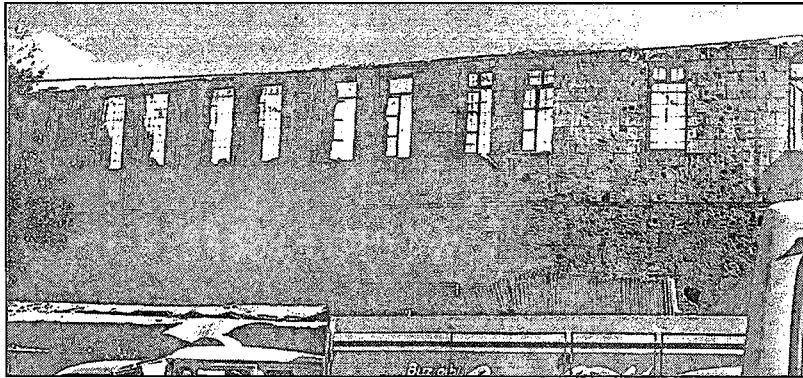
Şekil 5.63 Belediye Hanı 1.kat 2004.(Restorasyon)

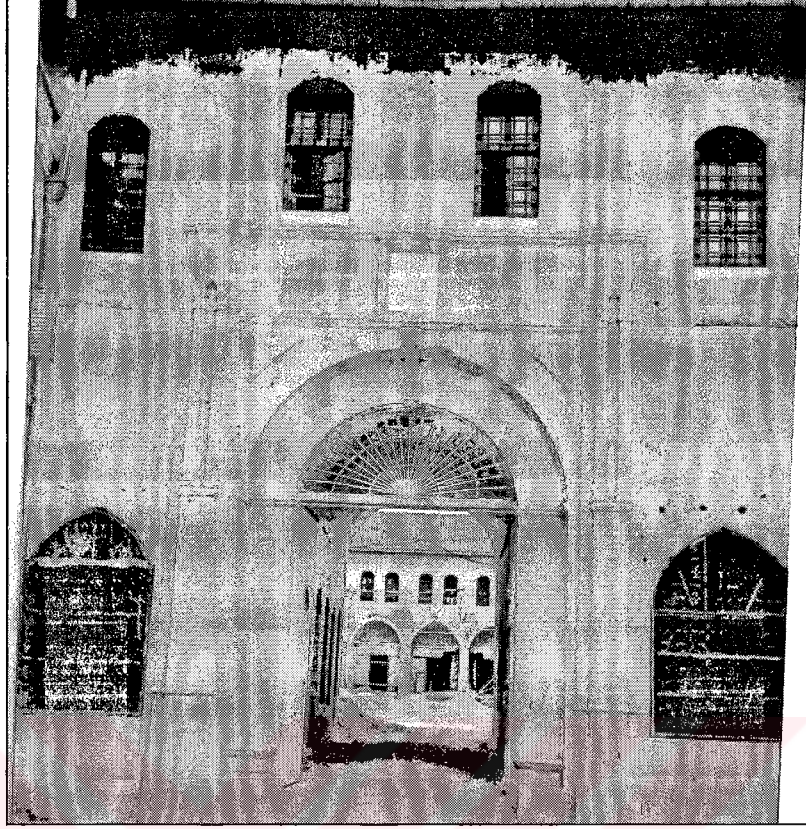
Şekil 5.64 Belediye Hanı-Kuzey yönünden bakış1940-1950.(Kaynak:Mercek Fotoğrafçılık)

Şekil 5.65 Belediye Hanı-Doğu yönünden bakış(Kaynak: Vakıflar DergisiXXVI,97)

Şekil 5.66 Belediye Hanı-Kuzey yönünden bakış(Kaynak: Vakıflar DergisiXXVI,97)

Şekil 5.67 Belediye Hanı- kuzey giriş kapısı(2004)

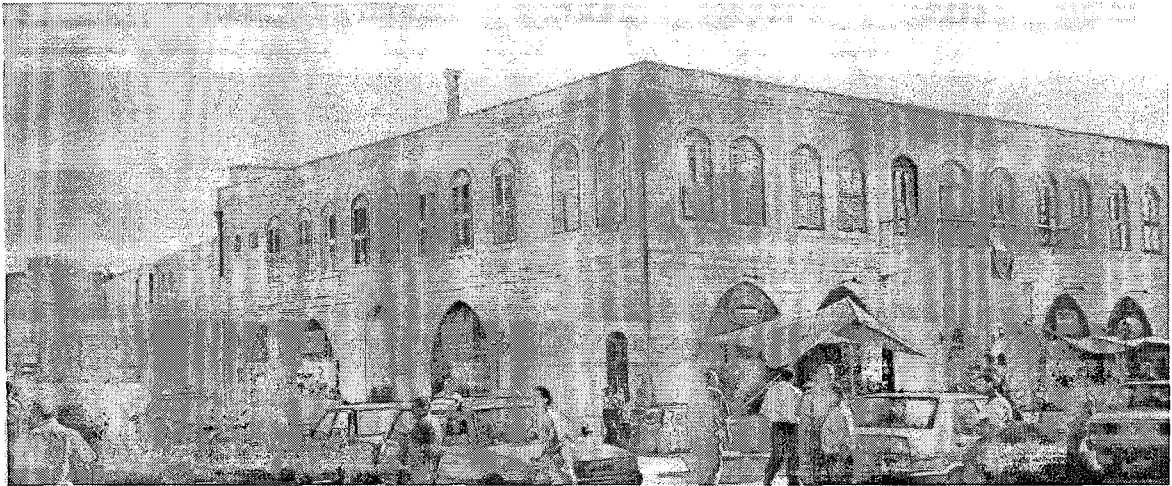
Şekil 5.68 Belediye Hanı- Restorasyon aşaması- avludan bakış(2004)

Şekil 5.69 Belediye Hanı- Restorasyon aşaması- avludan bakış(2004)

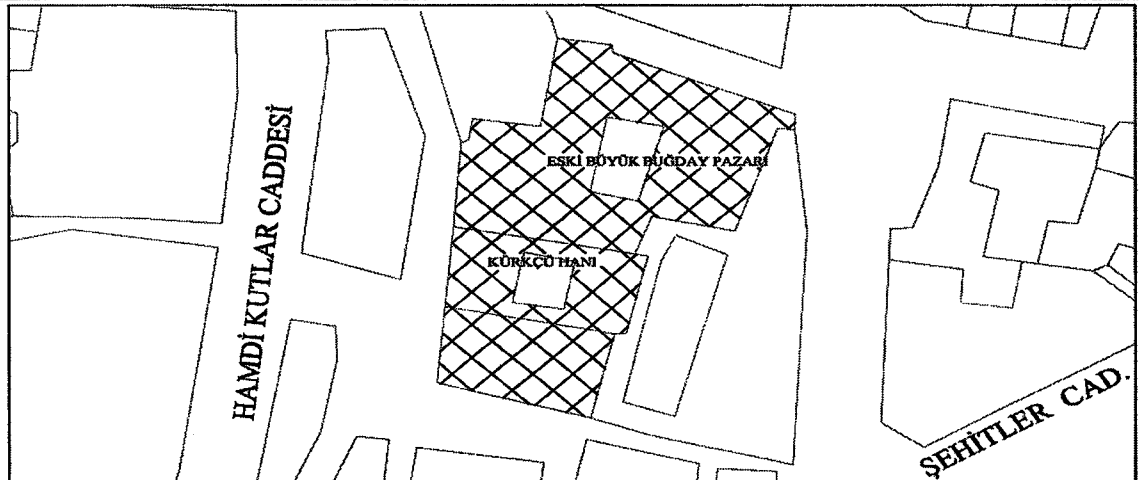
Şekil 5.70 Belediye Hanı- Restorasyon sonrası- avludan bakış(2004)

Şekil 5.71 Belediye Hanı- Restorasyon sonrası-Belediye caddesi görünüşü(2004)

KATALOG No:13		KÜRKÇÜ HANI		
YAPININ ADRESİ		ADA- PAFTA- PARSEL NO	SABUNHANE	KİTABE
Boyacı mahallesi,Atar Çarşısı Sokağı		777-45-35	Var	Var
YAPIM TARİHİ	YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ	GEÇİRDİĞİ RESTORASYONLAR		
1890	Yolcu Hanı	Yok		
YAPIYI YAPTIRAN	YAPININ BUGÜNKÜ SAHİBİ	YAPININ BUGÜNKÜ KULLANICISI ve YAPININ İŞLEVİ		
Gaziantep Vilayet Hususi İdaresi	Ökkeş Nadir-Mustafa Humanıslı	Kiracılar/Dükkan ve depo		
YAPININ TAŞIYICI SİSTEM ANALİZİ				
DÜŞEY TAŞIYICILAR	DÖŞEMELER	ÖRTÜ SİSTEMİ		
Kagir Sistem	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı		

YAPININ KORUNMUŞLUK DURUMU														
TAŞIYICI SİSTEM			İÇ YAPI			DIŞ YAPI			ÖRTÜ			BEZEME		
İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ
	√				√		√			√			√	

YAPININ MİMARİ ANALİZİ	
GENEL TANIM	Osmanlı han mimarisi içinde tek avlulu, iki katlı hanlar grubuna girer. Osmanlı han mimarisinin birçok özelliklerini üzerinde taşıyan eser, iki bölümlü olarak yapılmıştır. Birinci bölüm yolcuların ve hayvanların kalması için, ikinci bölüm ise sabunhane olarak yapılmıştır. Her bölümün ayrı girişleri bulunmaktadır, ayrıca iç kısımlardan geçişler de mevcuttur. Sabunhane kısmının üst katında da yolcuların konaklaması için odalar bulunmaktadır. Bu bölümlere sabunhanenin avlusunda yer alan merdivenle ulaşılmaktadır. Yapıda ayrıca bir de çatı katı bulunmaktadır.
VAZİYET	

5.13 Kürkçü Hanı

Orijinalinde yapı "yolcu hanı" olarak inşa edilmiş olup, zemin kattaki hacimler dükkan, depo ve ahır maksadıyla, üst katta yer alan odalar ise yolcuların konaklaması için yapılmıştır.

Han, sonradan yapılan tamiratlarla günümüze sağlam olarak gelmiştir. Kitabenin metninde Kürkçü Hanı 1890 şeklinde yazmaktadır. Buna göre han 1890 yılında inşa edilmiştir (Müze Müdürlüğü Arşivi).

Mimari Özellikleri

Han, diğer hanlarda olduğu gibi araziye göre şekillenmiştir. (Şekil 5.72) İki bölümden oluşan handa, birinci bölüm yolcuların ve hayvanların kalması için, ikinci bölüm ise sabunhane olarak yapılmıştır. Her bölümün ayrı girişleri bulunmaktadır, ayrıca iç kısımlardan geçişler de mevcuttur. Sabunhane kısmının üst katında da yolcuların konaklaması için odalar bulunmaktadır. (Şekil 5. 73) Bu bölümlere sabunhanenin avlusunda yer alan merdivenle ulaşılmaktadır. Yapıda ayrıca bir de çatı katı bulunmaktadır. Yapının cephelerinde süslemeye yalnızca batı cephesinde yer verilmiştir. Bu cephede de süsleme sadece portalde görülür. (Şekil 5.74)

Kapı, zeminden itibaren siyah ve beyaz taştan inşa edilmiştir. Aynı süslemeler, sabunhanenin cümle tapısında da görülür. Diğer taraftan kapı kemerinin üst kısmında plastik olarak yapılmış olan ve sadece bu handa gördüğümüz çok zengin süslemeler yer alır. (Müze Müdürlüğü Arşivi)

Kemerin alınlığının iki yanına simetrik olarak yerleştirilen süslemelerden sağ taraftakinin sadece üst kısmı kalmıştır. Silmelerin üst kısmında da yine üç yönden dikdörtgen bir çerçeve içerisine alınmış damla motiflerine benzer bir süsleme görülür. Ayrıca bu pencereler üç yandan profilli silmelerle çevrelenmiş, silmeler de alt kısımda birer tane soğana benzer motifle son bulur. Portalde görülen bu süslemeler, devrinin 'eklektik' özelliğini yansıtmaktadır. (Şekil 5.75)

İç kısımda zengin bir süsleme görülmez. Burada dikkati çeken tek tezyinat, avlu geçidinin doğu-batı yönünde uzanan sivri beşik tonozunun orta kısmında hafif kabartma olarak yapılmış altı kollu yıldız motifidir. Ayrıca avlu geçidinin avluya bakan yüzüyle, ahıra geçişi sağlayan geçidin avluya bakan tarafında iki renkli taş kullanılarak iç mekana hareketlilik kazandırılmıştır.

Örtü sistemi; taş konstrüksiyonlu beşik tonoz, sivri beşik tonoz, çapraz tonoz ve aynalı tonoz

ile düz toprak dam ve kırma kiremit çatı tarzındadır. Kemer olarak;yuvarlak kemer, sivri kemer, basık kemer ve sathı dilimli kemer kullanılmıştır.

Zemin kat; dört yönden çeşitli hacimlerle kuşatılmış avlu, batı cephesinde sivri kemerlerle yola açılan yedi dükkan ve bir portalden oluşmaktadır. Hana giriş, batı cephenin güney köşesinden açılmış olan portalle sağlanmıştır. Girişin bu köşeden sağlanması yolların kesiştiği yerde olmasıdır.

Zemin katta avluya ve geçide açılan kapı ve pencereler dıştan basık kemerli, içten düz atkılı, olup kapılar pervazlı, pencereler ise demir parmaklıklıdır.

Dört taraftan çeşitli hacimlerle çevrelenmiş kareye yakın olan avlunun,güneydoğu köşesinde arsanın yetersiz kalması nedeniyle bir mekana yer vermeyip, alan avlu olarak değerlendirilmiştir.

Batı kanat, üç oda ve bir avlu geçidinden ibarettir. Ayrıca kapıları avlu geçidine açılan iki hacmin, ikişer pencereleri de bu kısımdan avluya bakar.

Kuzey kanat; sekiz mekan ve iki heladan meydana gelir.Bu sekiz hacimden beş tanesi birer kapı ve birer pencereyle avluya,batı köşede yer alan iki oda birer kapı ve birer pencereyle batı kanatın kuzey köşesindeki mekana, doğu köşeye yerleştirilen hacim ise küçük bir koridorla ahıra geçişi sağlayan geçide, sivri kemerle ahıra ve bir kapıyla da batısındaki odaya açılır. (Şekil 5.76)

Güney kanat; dört odadan meydana gelir. Birer kapı ve birer pencereyle avluya açılan bu mekanlar, kuzey-güney istikametinde sivri beşik tonozlarla kapatılmıştır.

Doğu kanat, üç oda, iki geçit ve bir ahırdan oluşmaktadır. Kuzey köşedeki geçit ahıra geçişi sağlamaktadır. Diğer geçitler ise avlu geçidinin karşısında bulunan sabunhaneye geçişi sağlamaktadır. Bu geçitlerden doğu tarafındaki duvar ile kapatılarak sabunhane ile irtibatı kesilmiştir. Ahır, kuzey-güney yönünde uzanan dört sahn halinde düzenlenmiştir. Ahırda, sabunhane ile irtibatı sağlayan kapı da daha sonraları kapatılmıştır.

Hanın üst katına avlu geçidinin güney tarafında yer alan merdivenle çıkılır. Merdivenin basamakları ve sahanlığı güney duvarda dışa açılan iki pencere ile aydınlatılmış ve üzeri de sivri beşik tonozla kapatılmıştır. Bu katta avluyu dört yönden kuşatan sivri kemerli revak vardır. Revaka ve dehlizlere açılan odalara kapı ve pencereleri dıştan basık kemerli içten düz atkılı olup, kapılar pervazlı, pencereler ise demir parmaklıklıdır. Revaka açılan odaların kapı

ve pencerelerinin biraz üstünde ve her iki açıklığın ortasına isabet edecek şekilde yerleştirilmiş oval küçük açıklıklar vardır, buna benzer pencereler diğer hanlarda görülmez. Bu yapının başka bir özelliği de diğer hanların üst katlarındaki odalarda, yolcuların eşyalarını koymaları için dolap nişleri bulunurken, burada yer verilmemesidir. Revakların ve diğer mekanların zemini taş ile döşenmiş olup, revakın üzeri alttan düz toprak dam, üstten de diğer hacimlerde olduğu gibi kırma kiremit çatı ile örtülmüştür.

Batı kanat; yedi sivri kemer gözlü, revaka açılan beş oda, üç dehliz ve bir merdivenden oluşmaktadır. Ayrıca dehlizlerin kuzey, güney ve batı taraflarına yerleştirilen on bir oda daha mevcuttur. Böyle bir plan tipi sadece bu yapıda görülür. Revakın kemerleri köşelerde "L", aralarda kare planlı toplam yedi kesme taş ayağın üzerine yerleştirilmiştir.

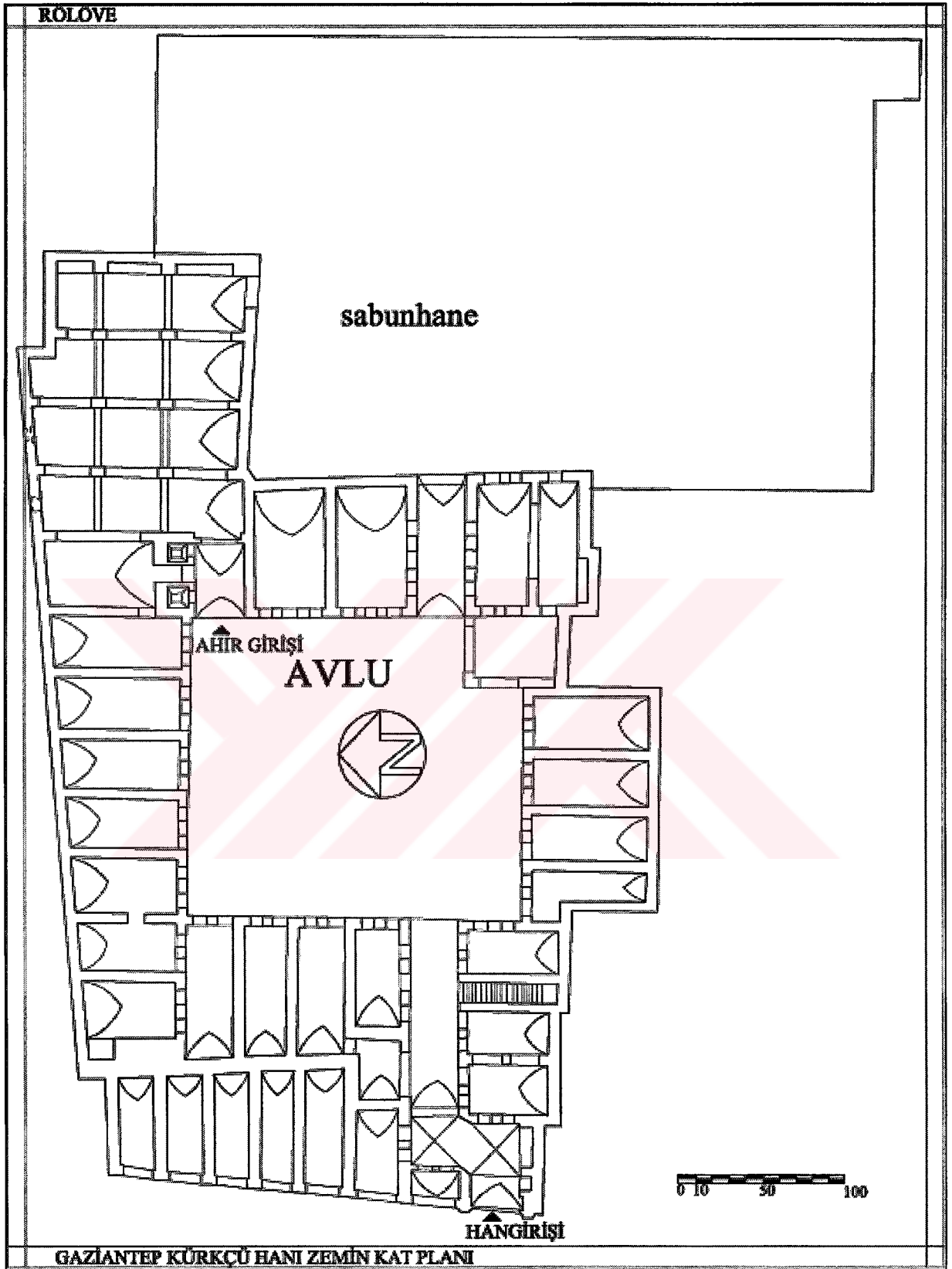
Kuzey kanat birer kapı ve birer pencereyle altı sivri kemer gözlü revaka açılan yedi odadan oluşmaktadır. Revakın genişliği ise, batıdan-doğuya doğru artmaktadır.

Doğu kanat, on altı oda ve bir dehlizden oluşmaktadır. Bu mekanlardan on tanesi doğu-batı yönünde sivri beşik tonozla dehlize diğer altı oda ise sekiz sivri kemer gözlü revaka açılırlar

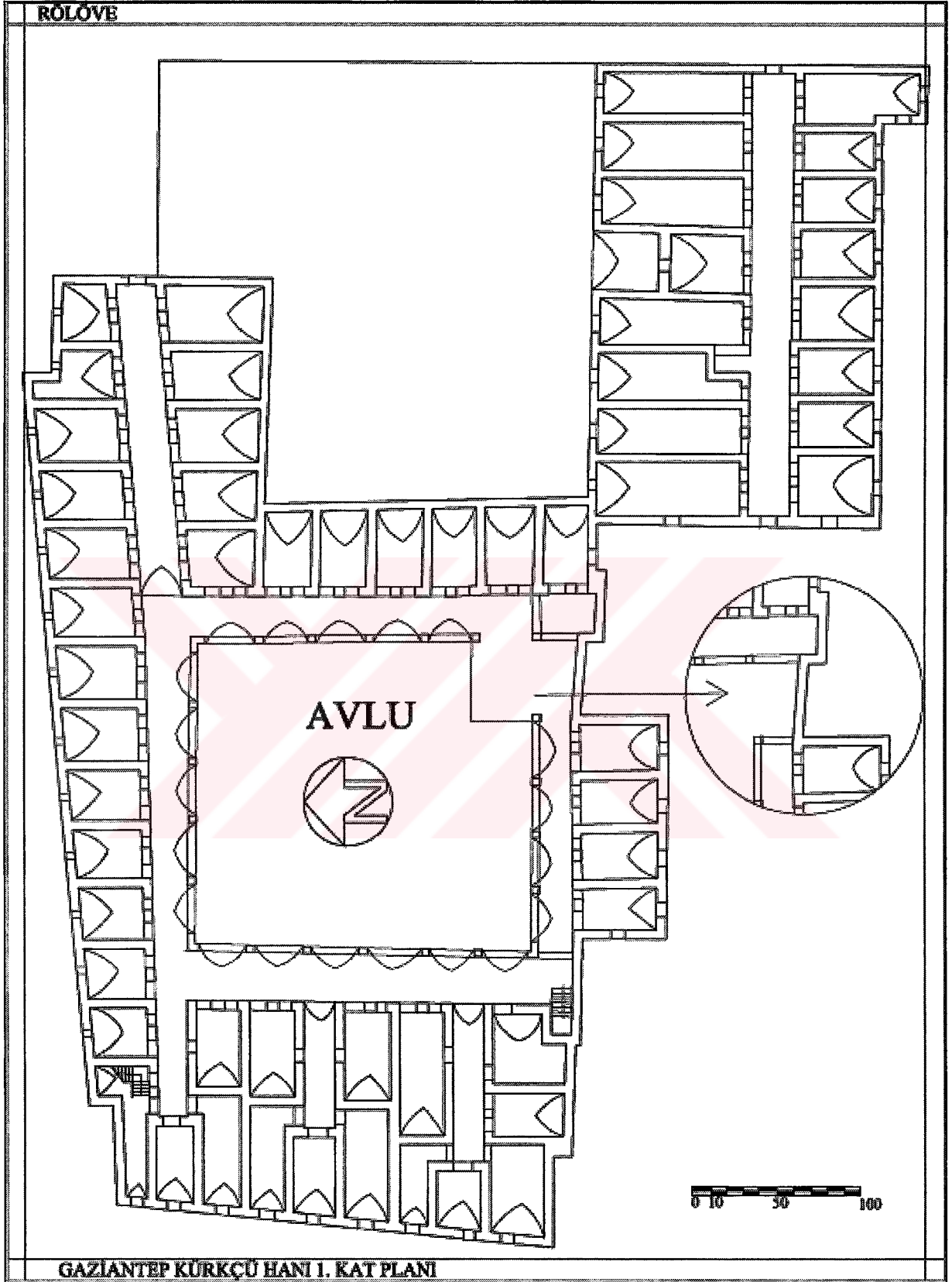
Güney kanat, dört odadan ibaret olup, birer kapı ve birer pencereyle revaka açılırlar. Hanın doğu ve batı kısımlarında basık tutulmuş olan çatı katı bulunmaktadır. Sabunhane Bölümü, sabun imal etmek amacıyla yapılmıştır. (Şekil 5.77) Üst kata yolcuların konaklaması için odalar yapılmış ve bu odalara sabunhanenin avlu geçidinde yer alan merdivenle çıkılır. (Şekil 5.78)

Günümüzdeki Durumu

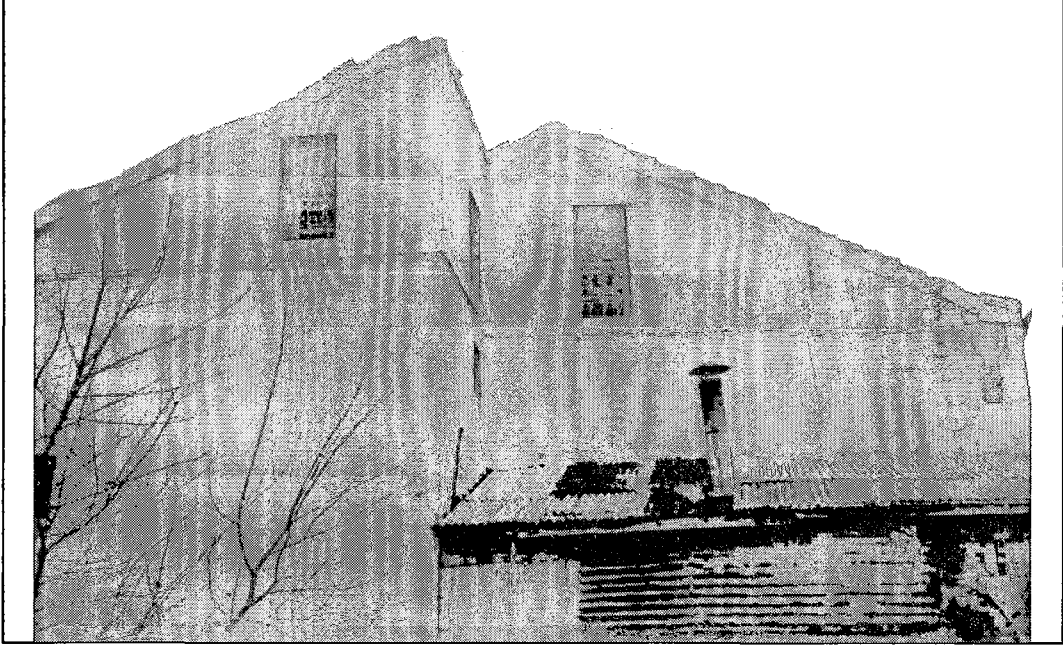
Han arsının durumlarına göre şekillenmiş olup günümüzdeki kullanımı ile zemin kattaki dükkanlar yoğun olarak kullanılmaktadır. Hanın üst katları depo olarak kullanılmakta, sabunhane kullanılmayarak yapının bozulmalara maruz kalmış bölümüdür. Hanın zemin katlarında dükkanlar ihtiyaca göre bölünmüş ve kullanımlarında duvarlara raflar eklenmiştir. Avlunun ve odaların zemin taşlarında yoğun bozulmalar oluşmuştur. Kürkcü Hanının yeni sahipleri ile restorasyon projesi hazırlanmakta ve ilerleyen yıllarda onarım yapılması planlanmaktadır.

Şekil 5.72 Kürkçü Hanı zemin kat planı(Rölöve)

Şekil 5.73 Kırkçü Hanı 1. kat planı(Rölöve)

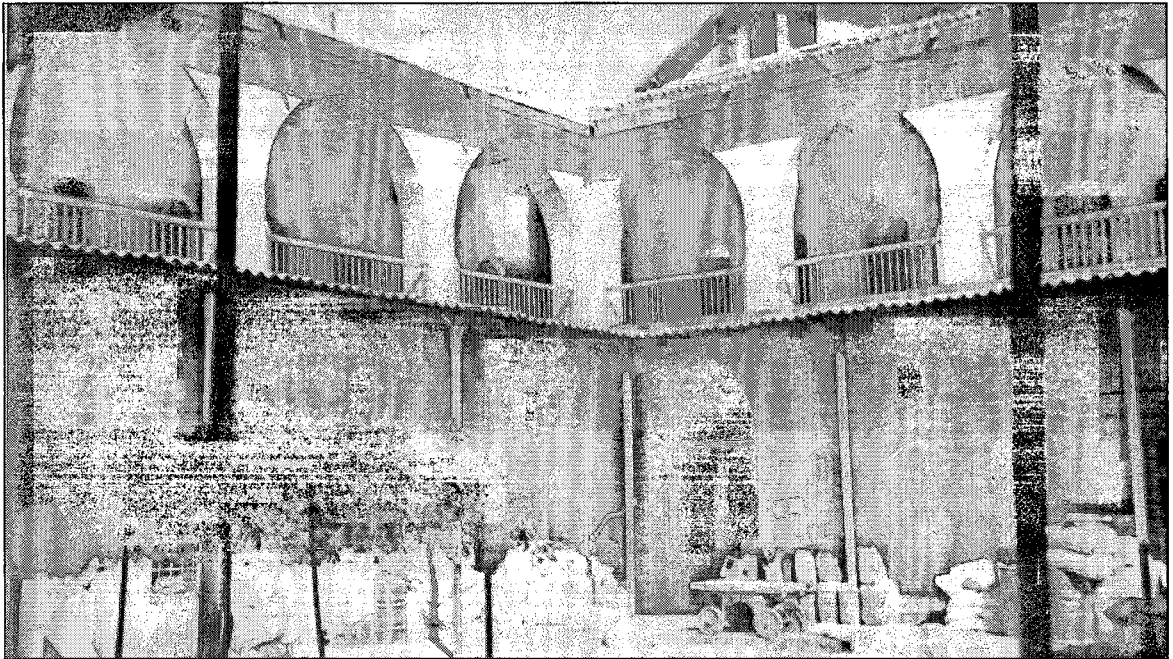
Şekil 5.74 Kırkçü Hanı- kuzey görünüşü-çatı katı pencereleri(2004)

Şekil 5.75 Kırkçü Hanı- giriş cephesinde yer alan süsleme(2004)

Şekil 5.76 Kırkçü Hanı- Giriş kapısı(2004)

Şekil 5.77 Kırkçü Hanı- Avludan kuzey görünüşü-batı köşesinde ahır girişi(2004)

Şekil 5.78 Kürkçü Hanı-Sabunhane binası(Kaynak: Vakıflar DergisiXXVI,97)

Şekil 5.79 Kürkçü Hanı- sabunhane avlusundan görünüş(2004)

KATALOG No:14		ELBEYLİ(BUDEYRİ-İNCEOĞLU) HANI		
YAPININ ADRESİ		ADA- PAFTA- PARSEL NO	SABUNHANE	KİTABE
Karagöz Mahallesi, Eski Gümrük Caddesi		536-39-8	Var	Yok
YAPIM TARİHİ	YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ	GEÇİRDİĞİ RESTORASYONLAR		
1890-1896	Yolcu Hanı	Yok		
YAPIYI YAPTIRAN	YAPININ BUGÜNKÜ SAHİBİ	YAPININ BUGÜNKÜ KULLANICISI ve YAPININ İŞLEVİ		
Elbeyli Ailesi	Kozanlı Medresesi Vakfı	Burhan- Talat Çağdaş/Dükkan ve depo		
YAPININ TAŞIYICI SİSTEM ANALİZİ				
DÜŞEY TAŞIYICILAR	DÖŞEMELER	ÖRTÜ SİSTEMİ		
Kagir Sistem	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı		

YAPININ KORUNMUŞLUK DURUMU														
TAŞIYICI SİSTEM			İÇ YAPI			DIŞ YAPI			ÖRTÜ			BEZEME		
İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ
	√				√		√			√			√	

YAPININ MİMARİ ANALİZİ	
GENEL TANIM	Osmanlı han mimarisi içinde tek avlulu iki katlı hanlar grubuna girer. Yapının bir de çatı katı mevcuttur. Klasik Osmanlı han mimarisinin birçok özelliklerini üzerinde toplayan eser sabunhane ve han olmak üzere iki bölüm halinde inşa edilmiştir. Her iki kısmın üst katındaki mekanlar, yolcuların ikamet etmeleri amacıyla yapılmıştır. Sabunhane ile hanın müstakil birer cümle kapısı olduğu gibi, üst katlarında da birbirleriyle irtibatı sağlayan bir geçit yer alır. Bu yönüyle yapı Gaziantep'de tek örnektir.
VAZİYET	<p>The site plan shows the Elbeyli Han (Bukeyri-Elbeyli Hanı) located in the center, adjacent to the Gümrük Caddesi. To the south is the Eski Bedesten, and to the east is the Millet Hanı. The plan also shows various other buildings and courtyards in the area.</p>

5.14 Elbeyli Hanı

Yapı, 'yolcu hanı' olarak inşa edilmiştir. Hanın zemin katındaki hacimler dükkan, depo ve ahır amacıyla, hanın ve sabunhanenin üst katlarında yer alan odalar ise yolcuların konaklaması amacıyla yapılmıştır. Sabunhane ile hanın müstakil birer cümle kapısı olduğu gibi, üst katlarında da birbirleriyle irtibatı sağlayan bir geçit yer alır. Bu yönüyle yapı Gaziantep'de tek örnektir. Ayrıca, her iki bölümün üst katlarında mevcut olan revakın üzeri, taş konstrüksiyonlu çapraz ve yarım çapraz tonozlarla örtülmesiyle de diğer hanlardan farklı bir özelliğe sahip bulunmaktadır.

Yapı bugün ise eski fonksiyonunu yitirmiş olup, dükkan, depo ve büro olarak hizmet etmektedir. Eserin mülkiyeti de şahıslara aittir.

Hanın, ne zaman yapıldığını bildiren hiçbir bilgi bulunmamaktadır. Fakat plan ve süsleme benzerliği nedeniyle 1890 tarihinde inşa edilen Kürkçü Hanı ile aynı yıllarda inşa edildiği tahmin edilmektedir. Her iki yapı sabunhane ve handan meydana gelen kompleks yapılardır. (Şekil 5.80) Bu iki yapıdan başka diğer hanlarda sabunhane mevcut değildir. Her ikisinde de hanın ve sabunhanenin içten birbirleriyle irtibatları olduğu gibi birer tane de iç bölümde ayrıca kapıları vardır. Böylece iki yapı plan bakımından birbirlerine çok benzemektedir. Bu nedenlerle Elbeyli Hanı'nın 19. yüzyılın sonlarında yapıldığı düşünülmektedir. (Şekil 5.83) (Şekil 5.84) Han, o bölgenin tanınmış ailelerinden Elbeylioğulları tarafından yaptırılmıştır. Yapının mimarı ise bilinmiyor (Müze Müdürlüğü Arşivi) .

Mimari Özellikleri

Kareye yakın üstü açık bir avlunun etrafında sıralanan muhtelif hacimlerle, ön cephede dışa açılan tek katlı dükkanlardan oluşan zemin katın, doğu kısmındaki mekanların arkasında da iki bölümlü ahır yer alır. Yapının, sabunhane bölümü ile beraber batı cephesinde dışa açılan on bir dükkanı, iki porteli , bir de küçük kapısı mevcuttur. Hana esas giriş cephenin güney-batı köşesinde yer alan portalden sağlanmış olup, bir kapı da yanında yer almaktadır. (Şekil 5.85) Cephenin güney köşesine açılmış olan portelin, yuvarlak kemeri, üstten yuvarlak kuşatma kemeri ile çevrelenmiştir. Avluyu dört taraftan kuşatan odaların kapı ve pencereleri dıştan beşik kemerli, içten düz atkılı olup kapılar pervazlı, pencereler ise demir parmaklıklıdır. Ayrıca avlunun ortasında bugün küçük bir şadırvan vardır.

Güney kısım; dört odadan ibaret olup, birer kapı ve birer pencereyle avluya açılırlar.

Kuzey kısım, üç oda ve bir eyvandan meydana gelir. Batı köşede yer alan eyvanın batı ve kuzey duvarlarında iki tane dolap nişi mevcut olup, orijinalinde burasının hayvan bağlamak

maksadıyla yapıldığı düşünülmektedir. Şimdi ise bu hacim, oda haline getirilerek bir kapı ve bir pencereyle avluya açılmaktadır.

Batı kısım, iki oda ve avlu geçidinden oluşmaktadır. Ayrıca kapısı geçide açılan mekanın da dört penceresi bu kısımdan avluya açılır.

Doğu kısım, üç oda, bir dehliz ve odaların arkasında yer alan 'L' şeklindeki iki bölümlü ahırdan oluşmaktadır. Kuzey köşedeki mekan, kuzey-güney istikametinde düzelenmiş olup avluya bir kapı ve dört penceresiyle açılır.

Hanın üst kısmına, avlu geçidinin kuzey tarafında yer alan merdivenle çıkılır. (Şekil 5.81) Batı revakına açılan merdiven sahanlığın üzeri, küçük bir çapraz tonozla örtülmüştür. Bu yapının üst katında diğer hanlarda görülmeyen değişik bir plan şekli görülür; hanın ve bitişiğindeki sabunhanenin üst katları yolcuların ikamet etmeleri amacıyla yapılmış, ayrıca iki bölüm arasında, birbirlerine geçişi sağlayan bir de ara geçit bulunmaktadır.

Odaların, revaklara açılan kapı ve pencereleri dıştan basık kemerli, içten düz atkılı olup kapılar pervazlı, pencereler ise demir parmaklıklıdır.

Ayrıca han ve sabunhane kısmında bir de çatı katı mevcuttur. (Şekil 5.84) Bu katın dört yönden dışa ve iç mekana açılan dikdörtgen şeklinde pencereleri vardır. Yapıyı dört taraftan kuşatan çatı katı yalnız bu yapıda görülür. Kareye yakın bir planda olan üst kat, avluyu çevreleyen muhtelif ebat ve şekillerdeki mekanlar bu hacme açılırlar. (Şekil 5.82)

Güney kısım; yedi odadan ibaret olup, bunlardan altı tanesi birer kapı ve birer pencereyle revaka, diğeri de kapısıyla revakın doğu köşesinde yer alan mekana açılır.

Kuzey kısım; beş oda, bir eyvan ve bir ara geçitten oluşmakta olup, dört oda birer kapı ve birer pencereyle revaka, diğeri de kapısıyla, revakın doğu köşesine yerleştirilmiş olan odaya açılır.

Doğu kısım, altı oda ve bir eyvandan meydana gelir. Güney köşedeki mekan bir kapısıyla, diğeri beş hacim de birer kapı ve birer pencereleriyle altı gözlü revaka açılırlar.

Batı kısım; sekiz oda ve bir merdivenden ibarettir. Kuzey köşedeki mekan bir kapı ve bir pencereyle ara geçide, merdivenin batısındaki hacim kapısıyla merdivenin sahanlığına, güney köşedeki mekan bir kapısıyla, diğeri beş oda da birer kapı ve birer altı gözlü revaka açılırlar.

Sabunhane Kısmı, biraz çarpık dikdörtgen plana sahip olan, iç avluyu kuzey ve doğu taraflardan revakla kuşatmakta olup diğeri ebat ve şekillerdeki mekanlar da bu hacme

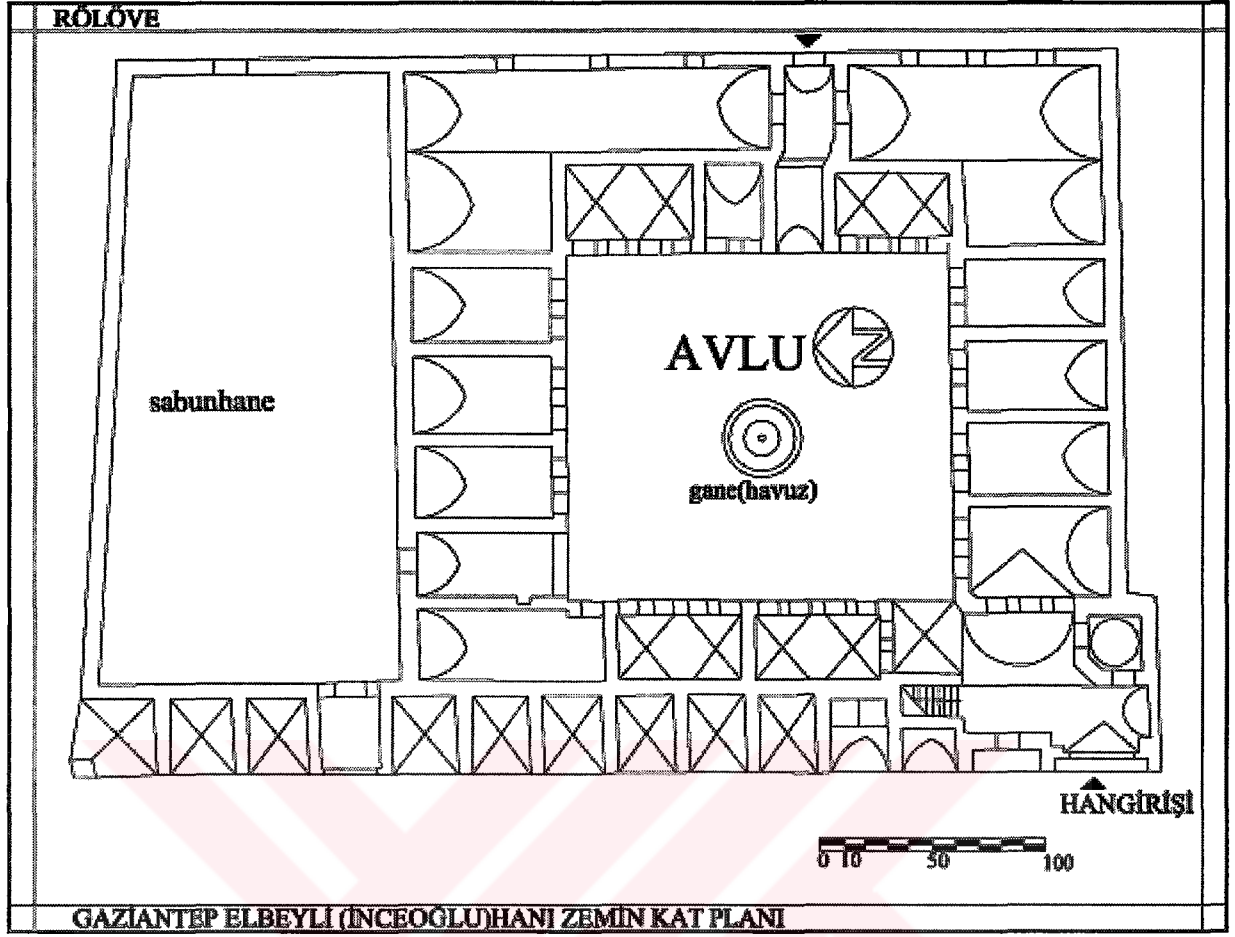
açılırlar. Avlunun üzeri, üstten kiremit çatı ile kapatılarak sabunhanenin daha temiz olması sağlanmıştır. İç mekana ışık ise, çatının alt kısmında açılan pencerelerle sağlanmıştır.

Hanın iç kısmı oldukça sade bir şekilde inşa edilmiş olup, dikkati çeken tek süsleme batı cephesinde bulunmaktadır. Diğer cephelerde ise hareketlilik, dışa açılan pencerelerle sağlanmıştır. Başka hanlarda pek görülmeyen profilli silmeden meydana gelen çatı kornişini, yalnız bu handa görülmektedir. Batı cephede önemli süsleme hanın portelinde yer alır. Kapının inşasında zeminden itibaren siyah ve beyaz kesme taş kullanılarak iki yanına da taş seki yerleştirilmiştir. Hanın portelinde dikkati çeken diğer önemli süsleme ise kapı kanatlarının üzerinde yer alan çivi süslemeleridir. Kapı, çift kanatlı olup, sol taraftaki kanatta üçgen şeklinde tek sıra süslemeler bulunmaktadır. (Şekil 5.85)

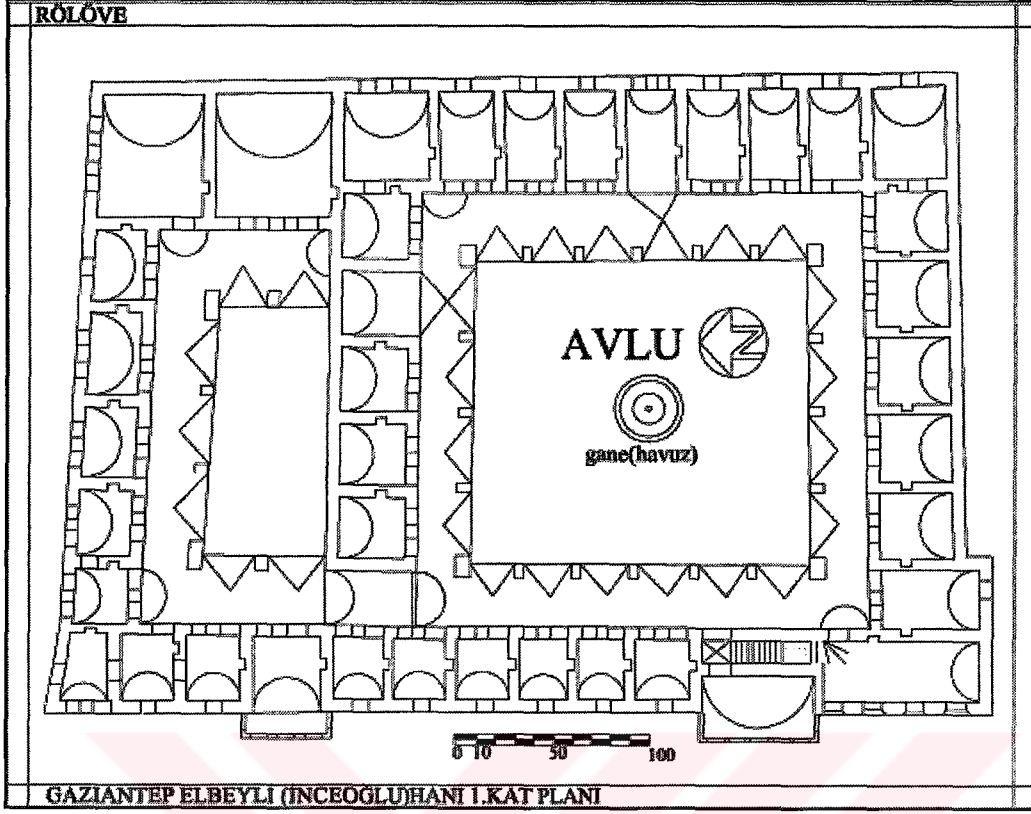
Yapının inşasında siyah ve beyaz kesme taş malzemenin kullanıldığı temiz bir işçilik görülür. Siyah taş sadece, hanın portelinde ve kuzey cephenin alt kısımlarında yer verilmiş, diğer taraflar da ise sarımtırak renkte küfeki kesme taş kullanılmıştır.

Günümüzdeki Durumu

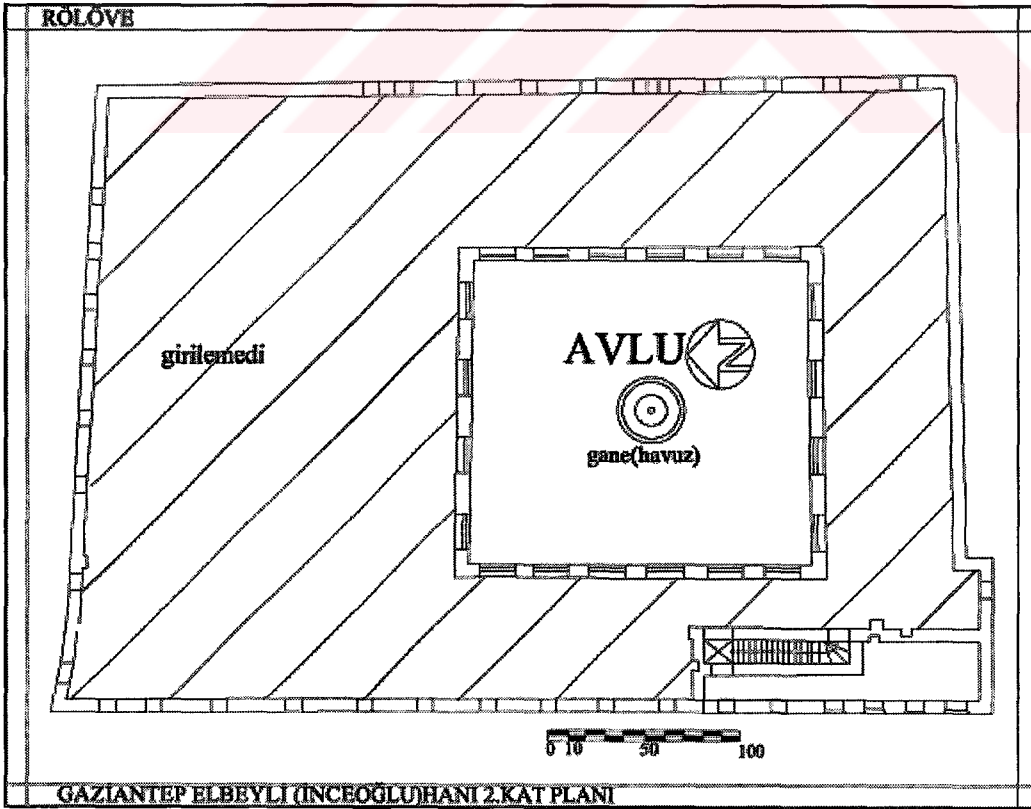
Yapı günümüze kadar ayakta kalabilen han yapılarından biridir. Güney cephede yer alan giriş ve dükkanlarda müdahaleler yapıldığı tesbit edilmiştir. Sabunhaneye ön cepheden geçişi sağlayan mekan iptal edilerek dükkana dönüştürülmüştür. Ayrıca diğer dükkanlarda bölünerek dükkan sayıları arttırılmıştır. Hanın ahşap kapısı kaldırılarak yerine demir profil ile kapı yapılmıştır. Avlu ve çevresindeki odalar dükkan olarak kullanılmakta, 1. Kattaki revaka açılan odalar dükkanların deposu olarak kullanılmaktadır. Yapının 3. Katındaki odalar ise çatıdaki sorunlar nedeniyle kullanılmayacak durumda bakımsızdır. Hava koşullarına direkt maruz kalan odaların duvarlarında bozulmalar oluşmuştur. Yapının genel olarak onarım ve özellikle 3. kat için önlemler alınması gerekmektedir.

Şekil 5.80 Elbeyli Hanı zemin kat planı 2003.(Rölöve)

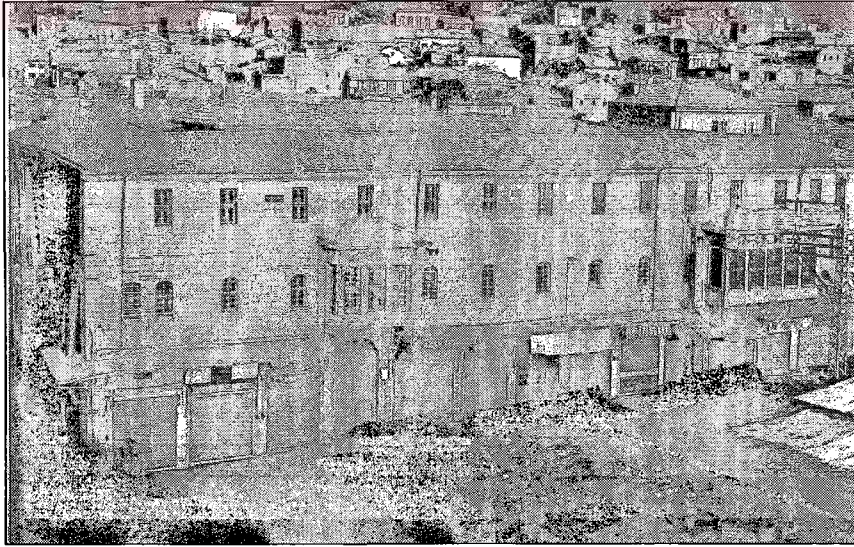
Şekil 5.81 Elbeyli Hanı 1. kat planı 2003.(Rölöve)

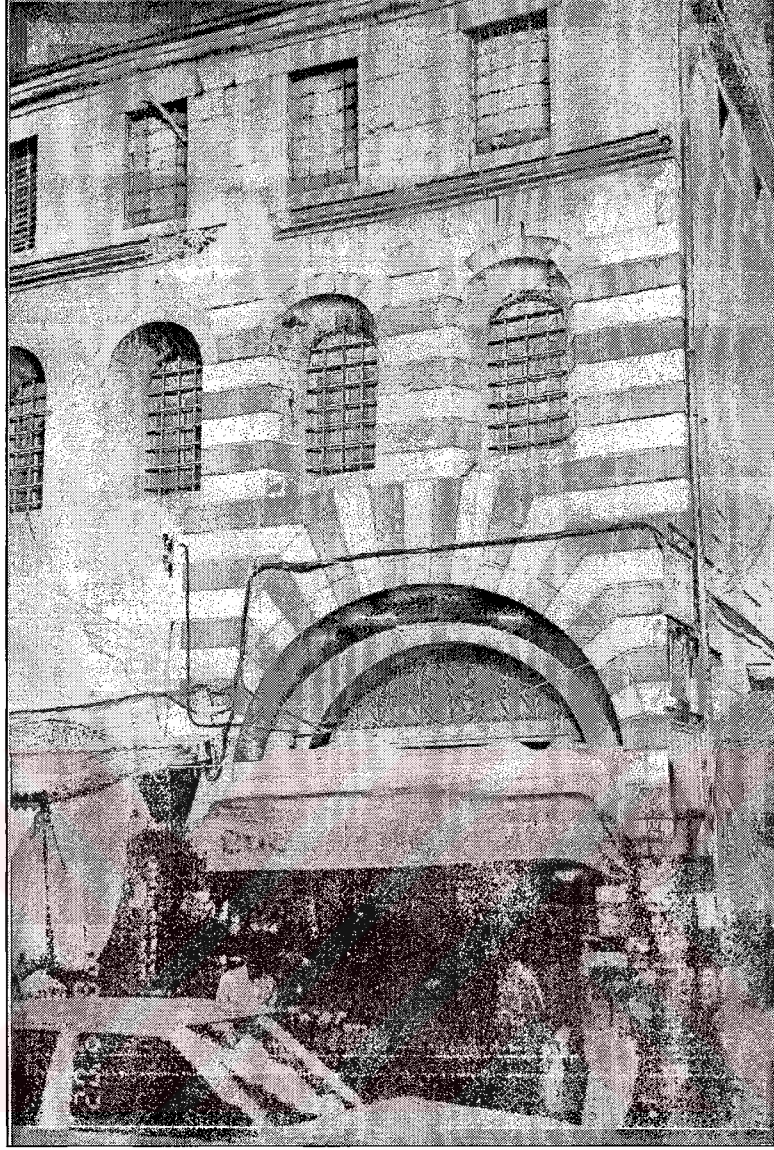
Şekil 5.82 Elbeyli Hanı 2. kat planı 2003.(Rölöve)

Şekil 5.83 Elbeyli(İnceoğlu) Hanı,1940-!950.(Kaynak:Mercek Fotoğrafçılık)

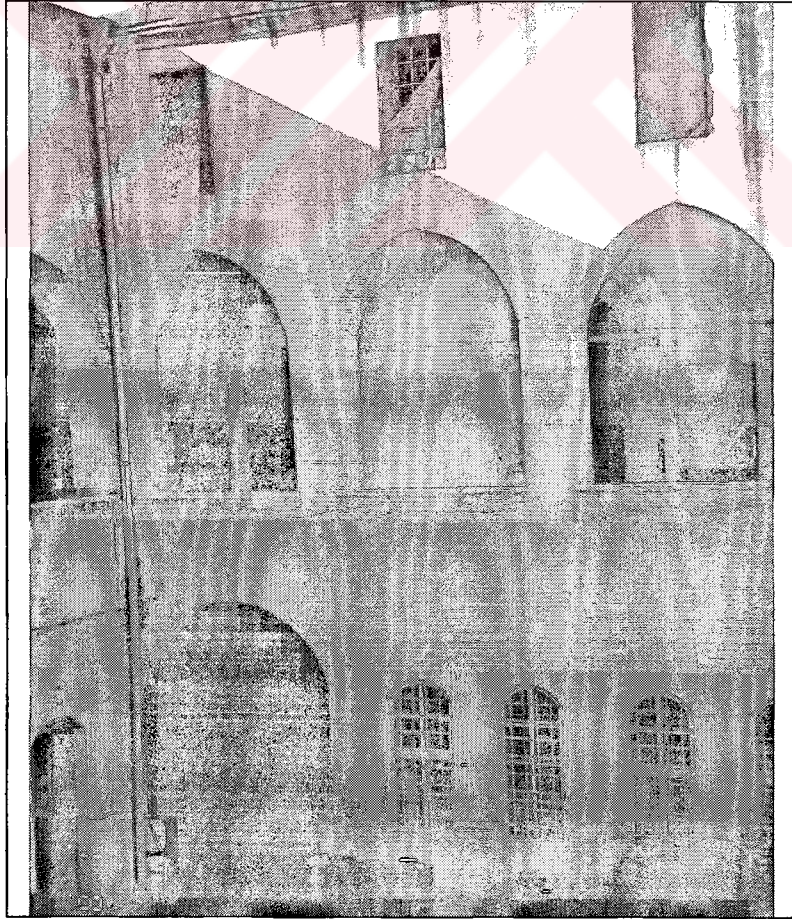
Şekil 5.84 Elbeyli(İnceoğlu) Hanı(Kaynak:G.Ü.Cumhuriyetin 75.yılına armağan,99)

Şekil 5.85 Elbeyli(İnceoğlu) Hamam-Giriş kapısı(2004)

Şekil 5.86 Elbeyli(İnceoğlu) Hanı-Giriş kapısı(Kaynak: Vakıflar DergisiXXVI,97)

Şekil 5.87 Elbeyli(İnceoğlu) Hanı-Avludan bakış(2004)

KATALOG No:15		MAARİF(YEMİŞ) HANI		
YAPININ ADRESİ		ADA- PAFTA- PARSEL NO	SABUNHANE	KİTABE
İsmet Paşa Mahallesi, Belediye Caddesi		878-63-14	Yok	Yok
YAPIM TARİHİ	YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ	GEÇİRDİĞİ RESTORASYONLAR		
19.yy sonu	Yolcu Hanı	Var(2004'de tamamlandı)		
YAPIYI YAPTIRAN	YAPININ BUGÜNKÜ SAHİBİ	YAPININ BUGÜNKÜ KULLANICISI ve YAPININ İŞLEVİ		
Bilinmiyor	Gaziantep Büyükşehir Belediyesi	Kiracılar/2004 de tamamlanan restorasyon sonucunda turistik amaçlı mekanlar-restoran		
YAPININ TAŞIYICI SİSTEM ANALİZİ				
DÜŞEY TAŞIYICILAR	DÖŞEMELER	ÖRTÜ SİSTEMİ		
Kagir Sistem	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı		

YAPININ KORUNMUŞLUK DURUMU														
TAŞIYICI SİSTEM			İÇ YAPI			DIŞ YAPI			ÖRTÜ			BEZEME		
İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ
		√			√		√				√			√

YAPININ MİMARİ ANALİZİ	
GENEL TANIM	Yapı iki katlı, tek avlulu Osmanlı hanları grubuna girer. Klasik Osmanlı hanlarından ayrılan bazı yönleri vardır, mekanlar avluyu dört taraftan kuşatmayıp, sadece güney ve kuzey kısımlardan çevreler. Güney tarafta yer alan hacimler tek katlı, kuzey taraftakiler ise iki katlı olarak inşa edilmiştir. Aynı şekilde plan tipi diğer hanlarda görülmez.
VAZİYET	<p>The diagram shows a street layout with 'BELEDİYE CADDESİ' running diagonally. To the north of the street is 'BELEDİYE HANI'. To the south is 'ESKİ MARİF HANI (YEMİŞ HANI)'. To the west of the street is 'KIZIMİK HANI (KUMRUOĞLU HANI)'.</p>

5.15 Maarif (Yemiş) Hanı

Yapı, "yolcu hanı" olarak yapılmış, kuzey cephesinde caddeye açılan hacimler dükkanlar, bunların üstünde yer alan odalar yolcuların konaklaması, avlunun güney bölümünde bulunan mekanlar ise dükkan, ahır ve depo olarak inşa edilmiştir. Han, orijinal özelliğini bugün büyük ölçüde kaybetmiştir. (Şekil 5.88) (Şekil 5.89)

Mimari Özellikleri

Hanın ne zaman yapıldığını bildiren hiçbir kaynak bulunmamaktadır. Yapının diğer hanlarla karşılaştırılması sonucunda yapının 19. yüzyıl sonlarında yapıldığı tahmin edilmektedir. Yapının banisi ve mimarı bilinmemektedir(Müze Müdürlüğü Arşivi) .

Hana giriş, kuzey, güney ve doğu cephelerindeki üç kapı ile sağlanmış olup, esas giriş kuzey cephede yer alan cümle kapısıyla olmaktadır.

Kuzey kısım, on sekiz dükkan, bir cümle kapısı, bir oda, bir merdiven ve avlu geçidinden oluşmaktadır. Cephenin doğu tarafına kaydırılmış olan kapının, yuvarlak kemeri, üstten yine yuvarlak olan kuşatma kemeri ile çevrelenmiştir. Caddeye sivri beşik tonozlarla açılan dükkanlar, cümle kapısı tarafına yerleştirilmiştir. (Şekil 5.91)

Güney kısım, diğer yapılarda rastlamayan değişik bir plan düzenlemesine sahiptir. Burada avluya açılan iki oda, dokuz eyvan, ahıra geçişi sağlayan üç geçit, bir avlu geçidi ve hana girişi sağlayan bir kapı yer alır. Bu mekanlardan doğu taraftaki beş eyvan, iki oda ve üç geçidin arkasında da bir ahır bulunur. Ayrıca avlu geçidine de açılan çeşitli ebat ve şekillerde hacimler mevcuttur.

Bu yapıda üst kat yalnız, kuzey cephede caddeye açılan dükkanların üzerine yapılmıştır. Bu mekanlardan da günümüze sadece yedi oda gelmiş, diğerleri ise tamamen yıkılmış olup bugün hiçbir kalıntıları mevcut değildir. Fakat bu kısımda önceden odaların gösteren bir iz vardır; avlu geçidinin üzerine denk eden hacmin kuzey ve güney duvarları hemen kesilmeyip, iki taş sırası çıkıntı yapmaktadır.

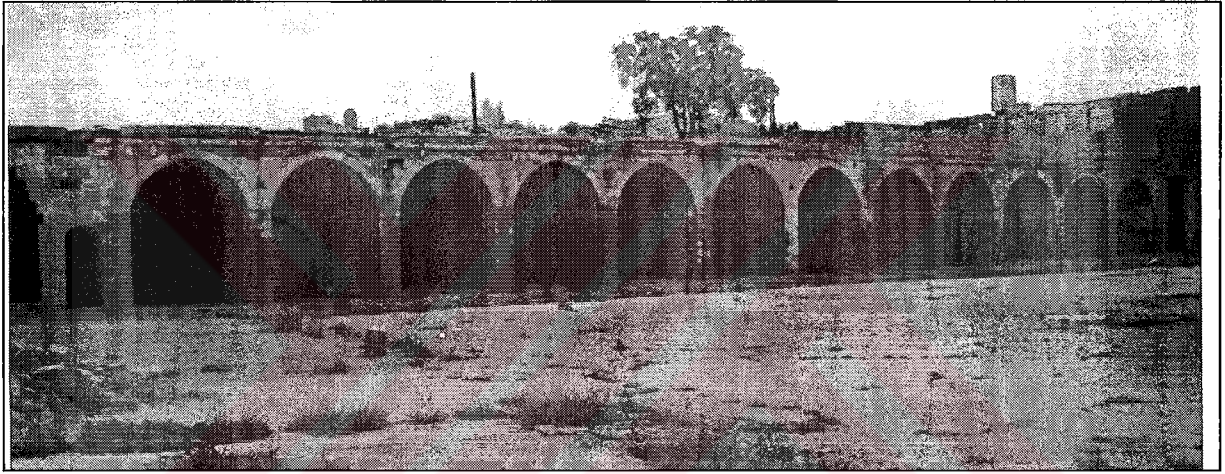
Orijinal özelliklerini büyük ölçüde koruyarak gelen yedi odadan bir tanesi basık kemerli bir kapı ve iki pencere ile diğerleri de yine basık kemerli birer kapı ve pencereyle, üzeri düz toprak damla örtülü ve sekiz ahşap destek üzerine oturan revaka açılırlar.

Yapıda önemli bir süsleme görülmez, dikkati çeken tek süsleme kuzey cephesinde yer alan cümle kapısında bulunur. Kapı, zeminden itibaren siyah renkteki kesme taş ile beyaz mermerden inşa edilmiştir. Siyah taş ile mermer malzemeye yalnız kuzey cephedeki cümle

kapısında yer verilip,diğer kısımlar tamamen sarımtırak renkte küfeki kesme taş ile inşa edilmiştir. Örtü sistemi taş konstrüksiyonlu sivri beşik tonoz ve çapraz tonoz olup, düz toprak dam ve kırma kiremit çatıya da yer verilmiştir. (Şekil 5.92)

Günümüzdeki Durumu

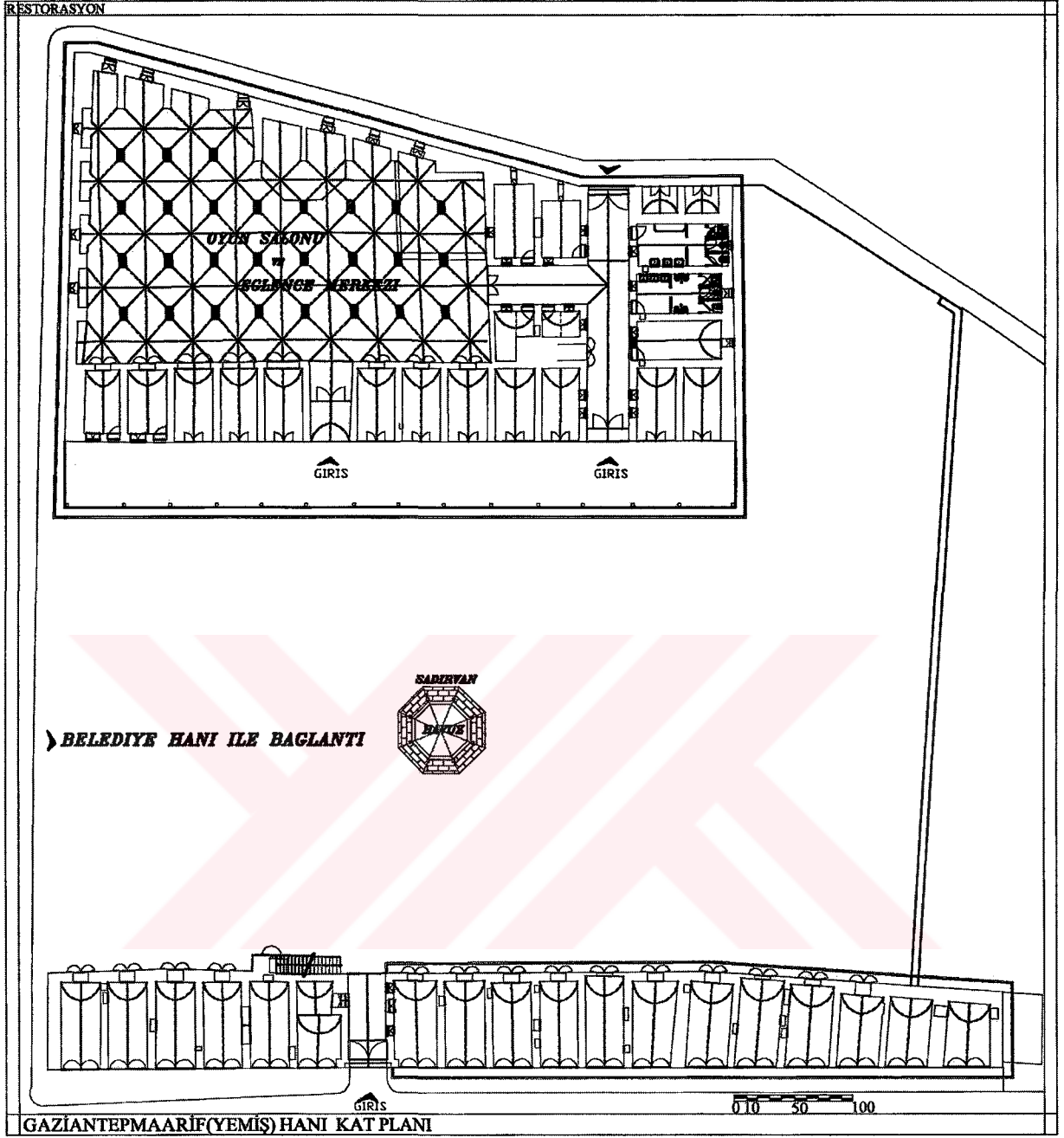
Maarif(Yemiş) Hanı, Belediye Hanı restorasyon programı dahilinde ele alınarak restorasyon geçirmiştir. 2004 de tamamlanan restorasyon sonucunda yeni kullanımı restoran olarak düşünülmektedir. (Şekil 5.90) Hanın restorasyon öncesinde büyük bir bölümü yıkılmış durumda olduğundan yapının yeniden yapılan bölümlerinde, yapının orijinal kalıntılarından ve yapıya ait eski fotoğraflardan yararlanılmıştır. Maarif(Yemiş) Hanı Restorasyonu Gaziantep'teki diğer hanlar için bir örnek olması nedeniyle de başarılı bir uygulamadır.

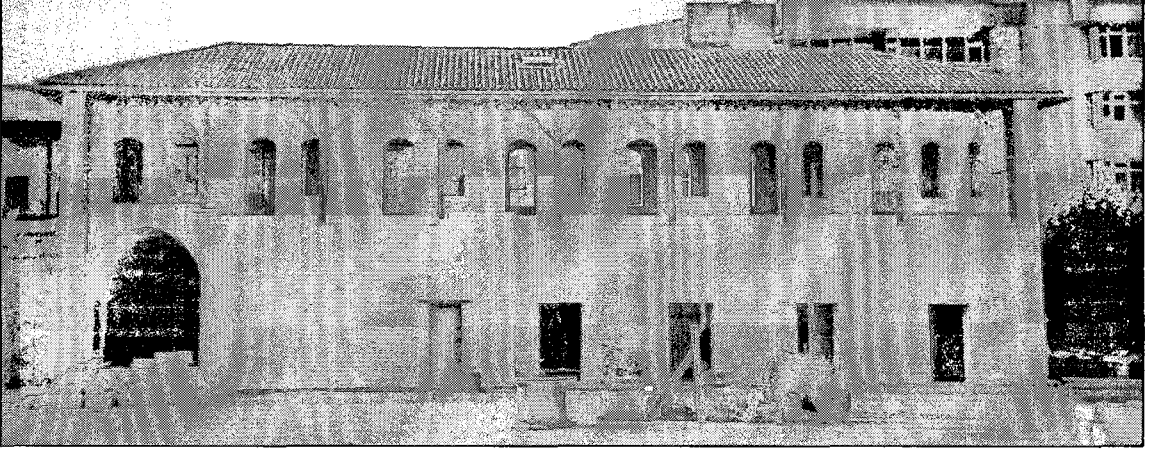
Şekil 5.88 Maarif(Yemiş) Hanı-Avludan bakış-restorasyon öncesi(2001)

Şekil 5.89 Maarif(Yemiş) Hanı-restorasyon öncesi(2001)

Şekil 5.90 Maarif(Yemiş) Hanı planı,2004. (Restorasyon)

Şekil 5.91 Maarif(Yemiş) Hanı-Avludan bakış-restorasyon aşaması(2003)

Şekil 5.92 Maarif(Yemiş) Hanı-iç mekandaki çapraz tonozlar-restorasyon aşaması(2003)

KATALOG No:16		GÜVEN HANI		
YAPININ ADRESİ		ADA- PAFTA- PARSEL NO	SABUNHANE	KİTABE
İsmet Paşa Mahallesi, Belediye Caddesi		880-63-13	Yok	Yok
YAPIM TARİHİ	YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ	GEÇİRDİĞİ RESTORASYONLAR		
19.yy sonu	Yolcu Hanı	Yok		
YAPIYI YAPTIRAN	YAPININ BUGÜNKÜ SAHİBİ	YAPININ BUGÜNKÜ KULLANICISI ve YAPININ İŞLEVİ		
Bilinmiyor	Seyitoğlu Ailesi	Kiracılar/Dükkan ve depo		
YAPININ TAŞIYICI SİSTEM ANALİZİ				
DÜŞEY TAŞIYICILAR	DÖŞEMELER	ÖRTÜ SİSTEMİ		
Kagir Sistem	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı		

YAPININ KORUNMUŞLUK DURUMU														
TAŞIYICI SİSTEM			İÇ YAPI			DIŞ YAPI			ÖRTÜ			BEZEME		
İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ
	√			√			√			√			√	

YAPININ MİMARİ ANALİZİ	
GENEL TANIM	Yapı, Osmanlı han mimarisi içinde iki katlı, tek avlulu hanlar grubuna girer. Şimdi diğer hanlarda olduğu gibi eski fonksiyonunu kaybetmiş, dükkan ve depo şeklinde kullanılmaktadır. Yapıda son dönemlerde, avluya yapılmış olan ve han yapısına da büyük ölçüde zarar veren iki katlı kuzey ve doğu yönlerinde iki kütle bulunmaktadır. Üst katın güney revakı ve revakın gerisindeki odalar ise büyük ölçüde tahrip olmuş ve yapı mekan olarak da orijinal özelliklerini yitirmiştir.
VAZİYET	

5.16 Güven Hanı

Yapı, Osmanlı han mimarisi içinde iki katlı, tek avlulu hanlar grubuna girer. Yol ve arsa durumu sebebiyle 'L' biçiminde bir plana sahiptir. Yapı, "yolcu hanı" olarak inşa edilmiş, yapının zemin katındaki mekanlar dükkan, depo ve ahır, üst katta yer alan odalar ise yolcuların konaklaması için yapılmıştır. Fakat şimdi diğer hanlarda olduğu gibi eski fonksiyonunu kaybetmiş, dükkan ve depo şeklinde kullanılmaktadır. Yapının mülkiyeti de, özel şahıslara aittir. (Vakıflar Müdürlüğü Arşivi).

Mimari Özellikleri

Sade bir şekilde inşa edilmiş olan yapıda önemli süsleme, güney cephede görülür. Bu cephede süslemeye sadece kapıda yer verilmiştir. Kapı zeminden itibaren siyah kesme taş ile beyaz mermerden inşa edilmiştir. (Şekil 5.93) Avlu geçidinin avluya bakan yönünde mermer ve siyah taş kullanılmıştır. Hanın diğer kısımlarında, sarımsı renkte küfeki kesme taş kullanılmıştır. Kemer olarak, basit, yuvarlak, sivri ve sathi dilimli kemerler kullanılmıştır.

Hanın ne zaman yapıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Yapının portalı 1885 tarihli Belediye Hanının kuzey ve batı taç kapıları ile Maarif Hanı'nın kuzey cephesindeki cümle kapısı gibi giriş kapısının yuvarlak kemeri, üstten yuvarlak kuşatma kemeri ile çevrenmiştir. Bu kapıda kullanılan beyaz mermer ile siyah kesme taş, aynı şekilde Kumruoğlu ve Maarif hanlarında da kullanılmıştır. Bütün bu benzerliklere dayanarak bu hanın 19. yüzyılın sonlarında inşa edilmiş olduğu tahmin edilmektedir. Yapının banisi ve mimarı bilinmemektedir. (Müze Müdürlüğü Arşivi).

Zemin kat, avluyu doğu ve güney kısımlardan çevreleyen mekanlarla, güney cephesinde dışa açılan dokuz dükkan ve bir portalden oluşmaktadır. Portalin iki tarafına yerleştirilen ve iç kısımla bir ilişkisi olmayan dükkanların üzerleri sivri beşik tonozlarla örtülmüş olup caddeye sivri kemerlerle açılırlar. Avlu, zemin katta iki taraftan çeşitli hacimlerle üst katta ise yine iki taraftan revakla çevrenmiştir. Ön cephede de dışa açılan tek katlı dükkanlarla, portal yer alır.

Hana giriş güney cephenin hafif batı tarafına kaydırılmış olan portalden sağlanmış olup, giriş kapısının yuvarlak kemeri, üstten yuvarlak kuşatma kemeri ile çevrenmiştir. Kapı kuzey-güney yönünde sivri beşik tonozla örtülü ve bir geçitle avluya bağlanmaktadır. Avluya ve geçide açılan odaların kapı ve pencereleri dıştan basık kemerli içten düz atkılı olup, kapılar pervazlı, pencereler ise demir parmaklıklıdır.

Doğu kısım; beş oda ve bir eyvandan meydana gelir, odalar birer kapı ve birer pencereyle,

eyvan ise sivri kemerle avluya açılır.

Güney kanat; kapıları avlu geçidine açılan iki mekan hariç, birer kapı ve birer pencereyle avluya açılan dört odadan meydana gelir. Ebatları birbirlerinden farklı olan odaların üzerleri kuzey-güney istikametinde sivri beşik tonozlarla kapatılmıştır.

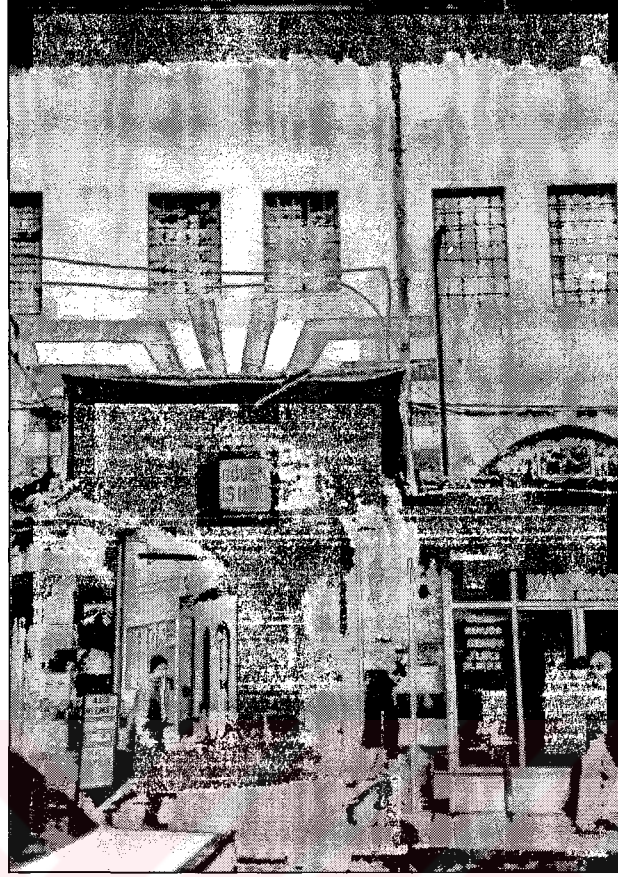
Üst kata, avlu geçidinin batı tarafında yer alan taş basamaklı bir merdivenle çıkılır. Bu kat da 'L' şeklinde bir plana sahip olup, avluyu güney ve doğu yönlerinden revakla kuşatır. Revakların gerisinde de mekanlar yer alır.

Doğu kanat, on bir odadan meydana gelir. Bu mekanlardan yedi tanesi birer kapı ve birer penceresiyle revaka, diğerleri de dehlize açılırlar.

Güney kanat, sekiz oda, bir merdiven ve bir dehlizden oluşmaktadır. Bu mekanlar; doğu köşede 'L' aralarda kare planlı toplam sekiz kesme taş ayağın üzerine oturan yedi sivri kemer gözlü revaka açılırlar. Bu kısım sonradan büyük ölçüde tamirat gördüğü için orijinal özelliğini büyük ölçüde kaybetmiştir. Odaların üzeri, revaklar gibi alttan düz toprak dam, üstten de kırma kiremit çatıyla kapatılmıştır.

Günümüzdeki Durumu

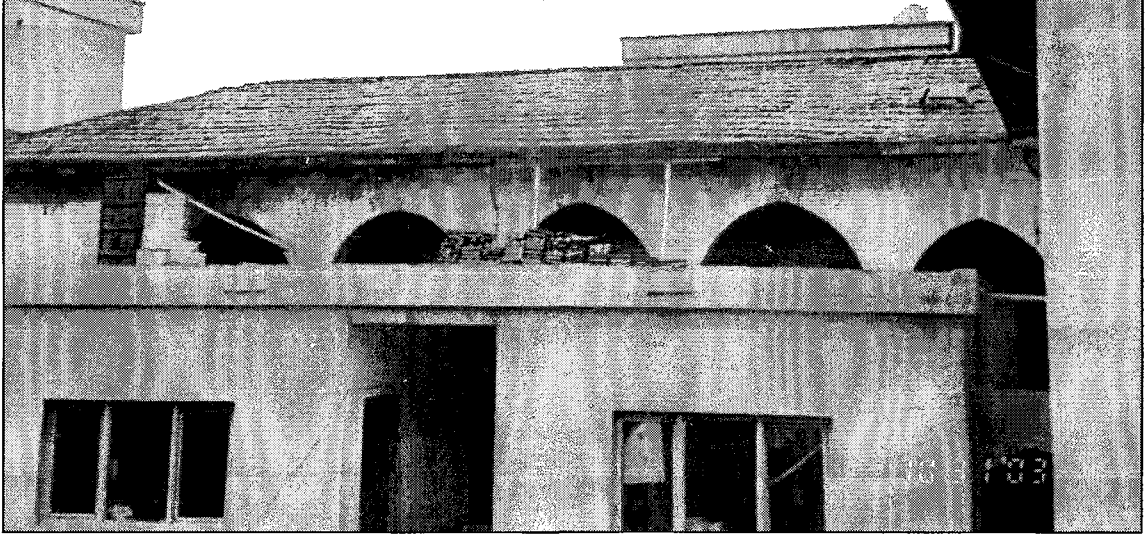
Hanın ön cephesinde özgün yapının özellikleri görülmekte iken, hanın avlusunda son dönemlerde yapılmış olan ek bina yer almaktadır. Ek yapı ile hanın bağlantısı sağlanmış ve merdiven eklenmiştir. (Şekil 5.94) (Şekil 5.95) Hanın batı kısmına dayanan yapı ve han odalarının bugünkü kullanımı ile yapının duvarlarına zarar vermektedir. Hanın odaları tekstil atölyelerinin kullanımı ile değişikliğe uğramıştır. Kapılar ve pencereler aslına uygun olamayan biçimde değiştirilmiştir. Bu nedenlerden dolayı kısa sürede müdahale edilmesi gereken yapılardan biridir.

Şekil 5.93 Güven Hanı-giriş kapısı(2004)

Şekil 5.94 Güven Hanı-avlude yapılan bina(2004)

Şekil 5.95 Güven Hanı-hanın batı bölümünü kapatan avludaki bina(2004)

Şekil 5.96 Güven Hanı-avludan kuzey yönünde bakış(2004)

KATALOG No:17		ANADOLU HANI		
YAPININ ADRESİ		ADA- PAFTA- PARSEL NO	SABUNHANE	KİTABE
Karagöz Mahallesi, Eski Gümrük Caddesi		611-14-4	Yok	Yok
YAPIM TARİHİ	YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ	GEÇİRDİĞİ RESTORASYONLAR		
19.yy sonu	Yolcu Hanı	Yok/1984 ve 1987'de yapılan onarımlar var		
YAPIYI YAPTIRAN	YAPININ BUGÜNKÜ SAHİBİ	YAPININ BUGÜNKÜ KULLANICISI ve YAPININ İŞLEVİ		
Muhsinzade Hacı Mehmet Bey	Vakıflar Genel Müdürlüğü	Kiracılar/Haliciler ve depoları		
YAPININ TAŞIYICI SİSTEM ANALİZİ				
DÜŞEY TAŞIYICILAR	DÖŞEMELER	ÖRTÜ SİSTEMİ		
Kagir Sistem	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı		

YAPININ KORUNMUŞLUK DURUMU														
TAŞIYICI SİSTEM			İÇ YAPI			DIŞ YAPI			ÖRTÜ			BEZEME		
İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ
	√			√			√			√			√	

YAPININ MİMARİ ANALİZİ	
GENEL TANIM	<p>Osmanlı han mimarisi içinde iki avlulu, iki katlı hanlar grubuna girer. Doğu-batı istikametinde planlanmış olan yapı, "U" şekline yakın bir plana sahiptir. Bu yapıda görülen plan tipi, diğer hanlarda uygulanmamıştır.</p>
VAZİYET	<p>The diagram is a site plan showing the layout of several han structures. 'ANADOLU HANI' is highlighted with a cross-hatch pattern. Other structures shown include 'YENİ HANI', 'ESKİ GÜMRÜK HANI', and 'MİLLET HANI'. A street labeled 'ESKİ SARAY CADDESİ' runs diagonally across the plan.</p>

5.17 Anadolu Hanı

Yapı “ yolcu hanı” olarak inşa edilmiş, zemin katındaki mekanlar depo ve ahır olarak, üst katlarda yer alan odalar ise yolcuların konaklaması amacıyla yapılmıştır. Hanın mülkiyeti, Vakıflar Genel Müdürlüğü 'ne aittir.

Hanın ne zaman yapıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Eserde sağlam kesme taş mimarisinin görülmesi ve bu malzemelerin fazla aşınmamış olması sebebiyle 19. yüzyılın ortalarında inşa edildiği tahmin edilmektedir. Yapının banisi ve mimarı ise bilinmiyor.(Vakıflar Müdürlüğü Arşivi).

Mimari Özellikleri

İki avlulu olarak inşa edilmiş olan yapının çarpık plandaki birinci avlusu iki yönden, yine çarpık şekildeki ikinci avlusu da üç yönden çeşitli ebat ve şekillerdeki mekanlarla çevrelenmiştir. (Şekil 5.97) Hana girişi sağlayan cümle kapısı ise, yol genişletme sebebiyle ön cephe duvarıyla beraber yıkılmış olduğundan nasıl bir özelliğe sahip olduğu bilinmemektedir. (Şekil 5.99) Zemin katta, her iki avluya açılan kapı ve pencereler dıştan basık kemerli, içten dikdörtgen şeklinde olup kapılar pervazlı pencereler ise demir parmaklıklıdır.

Birinci avluda güney kısım, bir oda, bir merdiven ve üzeri kuzey-güney yönünde sivri beşik tonozlarla örtülmüş dört gözlü revaktan meydana gelir. (Şekil 5.100) Doğu köşede, eyvan şekline dönüştürülen gözün iç kısmında iki dolap nişi mevcut olup, bunlar orijinal değildir.

Batı kısım; dört oda ile üzeri iki çapraz tonozla örtülmüş bir geçitten oluşmaktadır. Geçit, birinci avlu ile ikinci avlu arasındaki bağlantıyı sağlar. Bu odalardan üç tanesi birer kapı ve birer pencereyle birinci avluya, diğer mekan da bir açıklıkla kapısı avluya açılan kuzey köşedeki odaya, iki penceresiyle de ikinci avluya açılır.

İkinci avlu ,dikdörtgen planlı ve biraz da çarpık olan ikinci avlunun doğu ve batı kısmında iki oda, bir ahır ve üst kattaki mekanlara çıkışı sağlayan bir merdiven yar alır. Avlunun güney-doğu köşesinde bulunan oda, bir kapı ve üç penceresi ile avluya doğu duvarında yer alan bir kapıyla da doğusundaki odaya açılır. Bu mekan, kuzey-güney yönünde sivri beşik tonozla kapatılmıştır.

İkinci kat, birbirleriyle ilişkisi olmayan iki bölüm halinde inşa edilmiş olup, diğer hanlardan tamamen ayrılır. Üst katta yer alan mekanlara çıkış birinci ve ikinci avluda bulunan iki merdivenle sağlanmıştır. (Şekil 5.98)

Birinci bölüm, birinci avluyu güney ve batı yönlerden revakla kuşatır. Burada diğer hanlarda

görülmeyen bir farklılık, kemeri ve ayakları kesme taş olan batı revakının gerisinde odalar bulunduğu halde önceden üst örtüsü ahşap desteklerle taşınan güney revakının gerisinde ise arsanın yetersiz olması sebebiyle hiçbir mekana yer verilmemiştir

Batı kısım, yedi odadan meydana gelir. Bu mekanlardan biri revakın güneyinde, diğerleri de batısına yerleştirilmiştir. Odaların iç kısımlarında sayıları bir ila üç arasında değişen dolap nişleri bulunur .

İkinci bölümde üst kata yalnız, ikinci avlunun batı tarafında yer verilmiştir. Burada mevcut olan iki odanın kapısı, birinci bölümde olduğu gibi revaka açılmayıp, merdivenin sahanlarına açılırlar. Böyle bir durum, diğer hanlarda görülmez. Avlunun güney-batı köşesine yerleştirilen merdiven, konsollar üzerine oturmaktadır ve bu özelliğiyle de tek örnektir.

Han, oldukça sade bir şekilde inşa edildiğinden önemli bir süsleme görülmez. Yapının inşasında sarımtırak renkte küfeki kesme taşın kullanıldığı temiz bir işçilik görülür. Örtü sistemi taş konstrüksiyonlu çapraz tonoz ve sivri beşik tonoz ile düz tavan ve kırma kiremit çatı şeklindedir. Kemer olarak sivri, ve basık kemer kullanılmıştır.

5.17.1 Abide Ve Eski Eserler Onarım Fişi'ne Göre 1984'de Yapılan Onarımlar

Hanın ahşap olan çatısı tamamen sökülerek yeniden yapılmıştır. Han odalarındaki ahşap tavanların bozuk olanları orijinaline uygun olarak yenilenmiştir. Hanın giriş kapısı öncelikli olmak üzere handaki diğer kapı ve pencere doğramalarından bozuk olanlar onarılmıştır. Pencerelerdeki demir parmaklıklardan kırılanlar yenilenecek onarılmıştır. Moloz duvar taş kaplama olarak yeniden yapılmıştır. Gerekli yerlerde tonozlar onarılmıştır. Batı kısımdaki revaklar camlı demir konstrüksiyonlarla kapatılmıştır. Döşemeler orijinaline uygun olarak, ahşap olan ve taş kaplama olan kısımlar onarılmıştır. Handaki elektrik tesisatı da yenilenmiştir (Vakıflar Müdürlüğü Arşivi).

5.17.2 Abide Ve Eski Eserler Onarım Fişi'ne Göre 1987'de Yapılan Onarımlar

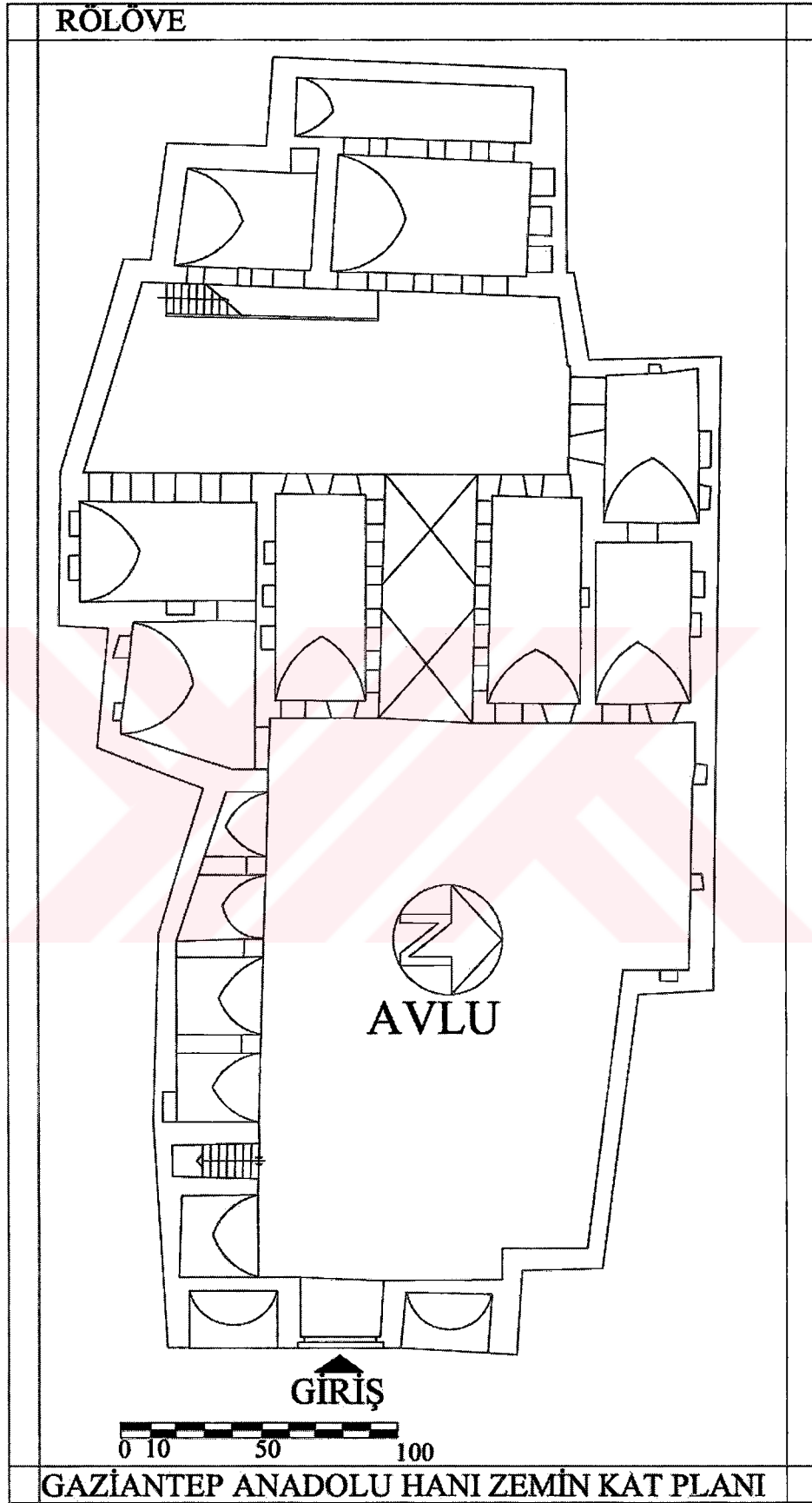
Hanın avlusunu güneyinde yer alan bölümün, üst katına çıkılan merdivenin geçen yıllardan yarım kalan kısmı onarılmıştır. Batı cephede yer alan sundurmalı geçişin çatısı yapılmıştır. Güney cephedeki giriş kısmı, bulunan temel izleri üzerine, alt kat taş ile bir giriş kemeri ve yola bakan iki yuvarlak kemerli dükkan ile avluya bakan merdiven yanındaki bir dükkandan, üst katı yol ve avlu tarafına çıkmalı, girişleri avlu tarafındaki çıkmadan üç betonarme dükkan, dükkanların üzerleri de sundurma çatı ile aynı meyilde ahşap çatılı yapılmıştır. Avluda bulunan havuz ıslah edilmiştir. Avlu döşemesi öngörülen kotlara uygun olarak taş ile

kaplanmıştır. Avlunun, havuzun ve yağmur sularının atılması için havuzun bulunduğu yerden Şehir kanalizasyonuna bir bağlantı yapılması uygun görülmüştür (Vakıflar Müdürlüğü Arşivi).

Günümüzdeki Durumu

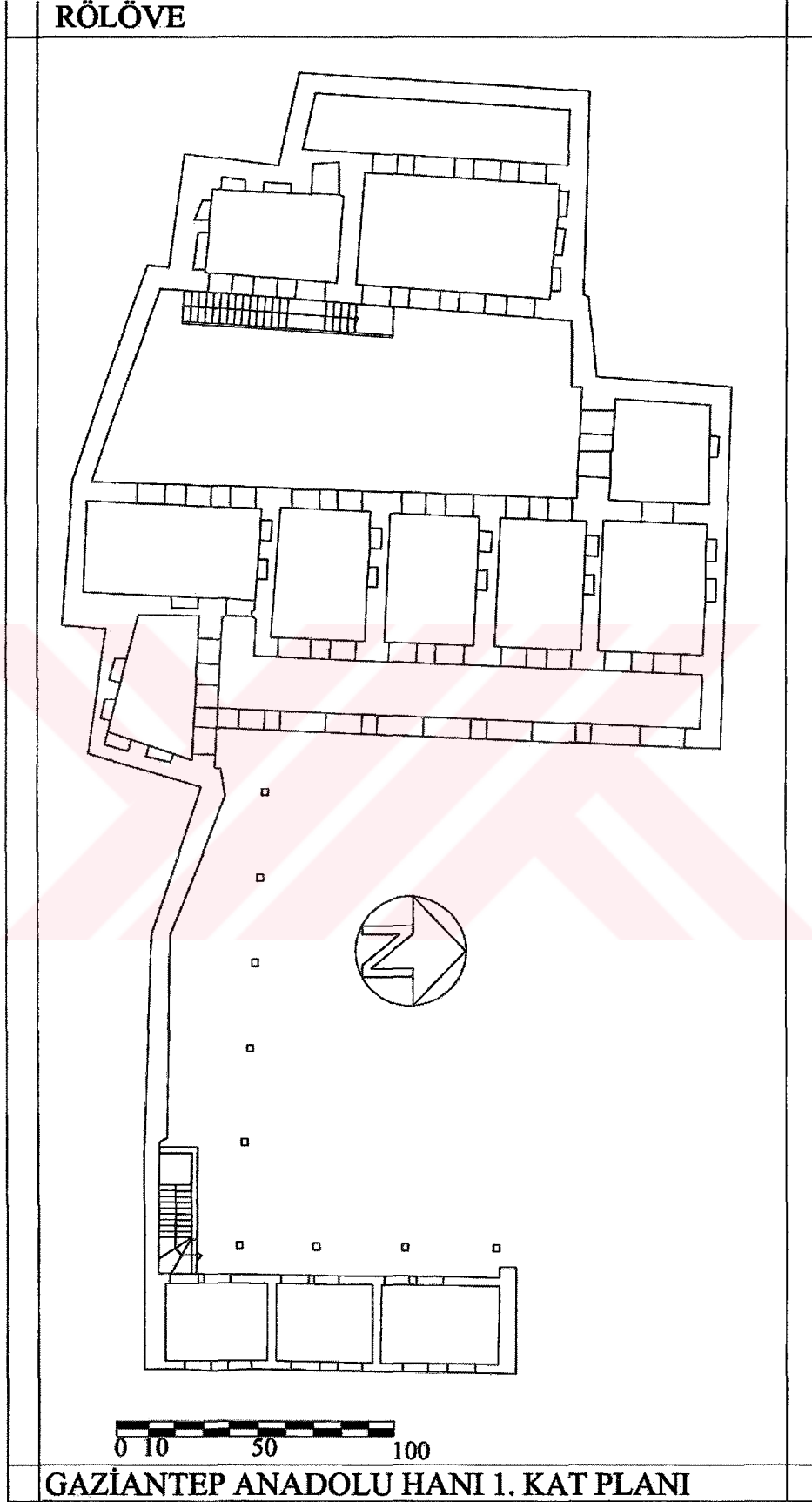
Han uygulanan onarımlarla günümüze büyük ölçüde korunmuş olarak gelen yapılarından biridir. Hanın yeni kullanımı olan halıcılar arşısı için handa yer alan odaların dükkanlar olarak düzenlenmesi ve üst kattaki revaklı bölüm camlı demir konstrüksiyon ile kapatılması gibi yapının özgünlüğünü değiştiren uygulamalar yapılmıştır. Avludaki havuzun yenilenmesi, ahşap kapı ve pencerelerin yenilenmesi ve zemin ve duvarlardaki taş onarımlarının yapılması ile de hanın geleceğe aktarılmasında önemli uygulamalardır.

Şekil 5.97 Anadolu Hanı zemin kat planı2004.(Rölöve)

RÖLÖVE

GAZİANTEP ANADOLU HANI 1. KAT PLANI

Şekil 5.98 Anadolu Hanı 1. kat planı2004.(Rölöve)

Şekil 5.99 Anadolu Hanı-giriş kapısı(2004)

Şekil 5.100 Anadolu Hanı-avludan bakış(2004)

KATALOG No:18		KUMRU(KUMRUOĞLU-KIZMIZ) HANI		
YAPININ ADRESİ		ADA- PAFTA- PARSEL NO	SABUNHANE	KİTABE
İsmet Paşa Mahallesi ,Belediye Caddesi		886-63-35	Yok	Yok
YAPIM TARİHİ	YAPININ ÖZGÜN İŞLEVİ	GEÇİRDİĞİ RESTORASYONLAR		
19.yy sonu	Yolcu Hanı	Yok/ Onarımlar var		
YAPIYI YAPTIRAN	YAPININ BUGÜNKÜ SAHİBİ	YAPININ BUGÜNKÜ KULLANICISI ve YAPININ İŞLEVİ		
Hüseyinoğlu Ali	İlhan Kumru	Kiracılar/ Dükkan-Büro		
YAPININ TAŞIYICI SİSTEM ANALİZİ				
DÜŞEY TAŞIYICILAR	DÖŞEMELER	ÖRTÜ SİSTEMİ		
Kagir Sistem	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı		

YAPININ KORUNMUŞLUK DURUMU														
TAŞIYICI SİSTEM			İÇ YAPI			DIŞ YAPI			ÖRTÜ			BEZEME		
İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ	İYİ	ORTA	KÖTÜ
√			√				√			√			√	

YAPININ MİMARİ ANALİZİ	
GENEL TANIM	Yapı; Osmanlı han mimarisi içinde tek avlulu üç katlı hanlar grubuna girer. Yol ve arsa durumuna göre planlanan han, iki bölüm halinde inşa edilmiştir. Avlunun doğu yönünde yer alan kısım iki katlı, batı tarafının tamamını ve güney kısmını da yarısını kaplayan ve 'L' şekline yakın bir plan gösteren bölüm ise üç katlı olarak yapılmıştır. Avlunun kuzey tarafında ise arsanın yetersiz olması sebebiyle hiçbir mekana yer verilmemiştir. Ayrıca güney cephede de hana girişi sağlayan cümle kapısı ile tek katlı dükkanlar bulunur.
VAZİYET	

5.18 Kumruoğlu Hanı (Kızımız Hanı)

Yapı "yolcu hanı" olarak yapılmış; zemin katındaki hacimler dükkan ve depo, üst katta yer alan odalar ise yolcuların konaklaması için düzenlenmiştir. Fakat bugün bu mekanların bazıları dükkan, büro ve bazıları da boş bulunmaktadır. Hanın mülkiyeti ise, özel şahıslara aittir. Han, sonradan yapılan tamiratlarla günümüze sağlam olarak gelmiştir. (şekil 5.101)

Hanın yapım tarihi ile ilgili bir bilgi bulunmamaktadır. Yapının cümle kapısında 1885 tarihli olan Belediye Hanı'nın batı ve kuzey taç kapıları ile büyük bir benzerlik görölmektedir. Bunun gibi çevre verilerine dayanarak yapının 19. yüzyıl sonlarında inşa edildiği tahmin edilmektedir. Yapının banisi ve mimarı ise bilinmiyor(Müze Müdürlüğü Arşivi).

Mimari özellikleri

'L'planlı handa, zemin kat, avluyu doğu, batı ve güney yönlerden çevreleyen çeşitli mekanlarla, güney cephesinde caddeye açılan dört dükkan ve bir cümle kapısından oluşmaktadır. Zemin kat, avluyu doğu, batı ve güney yönlerden çevreleyen çeşitli mekanlarla, güney cephesinde caddeye açılan dört dükkan ve bir cümle kapısından oluşmaktadır. Cümle kapısının iki tarafına yerleştirilen ve kuzey-güney yönünde sivri beşik tonozlarla örtölmüş olan dükkanlar, caddeye sivri kemerlerle açılırlar. Hana giriş, güney cephenin doğu tarafına kaydırılmış olan sivri kemerli cümle kapısı ile sağlanmıştır. (şekil 5.102) Kapı kuzey-güney istikametinde sivri beşik tonozla kapatılan ve sivri takviye kemeriyle desteklenen geçitle avluya bağlanır. Avlu geçidinin doğu tarafında, ebatları farklı iki niş, üst kata çıkışı sağlayan taş basamaklı merdiven ve merdiven basamaklarının altına yerleştirilmış, geçide sadece kapısıyla açılan bir oda yer alır.

Avluya ve geçide açılan odaların kapı ve pencereleri dıştan basık kemerli içten düz atkılı olup kapılar pervazlı, pencereler ise demir parmaklıklıdır. Avluya açılan odaların iç kısmında da birer tane dolap nişleri bulunmaktadır.

Batı kısım; birer kapı ve birer pencereleriyle avluya açılan dört odadan meydana gelir. Kuzey köşede yer alan mekanın bugün yarısı yıkılmış olup orijinal özelliğini yitirmiştir.

Doğu kısım; birer kapı ve birer pencereyle avluya açılan dört odadan oluşmaktadır. Doğu-batı yönünde sivri beşik tonozlarla kapatılan mekanlar bulunmaktadır.

Güney kısım; bir oda ve avlunun doğu kısmındaki iki katlı bölümün üst; katına çıkışı sağlayan bir merdivenden oluşmaktadır. Merdivenin sahanlığı basamaklardan taşma yaparak yatay silmeli bir konsol üzerine oturur. Merdivenin altında da yuvarlak kemerli derin bir niş bulu

Hanın birinci katı; arsanın durumu nedeniyle, birbirleriyle irtibatları olmayan iki bölüm halinde inşa edilmiştir. (Şekil 5.103)

Birinci Bölüm; dört sivri kemer gözlü, revaka, basık kemerli birer kapı ve birer pencereleriyle açılan dört odadan meydana gelir. Kemer açıklıkları değişen revakın kemerleri, köşelerde bağımlı aralarda bağımsız toplam beş kesme taş ayağın üzerine otururlar. Revakın üzeri alttan düz toprak dam, üstten de kırma kiremit çatıyla kapatılmıştır.

İkinci Bölüm, iki kat olarak inşa edilmiş olup, "L" şeklinde bir plan oluşturulmuştur. Her iki katın güney tarafı, profilli altı taş konsol üzerine oturan bir çıkmayla genişletilmiştir.

İkinci kata, avlu geçidinde yer alan merdivenle çıkılır. Burada mevcut olan dokuz odadan biri merdiven sahanlığına, diğerleri de 'L' şeklindeki dört sivri kemer gözlü revaka açılırlar. Merdiven boşluğuna aydınlık avluya açılan bir pencere ile temin edilmiştir.

Güney kısım, beş odadan ibaret olup, köşelerde yer alan iki mekan kapılarıyla, diğerleri de birer kapı ve birer pencereleriyle revaka açılırlar.

Batı kısım, üç odadan meydana gelir. Bu mekanlar, birer kapı ve birer pencereleriyle revaka, batı duvarlarında yer alan birer pencereyle de caddeye açılırlar.

Bu bölüme, ikinci katta bulunan merdivenle çıkılır. Burada mevcut olan dokuz oda, birinci katta yer alan mekanlar gibi düzenlenmiştir. Bu mekanlardan biri merdiven sahanlığına, diğer sekizi de "L" planlı koridora açılırlar. Koridora ışık ise, avluya açılan basık kemerli sekiz pencere ile sağlamıştır.

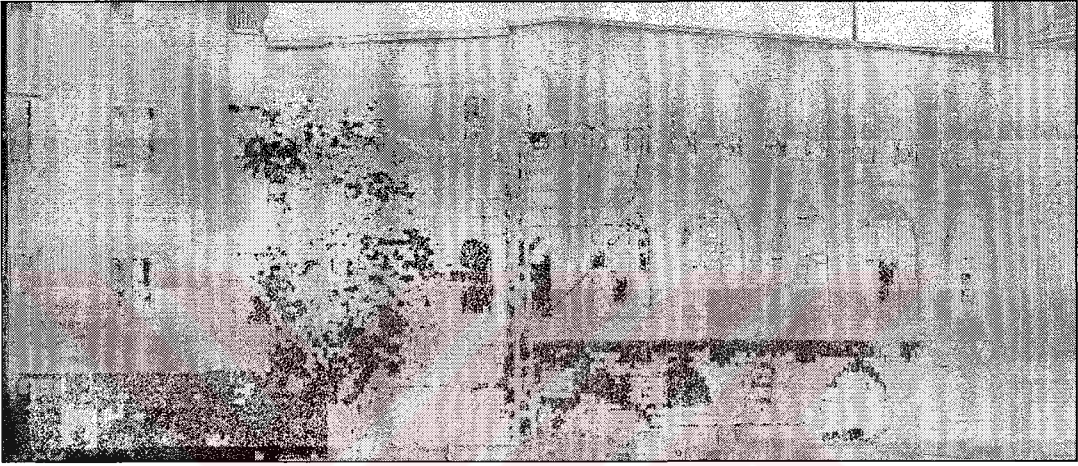
Güney kısım; beş odadan oluşmakta, köşelerde yer alan iki mekan kapılarıyla diğerleri de birer kapı ve birer pencereleriyle koridora açılırlar.

Batı kısım, üç odadan meydana gelir. Bu mekanlar, birer kapı ve birer pencereyle koridora, batı duvarlarında yer alan birer pencereyle de dışa açılırlar.

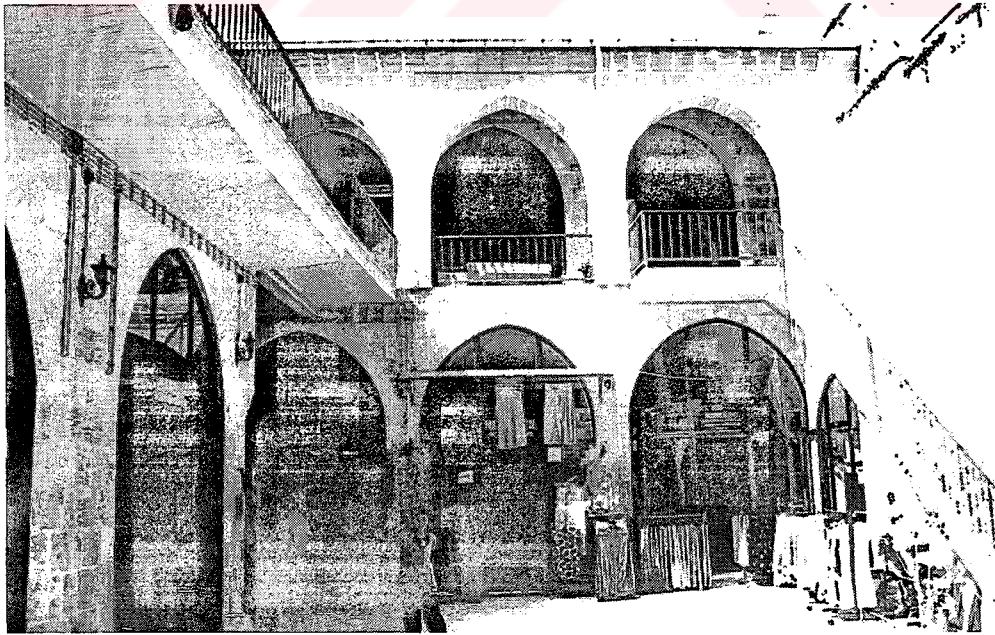
Handa güney cephede sivri kemerlerle caddeye açılan dükkanların ön tarafında, zeminden itibaren kemerlerin kilit taşına kadar beyaz mermer ile siyah kesme taşlar kullanılmıştır. Aynı şekilde, sivri kemerli olan cümle kapısında da, zeminden üzengi taşlarına kadar beyaz mermer ile siyah kesme taş kullanılmış, kemer ise sadece beyaz mermerden yapılmıştır. İç mekan ise sade bir şekilde inşa edilmiş olup, yalnız avlunun güney yönünde yer alan hacimlerin dış duvarları, zeminden çatıya kadar siyah kesme taş ile örülerek iç mekana hareket sağlanmıştır. Handa kemer olarak sivri, yuvarlak, basık ve sathi dilimli kemerler kullanılmıştır.

Günümüzdeki durumu

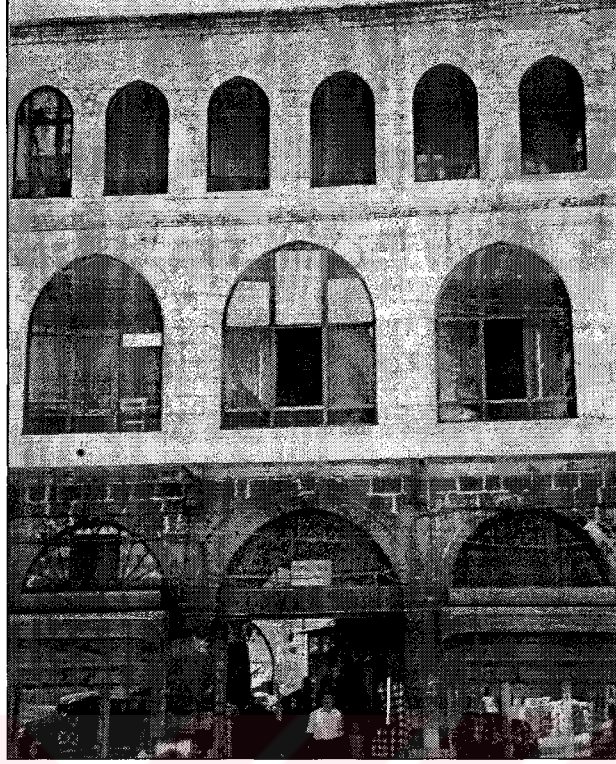
Hanın caddeye bakan cephesinde pencere düzenlerinde değişiklikler yapılmıştır. Yapının 1. ve 2. katlarında cephede değişiklikler yapılmıştır. 1. katta revak düzeninde pencere sistemi, 2. katta ise diğer hanlarda görülmeyen pencere düzeni, daha ziyade diğer hanlarda iç avluda görülen düzenlemelerdir. Ayrıca cephedeki taşların daha yakın bir döneme ait olduğu görülmektedir. Han günümüzde tekstil atölyelerinin bulunduğu bir han olarak kullanılmaktadır. İç avlusu ve 3 ayrı kısımdan oluşması ile diğer hanlardan ayrılarak, 19.yy.'ın sonlarında hanların değişimini göstermektedir.

Şekil 5.101 Kumruoğlu(Kızımız) Hanı-Belediye caddesinden görünüş.(2004)

Şekil 5.102 Kumruoğlu(Kızımız) Hanı-Avludan görünüş.(2004)

Şekil 5.103 Kumruoğlu(Kızımız) Hanı-giriş kapısı-üst katlar yenilenmiş. (2004)

Şekil 5.104 Kumruoğlu(Kızımız) Hanı-avludan görünüş(2004)

5.19 Günümüze Gelememiş Olan Hanlar

5.19.1 Pekmez Hanı

Uzun çarşı üzerinde yer aldığı söylenmektedir. Şeyh Abdurrahman Erzincan'ın evladından Hasan Dede oğlu Mehmet Muhiddin'in yaptırdığı medresenin masraflarını karşılamak üzere yaptırılıp vakfedilmiştir. Pekmez adının verilmiş olmasının nedeni, Gaziantep'teki ticaret merkezlerinden biri olan Uzun çarşının pekmez pazarı olarak kullanılması olabilir. Gaziantep Şer'i Mahkeme Sicilleri cilt: 82-144 de adı geçmektedir.

5.19.2 İki Kapılı Han

Uzun çarşı ve Gümrük caddesinin birleştiği yerde yer aldığı belirtilmiştir. 30-40 yıl önce yıkılarak yol ve meydan oluşturulmuştur. Osmanlı Han mimarisi özelliklerini taşıyan iki katlı tek avlulu bir han olduğu, Uzun çarşı caddesi ve Gümrük caddesine açılan iki kapısı lması nedeniyle İki Kapılı Han olarak adlandırılmıştır. Mihaliye Medresesi Vakfına ait bir han olduğu söylenmektedir.

5.19.3 Sabun Hanı

Karagöz caddesinde yer aldığı söylenmektedir. Hangi tarihlerde kimin tarafından yaptırıldığı bilinmemektedir. 3 katlı tek avlulu bir han olduğu ve Gaziantep'in savunması sırasında kullanılan bir yapı olduğu çeşitli kaynaklarda belirtilmiştir. 15-20 yıl kadar önce yıkılarak yerine modern bir iş merkezi yapılmıştır.

5.19.4 Nazar Ağa Hanı

19.yy sonlarda yapıldığı düşünülmektedir. İran Şehbenderi Nazar Ağa tarafından yaptırılmıştır. Halk arasında Kara Nazarın Hanı olarak bilinmektedir.

6. GAZİANTEP ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVİ

Şeker hanı ve Güleç evinin mülkiyeti şu anda Güleç ailesine aittir. Şeker Hanın sahibi olan ailenin yaşadığı evde yapım tarihi olarak Hicri 1265 yazmaktadır. Hanın ve evin aynı tarihlerde yapıldığı, taşların aynı özelliklerde olması ve pencere ölçülerinin özelliklerinden dolayı düşünülmektedir. İlk sahibi Ermeni olan yapıların ,özellikle evin mimarisinde Ermeni evi özelliklerini taşımaktadır. Hanın mimari özellikleri İki yapının günümüzdeki durumları tespit edilmiş ve başlıklar halinde gözlemler aktarılmıştır.

6.1 Şeker Hanı Mekansal Çözümlemesi

Avlunun güney batısında yer alan bir kapı han ile birlikte yapıldığı söylenen binaya Güleç evine açılmaktadır. Evin girişinde Hicri 1265 yazısı okunmaktadır. Bu nedenle yapının Miladi 1850 yılında yapıldığı düşünülmektedir.

Yapıyı yaptıran kişi ve mimarı ise bilinmiyor (Müze ve Vakıflar Müdürlüğü Arşivi).

Şeker Hanının Eski Saray Caddesi'nde bulunan ana girişin yanında doğu-batı yönünde hırdavat ve plastik malzeme satan dükkanlar bulunmaktadır.

Hana giriş, doğu cephesinin kuzey köşesine yakın bir yerden açılmış olan 2.50 m. açıklığındaki sivri kemerli cümle kapısıyla sağlanmıştır. (Şekil 6. 1) Kapı, cepheden 0.80 m. kadar taşma yaparak belirgin bir form almıştır. Hanın kemerli giriş bölümünün üst kısmı kiremit çatı ile örtülmüştür. (Şekil 6. 2) (Şekil 6. 3) Bu giriş hacmi, üzeri açık 'L' şeklindeki bir geçitle yamuk planlı avluya bağlanır. Böyle üzeri açık ve 'L' planlı geçit, diğer hanlarda görülmez. Giriş kısmında dört oda ve üst katla bağlantıyı sağlayan merdiven yer alır. (Şekil 6. 7) (Şekil 6. 9) Girişte yer alan bu odalardan ikisi 1950 yıllarında yapılmıştır.

Girişin her iki koluna ve avluya açılan odaların kapı ve pencereleri dıştan basık kemerli, içten dikdörtgen şeklinde olup, kapılar pervazlı, pencereler ise demir parmaklıklıdır.

Ek Oda 2 kısmında avluya açılan 4 basık kemerli, ahşap profilli pencereler ve pencerelerde demir parmaklıklar bulunmaktadır. Odanın duvarları ve tavanı sıvanmış durumdadır. Günümüzde bu mekan depo olarak kullanılmaktadır. (Şekil 6. 4)

Ek Oda 3 kısmına basık kemerli ahşap profilli kapı ile girilmektedir. Odanın avluya açılan 2 basık kemerli penceresi 1980 yıllarında yapılmış olan Ek oda 4 bölümü nedeniyle kapatılmıştır. Odanın duvarları ve tavanı sıvanmış durumdadır. Mekanda ayrıca iki adet yüklük nişi bulunmaktadır. Günümüzde bu mekan depo olarak kullanılmaktadır. (Şekil 6.5)

Ek Oda 4 kısmına alüminyum profilli kapı ile girilmektedir. Bu kısmın 1980 li yıllarda yapıldığı söylenmektedir. Odanın güney yönünde dışarı açılan 45cm'lik bir pencere bulunmaktadır. Odanın duvarları ve tavanı sıvanmış durumdadır. Günümüzde bu mekan çay ocağı olarak kullanılmaktadır.

Han binasına ait odalar girişin sol kısmında başlamaktadır. Zemin katta yer alan ilk oda **Z01** odasıdır. Bu oda iki bölümden oluşmaktadır. Kemerli ahşap kapı ile girilen ilk bölümde avlu cephesine açılan kemerli iki ahşap pencere bulunmaktadır. Sivri tonozlu odanın duvarlarında günümüzde ahşap lambri yapılmış, odanın ikinci kısmına geçişi sağlayan kapı geçişinde de ahşap lambri devam etmektedir. Odanın ikinci kısmı, **Z03** odasına da bir kapı ile açılmaktadır. Odanın duvarları havara taşı ile inşa edilmiş, tavanda sivri tonoz ile orijinal özelliklerini korumaktadır. Bu oda günümüzde büro olarak kullanılmaktadır. (Şekil 6. 6)

Hanın avluyu çevreleyen cephelerinde kapı ve pencerelerin ortalanarak yerden yaklaşık 2.95-3 cm yüksekliğinde kuş ta'sı(penceresi) yapılmıştır. (Şekil 6. 12)

Z02 odası avlunun köşesinde yer almaktadır. Yuvarlak, basık kemerli , ahşap kapı ve dış kısımda ayrıca yapılmış olan ikinci bir ahşap, camlı bir kapı ile odaya girilmektedir. Odanın avluya açılan, dört basık kemerli ahşap penceresi bulunmaktadır. Ayrıca hanın avluya açılan diğer oda pencerelerinde olduğu gibi pencereler demir parmaklıklıdır. Odanın duvarları havara taşı ile inşa edilmiş, tavanda sivri tonoz ile orijinal özelliklerini korumaktadır. Bu oda günümüzde büro olarak kullanılmaktadır.

Z03 odası avlunun kuzeyinde yer almaktadır. Avludan odaya girişi sağlayan kapısı, yuvarlak basık kemerli, avluya açılan bir penceresi yuvarlak basık kemerli ve demir korkulukludur. Odada ayrıca bir dolap nişi bulunmaktadır. Odanın duvarları havara taşı ile inşa edilmiş, tavanda sivri tonoz ile orijinal özelliklerini korumaktadır. Bu oda günümüzde depo olarak kullanılmaktadır.

Z04 odası **Z03** odası ile aynı malzeme ve mimari ile inşa edilmiştir. Odaların birbirinden m2 olarak farklılık göstermektedir. Bu oda da günümüzde depo olarak kullanılmaktadır.

Odaların avlu cephelerinde kuş taa'ları bulunmaktadır. Taşın yontulması ile şekillendirilen kuş taa'ları pencere ile kapı arasındaki kısımda 2.45 cm. yüksekliğinde yapılmıştır. Avlunun doğu yönündeki cephede yer alan kuş taa'larında bozulmalar, taşlarda kırılmalar tespit edilmiştir.

Z05 odası da diğer han odalarında olduğu gibi avludan odaya girişi sağlayan kapısı, yuvarlak basık kemerli, avluya açılan bir penceresi yuvarlak basık kemerli ve demir korkulukludur..

Odanın duvarları havara taşı ile inşa edilmiş, tavanda sivri tonoz ile orijinal özelliklerini korumaktadır. Bu mekanda ayrıca bir dolap nişi bulunmaktadır. Bu oda günümüzde depo olarak kullanılmaktadır.

Z06 odasına, kapatılarak odaya dönüştürülen eyvan kısmından geçilmektedir. Odanın duvarları havara taşı ile inşa edilmiş, tavanda sivri tonoz ile orijinal özelliklerini korumaktadır. Odada kuzey yönünde cepheye açılan, günümüzde dolap olarak kullanılan kapatılmış bir pencere bulunmaktadır. Ayrıca Z07 odasına açık bir geçiş sağlanmıştır. Bu oda günümüzde depo olarak kullanılmaktadır.

Z07 odasına, eyvana açılan kemerli geçiş ile girilmektedir. Odanın cami yönünde açılmış iki penceresi günümüzde kapatılmış durumdadır. Mekanın eyvan yönünde açılan penceresi bulunmamaktadır. Odanın duvarları havara taşı ile inşa edilmiş, tavanda sivri tonoz ile orijinal özelliklerini korumaktadır. Bu oda günümüzde depo olarak kullanılmaktadır.

Z08 odası, avluya açılan eyvan bölümünün kapatılmasıyla odaya dönüşmüştür. 1950 li yıllarda basık kemerli eyvan girişi bir kapı ve iki pencere sistemi ile kapatılmıştır. Saç malzemedен yapılan maraba güvenlik amacıyla son dönemlerde yapılmıştır. Odanın duvarları havara taşı ile inşa edilmiş, tavanda sivri tonoz ile orijinal özelliklerini korumaktadır. Bu oda günümüzde depo olarak kullanılmaktadır. (Şekil 6. 17)

Z09 odası da diğer han odalarında olduğu gibi avludan odaya girişi sağlayan kapısı, yuvarlak basık kemerli, avluya açılan bir penceresi yuvarlak basık kemerli ve demir korkulukludur. Odanın duvarları havara taşı ile inşa edilmiş, tavanda sivri tonoz ile orijinal özelliklerini korumaktadır. Bu oda günümüzde depo olarak kullanılmaktadır.

Z10 odası da diğer han odalarında olduğu gibi avludan odaya girişi sağlayan kapısı, yuvarlak basık kemerli, avluya açılan bir penceresi yuvarlak basık kemerli ve demir korkulukludur. Odanın duvarları havara taşı ile inşa edilmiş, tavanda sivri tonoz ile orijinal özelliklerini korumaktadır. Bu mekanda ayrıca bir dolap nişi bulunmaktadır. Bu oda günümüzde depo olarak kullanılmaktadır. (Şekil 6.20)

Ek Oda 1, avlunun güney kısmında 1980li yıllarda taş ve tuğla malzeme ile inşa edilmiş olup , avluya açılan kapısı ve iki ahşap penceresi bulunmaktadır. Ek oda 1'de ayrıca tuvalet kısmının olduğu ahşap kapılı bir bölüm yer almaktadır. (Şekil 6. 8) Han odalarında zemin taş iken şap ile örtülmüştür. Avluda da yer döşemesi taş iken şap ile kapatılmıştır. Avlu duvarı, 1980lerde yenilenmiş ve tuğla malzeme ile yapılmıştır.

Hanın üst katına, avlu geçidinin kuzey-batı köşesinde yer alan merdivenle çıkılır. Merdiven, rampa kemerle doğu revakının kuzey-doğu köşesine bağlanır. Üst katın planı zemin kat gibi 'L' biçiminde olup, avluyu doğu ve kuzey taraflardan revakla kuşatır. (Şekil 6.10) (Şekil 6.11) (Şekil 6.13) (Şekil 6.15) Revağı oluşturan kemerler doğu köşede 'L', aralarda kare kesitli iki kesme taş ayağın üzerine oturmaktadır. Revak bölümünde koridorun sonunda kemerli bir niş bulunmaktadır. (Şekil 6.14)

101 odasının, revaka açılan basık kemerli ahşap malzeme kapısı ve demir parmaklıklı pencereleri bulunmaktadır. Odanın batı ve kuzey yönünde olmak üzere ayrıca iki penceresi yer almaktadır. Kuzey penceresi hanın giriş cephesinde daha sonraki dönemlerde yapılmış olan dükkanlar nedeniyle kapatılmış durumdadır. Mekanın batı duvarında basık kemerli üç dolap nişi, doğu duvarında ise yine basık kemerli iki dolap nişi bulunmaktadır. Odanın duvarları havara taşı ile inşa edilmiş, tavanda sivri tonoz ile orijinal özelliklerini korumaktadır. Bu oda günümüzde depo olarak kullanılmaktadır.

102 odasının, revaka açılan basık kemerli ahşap malzeme kapısı ve demir parmaklıklı penceresi bulunmaktadır. Odada kuzey cepheye açılan ayrıca bir pencere yer alır. Bu pencere de daha sonraki dönemlerde yapılmış olan dükkanlar nedeniyle kapatılmış durumdadır. Oda girişinin doğu yönünde basık kemerli bir dolap nişi bulunmaktadır. Odanın duvarları havara taşı ile inşa edilmiş, tavanda sivri tonoz ile orijinal özelliklerini korumaktadır. Bu oda günümüzde depo olarak kullanılmaktadır. (Şekil 6.18)

103 odası birleştirilmiş iki mekandan oluşmaktadır. Revaka açılan ilk mekan daha küçük 5 m² dir. Odanın revaka açılan basık kemerli ahşap malzeme kapısı ve demir parmaklıklı penceresi bulunmaktadır. Odanın duvarları havara taşı ile inşa edilmiş, tavanda sivri tonoz ile orijinal özelliklerini korumaktadır. Bu oda günümüzde depo olarak kullanılmaktadır. Birbirine geçiş sağlanmış ikinci mekanda 9.5 m²dir. Diğer odalar gibi odanın revaka açılan basık kemerli ahşap malzeme kapısı ve demir parmaklıklı penceresi bulunmaktadır. Odada kuzey cepheye açılan ayrıca bir pencere yer alır. Bu pencere de daha sonraki dönemlerde yapılmış olan dükkanlar nedeniyle kapatılmış durumdadır. Odanın zemini şap ile örtülmüştür.

104 odasının, revaka açılan basık kemerli ahşap malzeme kapısı ve demir parmaklıklı penceresi bulunmaktadır. Odada kuzey cepheye açılan ayrıca bir pencere yer alır. Bu pencere de daha sonraki dönemlerde yapılmış olan dükkanlar nedeniyle kapatılmış durumdadır. Odanın duvarları havara taşı ile inşa edilmiş, tavanda sivri tonoz ile orijinal özelliklerini korumaktadır. Bu oda günümüzde depo olarak kullanılmaktadır. (Şekil 6.16)

105 odasının, revaka açılan basık kemerli ahşap malzeme kapısı ve demir parmaklıklı penceresi bulunmaktadır. Odada kuzey cepheye açılan ayrıca bir pencere yer alır. Bu pencere de daha sonraki dönemlerde yapılmış olan dükkanlar nedeniyle kapatılmış durumdadır. Bu oda da ayrıca merdiven altının kullanıldığı bir bölüm bulunmaktadır. Odanın duvarları havara taşı ile inşa edilmiş, tavanda sivri tonoz ile orijinal özelliklerini korumaktadır. Bu oda günümüzde depo olarak kullanılmaktadır.

106 odası, revakın güney yönündeki ilk odadır. Diğer han odalarında olduğu gibi avludan odaya girişi sağlayan kapısı, yuvarlak basık kemerli, avluya açılan bir penceresi yuvarlak basık kemerli ve demir korkulukludur. Hanın batı yönünde düzenlenmiş penceresi cami binasından dolayı kapatılmış durumdadır. Odanın duvarları havara taşı ile inşa edilmiş, tavanda sivri tonoz ile orijinal özelliklerini korumaktadır. Yalnız odanın zemini taş iken şap ile örtülmüştür. Bu oda günümüzde depo olarak kullanılmaktadır.

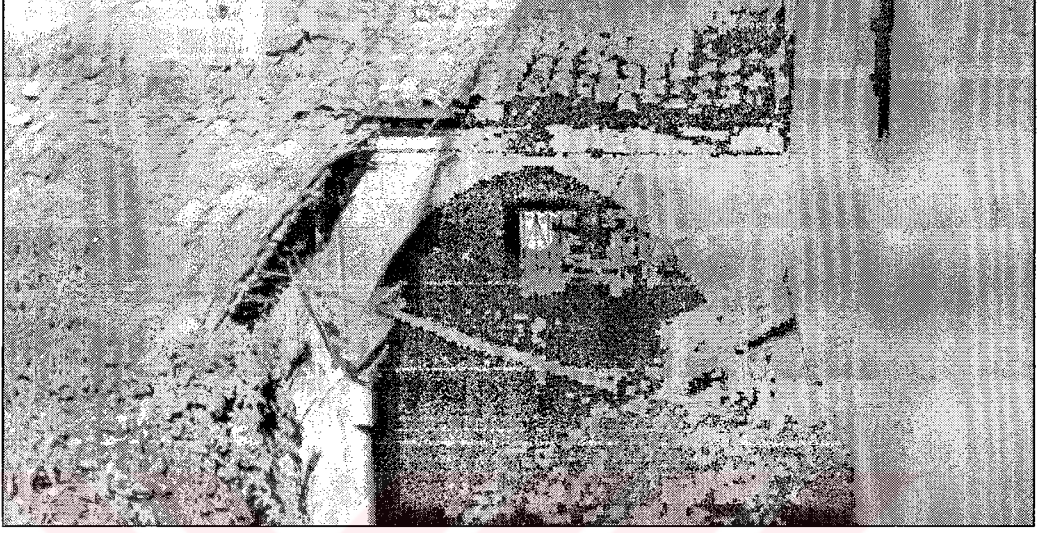
107 odası, revakın güney yönündeki ikinci odadır. Diğer han odalarında olduğu gibi avludan odaya girişi sağlayan kapısı, yuvarlak basık kemerli, avluya açılan bir penceresi yuvarlak basık kemerli ve demir korkulukludur. Hanın batı yönünde düzenlenmiş penceresi cami binasından dolayı kapatılmış durumdadır. Odanın duvarları havara taşı ile inşa edilmiş, tavanda sivri tonoz ile orijinal özelliklerini korumaktadır. Yalnız odanın zemini taş iken şap ile örtülmüştür. Bu oda günümüzde depo olarak kullanılmaktadır.

108 odası, revakın güney yönündeki üçüncü ve son odadır. Diğer han odalarında olduğu gibi avludan odaya girişi sağlayan kapısı, yuvarlak basık kemerli, avluya açılan bir penceresi yuvarlak basık kemerli ve demir korkulukludur. Hanın batı yönünde düzenlenmiş penceresi cami binasının bu kısımda cepheyi etkilemediğinden açık durumdadır. Mekanda güney yönünde basık kemerli bir dolap nişi bulunmaktadır. Odanın duvarları havara taşı ile inşa edilmiş, tavanda sivri tonoz ile orijinal özelliklerini korumaktadır. Yalnız odanın zemini taş iken şap ile örtülmüştür. Bu oda günümüzde depo olarak kullanılmaktadır. (Şekil 6.19)

105 nolu odanın sağ yönünde, koridorun sonunda revaktan üst kata çıkan merdiven bulunmaktadır. Kemerli bir geçiş ile merdiven 14 basamakla teras bölümüne ulaşmaktadır. 90 cm yüksekliğinde duvarla çevrelenmiş terasta yerler beton ile kapatılmıştır. (Şekil 6.21)

Hanın dış cephesinde dikkati çeken tek süsleme doğu cephede yer alan giriş kapısında kullanılan siyah beyaz kesme taşlardır. İç mekanda görülen süsleme ise diğer hanlara göre daha zengindir. Zemin katta avluyu doğu ve güney yönlerden çevreleyen mekanların duvarları kapı ve pencere kemerlerine kadar bir sıra kesme siyah taş, bir sıra da kesme beyaz taş ile

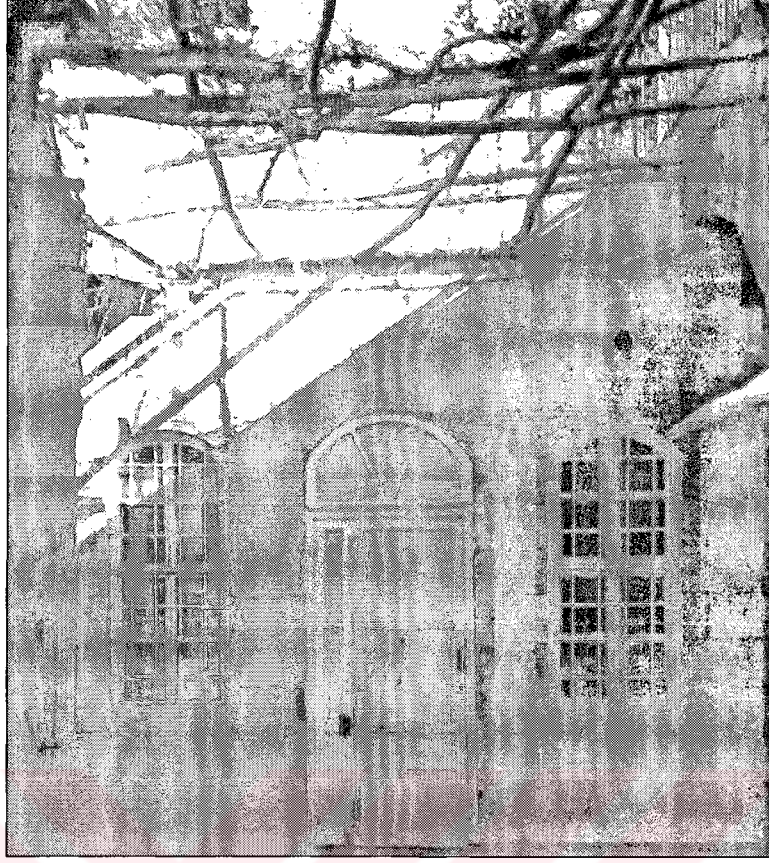
ör÷lmüştür. Ayrıca yine diğerk hanlarda gör÷lmeyen diğerk bir süsleme ise sütün başlıklarında yer alan taş işçiliğidir. Handa sivri, basık, rampa kemerlere yer verilmiş olup, üst örtü olarak da çapraz tonoz, sivri beşik tonoz, düz örtü ve kırma kiremit çatı bir arada kullanılmıştır. (Şekil 6.22) (Şekil 6.23)

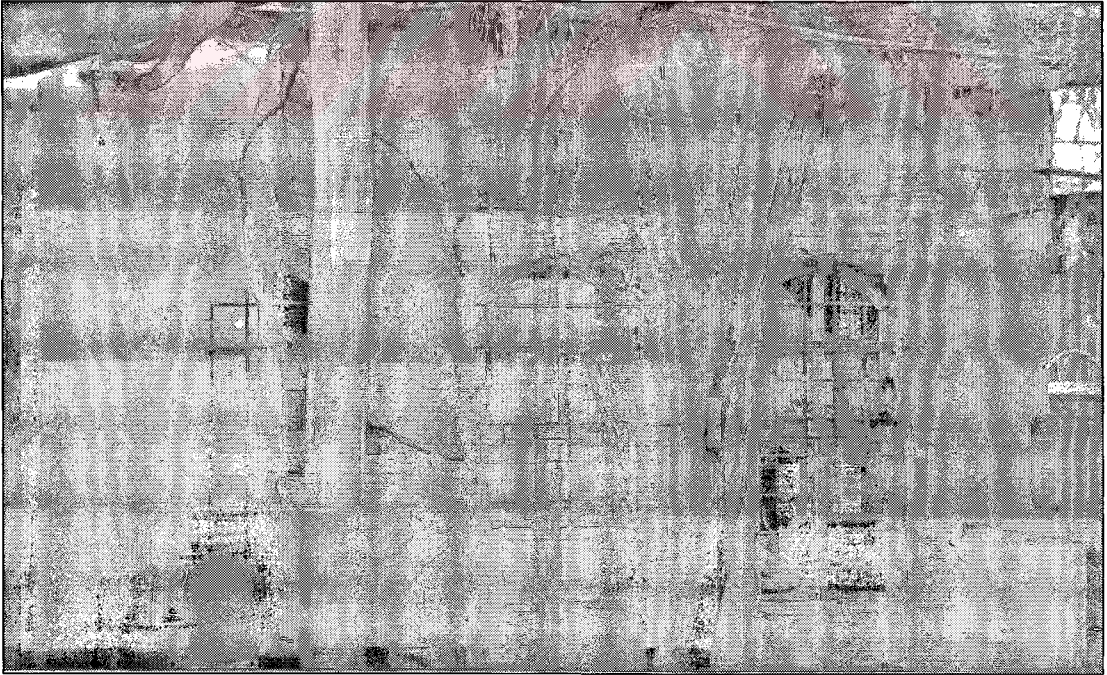
Şekil 6.1 Şeker Hanı giriş bölümü(2003)

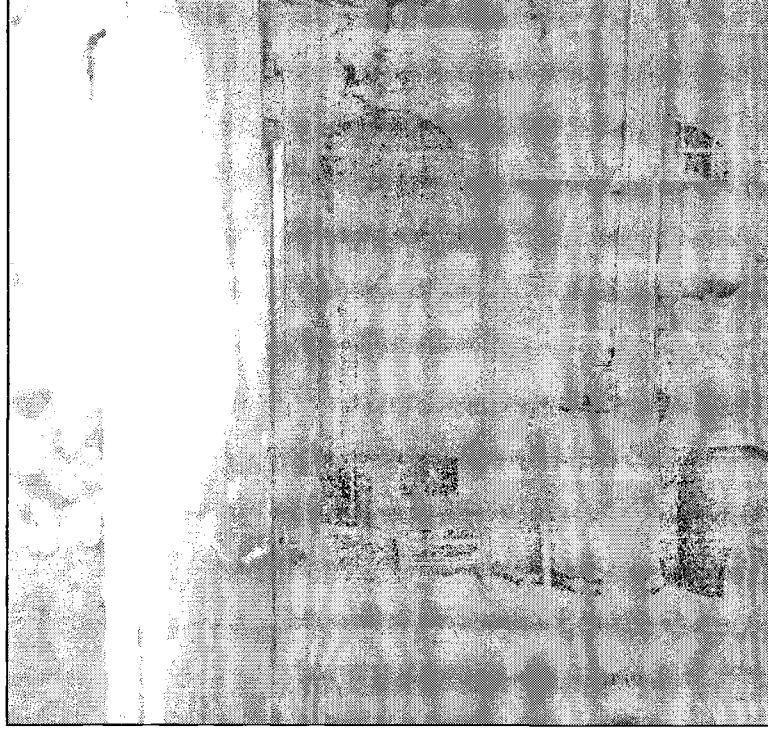
Şekil 6. 2 Şeker Hanı giriş bölümü,ek odaların girişi(2003)

Şekil 6. 3 Şeker Hanı giriş bölümü(2003)

Şekil 6. 4 Şeker Hanı ek oda 2(2003)

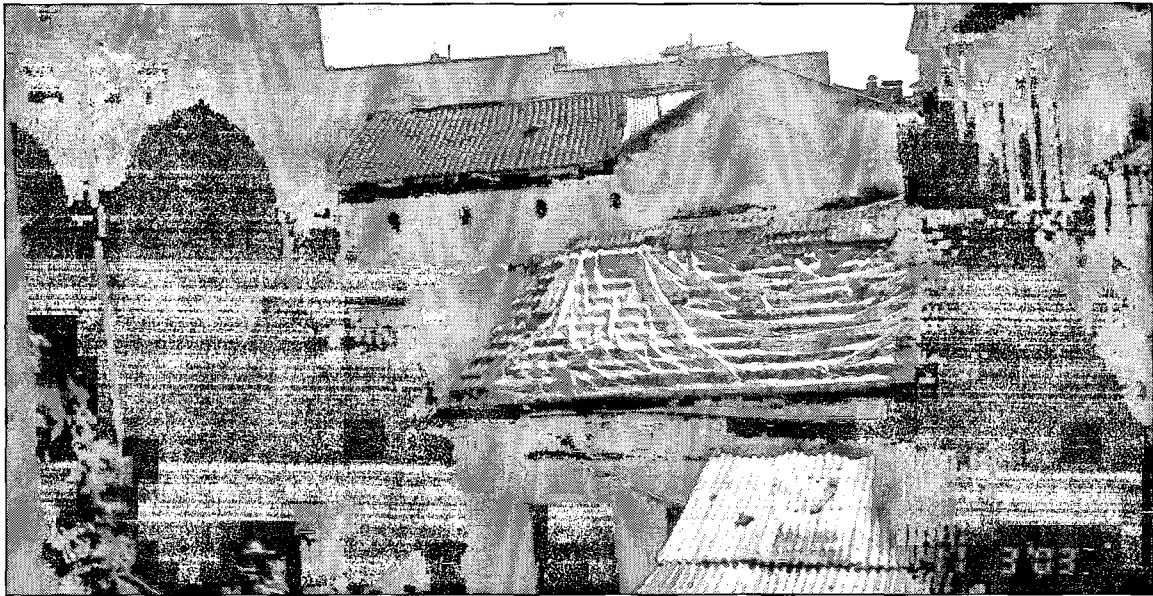
Şekil 6. 5 Şeker Hanı-ek oda 3 kapısı(2003)

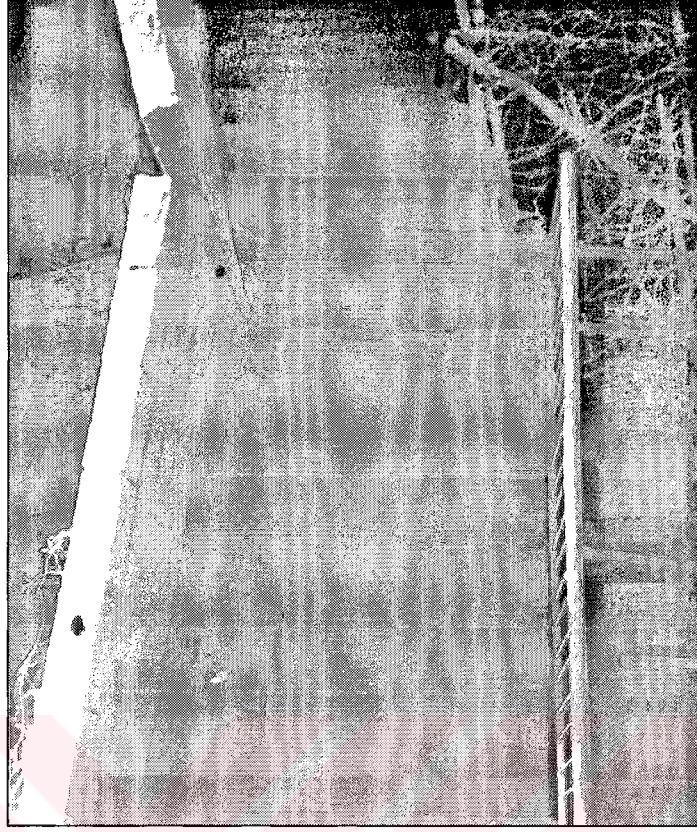
Şekil 6. 6 Şeker Hanı-avluya bakan pencere(2003)

Şekil 6. 7 Şeker Hanı-1. kata çıkan merdivenler(2003)

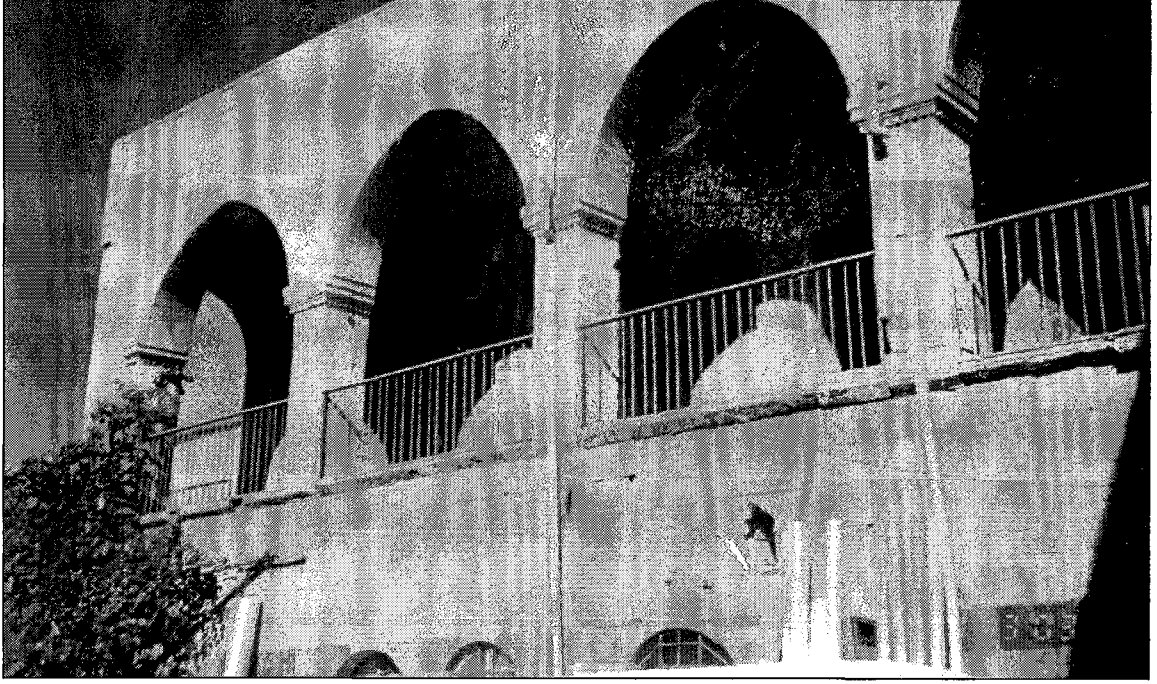
Şekil 6. 8 Şeker Hanı-1. katta revaklı bölümden avludaki ek oda 1'e bakış (2003)

Şekil 6. 9 Şeker Hanı-1. kata çıkan merdivenler üst terastan görünüş(2003)

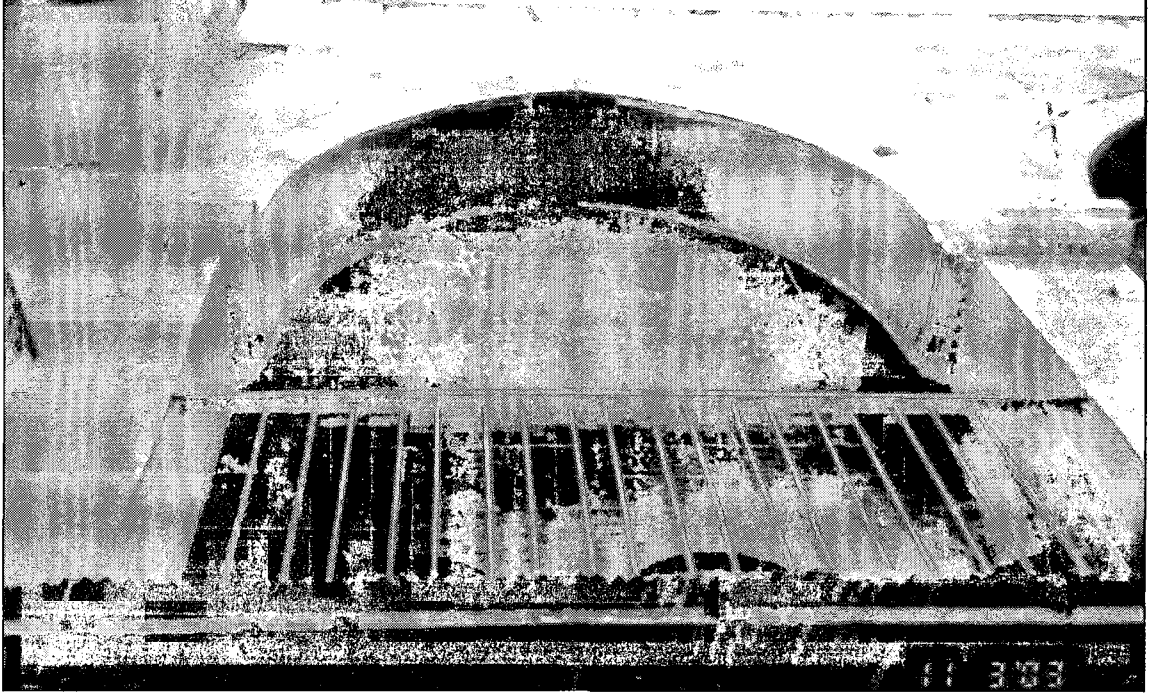
Şekil 6.10 Şeker Hanı-1. katta revaklı doğu bölüm(2003)

Şekil 6. 11 Şeker Hanı-1. katta revaklı kuzey bölüm(2003)

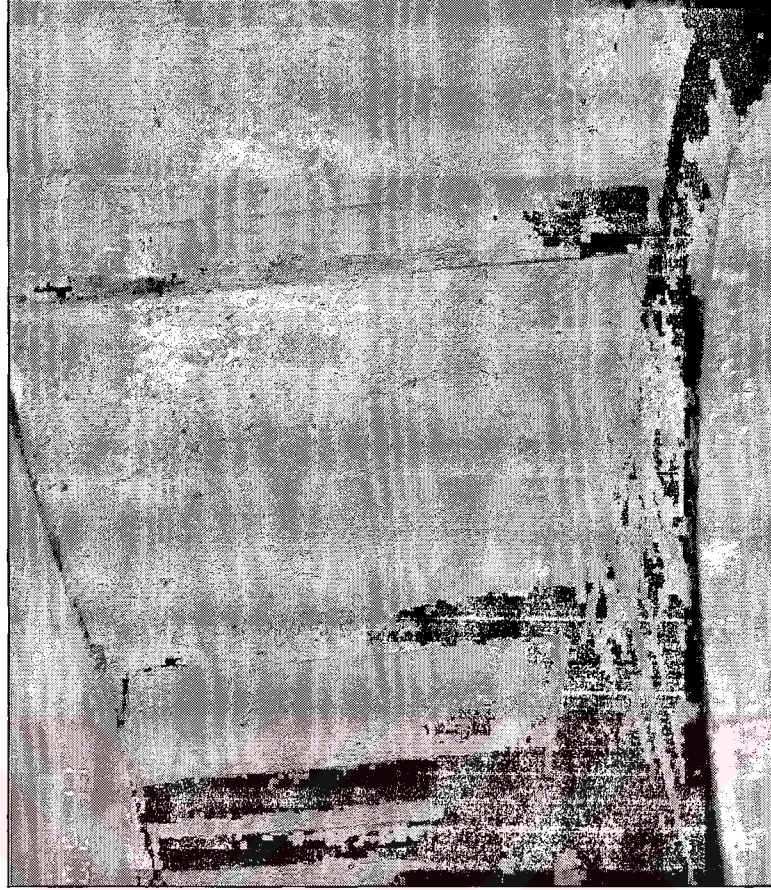
Şekil 6. 12 Şeker Han-kuş ta'sı(2003)

Şekil 6. 13 Şeker Hanı-revaklı bölüm alttan bakış(2003)

Şekil 6. 14 Şeker Hanı-revaklı bölüm sütun başlıkları(2003)

Şekil 6. 15 Şeker Hanı-revaklı bölüm tavan görünüşü(2003)

Şekil 6. 16 Şeker Hanı-104 oda(2003)

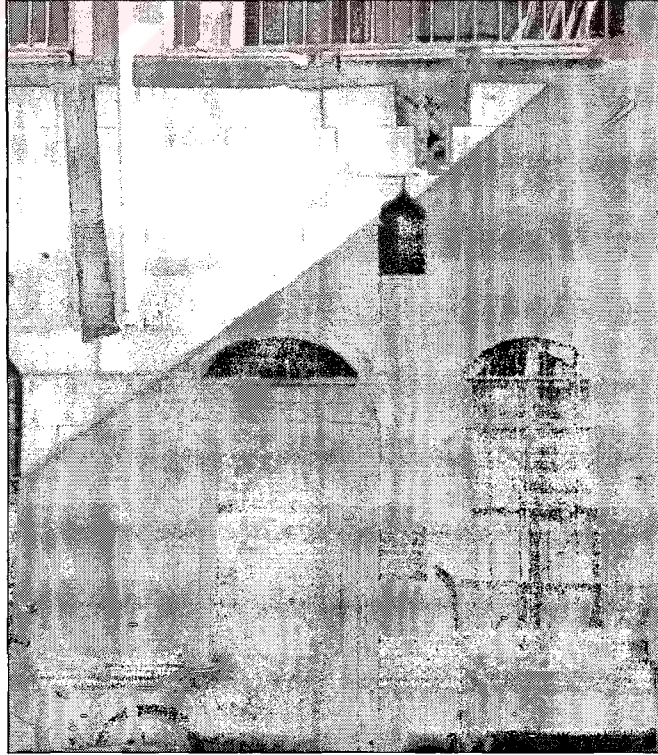
Şekil 6. 17 Şeker Hanı-kapatılan eyvan bölümü(2003)

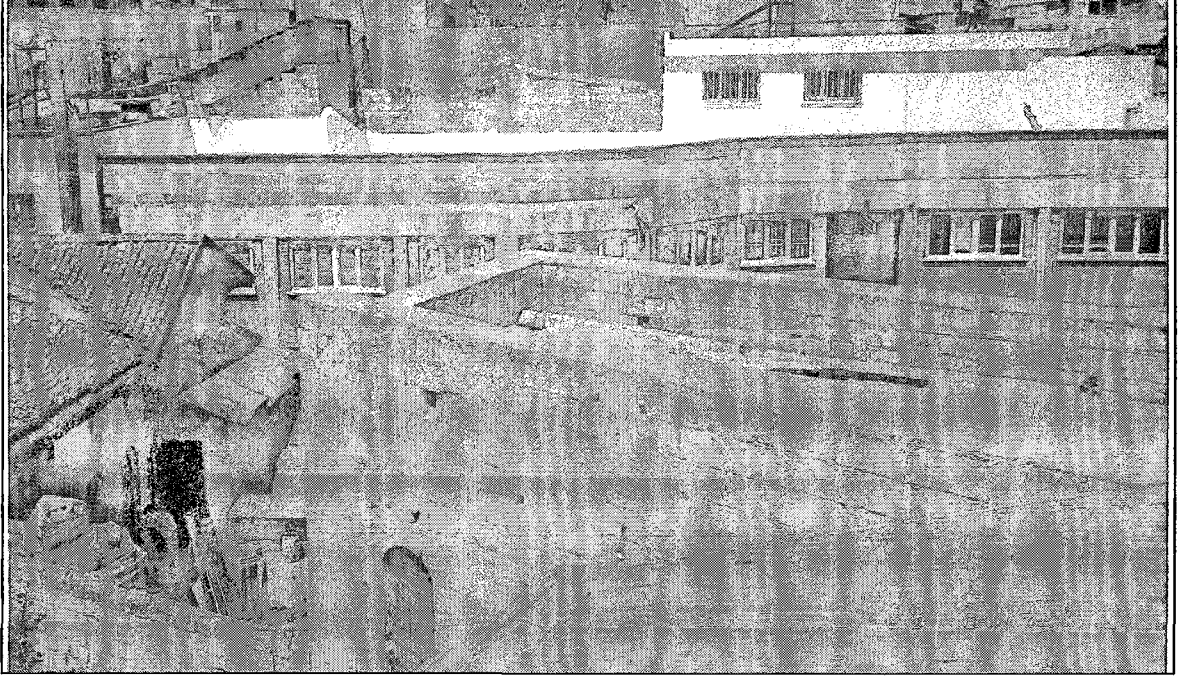
Şekil 6. 18 Şeker Hanı-102 oda(2003)

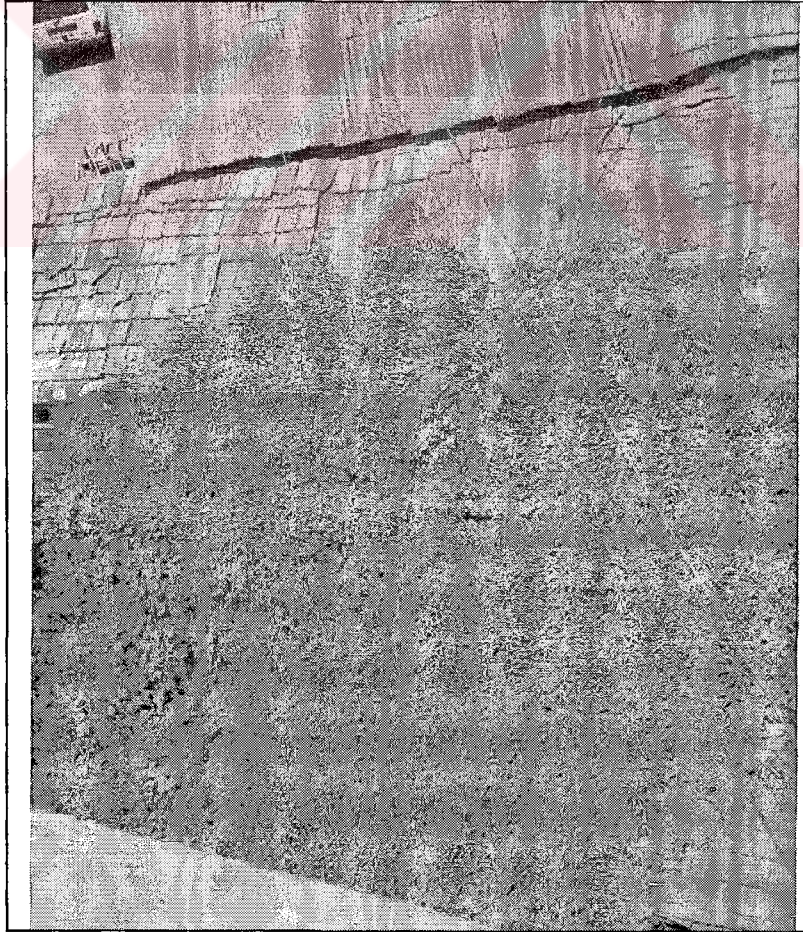
Şekil 6. 19 Şeker Hanı-108 oda(2003)

Şekil 6. 20 Şeker Hanı-Z10 oda(2003)

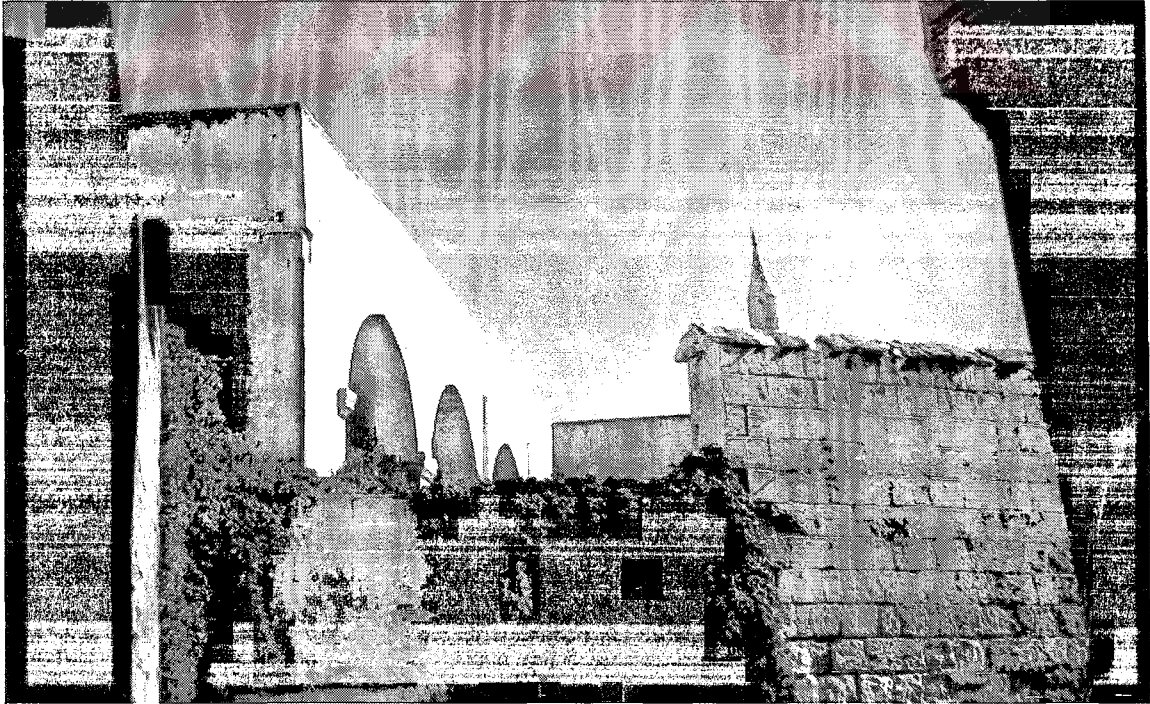
Şekil 6. 21 Şeker Hanı-Hacı Nasır camiinden bakış(2004)

Şekil 6. 22 Şeker Hanı-teras katından ek odaların çatı görünüşü(2004)

Şekil 6. 23 Şeker Hanı-1.kattan ek oda 1 görünüşü(2003)

Şekil 6.24 Şeker Hanı-ara sokaktan görünüşü(2003)

6.2 Güleç Evi

Güleç evinin özellikleri Antep'te bulunan diğer sivil mimarlık örneklerinin genel özelliklerinin tanımlanması ile belirlenebilecektir.

6.2.1 Antep Evlerinin özellikleri

Antep yerleşimi içinde günümüze gelebilmiş olan evler 19. yy' ın ikinci yarısında inşa edilmiştir. Yerleşim genellikle Bey Mahallesi, Şekeroğlu Mahallesi ve kale çevresinde yoğun olarak bulunmaktadır. Bazı semtlerde Yahudilerin, bazılarında Ermenilerin, bazılarında ise Müslümanların bir arda olması nedeniyle gruplaşan evler ortaya çıkmıştır.

Antep evlerinin yerleşiminde binaların oturma alanının büyük olması, geniş bahçe alanlarının bırakılması sonucunda arazi kullanımları 2000m²-3000m²'ye ulaştığı görülmektedir. Antep evlerinin büyük bahçeli olması, kentin büyük bir alana yayılmasına neden olmuştur.

İslam kültüründe aile hayatının mahremiyeti yapıların planlanmasında rol oynamaktadır. Bu nedenle evlerin avlu duvarları yüksek, sokağa bakan pencereler yerden yüksek ve parmaklıklı panjur şeklinde yapılmıştır. Ayrıca evler dar sokak içerisinde bitişik nizam olarak inşa edilmiş ve yüksek duvarlarla, komşu eve bakan cephelerde pencere kullanılmamasıyla, yada yüksek pencere uygulamalarıyla evlerin birbirini görmesi engellenmiştir.

Antep evleri konumlarına göre isimler almıştır. Çıkmaz sokağın en sonundaki ev 'dip gurna ev', sokak başındaki ev 'köşe ev', saçağı bulunan ev ise 'köşklü ev' denilirdi.

Evlerin planlamasında şehrin iklim koşulları önemli bir etkidir. Bu nedenle evlerin duvarları 50 cm ile 100 cm arasında yapılmış, dış cephedeki ahşaplar 'tudy'a' (sac teneke) ile kaplanmış, odaların iç kısmı nacılanmış (dolap) tır. Ayrıca iklim koşullarına bağlı olarak evler iki bölüm halinde yapılarak orta kısımda hayat(bahçe) oluşturulmuştur. Yapılan iki binadan biri kuzeye (poyraz ev), diğeri ise güneye (kıble ev) bakacak şekilde yapılmıştır. Poyraz ev güneşi arkasına aldığı için serin olmasından dolayı yaz ve bahar aylarında, kıble ev ise bol güneş aldığından sıcak olması nedeniyle kışın kullanılması amaçlanarak yapılmıştır. Kıble ev 2-3 katlı yapılırken, poyraz ev en fazla 2 katlı yapılmıştır. Bunun nedeni ise yıl içinde soğuk geçen gün sayısının daha fazla olmasıdır.

Antep evlerinde, dini yapılarda ve han yapılarında duvar kalınlığı 50 cm ile 100 cm arasında yapılmış tır. Bu kalın duvarın iç ve dış yüzeylerine yontulmuş ve düz taşlar yerleştirilmiş, iki taş arasındaki boşluk ise küçük taş, harç ve toprakla doldurulmuştur. Yapıların bahçe duvarları(süyük) en az 3m olmak üzere en fazla 7m'ye kadar çıkmaktadır. Bahçe duvarlarının

yüksek yapılması zorunlu olduğu yerlerde, üst sıradaki taşlar 20cm-30cm aralıklı olarak dizilerek hava sirkülasyonu sağlanmıştır. Ayrıca duvarın en üst kısmına boydan boya üçgen taşlar(harpuşta) dizilerek duvarın üzerine yük gelmesi engellenmiştir.

Antep evlerinde bir oda veya sofa çıkması, yapıldığı malzemeye göre adlandırılmıştır. Taş malzeme ile yapılmış bir çıkma ise 'köşk', ahşap bir malzeme ile yapılarak üzeri 'tudy'a' (sac teneke) ile kaplanmış ise 'saçak' denilmiştir. (Atalar, 2004:26), Saçakların yapım şekline göre tek veya çift taraflı, üçgen ve yarım daire planlamalar bulunmaktadır.

Semtlerin bazı dar sokaklarında karşılıklı iki evi birleştiren hacimler yapılmıştır. Bu yapılar hem mimari bir özellik hem de arsadan kazanım amacıyla ortaya çıkarılmıştır. Yol üzerinde oluşturulan bu tip yapılara 'kabaltı' denilmiştir.

6.2.2 Güleç Evi Mekansal Çözümlemesi

Güleç Evinin, hanın sahiplerinin evi olarak yapılmıştır. Gaziantep'teki Müslüman evlerinden farklı özelliklere sahip olan yapının, arsanın durumuna göre belirlenen plan düzeni bulunmaktadır. Yapıda değişik zamanlarda yapılmış eklerin olduğu gibi, evin günümüzdeki kullanıcıları da evde bir kısım düzenlemeler yapmışlardır. Bu tip müdahalelere rağmen ev büyük ölçüde özgünlüğünü korumaktadır.

Evin doğu yönünde Hacı Nasır Camii yer almaktadır. Cami binası han binasının büyük bir bölümünü kapatmış durumdadır. Evin camiye bakan cephesinde pencerelerde kapaklar görülmektedir. Ayrıca bu cephedeki taşlarda kurşun izleri de belirgin olarak görülmektedir. (Şekil 6.25) (Şekil 6.26) (Şekil 6.27) (Şekil 6.28) Evin ara sokağa bakan kuzey cephesindeki çıkma saç malzeme ile kaplanmış ve bu malzeme üzerinde bozulmalar tespit edilmiştir. (Şekil 6.29) Evin diğer bir cephesi olan doğu cephesi de ara sokağa bakmaktadır. Bu cephede pencere kapatılmıştır. 1. katın yarım kesme taş ölçüsünde çıkma yapması cepheye hareket kazandırmıştır. (Şekil 6.30)

Güleç Evine hanın avlu duvarının sonunda kuzey doğu yönünde kemerli demir bir kapı ile geçilmektedir. (Şekil 6.31) Ayrıca yapının özellikli elamanlarından biri de 1. katın kemerli giriş kapısıdır.(Şekil 6.32)

Z17 mekanı evin avlu bölümüdür. Mekanın batı bölümünde avlu duvarına yaslanan, üst kata ulaşımı sağlayan merdiven bulunmaktadır. Merdiven basamaklarında taş işçiliği görülmektedir. (Şekil 6.33) Ayrıca üst basamakla birleşerek, saçak bölümünü oluşturan taş süslemede cepheyi özel kılmaktadır. (Şekil 6.34) (Şekil 6.35) Z16 mekanına geçilen cephede,

iki pencere basık kemerli(han pencereleri oranlarında) ahşap profillidir. (Şekil 6.36) Ahşap kapı ile girilen mekanda bir ocak nişi bulunmaktadır. Bu oda günümüzde depo olarak kullanıldığından bazı düzenlemeler yapılmıştır. **Z15** ve **Z15'** mekanları bir tek mekan iken **Z16** mekanından ayrılmıştır. **Z15'** mekanı tuvalet olarak düzenlenmiş ve **Z15** mekanı da depo olarak eşyaların yerleştirilmesi için duvarlarda raflar düzenlenmiştir. **Z14** mekanı da aynı şekilde depo olarak kullanılmaktadır. Mekanlarda duvarlar sıvalıdır. Yerlerde taş malzemesi üzerine şap uygulanmıştır. **Z 14** mekanının yanındaki mekana geçiş kapatılmıştır. Bu kısımdaki mekanlar han ile ilişkilendirilmiştir.

Han avlusunun güney yönünden Güleç Evinin bodrumuna geçilmektedir. Hanın doğu duvarına dayanan avlu duvarından bodruma, 5 basamakla inilerek **Z11** odasına ulaşılmaktadır. Odanın duvarları sıvalı, yerler şap ile kapatılmıştır. Örtü sistemi ise 1980li yıllarda oluşturulmuş bir mekan olmasından dolayı betonarme yapılmış ve metal askılarla oluşturulmuştur. Avluya açılan 45 cm lik bir pencere bulunmaktadır. **Z12** odasının cephesi **Z11** odasının duvarlarını oluşturulmaktadır. Üç penceresi ve bir kapısı olan **Z12** odasında duvarlar taş ile oluşturulmuş, üzeri sıvanmıştır. Bu cephe görünüşü nedeniyle **Z11** odasının 1980lerdeki değişikliklerle bir oda mekanına dönüştürüldüğü düşünülmektedir. **Z12** odasının güneydoğu duvarlarında, üç dolap nişi, **Z13** odasına geçişi sağlayan bir kapı vardır. **Z13** odasında dışarı Cami cephesine açılan 45cmlik bir pencere,güney yönünde ara sokağa açılan 45cm lik bir pencere ve batı yönündeki **Z14** odasına geçişi sağlayan bir kapı bulunmaktadır. **Z14** odasının evden girişle bağlantıyı sağlayan mekan olduğu düşünülmektedir. Çünkü **Z11,Z12,Z13,Z14** mekanları evin bodrumunu oluşturmaktadır. Odaların tavanda sivri tonoz ile orijinal özelliklerini korumaktadır

Evin üst katına avludan 15 basamaklı merdiven ile ulaşılmaktadır. Merdivenle ulaşılan sahan bölümünde avlu duvarının ara sokağa bakan kısmında bir dolap niş yapılmıştır. Dolap kapakları ahşap, nişte iki ara bölme yine ahşap malzeme ile yapılmıştır. Mekanın doğu yönünde 1. katın terası bulunmaktadır. Terasta tuğla duvarlı bölümler 1980li yıllarda yapılmıştır. 1. katın cephesinde kemerli pencereler ve kuş ta'aları büyük ölçüde özelliklerini korumaktadır. Ayrıca kuş ta'alarındaki demir sahar işçiliği dikkat çekmektedir. Yapılarda dış kapıların üst kısımlarındaki boşluğu kapatmak ve içeri girişi engellemek amacıyla demir parmaklıklar veya 'sahar' denilen bir tür perde olarak demir uygulanmıştır. Uygulamada bükülerek şekil verilen demirler şaharın çevresine açılan deliklere sokularak parmaklık şeklini alır ve araları kapatılarak, mukavemeti arttırmak amacıyla sac ile bağlantı yapılır. (Şekil 6.37) (Şekil 6.38) 1. katın ilk odası **Oda 1**'e alüminyum profilli kapı ile girilmektedir. (Şekil 6.39)

Kemerli geçiş saç maraba ile kısmen kapatılmaktadır. (Şekil 6.40) Odanın batı yönünde üç dolap nişi, doğu yönünde iki pencere ve **Oda 2'**ye geçişi sağlayan kapı, güney yönünde ise 2 pencere ve **Oda 3** 'e geçişi sağlayan kapı bulunmaktadır. (Şekil 6. 41) (Şekil 6.42) (Şekil 6.43) (Şekil 6.44) (Şekil 6.45) Kapı,pencere ve dolaplar basık kemerli ahşap profilli, dolap ve pencerelerin kapakları nacırlı yapılmıştır. Antep evlerinde odaların ahşap kaplama işini yapanlara 'nacırlı', duvarları ahşapla kaplanmış odalara 'nacırlı oda' denilirdi. (Şekil 6.46) Ahşaplarda bozulmalar, kapıların menteşelerinde, aynalı kısımlarında yıpranmalar görülmektedir. Oda 1'de zemin seramikleri yer yer sökülmüş, kırılmış ve çok küçük bir bölümü görülmektedir. (Şekil 6.47) Diğer odaların yer döşemeleri ise tamamen kaybolmuştur. Odaların seramik olduğu düşünülmektedir. Sadece Oda 1 in baş oda olması nedeniyle farklı bir seramik uygulanmıştır. Oda 3 mekanında da nacırlı işçiliği dikkati çekmektedir. Dolap ve pencere kapaklarının nacırlarında, ahşaplarda bozulmalar, kapıların menteşelerinde, aynalı kısımlarında yıpranmalar görülmektedir. **Oda 4** kısmı mutfak olarak kullanılmış olduğu, ocaklık bölümünden dolayı düşünülmektedir. (Şekil 6.48) (Şekil 6.49) (Şekil 6.50) Mekanda pencere boyuları iki adet 40'lık pencere cami cephesine açılmakta, ara sokağa açılan pencere 102 cm dir. Oda 2'den haznaya çıkan merdiven altı bu odada ahşap ile kapatılmıştır. (Şekil 6.51) Oda 1 den geçilen oda 2'ye iki pencere ortasındaki kapıdan girilmektedir. Odada güney yönünde 4 dolap nişi ve dolap nişlerinden odanın köşesindeki nişten yukarı haznaya çıkılmaktadır. 9 basamakla çıkılan hazna da cami yönünde iki pencere, ara sokağa da iki pencere açılmaktadır. Odanın tavanı ahşap tekne tavadır. (Şekil 6.52) Duvarlar kesme taş olarak yapılmış zemin taştır. Oda 2 mekanının kuzey cephesine de dört pencere açılmaktadır. Tüm dolap ve pencere kapakları nacırlıdır. Ahşaplarda bozulmalar, kapıların menteşelerinde, aynalı kısımlarında yıpranmalar görülmektedir. Oda 2 nin tavanı ahşap tekne tavadır. Ahşap işlemeli orta kısmına askılardan dolayı avize takıldığı düşünülmektedir. (Şekil 6.53) (Şekil 6.54) Oda 3 de ahşap direkli tavan uygulanmıştır. Antep evlerinde en çok uygulanan tavan modeli olan direkli tavan; odalarda, kilerde, bodrumda ve hazna tavanlarında uygulanmıştır. Bu sistemde uygulanan kalın kamalak direklerin mukavemeti yüksektir. Bu nedenle direkler evlerin tavanlarında taşıyıcı olarak kullanılmıştır. Direkli tavanda, direkler belli aralıklarla yan yana dizilirdi ve üzerine 'tap' denilen tahtalar dizilerek üst kısımda düz bir alan elde edilirdi. Bunlar 'muayyer' denilen ince kavak tahtalardır. Direkler üzerindeki ağırlık duvarlara aktarılarak taşınmıştır.

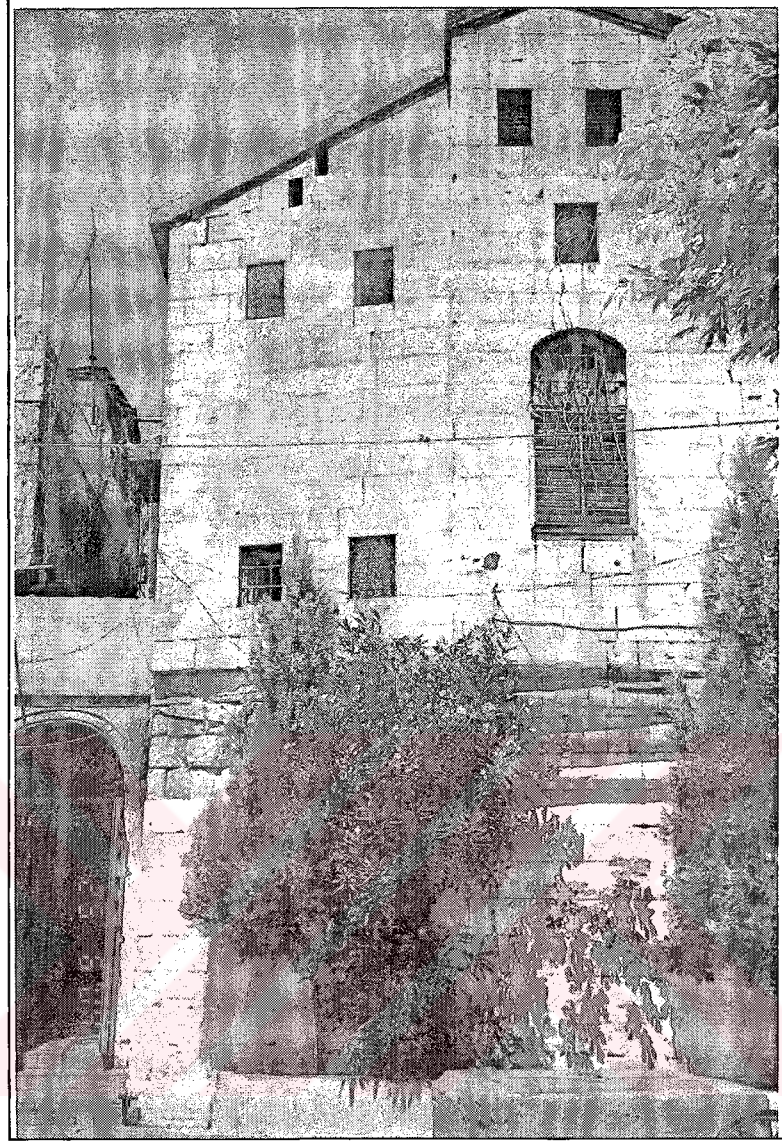
(Şekil 6.55) Evin diğer odalarında yine ahşap tavan uygulanmıştır. Yalnız Oda 2 nin tavanı gibi özellikli bir tavan uygulanmamıştır.

Şekil 6.25 Şeker Hanından Güleç evinin görünüşü(2003)

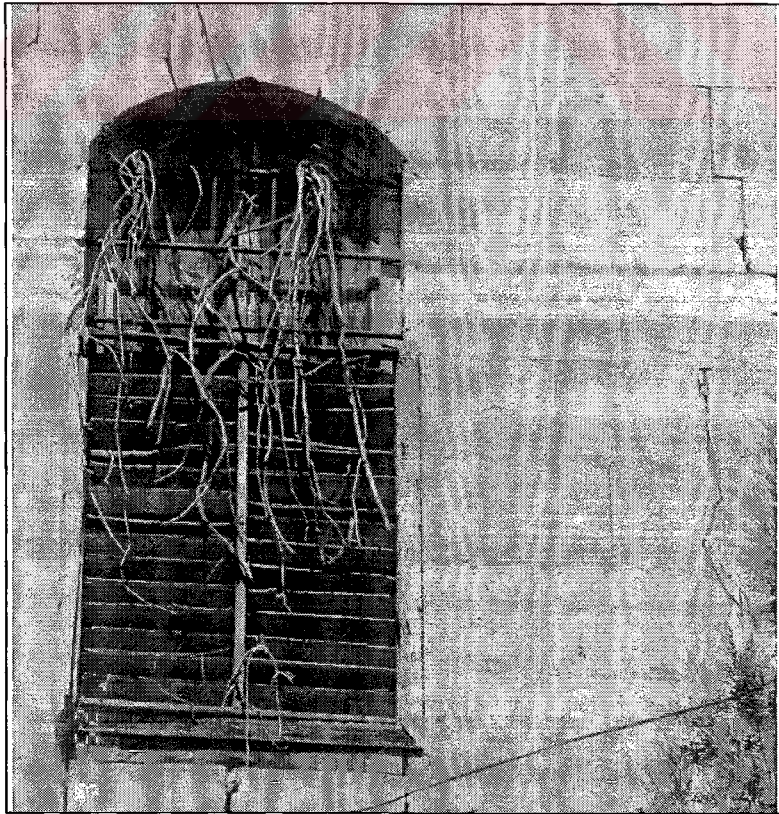
Şekil 6.26 Güleç evi-Hacı Nasır Camiinden bakış(2004)

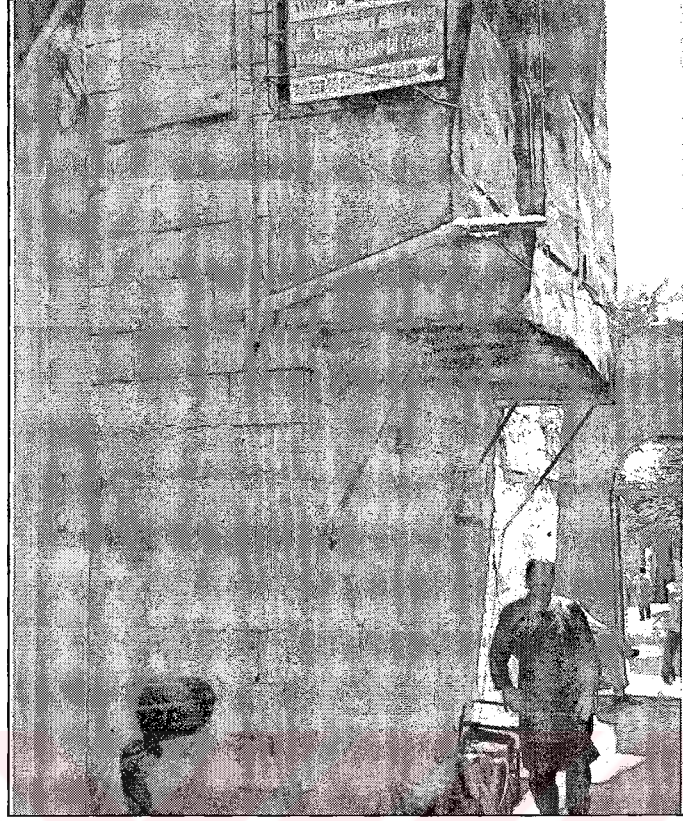
Şekil 6.27 Güleç evi-cami cephesi(2004)

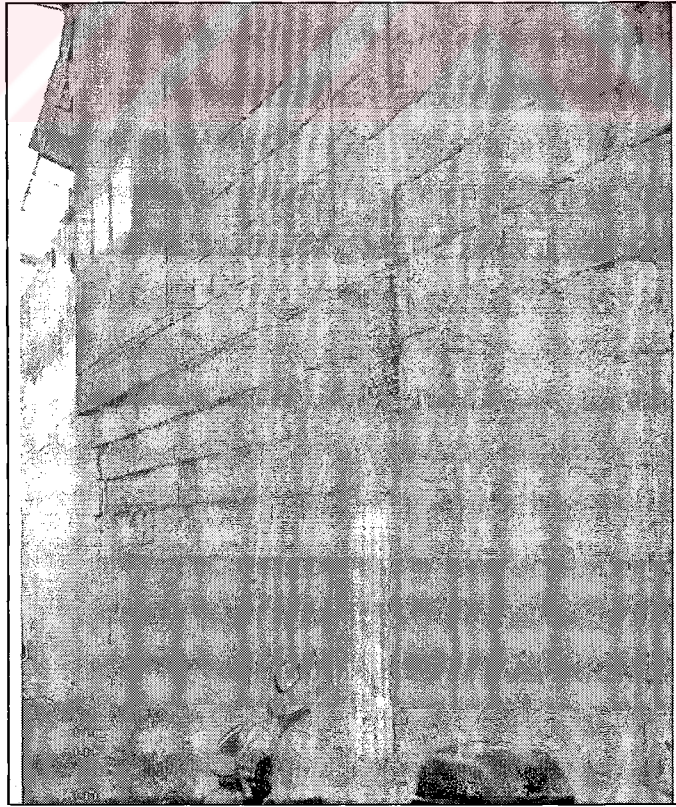
Şekil 6.28 Güleç evi-cami avlusuna sokaktan giriş (2004)

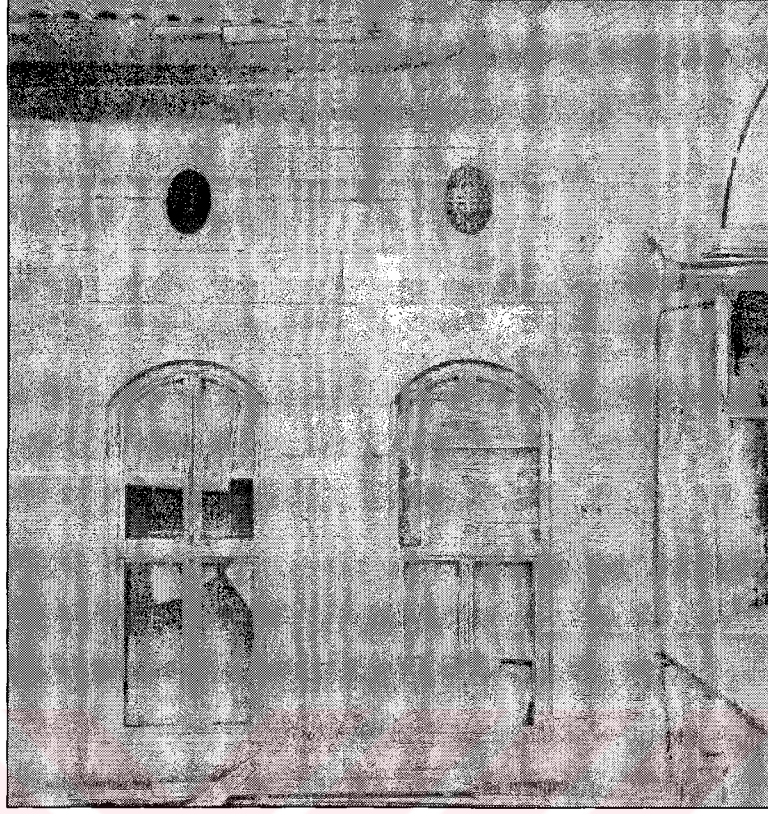
Şekil 6.29 Güleç evi-cami cephesinde pencere(2004)

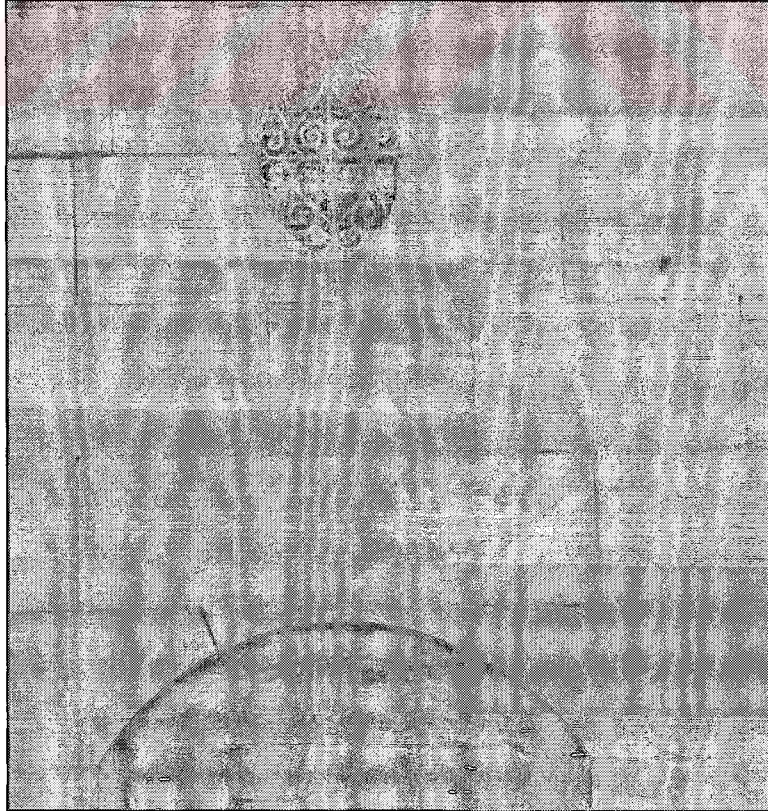
Şekil 6.30 Güleç evi-arka cephe, camiye çıkan ara sokak(2004)

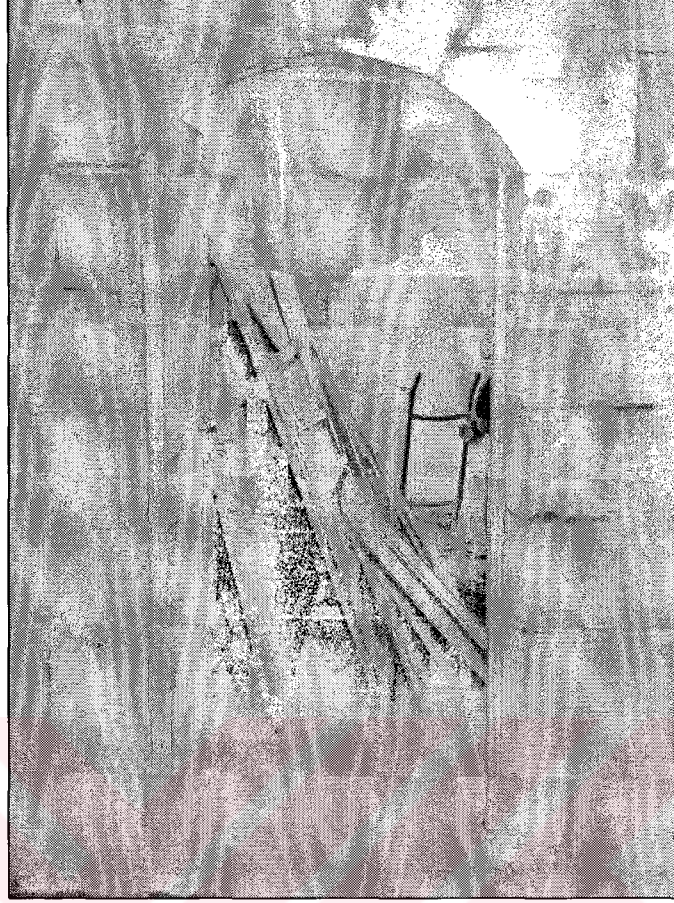
Şekil 6.31 Güleç evi-yan cephe(2004)

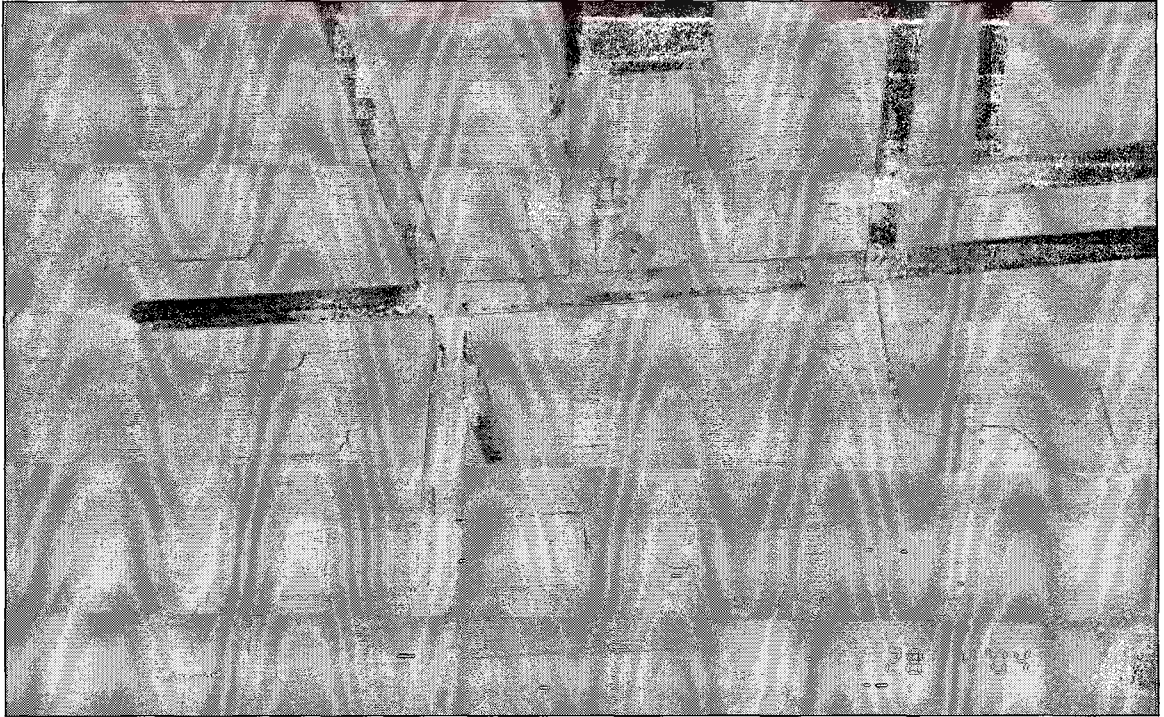
Şekil 6.32 Güleç evi-1.Kat teras bölümünden görünüş(2004)

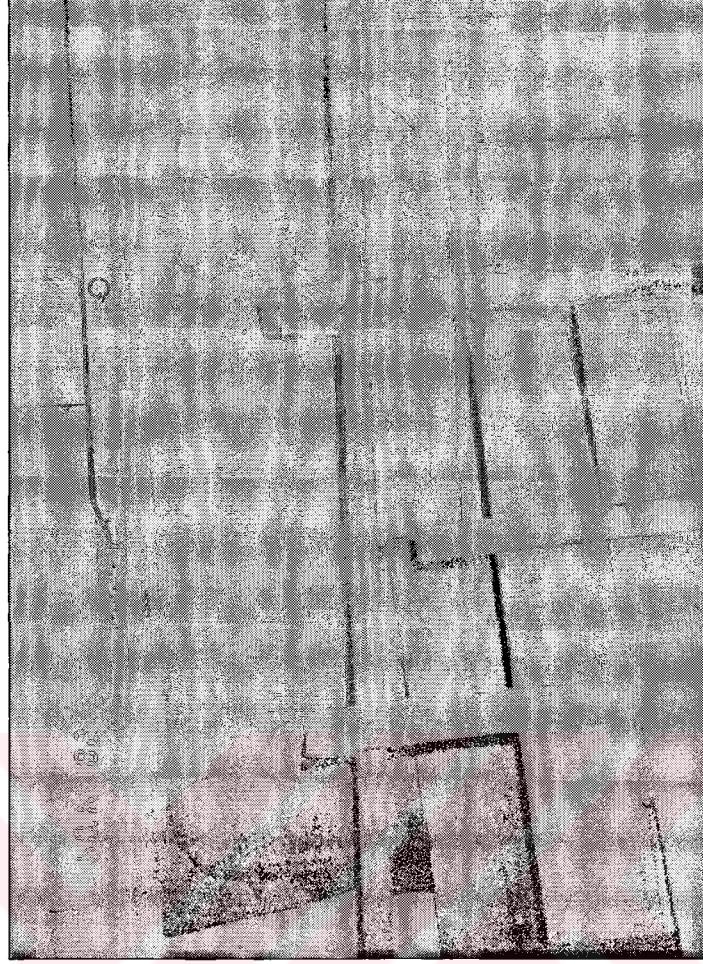
Şekil 6.33 Güleç evi-kuş taa'sı (2004)

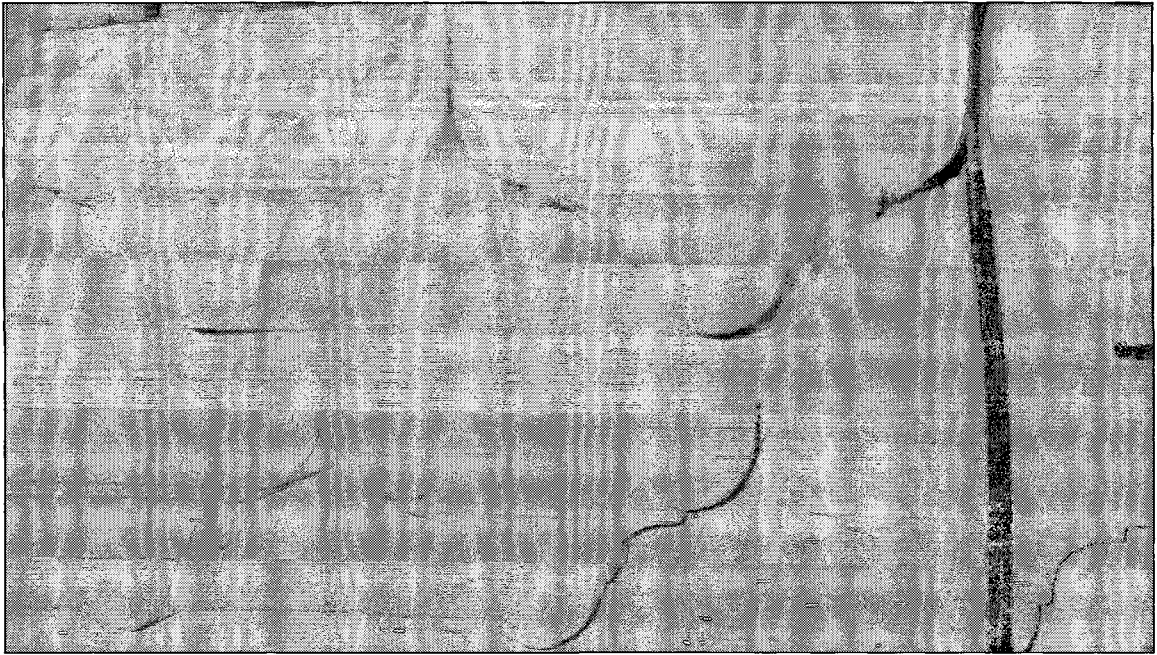
Şekil 6.34 Güleç evi-giriş kapısı(2004)

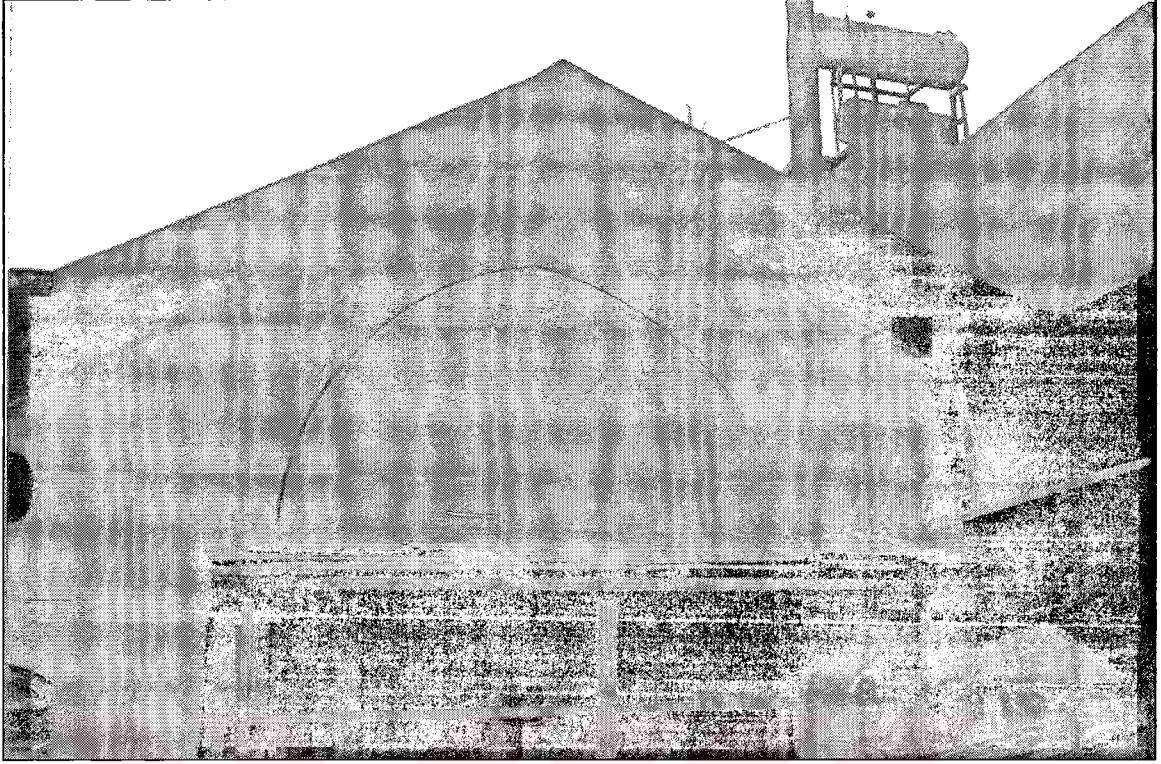
Şekil 6.35 Güleç evi-merdiven altı taş işçiliği(2004)

Şekil 6.36 Güleç evi-merdiven altı dolap nişi(2004)

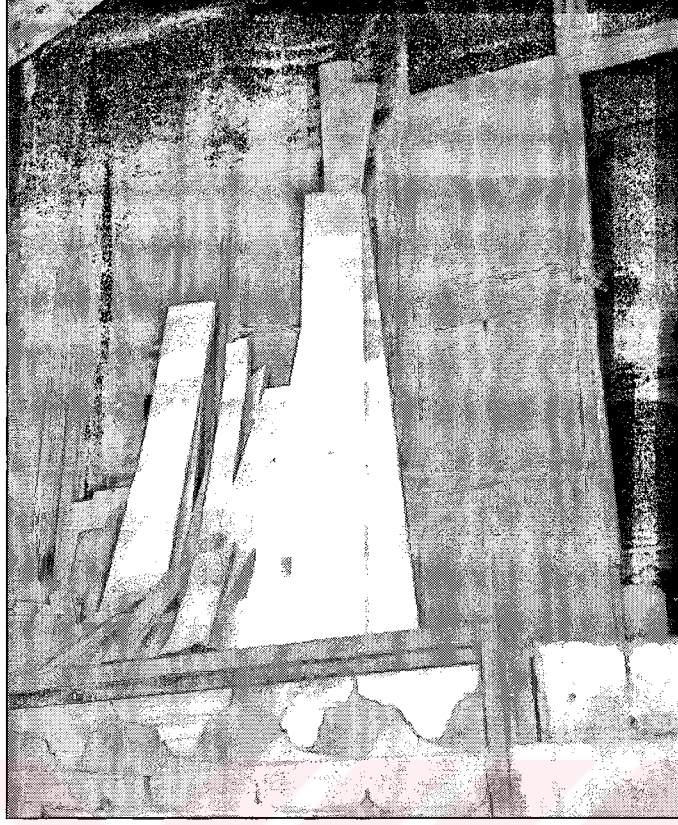
Şekil 6.37 Güleç evi-saçak altı taş işçiliği(2004)

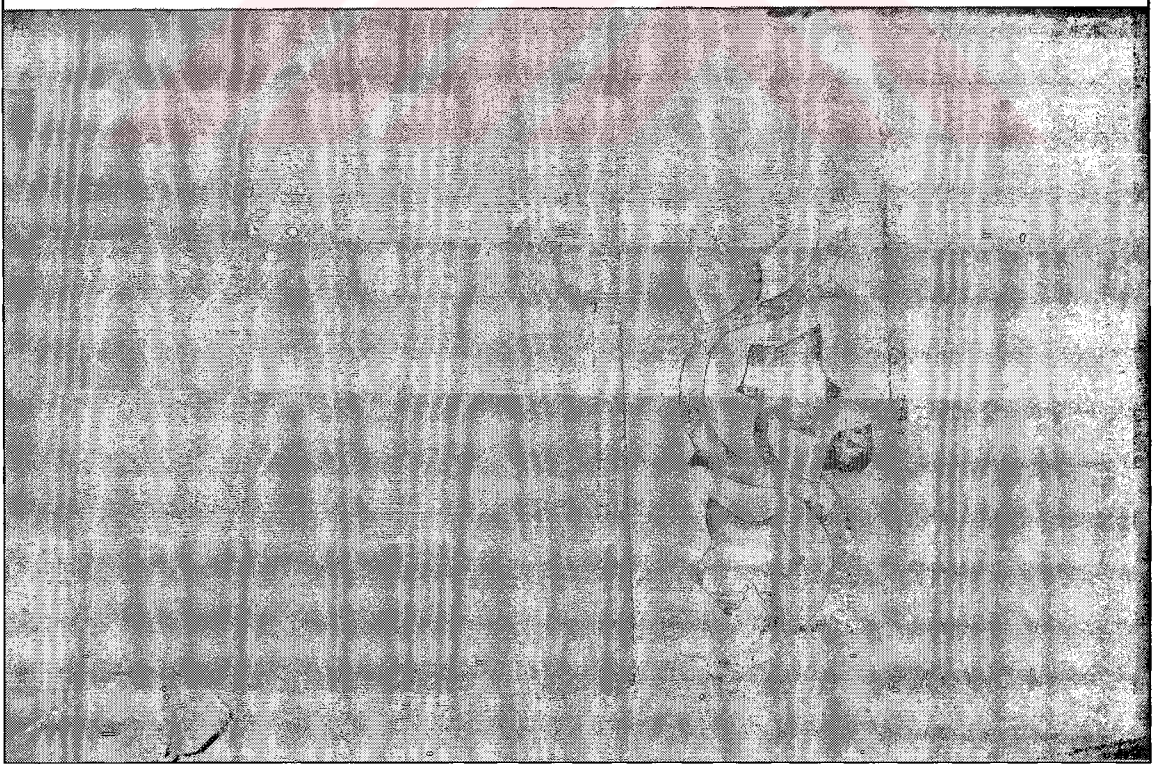
Şekil 6.38 Güleç evi-1. Kat kemerli giriş(2004)

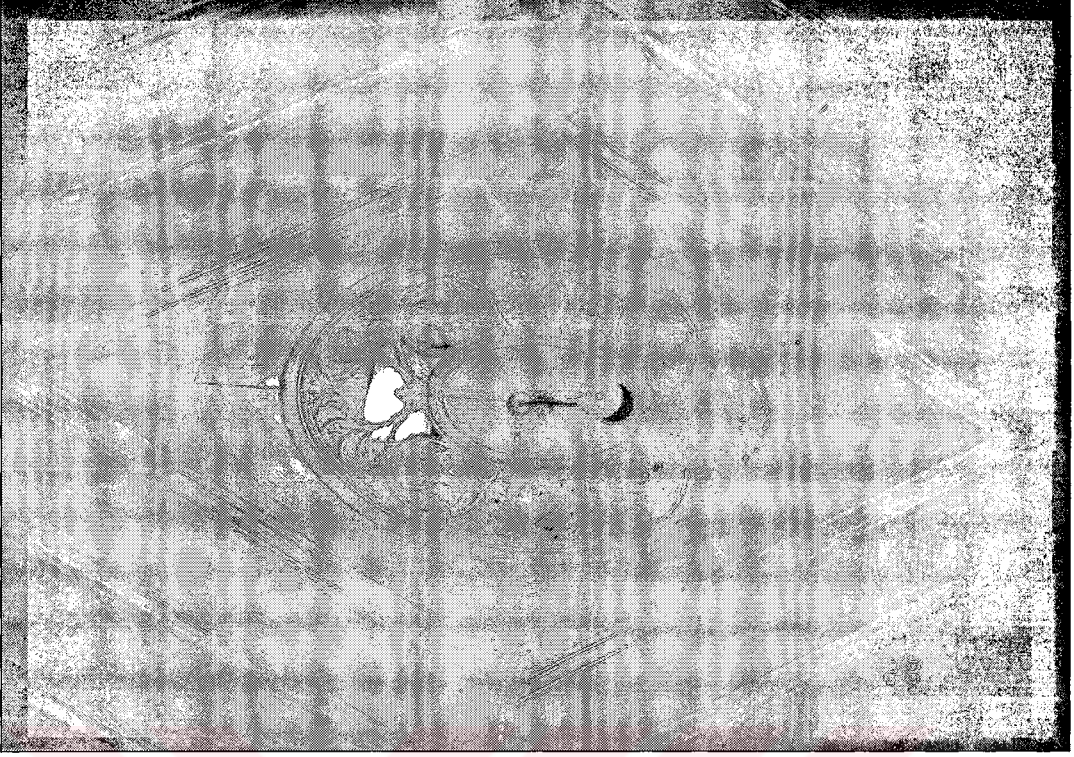
Şekil 6.39 Güleç evi-Giriş Katı Z16 girişi(2004)

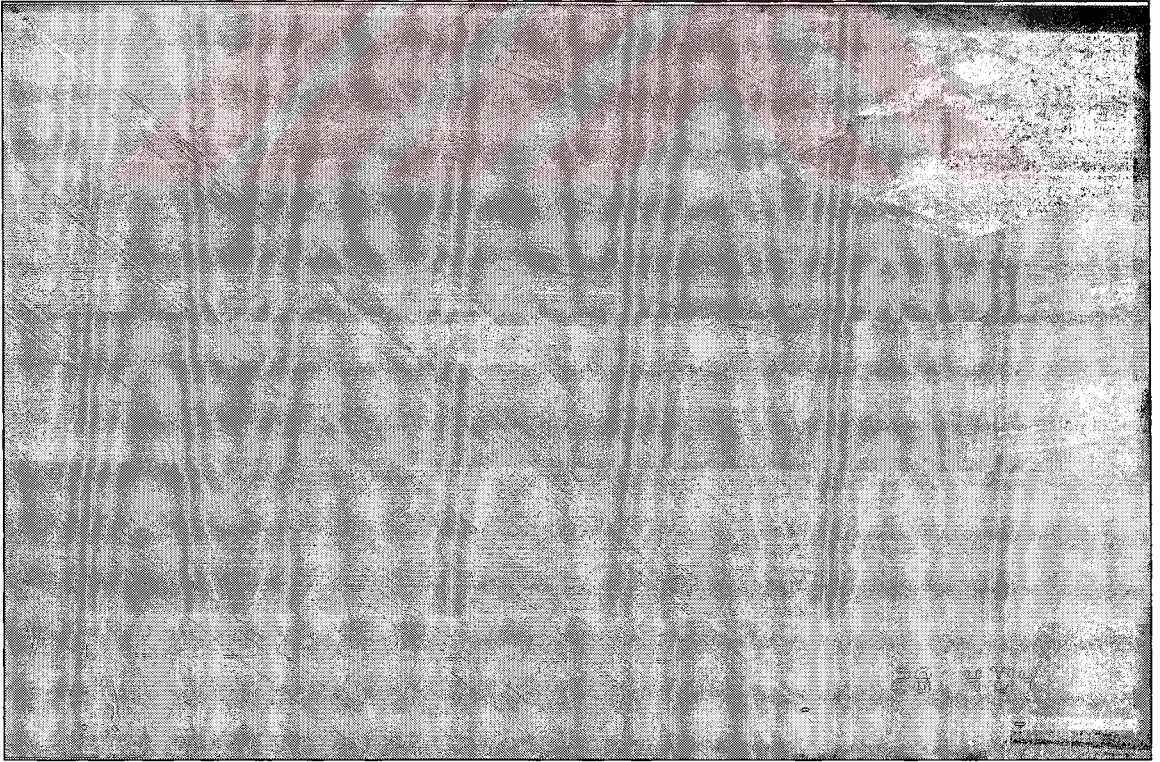
Şekil 6.40 Güleç evi-1. Kat giriş kapısı(2004)

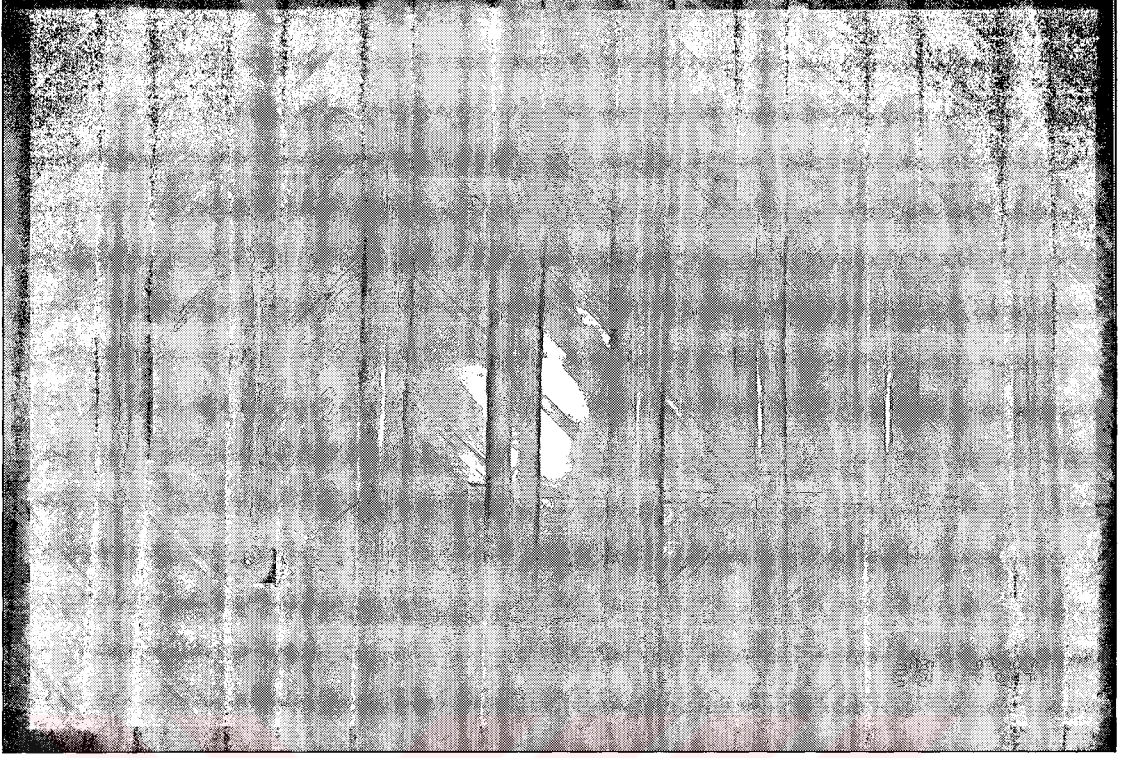
Şekil 6.41 Güleç evi-1. Kat oda 1'de yer döşemesi(2004)

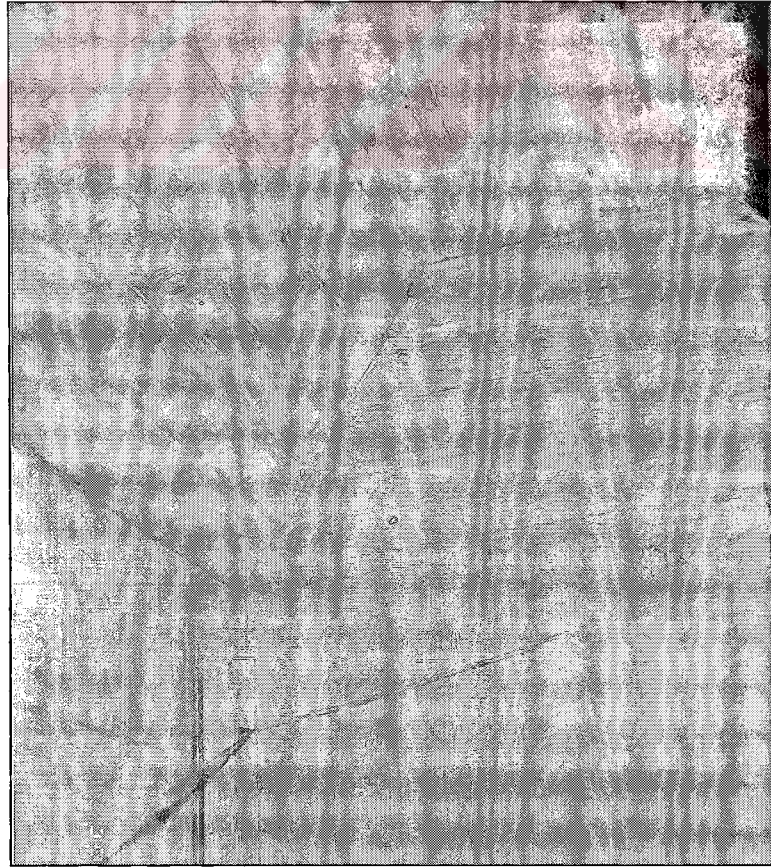
Şekil 6.42 Güleç evi-1. Kat Oda 2 Ahşap Tavan süsleme(2004)

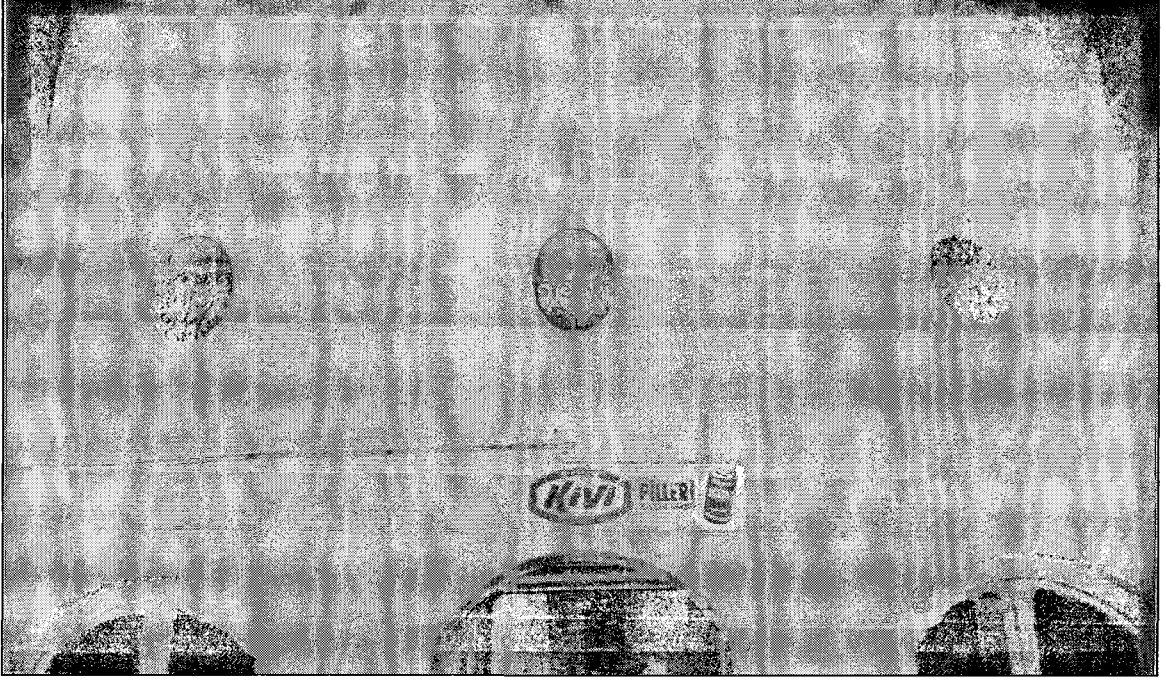
Şekil 6.43 Güleç evi-1. Kat Oda 2 Ahşap Tavan süsleme(2004)

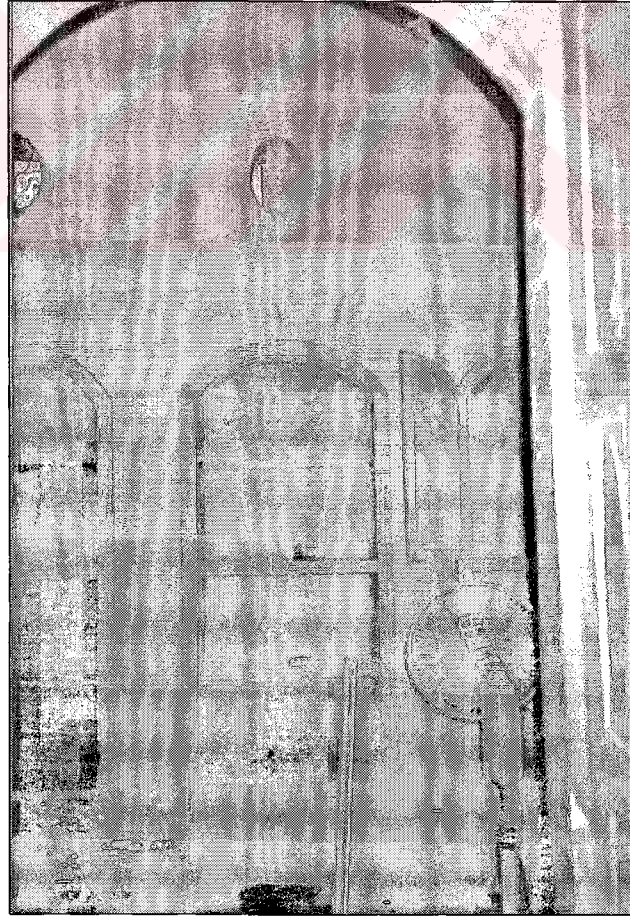
Şekil 6.44 Güleç evi-1. Kat Oda 3 Ahşap Tavan süsleme(2004)

Şekil 6.45 Güleç evi-Çatı Kat Hazna bölümünde Ahşap Tavan süsleme(2004)

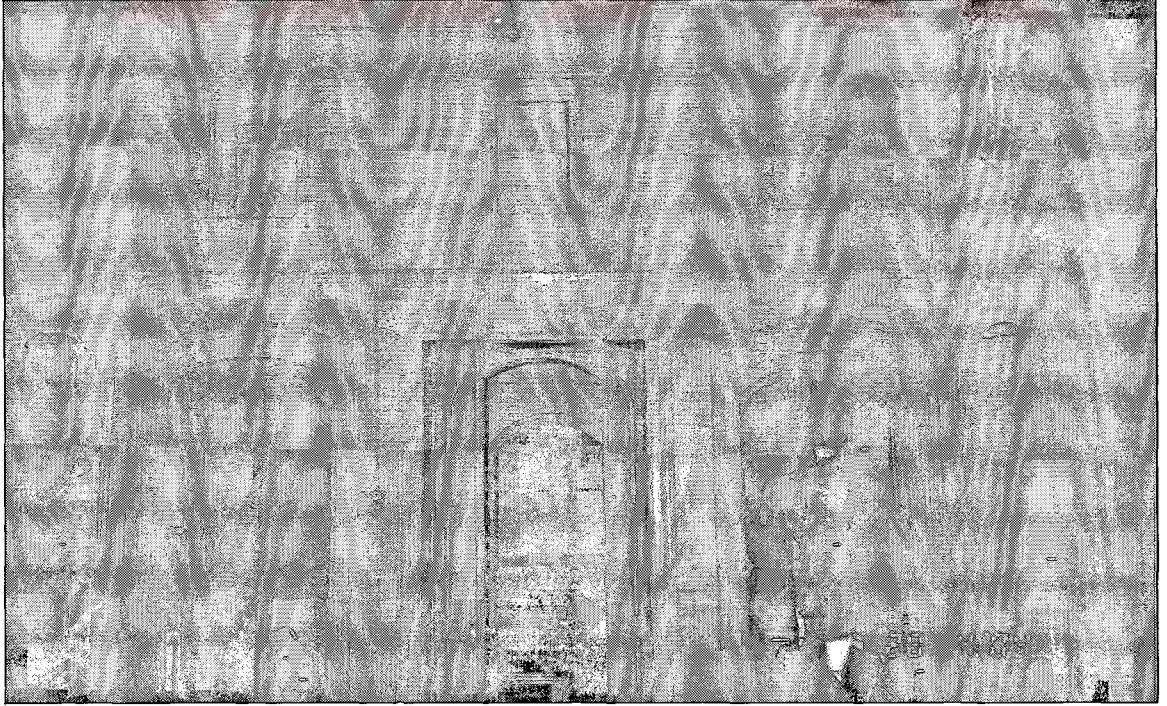
Şekil 6.46 Güleç evi-Oda 1'i Oda 3'e bağlayan bölümü(2004)

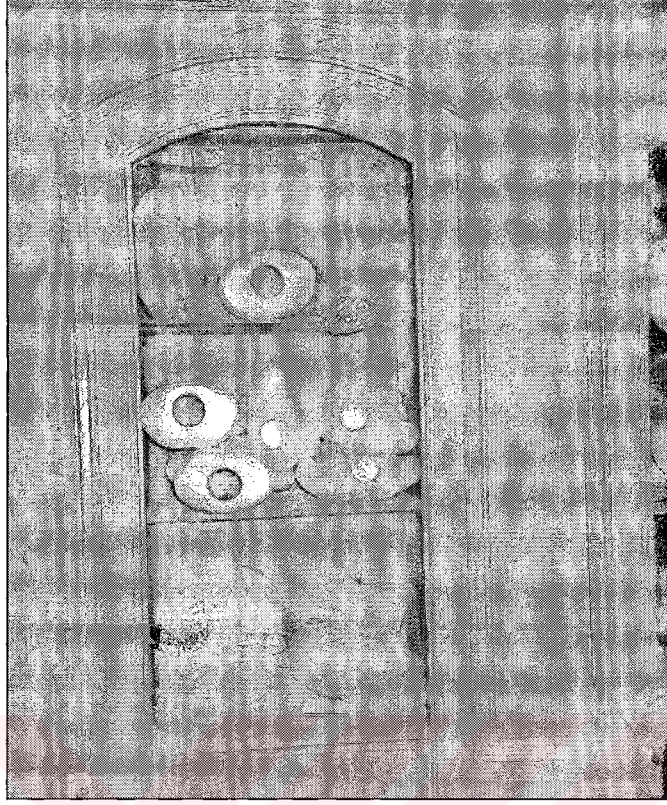
Şekil 6.47 Güleç evi-Oda 2'den Oda 1'in görünüşü(2004)

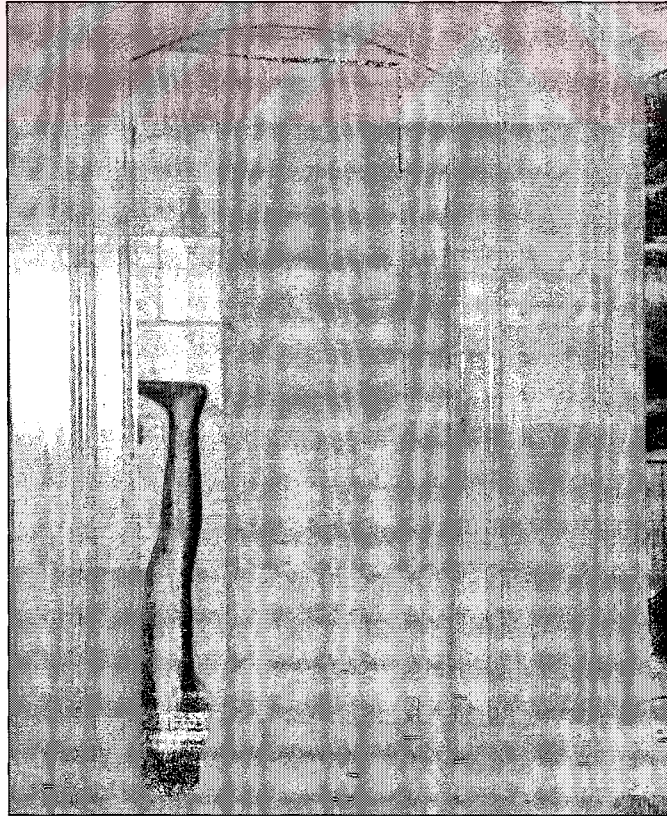
Şekil 6.48 Güleç evi-Oda 1'den Oda 3'e bağlanan kapı(2004)

Şekil 6.49 Güleç evi-Oda 2'yi Oda 1'e bağlayan Bölümü(2004)

Şekil 6.50 Güleç evi-Oda 2de dolap görünüşü(2004)

Şekil 6.51 Güleç evi-Oda 2'de çatı arasındaki haznaya açılan bölüm(2004)

Şekil 6.52 Güleç evi-Oda 4 kapısı(2004)

Şekil 6.53 Güleç evi-Oda 4 (2004)

Şekil 6.54 Güleç evi-Oda 4(2004)

Şekil 6.55 Güleç evi-Oda 4 bulunan ocak(2004)

7. SONUÇ

Gaziantep'te bulunan ticaret hanlarının, tarihteki gelişimi ve mevcut durumları ile incelenmesi ile kentteki tarihsel kimliğe yönelik sorunlar tespit edilmiştir.

Gaziantep kentinde, tarihi çevre koruma girişimleri Belediyelerin ve birkaç duyarlı kişilerin çabalarıyla başlamıştır. Bu girişimlerin kentin bütününe yayılması çeşitli nedenlerle zaman almaktadır. Çünkü tarihi çevre koruma girişimlerinde iki önemli sorun vardır. Bunlardan biri koruma girişimlerine bağlı olarak kentsel mekanlardaki yer seçme süreci içinde ortaya çıkan engeller ve diğeri ise koruma girişimlerinin tarihsel çevre alanları içindeki mülk sahiplerinin mülklerini geliştirme haklarına getirdiği kaçınılmaz kısıtlamalardır. Bu durum Gaziantep kentinde koruma politikalarının oluşmasında da engel teşkil etmektedir. Diğer kentlerde olduğu gibi Gaziantep kentinde de, mülk sahiplerinin bilinçsizliği ve maddi yetersizlikleri sonucunda kent merkezinde oluşmuş olan tarihi alanlar giderek çöküntü bölgeleri olma tehlikesiyle karşı karşıyadır. Tarihi kenti özelliklerini kaybetmeden koruyabilmek için disiplinler arası bir çalışma, örgütlenme, maddi kaynak ve duyarlı bir kamuoyu desteği gerekmektedir. Korunacak alanın özelliklerine göre arkeolog, sanat tarihçisi, mimar, kent plancısı, sosyolog, ekonomist, çevre bilimcisi, peyzaj mimarı uzmanlarının katkılarıyla tamamlanacak ön araştırmalar, şehircilik analiz ve değerlendirmeleriyle sonuçlandırılabilir.

Koruma amaçlı imar planı doğrultusunda planlanan alanlarda anıtsal yapıların yakın çevreleri ile birlikte ele alınıp değerlendirilmesi, o bölgenin özelliklerini yansıtması, tarihsel ve mimari değerlerin sürekliliğinin sağlanması amaçlanmalıdır. Planlanan alanların insanların birbirleri ile, çevreleri ile sosyal ve kültürel iletişimini olumlu yönde geliştirecek, yöre halkının geleneksel yapısına uyacak, çevreye yabancılaşmayı önleyecek koşullar yaratılmalıdır.

Gaziantep kenti içindeki tarihi yapılarında, koruma amaçlı imar planlarının oluşturmasıyla koruma ve sağlıklılaştırma yapılabileceği sonucuna ulaşılmaktadır. Kamusal yapılarda, sivil mimarlık örneklerinde kent içindeki konumları, yolları ve sokaklarıyla ele alınarak koruma ve restorasyon yapılmalıdır. Restorasyon için önerilen programların yapıların özgünlüğünü bozmayan, çevre verilerine göre değerlendirilerek anıtın kent içindeki yerine uygun olması gerekmektedir.

Hanların korunması ve geleceğe aktarılması için kapsamlı bir çalışma gerekmektedir. Kentteki hanların mülkiyetleri, Vakıflar müdürlüğü, Büyükşehir Belediyesi ve özel kişiler olarak tespit edilmiştir (Çizelge 7.1). Özellikle özel kişilerin mülkiyetindeki hanların bir kısmı, sahiplerinin bilgisizliği ve yapıları farklı amaçlarda kullanma isteği ile yok olma

noktasına gelmiştir. Özel mülkiyetteki hanların diğer bir kısmı ise han sahiplerinin maddi yetersizlikleri ve tarihi çevreyi koruma bilincine sahip olunmaması sonucunda harap ve gün geçtikçe çevresel ve iklimsel koşullarla yok olmaktadır. Sivil mimarlık yapılarında da aynı durum görülmektedir. Yapı sahipleri maddi olanaksızlıklarla yapılarını koruyamamakta ve yapıların belgelenmesine yönelik rölöve çalışmalarının yüksek maliyetlerde olması da yapılabilecek müdahaleleri zorlaştırmaktadır. Bu nedenle yapı sahiplerini bilinçlendirmeye yönelik sivil örgütlerle oluşturulacak bilgilendirme büroları kurulmalıdır. Bu bürolarda gönüllü olarak çalışan mimar, kent planlamacıları ve restorasyon uygulamacıları bulunabilir. Bu çalışmaların yanı sıra kentsel koruma planları oluşturmalı ve kent içindeki tarihi yapıların detaylı envanterleri çıkarılmalıdır. Yapılan bu çalışmaların tümü anıtların sağlamlaştırma, rehabilitasyon ve restorasyon aşamalarında ışık tutacak sağlam bir zemin oluşturacaktır. Ayrıca banka kredileri ve anıtları korumaya yönlendirilecek bir fonun kurulması ile devletin, anıt sahiplerinin yapılarına destek sağlayacağı bir sistem oluşturmalıdır. Bu sistem üst kurullarla denetlenerek eski kenti canlandırma amacında başarılı olunabilir.

Tezin kapsamında örnek olarak incelenilen Şeker Hanı ve Güleç Evi yukarıdaki değerlendirmeler kapsamında ele alınmalıdır. Bu nedenle bu tez çerçevesinde önerilen; restorasyon, restitüsyon kapsamında tespit edilen yapının günümüzdeki durumunu sağlıklılaştırmak, ek yapılardan arındırmak ve bölgenin turistik amaca yönelik işlev ile kullanım alanı oluşturmaktır. Bu değerlendirme ile restorasyon önerisinde hanın odaları turistik amaçlı dükkanları olarak, zemin katta avlu ve avluya açılan köşe oda ise kafeterya olarak düzenlenmiştir. Güleç evininde mekanların han ile bağlantısı güçlendirilerek zemin kat ilişkisi sağlanmış ve evin zemin katı sergi amaçlı, 1. katı ise kafeterya olarak planlanmıştır.

Şeker hanı ve Güleç evi restorasyonu da çevresiyle ele alınarak projelendirilmelidir. Araç yollarının ve sokakların düzenlenmesi, çevre yapıları ile değerlendirilmesi (Hacı Nasır Camii) ve çevresel analizlerle ihtiyaca göre program belirlenmesi gerekmektedir. Dolayısıyla da Gaziantep tarihi kent bölgesinde koruma amaçlı imar planı gibi daha makro düzeyde çözümlerin oluşturulduğu bir plandan yoksun, tek yapı düzeyindeki müdahaleler verimli sonuçlar elde etmekten ve tarihi yapının nitelikli kullanımını sağlamaktan uzak gözükmektedir.

Çizelge 7.1 Gaziantep'te günümüze ulaşabilen ticaret hanlarının İşlev ve Korunma Durumları

HANIN İSMİ	YAPIM TARİHİ	YAPININ BUGÜNKÜ SAHİBİ	GÜNÜMÜZDEKİ İŞLEVİ	MÜDAHALELER ve KORUNMA DURUMU
SAM HANI	1517	yok	Ahır	Müdahale yok-Kötü durumda-Kapsamlı restorasyon gerekiyor.
HİŞVA HANI	1563	Vakıflar Genel Müd.	yok	Müdahale yok-Kötü durumda-Kapsamlı restorasyon gerekiyor.
TUZ HANI	16.YY sonu	Abdulkadir Söylemez	Ticari Dükkanlar	Müdahale yok-Orta -onarımlar gerekiyor.
EMİR ALİ (ÇEKİRDEKÇİ) HANI	1719	Ömer-Hasan-Harun Fakılı	Otopark	Müdahale yok-Kötü durumda-Kapsamlı restorasyon gerekiyor.
MECİDİYE (NAKİP) HANI	1756	Ömer-Hasan-Harun Fakılı	Depolar ve Otopark	Niteliksiz ekler ve izinsiz müdahaleler var. Kötü durumda-Kapsamlı restorasyon gerekiyor.
YENİ HANI	1757-1785	Ömer Asım Çelikel	Dükkanlar ve Otopark	Niteliksiz eklerle müdahaleler var. Özgünlüğünü kaybetmiş.
TÜTÜN HANI	1790-1799	Vakıflar Genel Müd.	Dükkan ve Depo	Niteliksiz eklerle müdahaleler var. Orta durumda- Onarım gerekiyor.
YÜZÜKÇÜ HANI	1800	Koca Nakıp Vakfı	Zemin kat Dükkan	Müdahale yok-Kötü durumda-Kapsamlı restorasyon gerekiyor.
ŞEKER HANI	1850	Halil Güleç	Dükkan ve Depo	Müdahale yok- Orta durumda-Restorasyon gerekiyor.
MİLLET (AZİZİYE) HANI	1868-1869	Mustafa Geylani	Dükkan, Depo, Restoran	Restorasyon (2003) İyi durumda
ESKİ GÜMRÜK HANI	19.YY 4.çeyrek	Hacı Ömer Efendi Vakfı	Zemin kat Dükkan ve Depo	yok -Orta durumda
BELEDİYE (ŞİRE) HANI	1873-1878	G.Antep Büyükşehir Bld.	Turistik Amaçlı Dükkanlar ve Restoran	Restorasyon (2004) İyi durumda
KÜRKÇÜ HANI	1890	Ö. Nadir M.Humanıslı	Dükkan ve Depo	Müdahale yok-Orta durumda-Restorasyon gerekiyor.
EL BEYLİ (İNCEOĞLU - BÜDEYRİ) HANI	1890-1896	Kozanlı Medresesi Vakfı	Dükkan ve Depo	Müdahale yok-Orta durumda-Restorasyon gerekiyor.
MAARİF (YEMİŞ) HANI	19.YY sonu	G.Antep Büyükşehir Bld.	Turistik Amaçlı Restoran	Restorasyon (2004) İyi durumda
GÜVEN HAN	19.YY sonu	Seyitoğlu Ailesi	Dükkan ve depo	Niteliksiz ekler ve izinsiz müdahaleler var. Kötü durumda-Kapsamlı restorasyon gerekiyor.
ANADOLU HANI	19.YY sonu	Vakıflar Genel Müd.	Halıcılar ve Depoları	Onarım (1984 ve 1987) Orta durumda
KUMRUOĞLU (KIZMIZ) HANI	19.YY sonu	İlhan Kumru	Dükkan ve Bürolar	Niteliksiz ekler ve izinsiz müdahaleler var. Orta durumda-Restorasyon gerekiyor.

Çizelge 7.2 Gaziantep'te günümüze ulaşabilen Ticaret Hanlarının Yapı Özellikleri

HANIN İSMİ	YAPIM TARİHİ	YAPININ PLAN ÖZELLİĞİ	ÖZGÜN İŞLEVİ	DÜŞEY TAŞIYICI SİSTEMİ	ÖRTÜ SİSTEMİ	KİTABE
SAM HANI	1517	Tek Katlı Avlu yok	Menzil Hanı	Yığma Sistem	Tonoz üzeri sıkıştırılmış toprak	Yok
HİŞVA HANI	1563	Tek Katlı Tek Avlulu	Yolcu Hanı	Kagir Sistem	Tonoz üzeri sıkıştırılmış toprak	Yok
TUZ HANI	16.YY sonu	İki Katlı Tek Avlulu	Yolcu Hanı	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı	Yok
EMİR ALİ (ÇEKİRDEKÇİ) HANI	1719	İki Katlı Tek Avlulu	Yolcu Hanı	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı ve Tonoz üzeri sıkıştırılmış toprak	Yok
MECİDİYE (NAKİP) HANI	1756	İki Katlı Tek Avlulu	Yolcu Hanı	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı	Yok
YENİ HANI	1757-1785	Ömer Asım Çelikel	Yolcu Hanı	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı ve Tonoz üzeri sıkıştırılmış toprak	Yok
TÜTÜN HANI	1790-1799	İki Katlı Tek Avlulu	Yolcu Hanı	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı	Yok
YÜZÜKÇÜ HANI	1800	İki Katlı Tek Avlulu	Yolcu Hanı	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı	Yok
ŞEKER HANI	1850	İki Katlı Tek Avlulu	Yolcu Hanı	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı	Var
MİLLET (AZİZİYE) HANI	1868-1869	İki Katlı Tek Avlulu	Yolcu Hanı	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı	Var
ESKİ GÜMRÜK HANI	19.YY 4.çeyrek	İki Katlı Tek Avlulu	Yolcu Hanı	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı	Yok
BELEDİYE (ŞİRE) HANI	1873-1878	İki Katlı Tek Avlulu	Yolcu Hanı	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı ve Tonoz üzeri sıkıştırılmış toprak	Var(3)
KÜRKÇÜ HANI	1890	İki Katlı Tek Avlulu	Yolcu Hanı	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı	Var
ELBEYLİ (BÜDEYRİ) HANI	1890-1896	İki Katlı Tek Avlulu	Yolcu Hanı	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı	Yok
MAARİF (YEMİŞ) HANI	19.YY sonu	İki Katlı Tek Avlulu	Yolcu Hanı	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı	Yok
GÜVEN HAN	19.YY sonu	İki Katlı Tek Avlulu	Yolcu Hanı	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı	Yok
ANADOLU HANI	19.YY sonu	İki Katlı İki Avlulu	Yolcu Hanı	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı	Yok
KUMRUOĞLU (KIZMIZ) HANI	19.YY sonu	Üç Katlı Tek Avlulu	Yolcu Hanı	Kagir Sistem	Kırma Kiremit Çatı	Yok

KAYNAKLAR

Akozan, F., (1963), Türk Han ve Kervansarayları, Türk Sanat Tarihi Araştırma Ve İncelemeleri, 1, İstanbul.

Akozan, F., (1963), Türk Sanat Tarihi I, İstanbul.

Aktüre, S., (1986), 19.yy. Sonunda Anadolu Kenti Mekansal Yapı Çözümlemesi, İstanbul.

Altınöz, İ., Ed: Doç.Dr. Yusuf Küçükdağ, (1999) "Antep Çarşısı, Pazarı Ve Esnafı", G.Ü. Cumhuriyetin 75. Yılına Armağan Gaziantep, No:6, G.Ü. Vakfı Yayınları, Gaziantep.

Aslanapa, O., (1972)Türk Sanatı,I, İstanbul.

Aslanapa, O., (1972) Türk Sanatı,II, İstanbul.

Aslanapa, O., (1984) Türk Sanatı,I-II, İstanbul.

Atalar,A.,(2004), Osmanlı Dönemi Antep Evleri, Merinos Halı Kültür Yayını , İstanbul.

Ayverdi, E. H., (1976), Osmanlı Mimarisi İlk Devri(1230- 1402) ,1, İstanbul.

Ayverdi, E. H.,Yüksel İ.A., (1976), İlk 250 Senenin Osmanlı Mimarisi, İstanbul.

Barlas,H.U.,(1960), " Gaziantep Belediyesi Tarihi", Gaziantep Kültür Dergisi, Gaziantep.

Cantay, G., (1973), Anadolu'da Osmanlı Devri Kervansarayların Gelişimi, İÜEF Yayınları, İstanbul.

Ceyhan, E., (1990), "Gaziantep Tarihi ", GTO Kültür Yayınları, Gaziantep.

Cezar, O.M., (1976) "Türk Tarihinde Kervansaray" , VIII., Türk Tarih Kongresi, Kongreye Sunulan Bildiriler,C:2, Ankara.

Cezar, M., (1977), Anadolu Öncesi Türklerde Şehir ve Mimarlık, T.İş Bankası Yayınları, İstanbul.

Cezar, M., (1985), Tipik Yapılarıyla Osmanlı Şehirciliğinde Çarşı ve Klasik Dönem İmar Sistemi, MSÜ Yayını, no: 9, İstanbul.

Çam,N., (1996), "Gaziantep (Mimari)", Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi,XIII, İstanbul.

Çiççi, H.R., Yener Ş.S., (1971) ,Osmanlı Devletinin son yıllarında Gaziantep'te Sanat ve Ticaret Dalları, Gaziantep Kültür Derneği Kitap ve Broşür Yayınları, Gaziantep.

Dağlıoğlu, H. T., (1930), Antep ve Antep Kalesi, Gaziantep Halk evi Edebiyat, Tarih Şubesi Yayınları, Gaziantep.

Dağlıoğlu, H. T., (1936), Miladi 16. Hicri X. Asırda Antep, Gaziantep Halk evi Edebiyat, Tarih Şubesi Yayınları, Gaziantep.

Darkot, B., Turhan,H., (1979), "Ayıntap", İslam Ansiklopedisi, C.2, İstanbul.

Dinçol,A., (1979) Eski Anadolu Dillerinde Yerleşim ve Konut, İstanbul.

Erdoğan, Ş.,(1963), " Gaziantep Antep İli ve Civarı", Gaziantep Kültür Dergisi, Gaziantep.

Ergin, O., (1978),Türkiye'de Şehirciliğin Tarihi İnkişafı, İstanbul, 34.

- Faroqhi, S., (1993), Çev: Neyyir Kalaycıoğlu, Osmanlı'da Kentler ve Kentliler, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Güran, C., (1985), Türk Hanlarının Gelişimi ve İstanbul Hanları Mimarisi, Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, İstanbul.
- Güzelbey, C.C., (1989), Gaziantep'ten kesitler, Arsan yayınları, Gaziantep.
- Güzelbey, C.C., (1959), Gaziantep Folklorundan Notlar, Cilt:1, Gaziantep.
- Güzelbey, C.C., (1984), Gaziantep Camileri Tarihi, Gaziantep.
- Güzelbey, C.C., (1966), Gaziantep Şer'i Mahkeme Sicilleri cilt: 153-160 Miladi: 1886-1909, fasikül:1, Gaziantep Kültür Derneği Kitap ve Broşür Yayınları, Gaziantep.
- Güzelbey, C.C., (1966), Gaziantep Şer'i Mahkeme Sicilleri cilt: 144-152 Miladi: 1841-1886, fasikül:2, Gaziantep Kültür Derneği Kitap ve Broşür Yayınları, Gaziantep.
- Güzelbey, C.C., (1966), Gaziantep Şer'i Mahkeme Sicilleri cilt: 142-143 Miladi: 1826-1838, fasikül:3, Gaziantep Kültür Derneği Kitap ve Broşür Yayınları, Gaziantep.
- Güzelbey, C.C., (1988), Gaziantep Büyükleri ve Gaziantep Meşahirine ek, Gaziantep.
- Köprülü, F., (1944) "Rıbatlar", Vakıflar Dergisi, no:III, Ankara.
- Nar, Ö., (1987), Tarihi İzmir Hanları Üzerine Bir İnceleme, MSÜ Restorasyon Anabilim Dalında Hazırlanmış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Polat, N., (1987), Eski Han Yapılarının Konaklama Amaçlı Yeniden Kullanımı, YTÜ Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enst., İstanbul.
- Say, Ö.Y., (1996), Ticaret Mekanının Oluşum Ve Gelişim İlkelerinin İncelenerek Tipolojik Açından Sınıflandırılması, YTÜ Mimari Tasarım Yüksek Lisans Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enst., İstanbul.
- Tunçbilek, N., (1988), Türkiye'de Yerleşmenin Evrimi, İstanbul, 93.
- Kuban, D., (2001), Türkiye'de Kentsel Koruma, Kent Tarihleri ve Koruma Yöntemleri, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul, 120-160.
- Özkarcı, M., (1997), "Gaziantep'te Dört Han", Vakıflar Dergisi XXVI., Vakıflar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.
- Özkarcı, M., (1988), "Gaziantep Lala Mustafa Külliyesi" Vakıflar Dergisi XXV, İstanbul.
- Parmaksızoğlu, İ., (1969), "'Gaziantep' maddesi", Türk Ansiklopedisi XVII, Ankara.
- Raymond, A., (1995), Çev:Ali Berkay, Osmanlı Döneminde Arap Kentleri, Tarih Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Tuğlacı, P., (1985), "Ayıntap", Osmanlı Şehirleri, Milliyet Yayınları, İstanbul.
- Uzunçarşılı, İ.H., (1964), Osmanlı Tarihi, II, Ankara.
- Ünal, G., (1998), Bilgisayar Destekli Tarihi Çevre Koruma Bilgi Sistemi Oluşturulması ve Gaziantep Kentsel Sit Alanında Örneklenmesi, YTÜ Doktora Tezi, YTÜ Fen Bilimleri Enst., İstanbul.

Ünlüer, A.N., (1971) ,“Gaziantep Ermenileri”, Gaziantep Kültür Dergisi, Gaziantep.

Yener, Ş.S., (1958),Gaziantep Kitabeleri, Gaziantep Yüksek Tahsil Okutma ve Kültür Derneği Kültür ve Yayın Şubesi, sayı:9, Gaziantep.

----- (1986) “Prof. Doğan Kuban’a Armağan”, ed: Zeynep Ahunbay , Deniz Mazlum, Kutgün Eyüpgiller, Eren Yayıncılık, İstanbul.

----- (1960), “Gaziantep’te Yapıcılık”, Gaziantep Kültür Dergisi, Gaziantep.

----- (1961), “Bedesten ve Gaziantep Bedestenleri”, Gaziantep Kültür Dergisi, Gaziantep.

----- (1961), “ Alaüddevle Camii”, Gaziantep Kültür Dergisi, Gaziantep.

----- (1967), “ Gaziantep Kalesi”, Gaziantep Kültür Dergisi, Gaziantep.

----- (1967), “Eski Gaziantep ve Çukur Bostan”, Gaziantep Kültür Dergisi, Gaziantep.

----- (1961),“Halep Salnamelerinin Gaziantep ile İlgili Kısmı”, Gaziantep Kültür Dergisi, Gaziantep.

----- (1970) ‘Ayıntab’ maddesi, İslam Ansiklopedisi, II, İstanbul.

----- (1970), ‘Dülük’ maddesi, İslam Ansiklopedisi, II, İstanbul.

----- (1958) ,Gaziantep Kitabeleri, Gaziantep.

----- (1982), ‘Gaziantep’ maddesi, Yurt Ansiklopedisi, IV, İstanbul.

----- (1973), Cumhuriyetin 50. Yılında Gaziantep İl Yıllığı, Gaziantep.

----- (1968), Gaziantep İl Yıllığı, Ankara.

----- (1969), Türk Ansiklopedisi, C. XVII., Ankara.

----- (1968), Vilayetlerimizin Tarihi, İstanbul.

Şahinbey Belediyesi Fotoğraf Arşivi.

Gaziantep Mercek Fotoğraf Stüdyosu.

İNTERNET KAYNAKLARI

[1] <http://yunusemre.ilkturk.org/tarihce.htm>

EKLER

EK 1 Şeker Hanı-Güleç Evi Rölöve

EK 2 Şeker Hanı-Güleç Evi Restitüsyon Projesi

EK 3 Şeker Hanı-Güleç Evi Restorasyon Projesi

PAFTA NO: 1

RÖLÖVE

10.01.2005

EK 1:ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVİ RÖLÖVE
KONU:GAZİANTEP ŞEKER HANI VE GÜLEÇ EVİ

KARATARLA CAMII

ESKİ SARAY CADDESİ
HAN GİRİŞİ

ŞEKER HANI

AVLU

GİRİŞİ
AVLU
GÜLEÇ EVİ

HACI NASIR CAMII

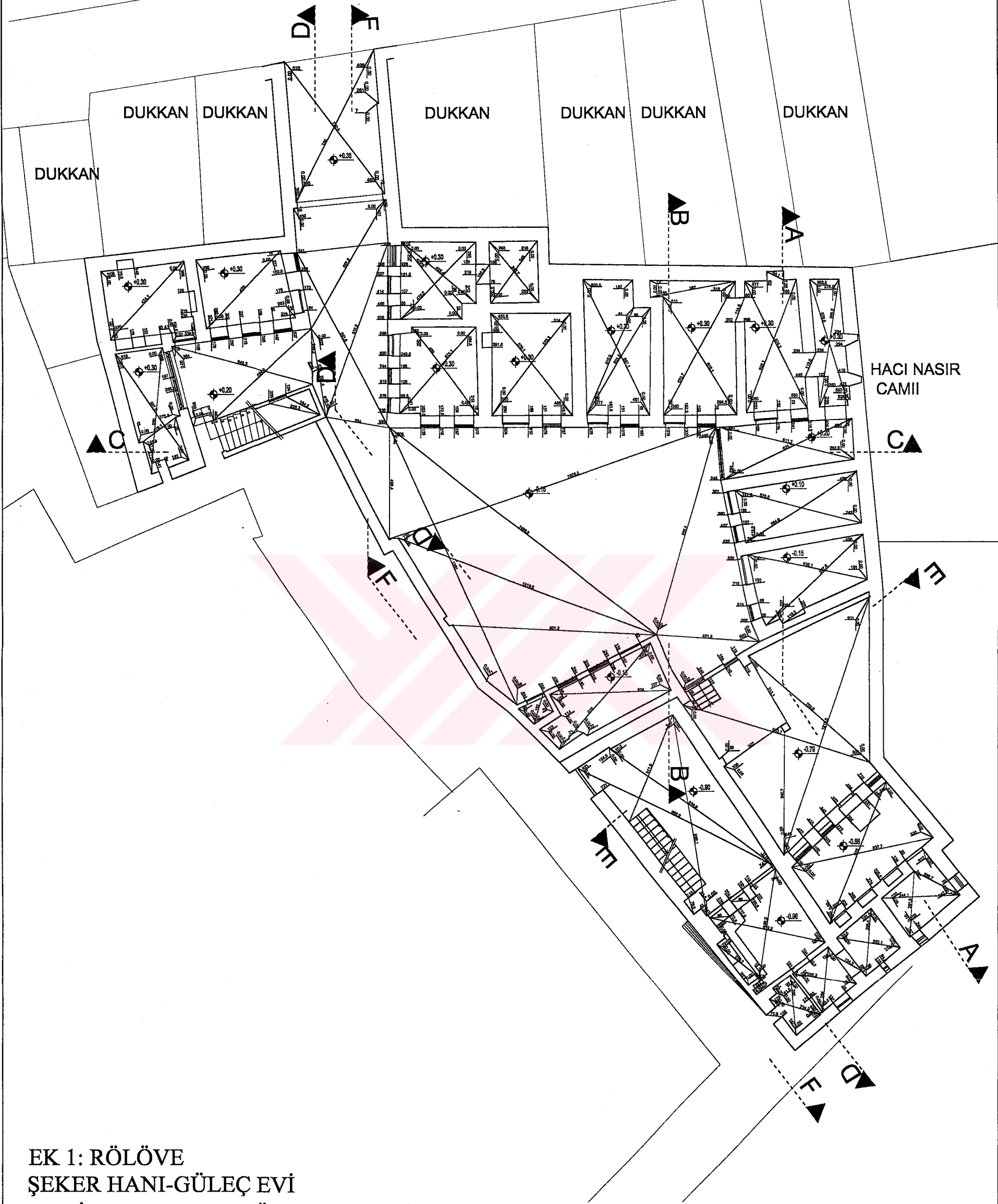
EK 1:RÖLÖVE ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVİ
VAZİYET PLANI Ö:1/200

1534107 GAMZE YAZGAN

TEZ DANIŞMANI:DOÇ.DR.CENGİZ CAN

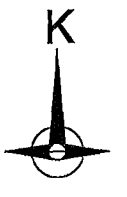
ESKİ SARAY CADESİ

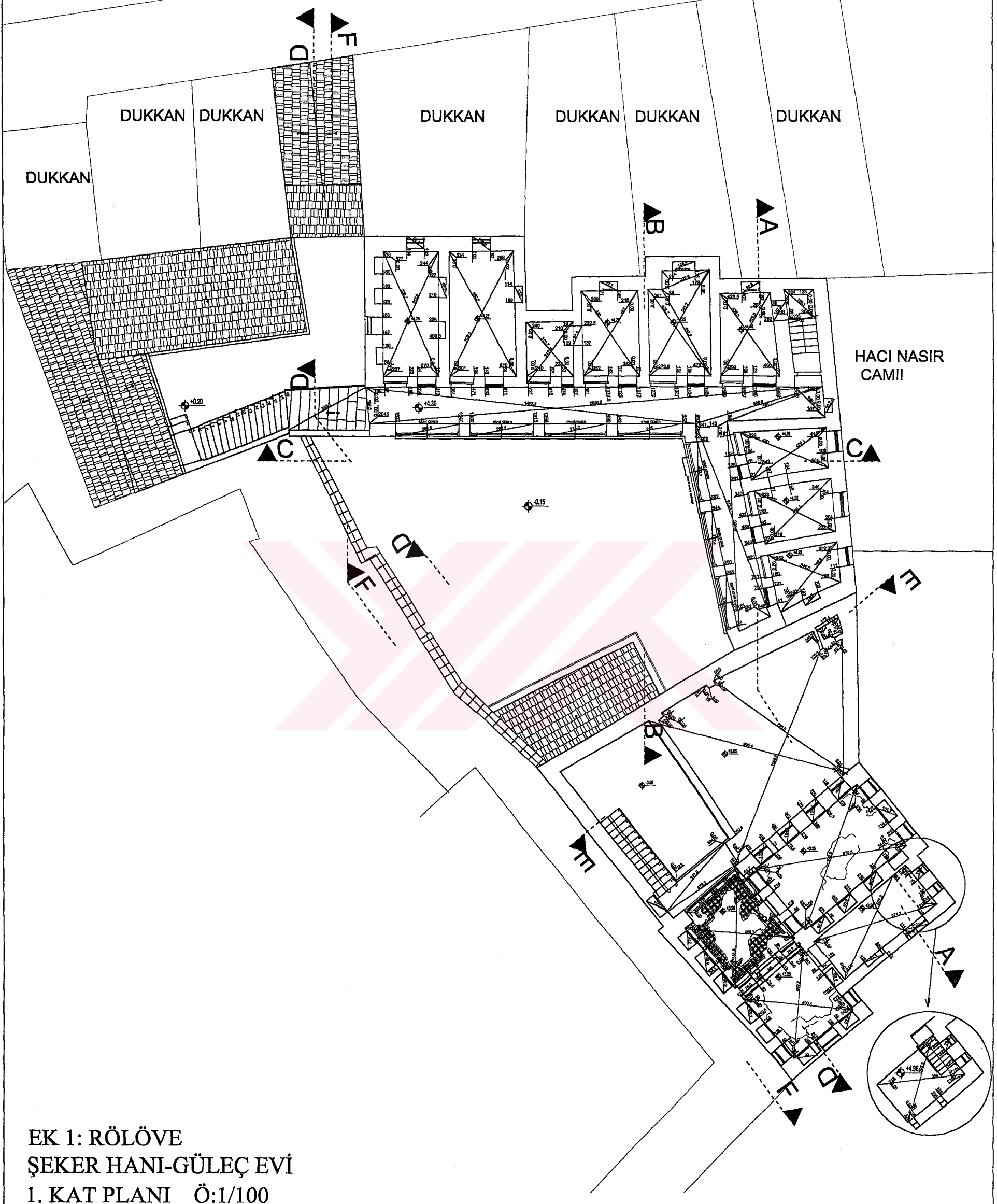
EK 1: RÖLÖVE
ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVİ
ZEMİN KAT PLANI Ö:1/100

TEZ DANIŞMANI:DOÇ.DR.CENGİZ CAN

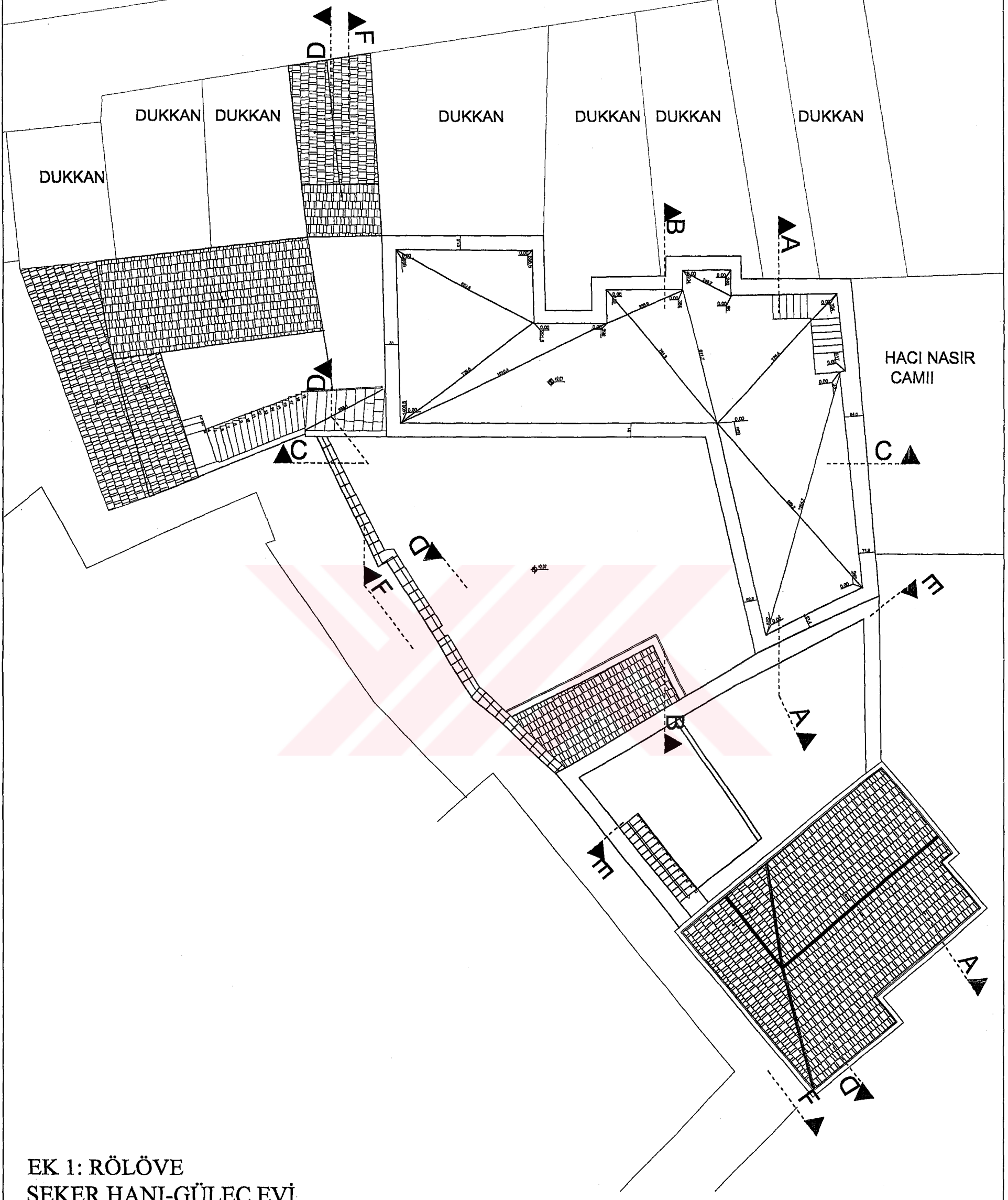
1534107 GAMZE YAZGAN

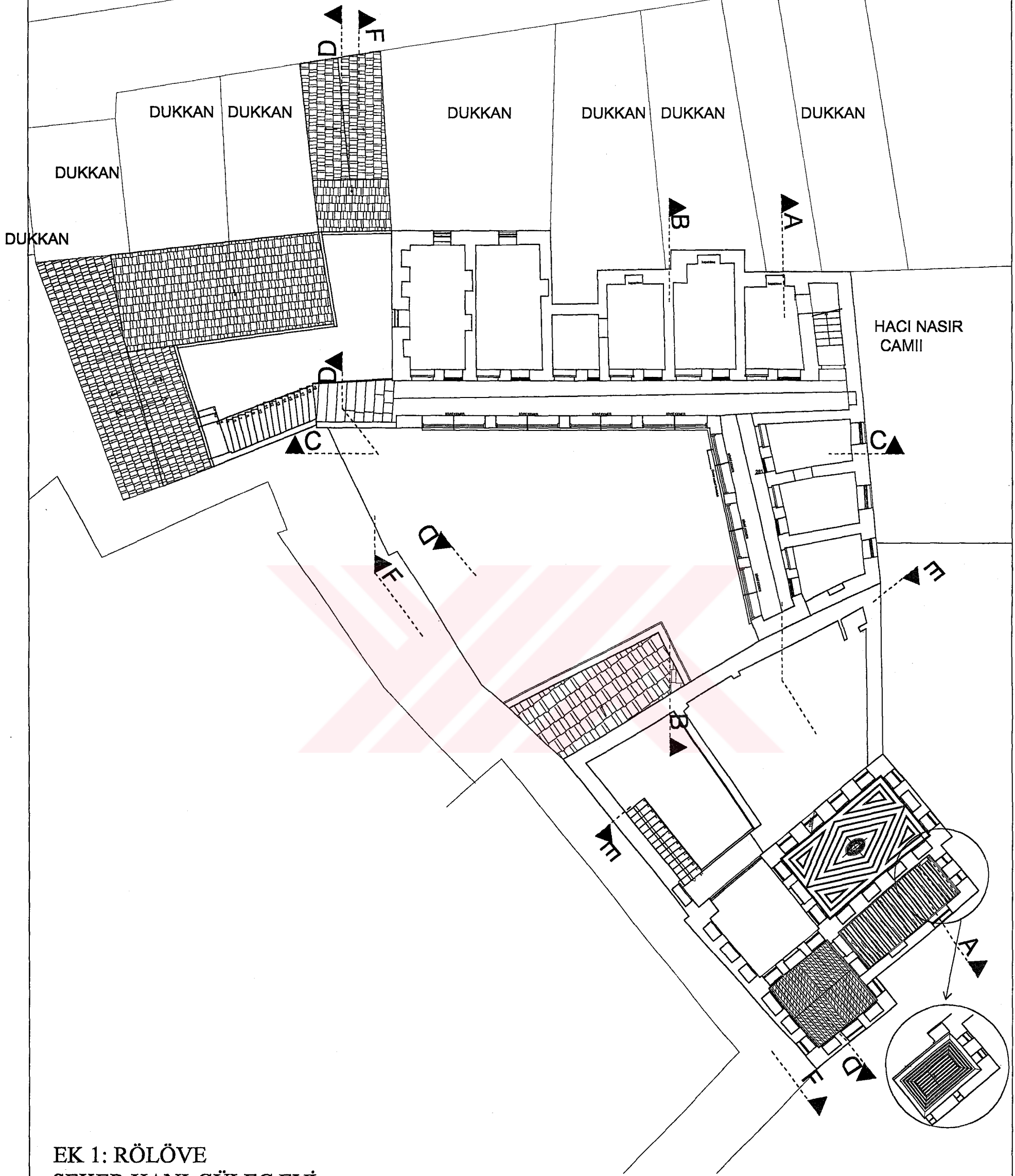
ESKİ SARAY CADDESİ

EK 1: RÖLÖVE
ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVİ
1. KAT PLANI Ö:1/100

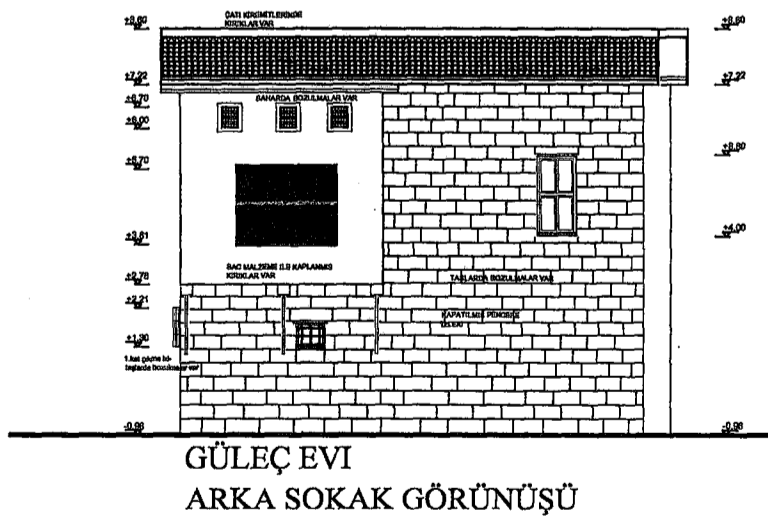
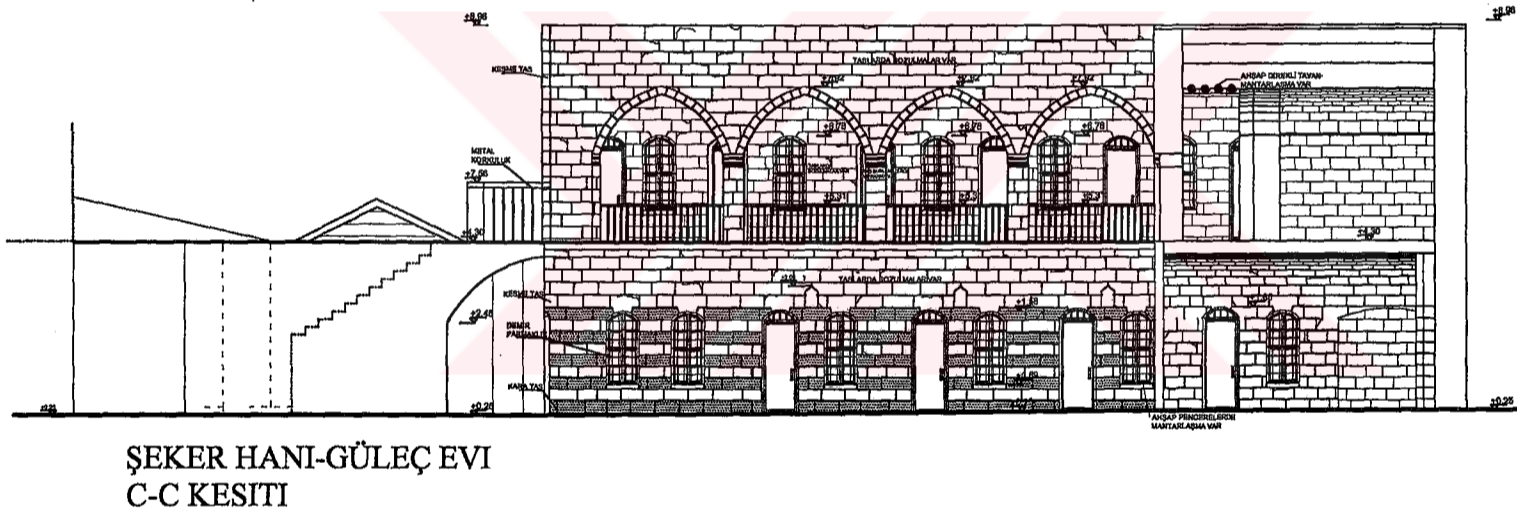
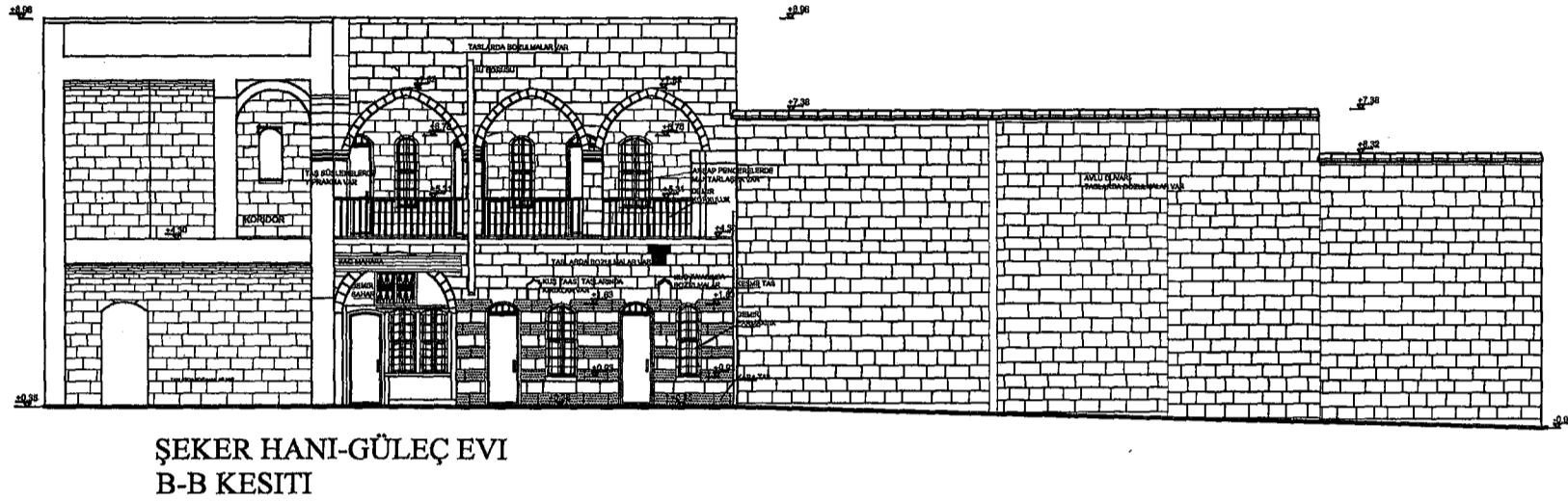
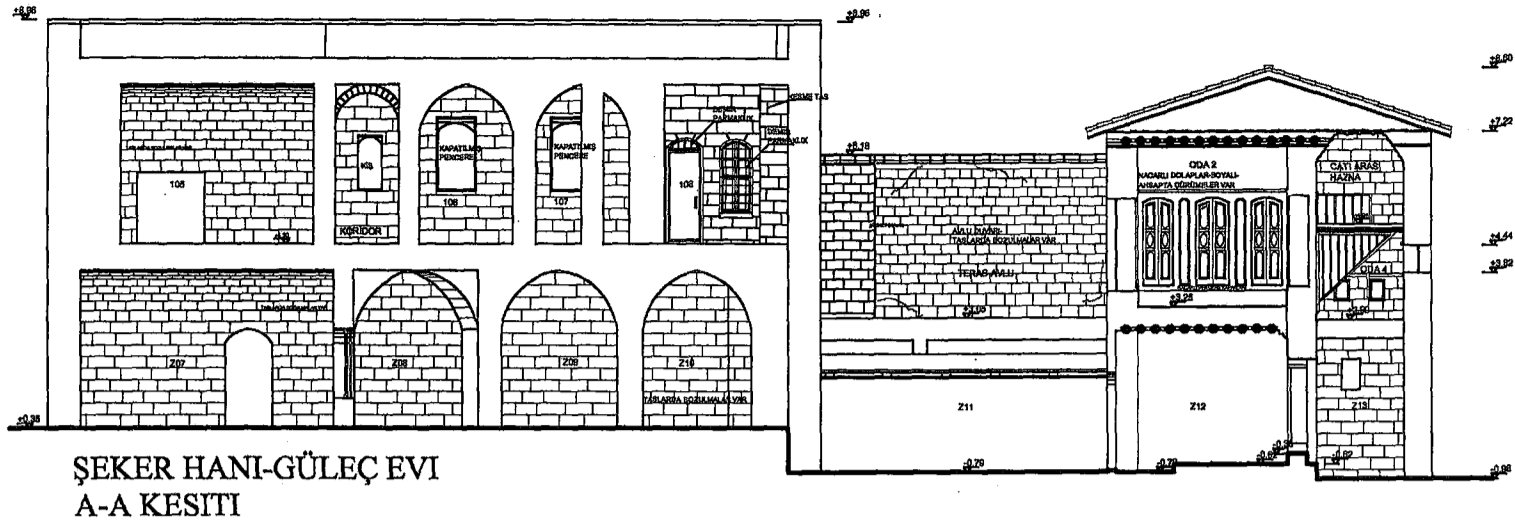
EK 1: RÖLÖVE
ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVİ
ÇATI KATI PLANI Ö:1/100

EK 1: RÖLÖVE
ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVİ
1. KAT TAVAN KAT PLANI Ö:1/100

TEZ DANIŞMANI:DOÇ.DR.CENGİZ CAN

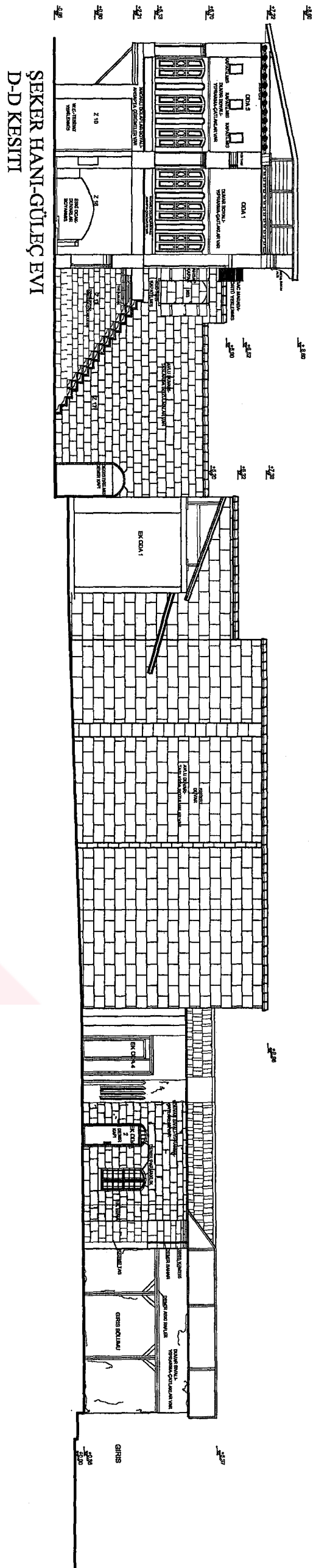
1534107 GAMZE YAZGAN

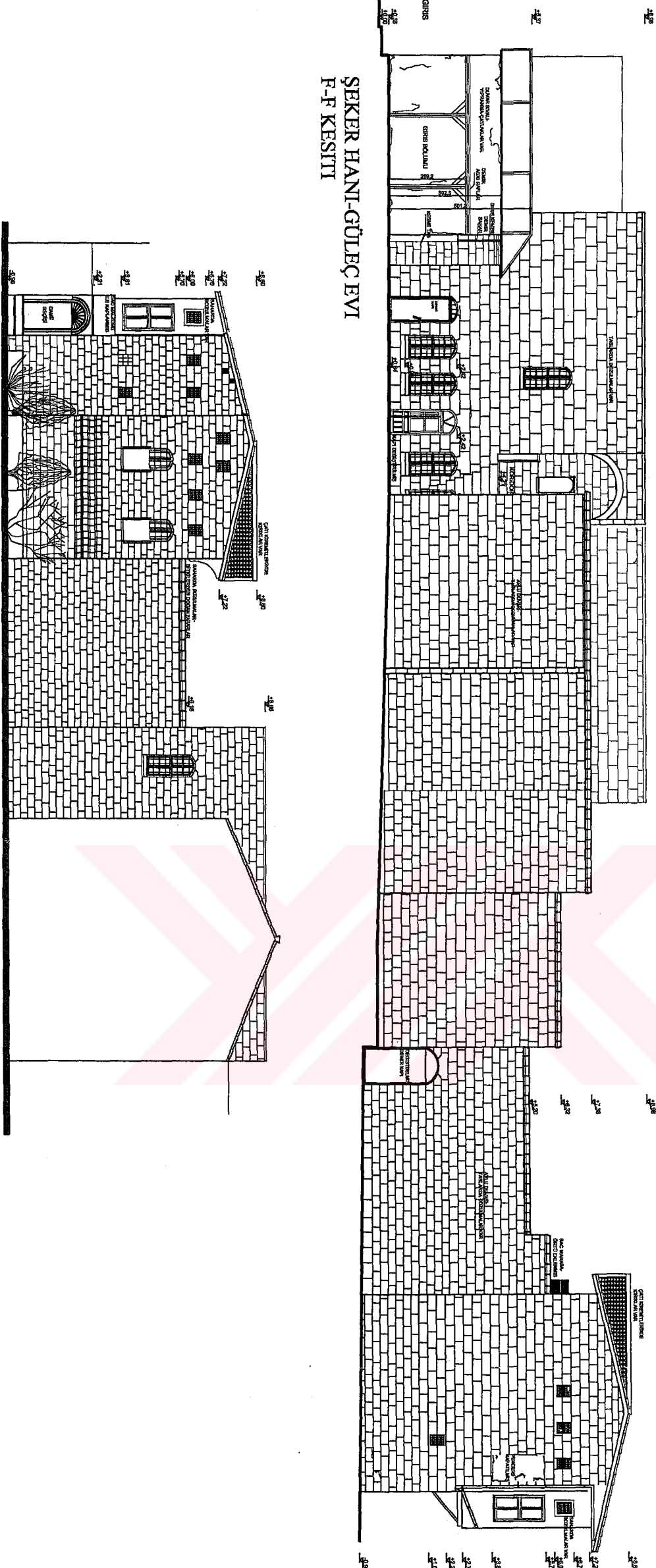
EK 1: RÖLÖVE
ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVİ
KESİTLER VE GÖRÜNÜŞLER Ö:1/100

TEZ DANIŞMANI:DOÇ.DR.CENGİZ CAN

1534107 GAMZE YAZGAN

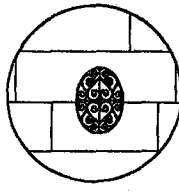
ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVI
F-F KESİTİ

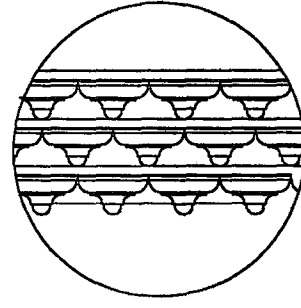
EK 1: RÖLÖVE
ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVI
KESİTLER VE GÖRÜNÜŞLER Ö:1/100

ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVI
HACI NASIR CAMİNDEN GÖRÜNÜŞ

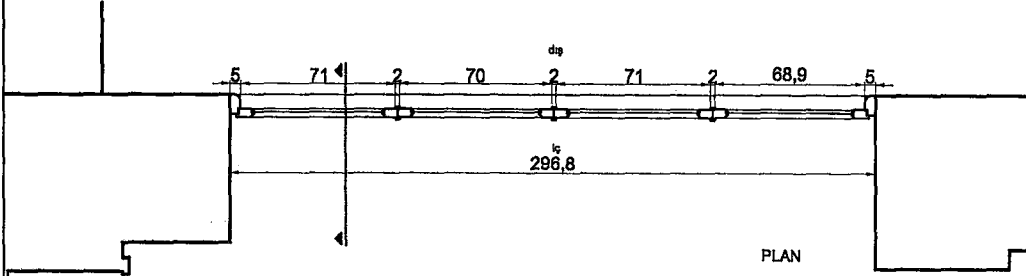
U:Ç

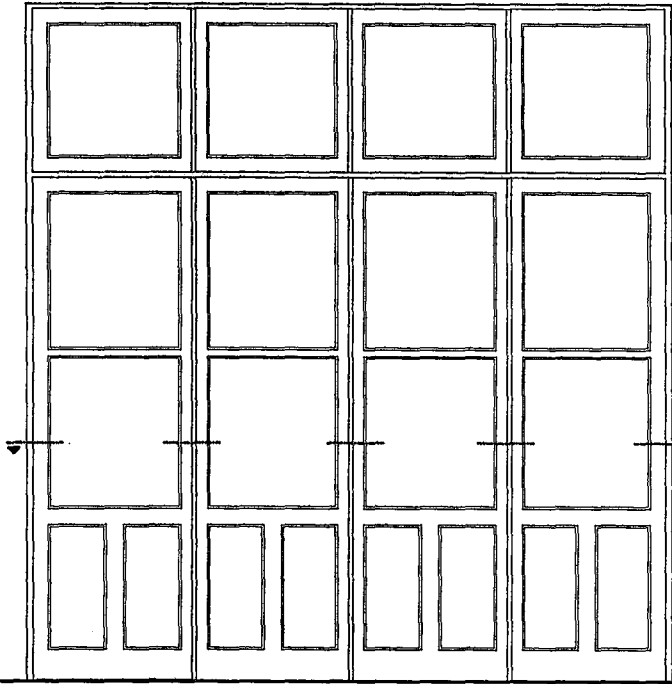
DEMİR SAHAR
KUŞ TAA'SI

MERDİVEN ALTI TAŞ İŞÇİLİĞİ

PLAN

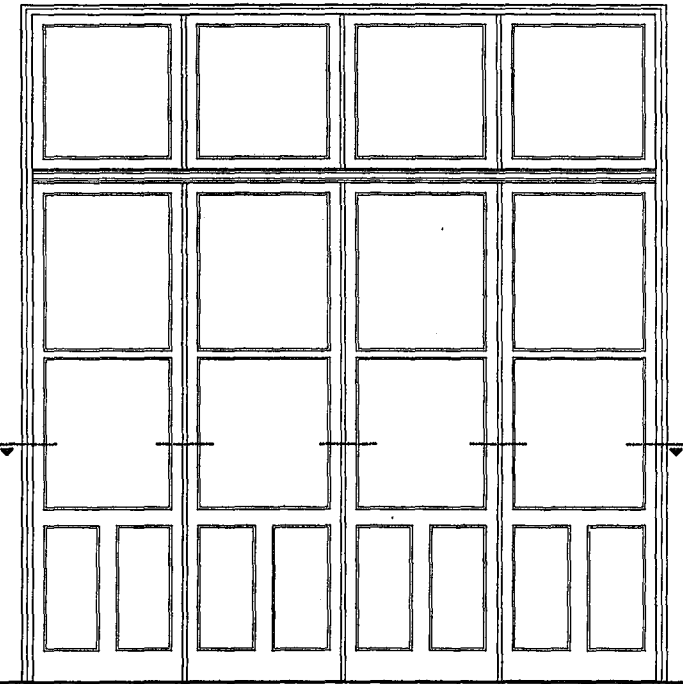

GÜLEÇ EVİ GİRİŞ KAPISI

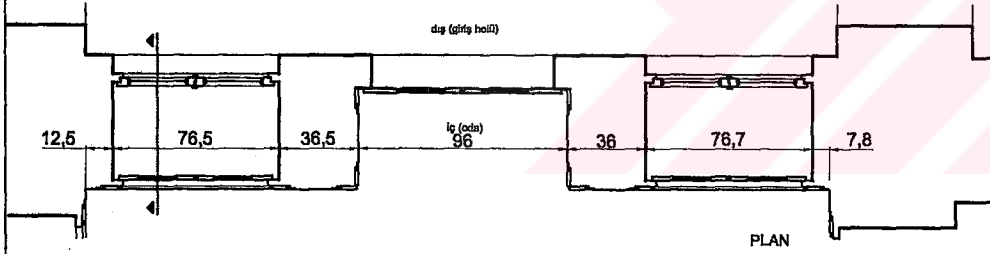
İÇ GÖRÜNÜŞ

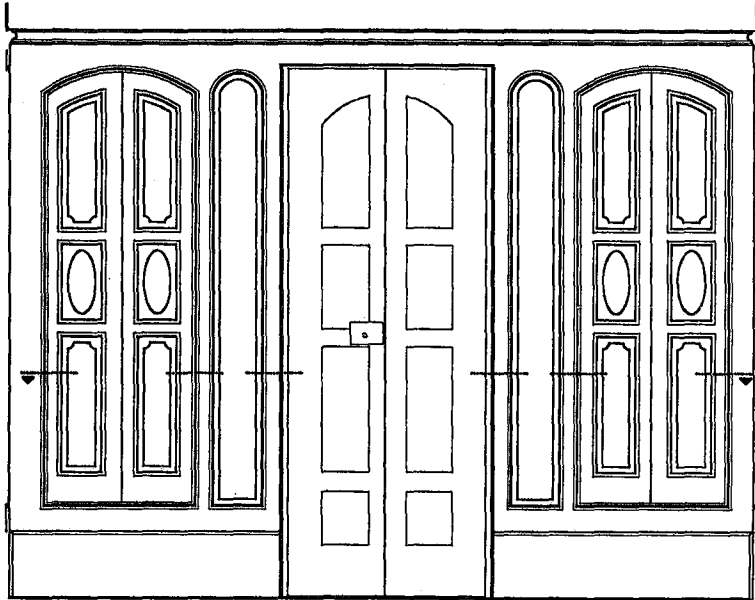
KESİT

DIŞ GÖRÜNÜŞ

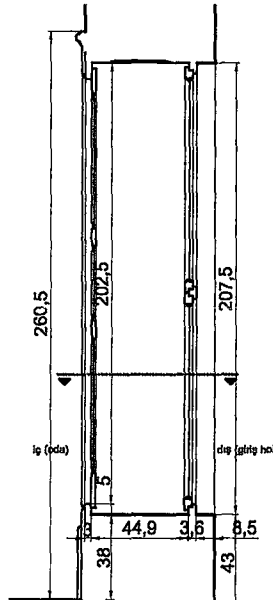

PLAN

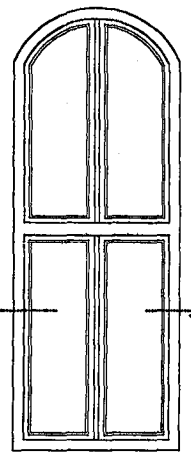
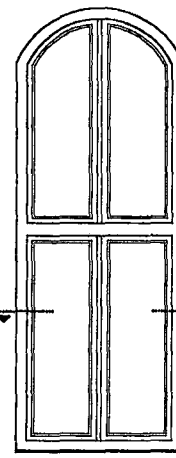

GÜLEÇ EVİ ODA KAPISI-
DOLAP VE PENCERE DETAYI

İÇ GÖRÜNÜŞ

KESİT

DIŞ GÖRÜNÜŞ

EK 1: RÖLÖVE
GÜLEÇ EVİ DETAYLARI Ö:1/20

TEZ DANIŞMANI:DOÇ.DR.CENGİZ CAN

1534107 GAMZE YAZGAN

ESKİ SARAY CADDESİ

ŞEKER HANI GİRİŞİ

DUKKAN DUKKAN
DUKKAN

DUKKAN

DUKKAN

DUKKAN

DUKKAN

C

D

F

D

AVLU

EYVAN

HACI NASIR
CAMII

C

E

GÜLEÇ EVİ GİRİŞİ

B

Z17

Z12

Z13

Z18

Z16

Z15

Z14

Z15

Z16

Z15

Z16

Z15

Z16

Z15

Z16

Z15

Z16

Z15

Z16

Z15

Z16

Z15

Z16

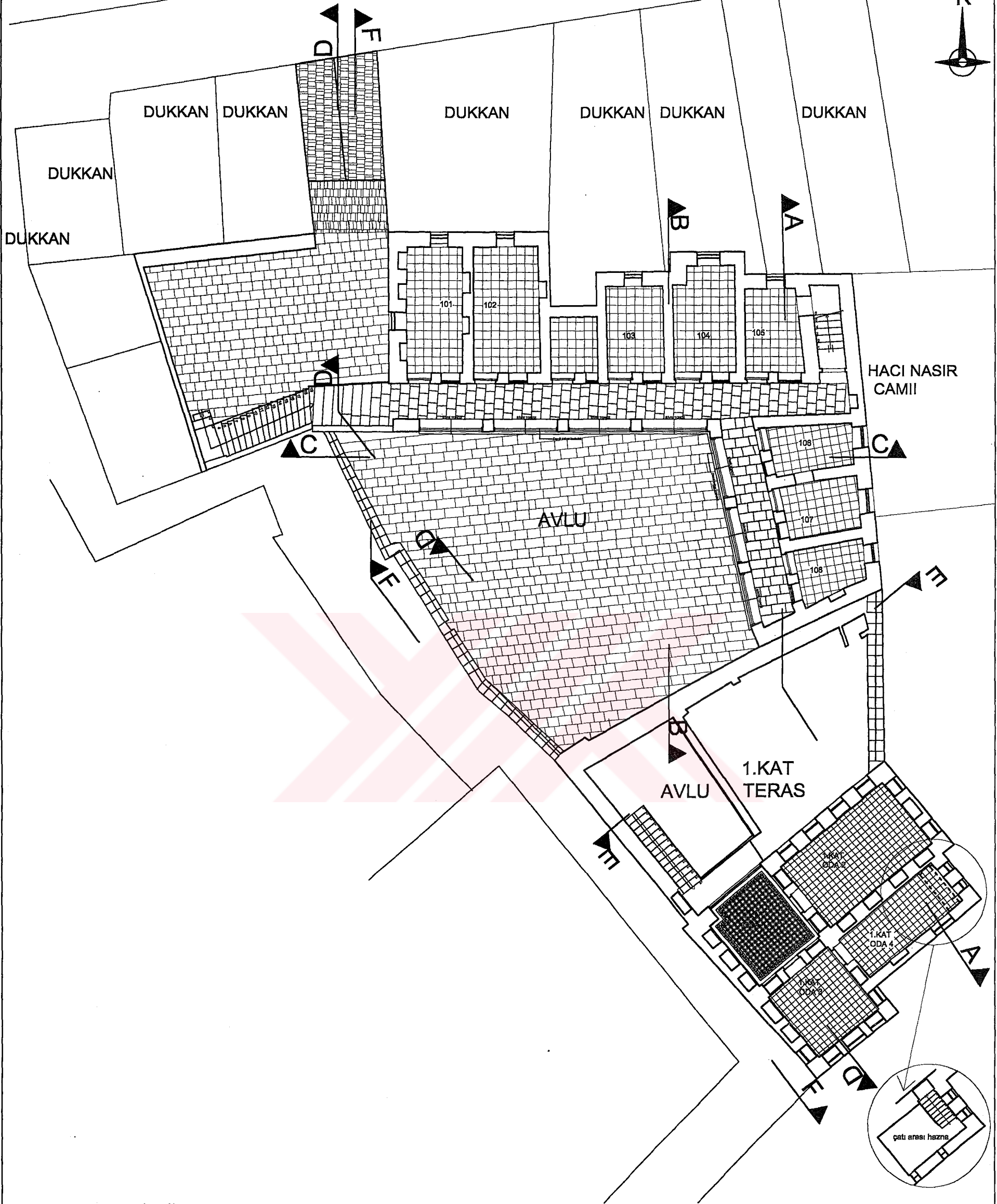
EK 2: RESTİTÜSYON PROJESİ
ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVİ
ZEMİN KAT PLANI Ö:1/100

0 CM 100 CM 500 CM 1000 CM

TEZ DANIŞMANI:DOÇ.DR.CENGİZ CAN

1534107 GAMZE YAZGAN

ESKİ SARAY CADDESİ

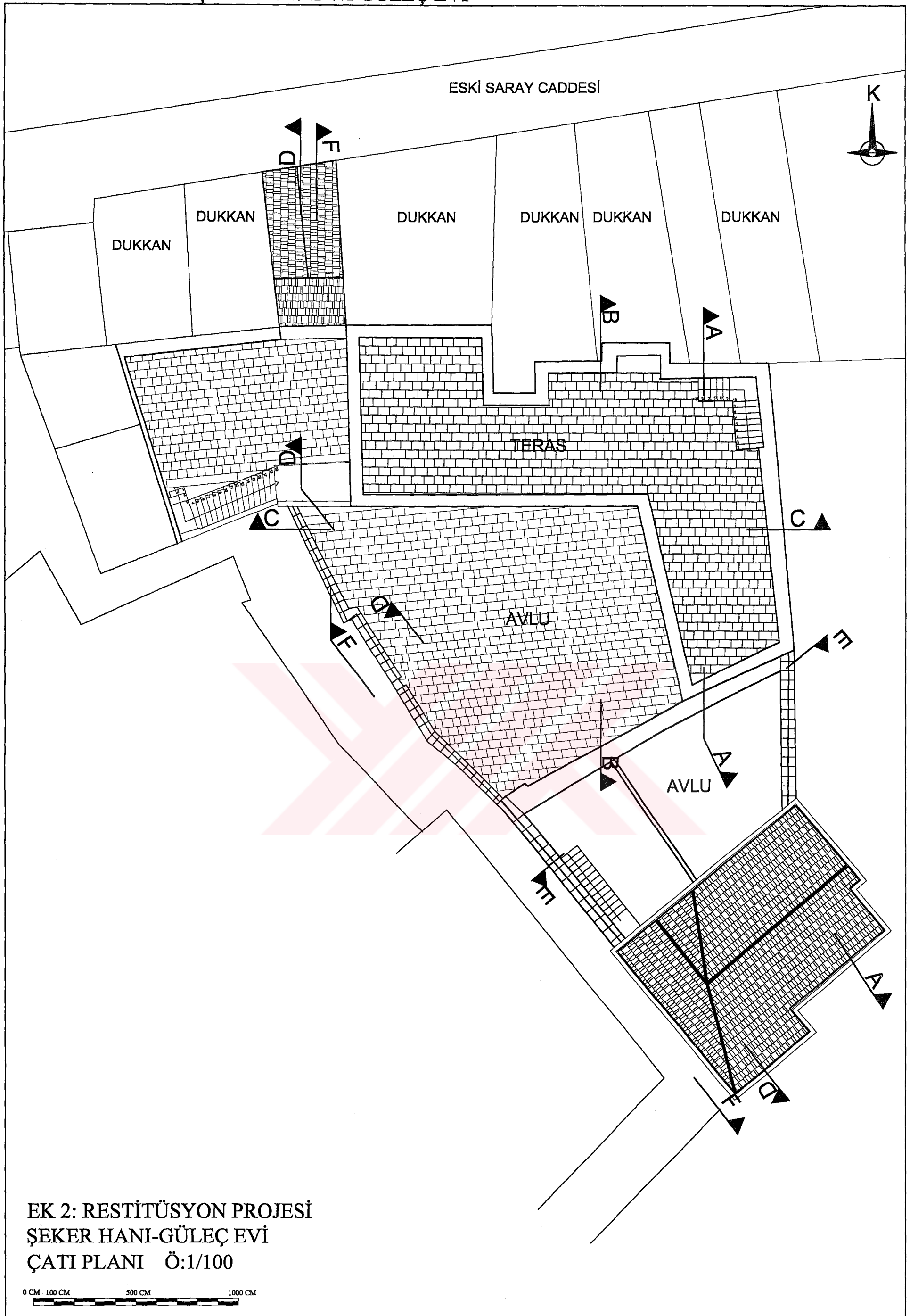

EK 2: RESTİTÜSYON PROJESİ
ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVİ
1. KAT PLANI Ö:1/100

0 CM 100 CM 500 CM 1000 CM

TEZ DANIŞMANI:DOÇ.DR.CENGİZ CAN

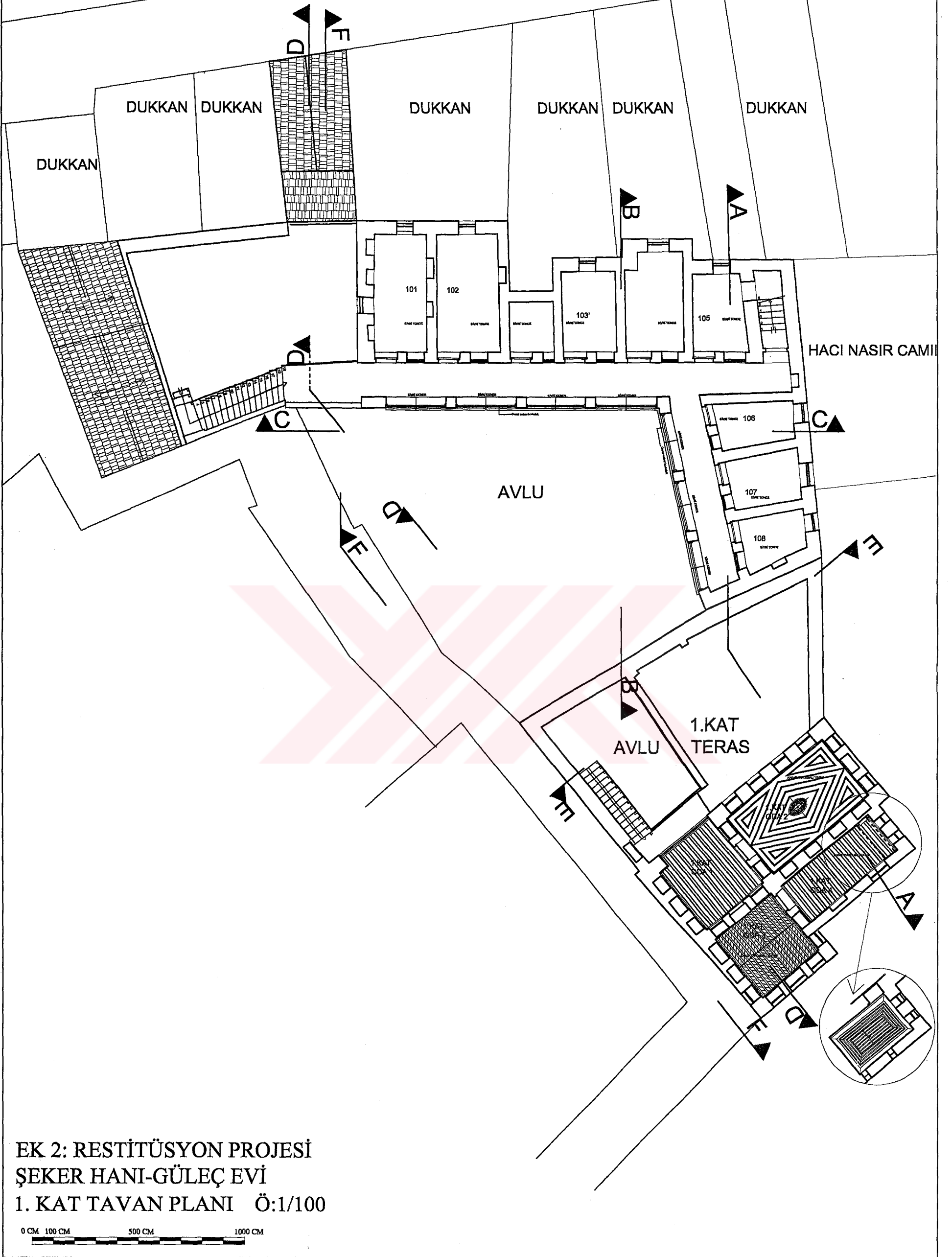
1534107 GAMZE YAZGAN

TEZ DANIŞMANI:DOÇ.DR.CENGİZ CAN

1534107 GAMZE YAZGAN

ESKİ SARAY CADDESİ

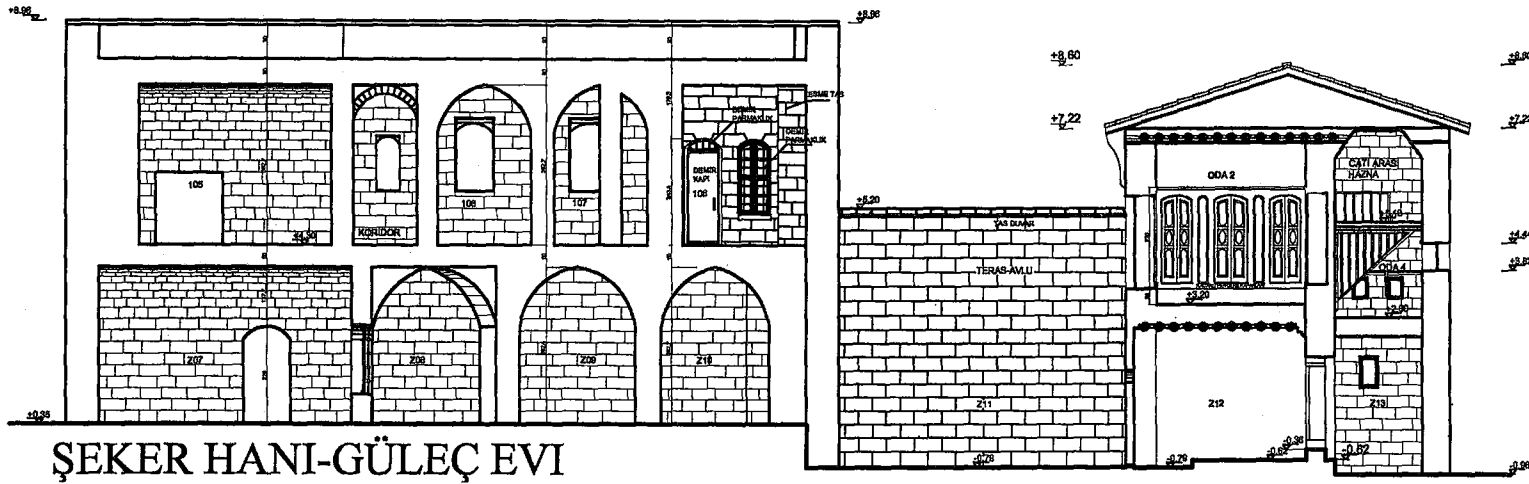

EK 2: RESTİTÜSYON PROJESİ
ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVİ
1. KAT TAVAN PLANI Ö:1/100

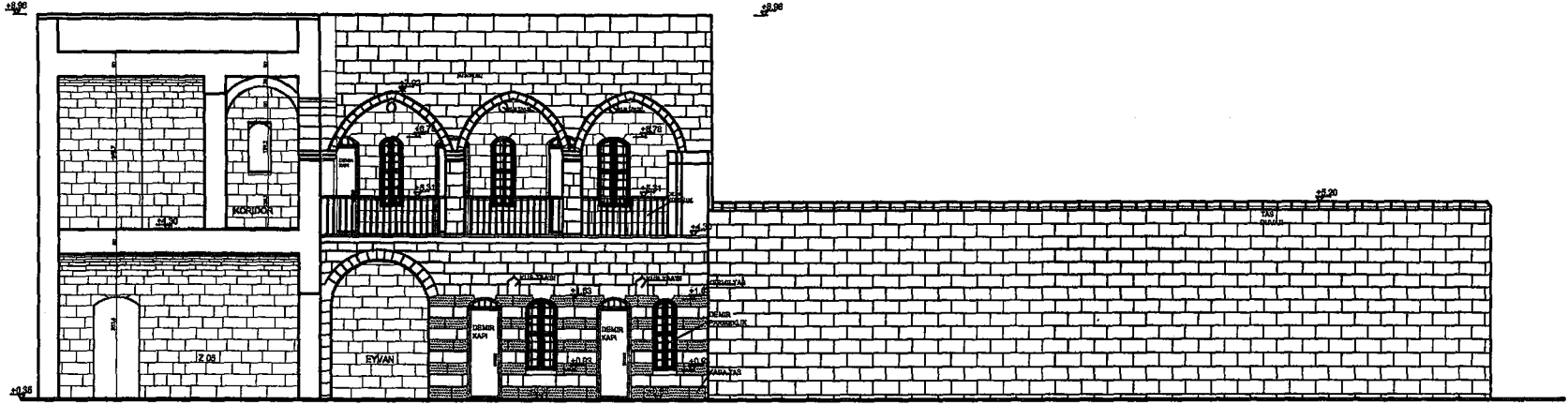
0 CM 100 CM 500 CM 1000 CM

TEZ DANIŞMANI:DOÇ.DR.CENGİZ CAN

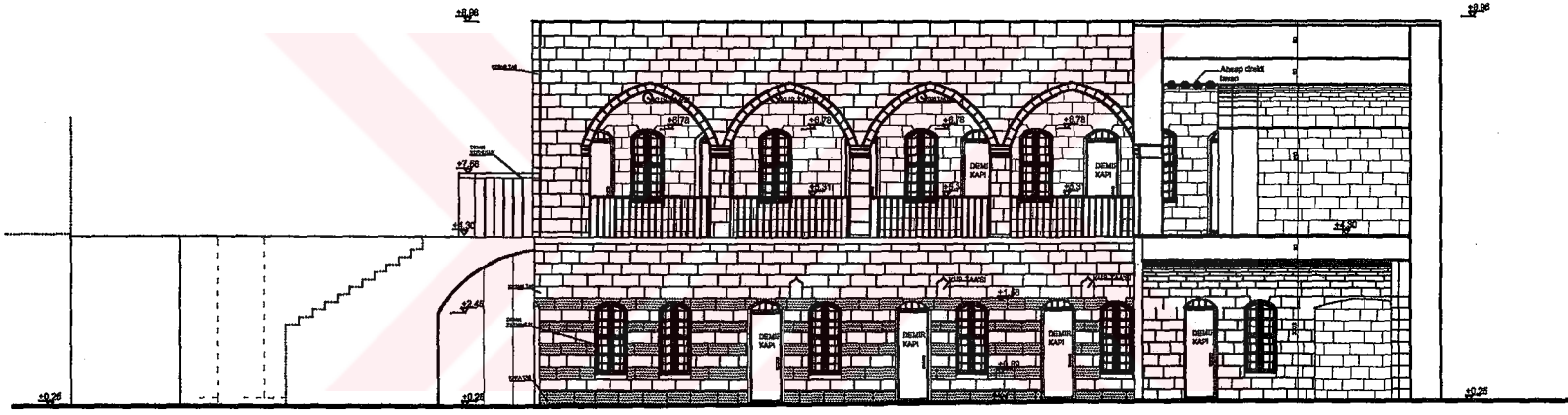
1534107 GAMZE YAZGAN

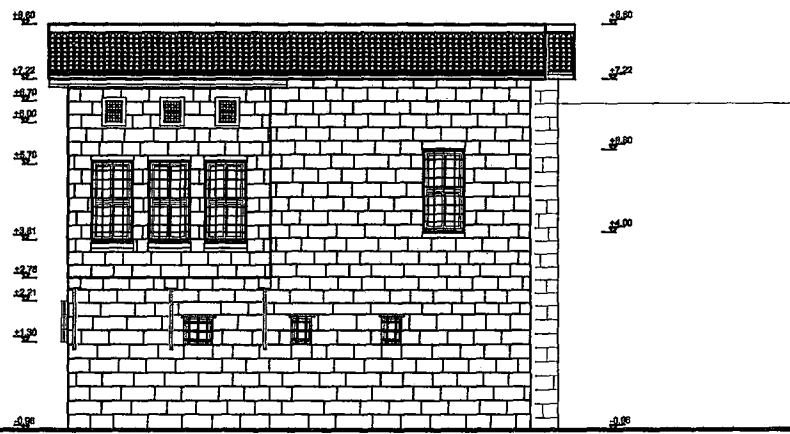
ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVİ
A-A KESİTİ

ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVİ
B-B KESİTİ

ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVİ
C-C KESİTİ

GÜLEÇ EVİ
ARKA SOKAK GÖRÜNÜŞÜ

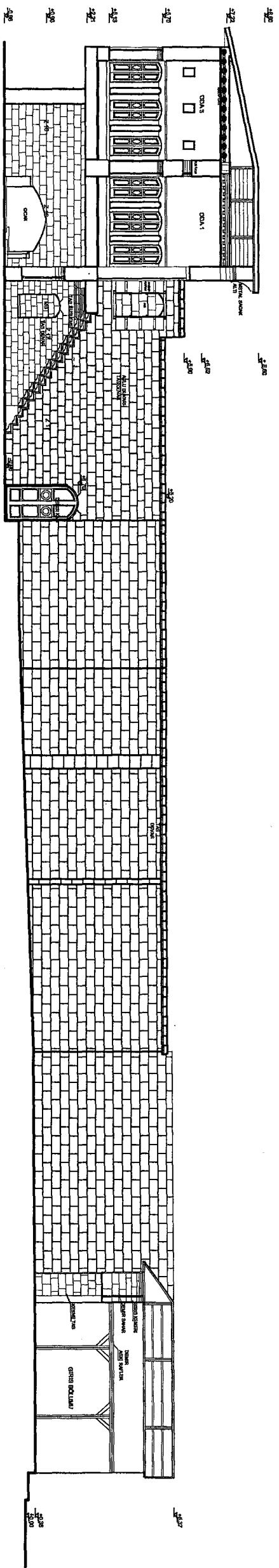
EK 2:RESTİTÜSYON PROJESİ
ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVİ
KESİTLER VE GÖRÜNÜŞLER

Ö:1/100

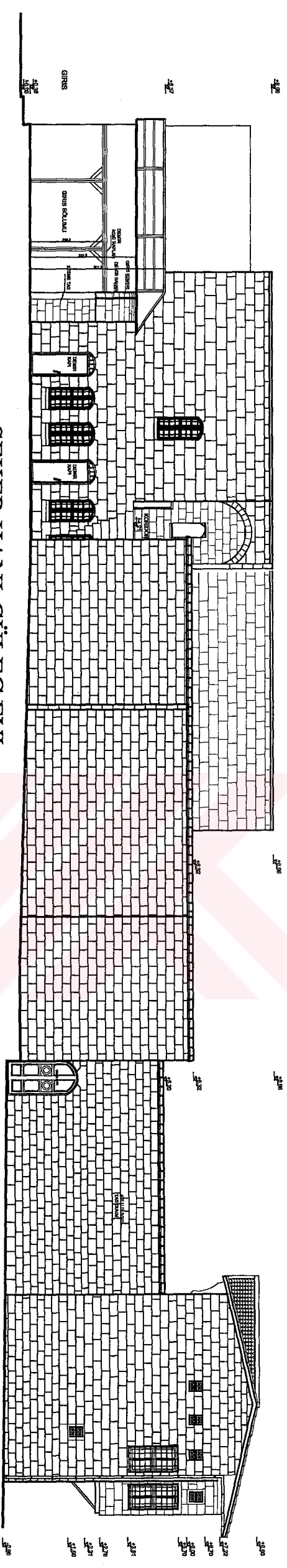
0 CM 100 CM 500 CM 1000 CM

TEZ DANIŞMANI:DOÇ.DR.CENGİZ CAN

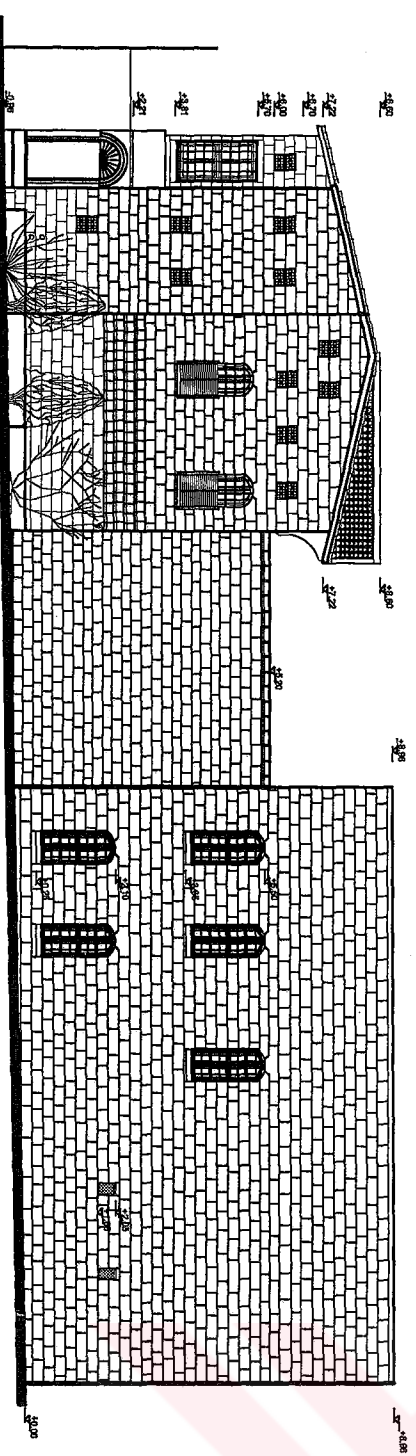
1534107 GAMZE YAZGAN

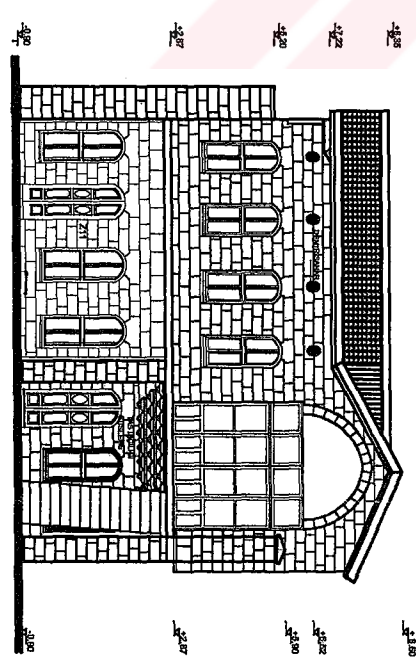
ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVI
D-D KESİTİ

ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVI
F-F KESİTİ

ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVI
HACI NASIR CAMINDEN GÖRÜNÜŞ

ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVI
E-E KESİTİ

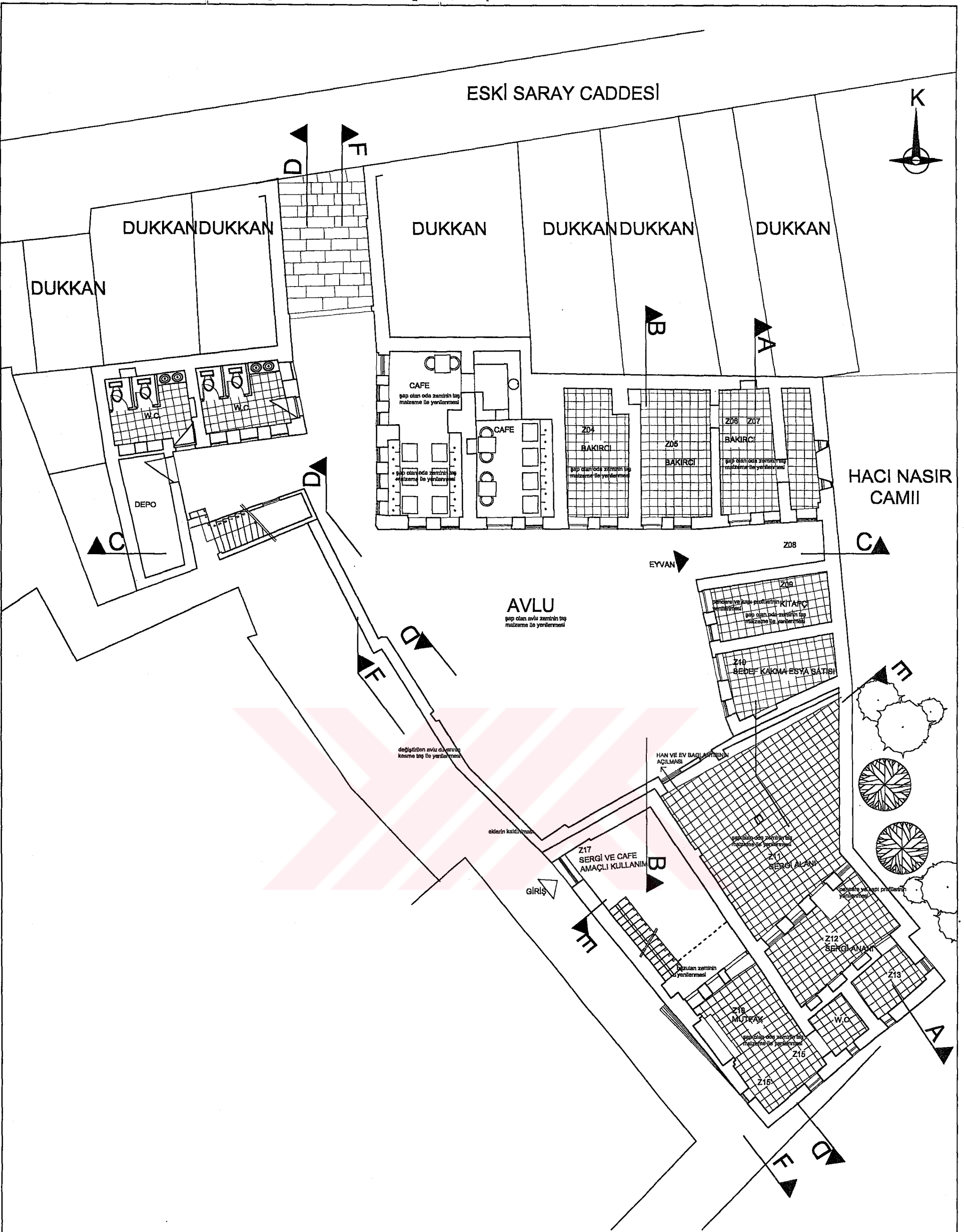
EK 2:RESTİTÜSYON PROJESİ
ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVI
KESİTLER VE GÖRÜNÜŞLER
Ö:1/100

TEZ DANIŞMANI:DOÇ.DR.CENGİZ CAN

1534107 GAMZE YAZGAN

ESKİ SARAY CADDESİ

EK 3: RESTORASYON PROJESİ
 ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVİ
 ZEMİN KAT PLANI

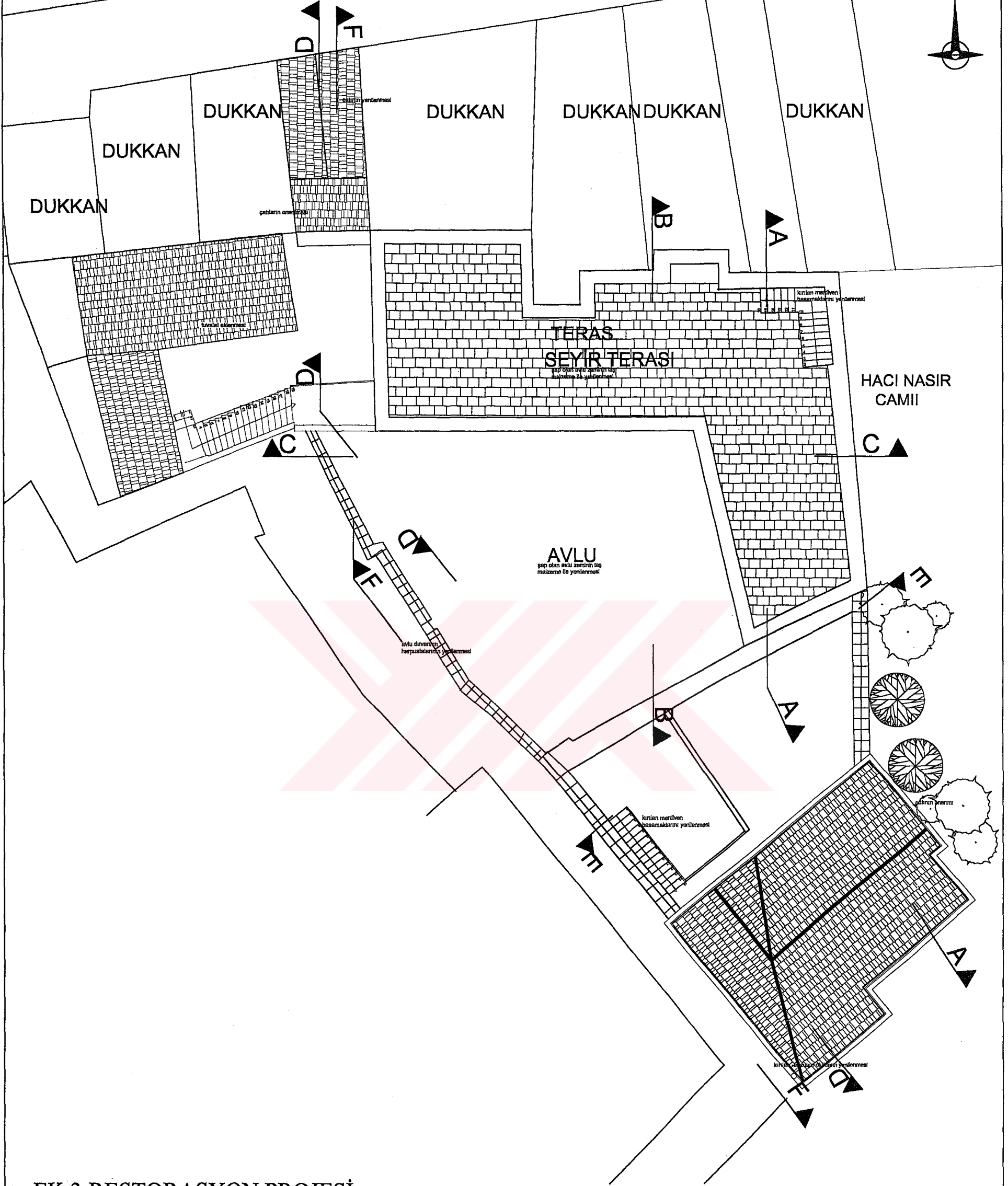
Ö:1/100

0 CM 100 CM 500 CM 1000 CM

TEZ DANIŞMANI: DOÇ. DR. CENGİZ CAN

1534107 GAMZE YAZGAN

ESKİ SARAY CADDESİ

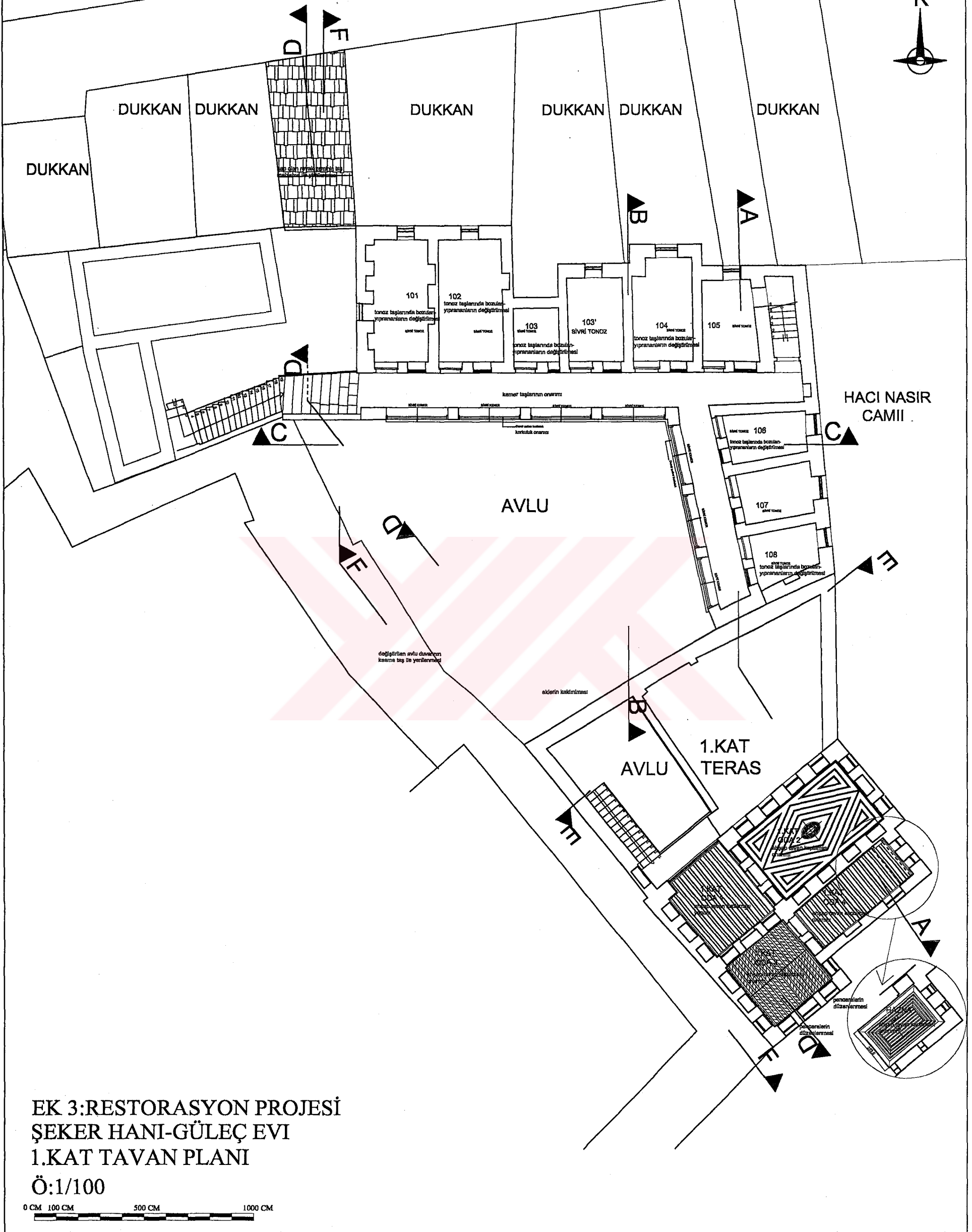
EK 3: RESTORASYON PROJESİ
ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVİ
ÇATI PLANI
Ö:1/100

0 CM 100 CM 500 CM 1000 CM

TEZ DANIŞMANI: DOÇ. DR. CENGİZ CAN

1534107 GAMZE YAZGAN

ESKİ SARAY CADDESİ

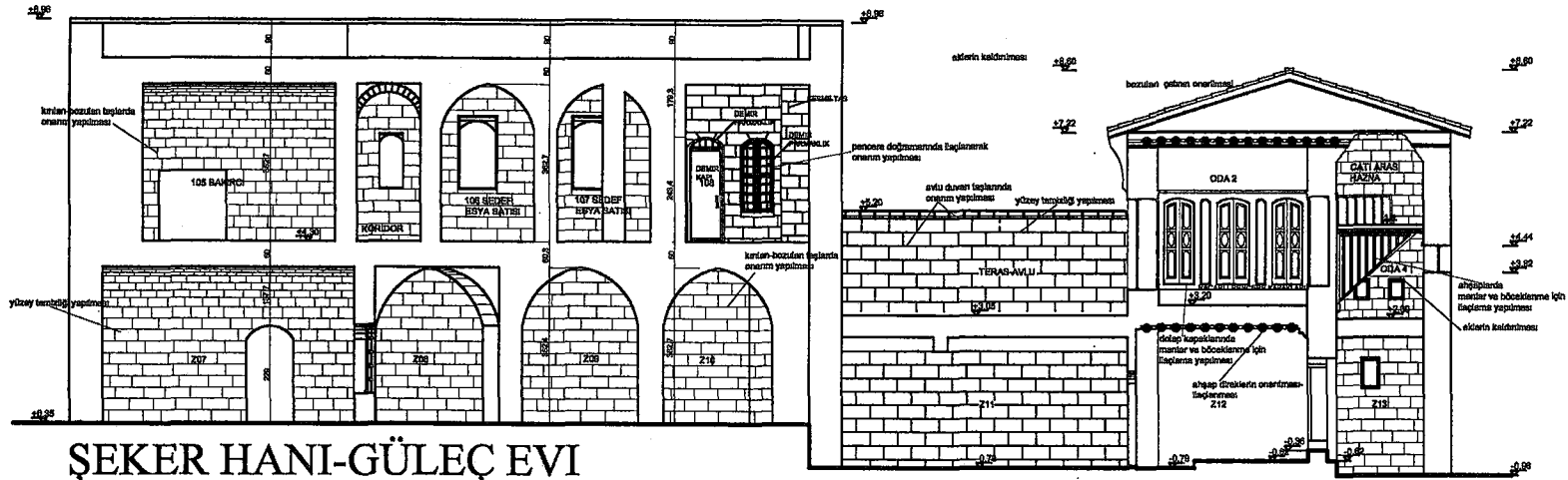
EK 3: RESTORASYON PROJESİ
ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVİ
1.KAT TAVAN PLANI

Ö:1/100

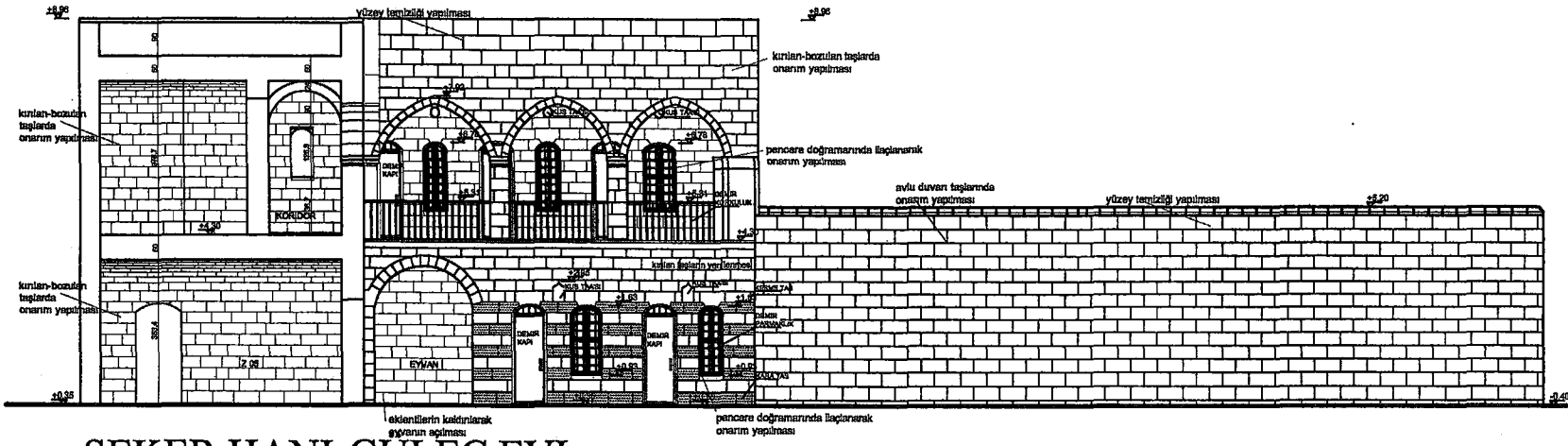
0 CM 100 CM 500 CM 1000 CM

TEZ DANIŞMANI: DOÇ.DR.CENGİZ CAN

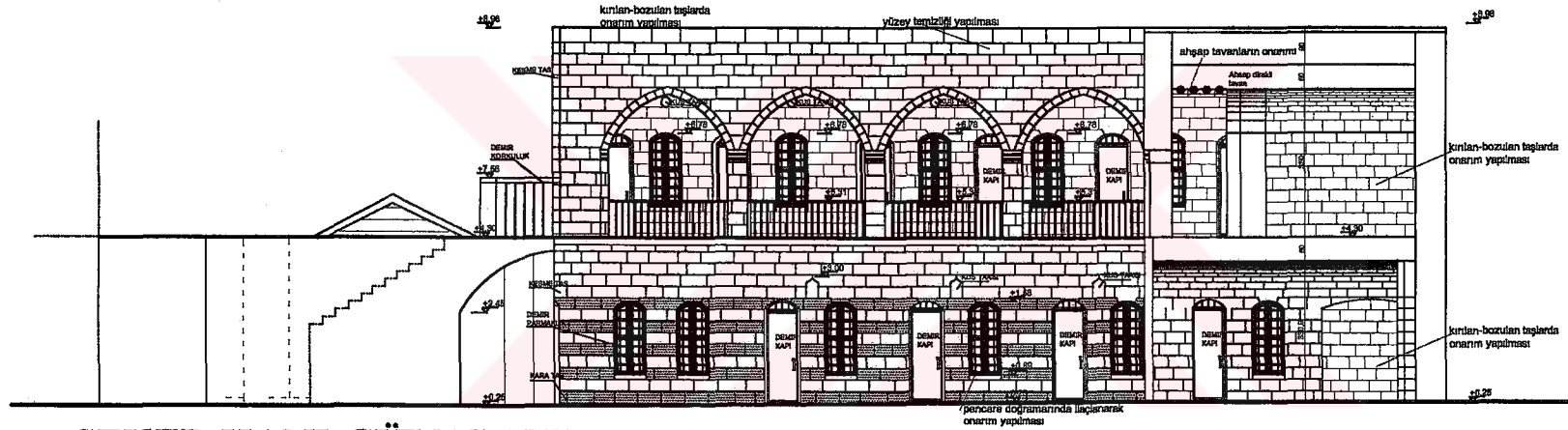
1534107 GAMZE YAZGAN

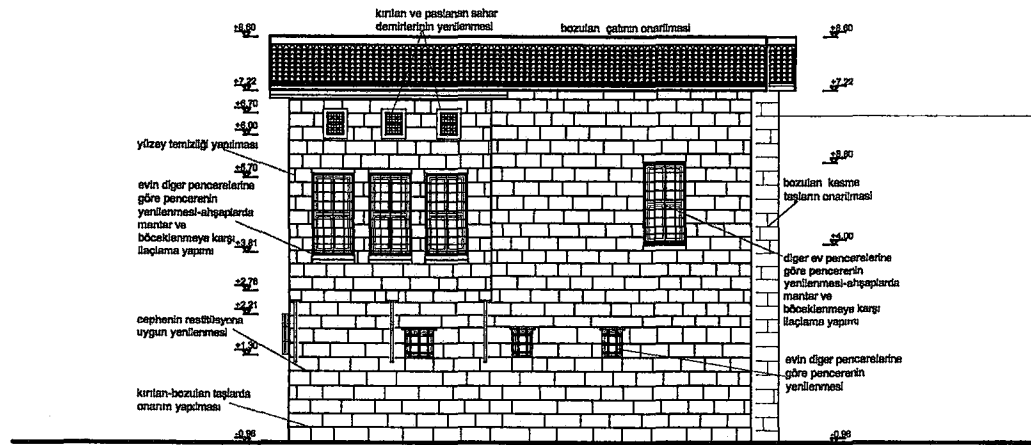
ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVİ
A-A KESİTİ

ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVİ
B-B KESİTİ

ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVİ
C-C KESİTİ

GÜLEÇ EVİ
ARKA SOKAK GÖRÜNÜŞÜ

EK 3: RESTORASYON PROJESİ
ŞEKER HANI-GÜLEÇ EVİ
KESİTLER VE GÖRÜNÜŞLER

Ö:1/100

0 CM 100 CM 500 CM 1000 CM

TEZ DANIŞMANI: DOÇ. DR. CENGİZ CAN

1534107 GAMZE YAZGAN

EK 4 SÖZLÜK

Bardak altı: Tavan arası, yaşama biriminde ulaşılan mekandır. Kuruluk ve kışlık yiyeceklerin saklandığı bir mekandır.

Bartış: Kapı eşiği.

Belbet: Pencere parmaklıkları, sofa ve balkon korkuluklarına verilen addır.

Beyaz Mermer: Adı beyaz olmakla birlikte rengi sarımtırak bir malzemedir. Sert olduğu için genellikle döşemelerde kullanılmıştır.

Ekinlik: Avlu etrafında yükselen duvarların dibinde ve bazen tüm avluyu çevreleyen, genellikle küçük bir ağaç veya bir asmanın bulunduğu alandır. Bu bitkiler avluya serinlik ve gölgelik sağladığı gibi aynı zamanda tabiatın avlu içinde yer alması sağlanmıştır.

Eyvanlar(Livan) : Odalar arasında bağlantıyı sağlayan ayrıca yarı açık oluşturulmuş oturma mekanı.

Gane: Avlunun(hayat) ortasında yer alan havuz .

Hayat: Avlu, evin hanımının günlük işlerini gördüğü servis mekanlarının bir araya toplandığı açık mekan.

Havara ; Ocaktan çıkarıldığında bıçakla kesilecek kadar yumuşak olan bu taş sıcak hava ile temas ettikçe sertleşir. Yapı iç duvarlarında kullanılır.

Hazna(çıkma): Yaşama mekanlarından az basamaklı merdivenle ulaşılan mekandır. Bu oda kışlık yiyeceklerin saklandığı ve evin genç kızının çeyizinin saklandığı odadır.

Kabaltı: İçe dönük olarak düzenlenen konutların sokak ile bağlantısı zemin katta, avluyu çevreleyen duvarlar üzerinde geniş bir kapı ile sağlandığı geçittir. Bölgenin iklim özelliklerinden dolayı sokaklarda gölgelik alanlar oluşmasını sağlamaktadır.

Kafesler(Parmaklıklar): Genellikle pencerelerde güvenlik amacıyla kullanılmış metal bölümlerdir.

Kapıcılık: Evin içine geçişi sağlayan kapının dışında, soğuktan korunmak amacıyla yapılan ikinci bir camlı kapıdır.

Kara Taş: Yörede siyah mermer olarak da tanınan volkanik bir taştır. Sert ve dayanıklı olması nedeniyle döşeme malzemesi olarak avlularda, eyvanlarda ve sokaklarda kullanılan

bir malzeme kontras renklerin kullanımı ile oluşturulan cephe düzenlemelerinde de keymik ile birlikte kullanılmıştır.

Keymik: Esenbek olarak anılan bu taş havaradan daha serttir. Bu nedenle yapıların kuzeye bakan dış duvarlarında ve avlu zemininde kullanılır.

Kırmızı Memer: Kırmızı renkli olan bu malzeme avlu, eyvan ve odaların döşemelerinde kullanılmıştır.

Kor: Taş sırası en ölçüsüdür. Yaklaşık 27 cm'dir.

Kuş ta'ası: Kuş pencereleri. Kuş ta'aları kuşların barınmasından çok oda içindeki hava akım ve değişimini sağlamak amacıyla uygulanmıştır.

Kübbiye: Odalarda bulunan camlı dolaplardır.

Küllük: Çamaşır yıkama amacıyla kullanılan kül için pencere içinde bulunan bölümdür. Mutfağın bir köşesi de çamaşır yıkamak üzere düzenlenmiştir

Mutfak nişleri: Mutfakta kullanılan eşyaların rafly yada kapakly olarak buldukları bölümlerdir.

Nacarlı: Ahşap kapakly dolaplardır. Yaşama mekanında eşyaların yerleştirilmesi için duvarlarda nişler halinde yapılmıştır. Genellikle odalarda rastlanan süsleme, tüm odayı çevreleyen ve dantel gibi işlenmiş görünümü vermektedir.

Nacar: Nacarlı ahşap işlerini yapan kişidir.

Ocaklık: Mutfak.

Sahar: Metal malzeme ile merdiven korkuluklarında, pencere parmaklıklarında ve bazı çıkma taşıyıcılarında uygulanan süslemedir.

Süllüm: Merdiven.

Tudya: Saç tenekedir. Bazı cepheler yalıtım amacı ile tudya ile kaplanmıştır.

ÖZGEÇMİŞ

Doğum tarihi 15.11.1976

Doğum yeri Gaziantep

Lise 1987-1994 Gaziantep Anadolu Lisesi

Lisans 1995-2000 Osmangazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fak.
Mimarlık Bölümü

Yüksek Lisans 2001- Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Mimarlık Anabilim Dalı, Rölöve-Restorasyon Programı

Çalıştığı kurum(lar)

2004-

Gaziantep Şahinbey Belediyesi, Gaziantep

2002-2003

Akıncı Mimarlık Bürosu, Rest. Uzmanı Şirin Akıncı, İstanbul.

2002

EKOL Dekorasyon Ltd.Şti., Mim. Sakıp Yetkin, İstanbul

2001

5M Mimarlık Bürosu, Mimar Erol Özuslu, Gaziantep

2000-2001

Indemo İnşaat, İç mimar Sinan Güneyligil, Gaziantep